

mulier instituut

Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'

Van akkoord naar uitvoering

Voortgangsrapportage november 2020

Ine Pulles

Marieke Reitsma

Ad Hoogendam

Peter Nafzger

Hugo van der Poel

Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’ Van akkoord naar uitvoering

Voortgangsrapportage november 2020

Met steun van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

**Ine Pulles
Marieke Reitsma
Ad Hoogendam
Peter Nafzger
Hugo van der Poel**

Met medewerking van Ward Maakal, Saskia Grootens en Rob van de Ven

© Mulier Instituut
Utrecht, november 2020

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	5
1. Inleiding	16
1.1 Implementatie sportakkoord	16
1.2 Deelakkoord 6. Topsport die inspireert	18
1.3 Monitoring sportakkoord	18
1.4 Covid-19 en het sportakkoord	20
1.5 Leeswijzer	20
2. Lokale sportakkoorden	21
2.1 Regeling lokale sportakkoorden	22
2.2 Kenmerken van het proces	24
2.3 Kenmerken en context van de lokale sportakkoorden	26
2.4 Aandacht voor thema's	28
2.5 Inclusief sporten en bewegen	30
2.6 Duurzame sportinfrastructuur	35
2.7 Vitale sport- en beweegaanbieders	38
2.8 Positieve sportcultuur	43
2.9 Van jongs af aan vaardig in bewegen	46
2.10 Topsport die inspireert	51
2.11 Gezondheid en preventie	55
2.12 Overkoepelende termen	56
2.13 Erkende interventies	60
2.14 Partijen	60
2.15 Afspraken over uitvoering	63
2.16 Lokale processen	68
3. Lokale lijn	75
3.1 De rol van de sportformateur	75
3.2 Ondersteuning sportformateurs	76
3.3 Ondersteuningsactiviteiten	79
3.4 Communities of Practice	82
3.5 Living labs	82
3.6 Provinciale aandacht sportakkoord	83
3.7 Brede regeling combinatiefuncties	84
4. Sportlijn	86
4.1 Adviseurs Lokale Sport	87
4.2 Diensten (services)	89
4.3 Versterken sportbonden	93
4.4 Supportdesk en registratiesystemen	94
5. Nationale lijn	96
5.1 Projectsubsidies en opdrachten	96
5.2 Challenges	98
5.3 Community of Practice buurtsportcoaches	99
5.4 Kennis- en validatievraagstukken	100
5.5 Bijeenkomst voortgang sportakkoord 'alle lijnen verzamelen'	102

6.	Focus op de lokale processen	103
6.1	Raamwerk analyse lokale processen	103
6.2	De lokale context	105
6.3	De dynamiek van het samenwerkingsverband	110
6.4	Acties en uitkomsten	113
6.5	Conclusie	114
7.	Slotbeschouwing	115
Bijlage 1.	Ondersteuning Nationaal Sportakkoord	122
B1.1	Lokale lijn	122
B1.2	Sportlijn	124
B1.3	Nationale lijn	124
Bijlage 2.	Lokale lijn	125
B2.1	Overzicht van deelnemende gemeenten	125
B2.2	Ondertekenende partijen van de lokale sportakkoorden	127
B2.3	Living labs	129
Bijlage 3.	Sportlijn	136
B3.1	Diensten sportakkoord	136
B3.2	Overzicht programmalijnen Versterken sportbonden	141
B3.3	Supportdesk sportakkoord	144
Bijlage 4.	Nationale lijn	145
B4.1	Challenges	145
B4.2	Kennis- en validatievraagstukken	153

Managementsamenvatting

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), NOC*NSF en Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) hebben 29 juni 2018 het Nationaal Sportakkoord ondertekend. De ambitie uitgesproken in het akkoord, is dat iedereen in Nederland nu en in de toekomst zonder belemmeringen in een veilige en gezonde omgeving plezier in sport en bewegen kan hebben.¹ De ambities van het sportakkoord zijn uitgewerkt in zes thema's: inclusief sporten en bewegen, duurzame sportinfrastructuur, vitale sport- en beweegaanbieders, positieve sportcultuur, van jongs af aan vaardig in bewegen en topsport die inspireert. Een consortium van beleidspartners en kennispartijen voert de monitoring van het sportakkoord uit. Met inbreng van en in samenwerking met de consortiumpartners worden halfjaarlijkse voortgangsrapportages opgesteld. Dit is de vierde voortgangsrapportage.²

In deze samenvatting wordt eerst de opzet en werking van het sportakkoord gepresenteerd. Daarna wordt de structuur van de voortgangsrapportage aangehouden. De resultaten van deelonderzoeken naar de processen en inhoud van de lokale sportakkoorden worden beschreven (hoofdstuk 2). Daarna worden de inspanningen en ontwikkelingen wat betreft de ondersteuning vanuit het sportakkoord beschreven, aan de hand van de drie implementatielijnen: de lokale lijn (hoofdstuk 3), de sportlijn (hoofdstuk 4) en de nationale lijn (hoofdstuk 5). De samenvatting wordt afgesloten met een aantal bevindingen uit het hoofdstuk waarin de lokale processen nader worden bekeken (hoofdstuk 6) en uit de slotbeschouwing (hoofdstuk 7).

Samenhang implementatielijnen en thema's

De thema's vormen het fundament van het sportakkoord. Ze zijn bij het sluiten van het Nationaal Sportakkoord in 2018 gekozen als de inhoudelijke thema's waarop het sportakkoord zich richt. Ieder thema heeft een ambitie, met bijbehorende doelen en voorgenomen maatregelen om die doelen te bereiken. Na het vaststellen van de inhoudelijke thema's is een plan gemaakt voor de uitvoering van het akkoord. Dit plan houdt in dat de uitvoering van het akkoord via drie implementatielijnen verloopt: de lokale lijn, de sportlijn en de nationale lijn. De implementatielijnen vormen als het ware de beschikbare instrumenten van het sportakkoord, en die instrumenten worden ingezet om aan de thematische doelen te werken. Binnen de lijnen is ook weer onderscheid te maken in verschillende 'sublijnen'. De matrix in figuur M1.1 geeft weer hoe de vijf thema's en de implementatielijnen zich tot elkaar verhouden. Om de matrix overzichtelijk te houden hebben we bij de implementatie de sublijnen beperkt tot twee per implementatielijijn. De kleuren in de matrix hebben geen inhoudelijke betekenis en dienen alleen om verschillende lijnen gemakkelijk van elkaar te kunnen onderscheiden.

Niet elk instrument is geschikt voor elk thema. Een wit vlak in de matrix betekent dat (het instrument van) een sublijn (nog) niet wordt ingezet op dit thema. Zo is zichtbaar dat geen van de projectsubsidies zich richt op het thema vitale sport- en beweegaanbieders, en dat de impuls Versterken bonden niet wordt ingezet op het thema inclusief sporten en bewegen.

¹ VWS, VSG, VNG & NOC*NSF (2018). [Nationaal sportakkoord 2018-2022. Sport verenigt Nederland](#). Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

² Zie voor de eerste voortgangsrapportage Reitsma, M. & Poel, H. van der (2019). [Monitoring Sportakkoord: start lokale akkoorden](#). Utrecht: Mulier Instituut, de tweede voortgangsrapportage Reitsma, M., Pulles, I. & Poel, H. van der (2019). [Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. Voortgangsrapportage november 2019](#). Utrecht: Mulier Instituut, en de derde voortgangsrapportage Pulles, I., Reitsma, M., Hoogendam, A., Brus, J., Hoekman, R. & Poel, H. van der (2020). [Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. Voortgangsrapportage juni 2020](#). Utrecht: Mulier Instituut.

Figuur M1.1 Samenhang inhoudelijke thema's en implementatielijnen (instrumenten) van het sportakkoord (2018-2022)

		Inclusief sporten en bewegen	Duurzame sportinfrastructuur	Vitale sport- en beweeg-aanbieders	Positieve sportcultuur	Van jongs af aan vaardig in bewegen
Lokale lijn	Lokale akkoorden					
	Buurtsportcoaches					
Sportlijn	Sportlijn (diensten, adviseurs, back office, SPN)					
	Impuls Versterken bonden					
Nationale lijn	Projectsubsidies					
	Challenges					

Lokale sportakkoorden

Er zijn verschillende analyses uitgevoerd om het totstandkomingsproces en de inhoud van de lokale sportakkoorden inzichtelijk te maken. De uitgevoerde analyses hebben betrekking op de processen en akkoorden van gemeenten die via de regeling een lokaal sportakkoord hebben gesloten vóór 26 juni 2020. Via een vragenlijst onder sportformateurs is inzicht verkregen in het doorlopen proces in een gemeente, de gemaakte afspraken en de rol van de sportformateur (n=236). De documenten van de lokale sportakkoorden zijn op twee manieren geanalyseerd: 1) via een handmatige analyse op kenmerken als thema's, detailniveau van ambities en maatregelen, gebruik van data, aandacht voor financiering, monitoring en evaluatie en afspraken over uitvoering (n=269) en 2) via een inhoudsanalyse, bestaande uit een automatische zoektermanalyse en een verdiepende analyse, om inzicht te krijgen in de ambities, doelstellingen, acties en maatregelen per thema (n=265).

Een lokaal of regionaal sportakkoord in bijna alle gemeenten

- Op peildatum 8 november 2020 hebben 344 gemeenten een lokaal sportakkoord opgeleverd en uitvoeringsbudget aangevraagd (of nemen deel met een Living lab). Twee gemeenten hebben een conceptakkoord en werken nog aan het definitieve akkoord. Negen gemeenten nemen geen deel aan de regeling.

Kenmerken van het proces: verschillen in looptijd, tijdsinvestering en bijeenkomsten

- De looptijd van de trajecten lag tussen de zeven weken (kortste traject) en 72 weken (langste traject), en duurde gemiddeld 32,3 weken.
- Sportformateurs hebben zelf tussen de zes en 72 dagen in het traject geïnvesteerd, met een gemiddelde van 20,9 dagen. Het grootste deel (46%) investeerde tussen de vijftien en 21 dagen.

- In 63 procent van de trajecten zijn tussen de één en zes groepsbijeenkomsten georganiseerd, in het overige deel meer. Gemiddeld werden 6,9 groepsbijeenkomsten georganiseerd. Het gemiddeld aantal georganiseerde bilaterale gesprekken tussen sportformateur en een andere partij was 32,3.
- In kleinere gemeenten zijn minder bijeenkomsten georganiseerd. Er is een positieve samenhang tussen de doorlooptijd van het traject, de tijdsinvestering van de sportformateur en het aantal georganiseerde groeps- en bilaterale bijeenkomsten.

Kenmerken en context van de lokale akkoorden: vaak afstemming met ander lokaal beleid

- De lokale sportakkoorden variëren sterk in vorm en omvang. Het kortste akkoord telt drie pagina's en het langste akkoord telt 98 pagina's. Circa de helft van de akkoorden (51%) is tussen de tien en twintig pagina's lang. Gemiddeld telt een lokaal sportakkoord 19,0 pagina's. In kleinere gemeenten zijn de opgeleverde akkoorden gemiddeld minder lang dan in grotere gemeenten.
- In de meeste gemeenten (66%) geldt dat het lokale sportakkoord volgens de sportformateur een aanvulling is op het bestaande gemeentelijk sportbeleid. Voor de overige gemeenten geeft de sportformateur aan dat het lokale akkoord ofwel volledig los staat van het lokale sportbeleid (12%), ofwel een vervanging is van het lokale sportbeleid (9%), ofwel een uitvoeringsplan is van het lokale sportbeleid (13%).
- Bij negen op de tien trajecten heeft er volgens de sportformateur afstemming plaatsgevonden tussen het lokale sportakkoord en ander lokaal sport-, beweeg- of gezondheidsbeleid. Afstemming vond het vaakst plaats met het lokale jeugdbeleid (50%), de lokale JOGG-aanpak (49%), het lokale zorgbeleid (48%) of met het Preventieakkoord (43%).

Aandacht voor thema's: meeste aandacht voor inclusief sporten en bewegen, vitale sport- en beweegaanbieders en van jongs af aan vaardig in bewegen

- Volgens de sportformateurs is er tijdens de trajecten om tot een lokaal sportakkoord te komen de meeste aandacht geweest voor de thema's inclusief sporten en bewegen, vitale sport- en beweegaanbieders en van jongs af aan vaardig in bewegen. Dezelfde drie thema's zijn ook het vaakst daadwerkelijk in de lokale sportakkoorden opgenomen en uitgewerkt: inclusief sporten en bewegen: 93%, vitale sport- en beweegaanbieders: 90%, van jongs af aan vaardig in bewegen: 86%, duurzame sportinfrastructuur: 63%, positieve sportcultuur: 47%, topsport en evenementen: 10% en andere thema's: 31% (voornamelijk preventie/gezondheid).
- Voor vrijwel alle lokale sportakkoorden (96%) geldt dat de opstellers van het akkoord bij de gekozen thema's ambities of doelstellingen hebben benoemd. In 82 procent van de akkoorden zijn bij die ambities of doelstellingen concrete maatregelen opgesteld. In minder dan de helft van de akkoorden (43%) wordt bij die maatregelen een eigenaar benoemd.

Inhoud van de thema's: onderwerpen uit het Nationaal Sportakkoord zijn terug te zien in lokale akkoorden

- Het thema inclusief sporten en bewegen is in 249 van de 269 geanalyseerde lokale sportakkoorden (93%) als lokaal thema uitgewerkt. De ambities van de lokale sportakkoorden gaan vaak in op een leven lang sport en bewegen voor iedereen, en dan staat plezier daarbij vaak centraal. Er komt veelal terug dat er op lokaal niveau ingezet wordt op het verbeteren van de sociale, praktische en financiële toegankelijkheid van het sportaanbod. Daarnaast wordt genoemd dat op lokaal niveau aandacht uitgaat naar het versterken van samenwerkingsverbanden.
- Het thema duurzame sportinfrastructuur heeft in 170 van de 269 geanalyseerde lokale akkoorden (63%) een plaats gekregen. Vooral sportaccommodaties worden veel genoemd, maar er is ook aandacht voor de openbare ruimte, beweegvriendelijkheid en het beheer van sportvoorzieningen.

- In 242 van de 269 geanalyseerde lokale sportakkoorden (90%) is het thema vitale sport- en beweegaanbieders uitgewerkt. In nagenoeg alle akkoorden wordt gesproken over verenigingen, aanbieders en clubs. Termen die veel genoemd worden bij de uitwerking van dit thema zijn 'vrijwilliger', 'maatschappelijk', 'train(er/ing)', en 'ondersteuning'. In het versterken van de samenwerking lijkt een rol weggelegd voor de buurtsportcoaches.
- Het thema is in 127 van de 269 geanalyseerde lokale sportakkoorden (47%) uitgewerkt. Plezier, welzijn en veiligheid lijken, net als in het landelijke sportakkoord, in de lokale sportakkoorden een centrale plaats in te nemen. Daarnaast is een belangrijke rol weggelegd voor ouders, coaches, trainers, en in mindere mate supporters in het bijdragen aan en realiseren van een veilig sportklimaat.
- In 231 van de 269 geanalyseerde lokale sportakkoorden (86%) is het thema van jongs af aan vaardig in bewegen uitgewerkt. In nagenoeg alle akkoorden wordt gesproken over bewegen, kinderen, onderwijs en vaardig. Termen die veel genoemd worden bij de uitwerking van dit thema zijn 'leren', 'plezier', 'spelen', en 'motorisch'. Daarnaast worden sportdeelname en de beweegrichtlijn of beweegnorm bij de uitwerking van dit thema in de sportakkoorden genoemd. Bij de uitvoering van doelen en acties is een belangrijke rol weggelegd voor de leeromgeving waarin kinderen zich bevinden. Zo worden onderwijs en kinderopvang veel genoemd als plekken waar aandacht moet zijn voor de motorische vaardigheden en het spelplezier van kinderen. Sportaanbieders en buurtsportcoaches hebben hierin regelmatig een stimulerende rol.
- In 84 van de 269 geanalyseerde lokale sportakkoorden (31%) heeft naast de thema's van het Nationaal Sportakkoord een ander thema een plaats gekregen. Dit is vaak het thema gezondheid en preventie, of daaraan gerelateerd een thema als vitaliteit of (gezonde) leefstijl. Het preventieakkoord wordt in een kwart (26%) van de sportakkoorden expliciet benoemd.
- Termen als samenwerken, ondersteunen, verbinden en versterken komen veelvuldig en in nagenoeg alle lokale akkoorden voor. Daarnaast worden de sectoren zorg, welzijn en het onderwijs veel genoemd. Dit lijkt erop te duiden dat op lokaal niveau sterk wordt ingezet op het versterken van verbindingen tussen sectoren. Eerder zagen we dat de wijk, school en buurtsportcoach veel in de akkoorden genoemd worden. Een wijkgerichte aanpak waarbij buurtsportcoaches worden ingezet, lijkt vaak te worden gehanteerd. Hierbij heeft de buurtsportcoach een coördinerende, maar soms ook uitvoerende rol.

Betrokken partijen en ondertekenaars: grote diversiteit aan betrokken partijen

- Volgens de sportformateurs waren in alle trajecten de gemeente en sportverenigingen als partij betrokken. Verder zijn in bijna alle trajecten maatschappelijke organisaties uit welzijn/zorg en onderwijs en andere sportaanbieders betrokken. Verder zijn maatschappelijke organisaties op het gebied van jeugd (82%), bedrijven (48%), een lokale sportraad (31%), maatschappelijke organisaties op het gebied van cultuur (29%) en overige partijen (29%) betrokken. Bij die laatste groep worden het vaakst buurtsportcoaches, de kinderopvang en seniorenverenigingen genoemd.
- 5.723 organisaties in totaal hebben de lokale sportakkoorden (n=202) ondertekend. Dit zijn het vaakst sportverenigingen (gemiddeld 11,0 per akkoord), en daarna andere sportaanbieders (3,0), zorgpartijen (2,9) en onderwijspartijen (2,6). De vaakst ondertekenende sportverenigingen zijn voetbal- en tenniscubs, dit zijn ook grotere sporten in Nederland.
- In de meeste trajecten waren verschillende gemeentelijke beleidsterreinen betrokken bij de vorming van het lokaal sportakkoord. De beleidsterreinen jeugd (77%), wmo/zorg (74%), gezondheidszorg (71%) en onderwijs (63%) waren het vaakst betrokken. Ruimtelijke ordening (42%), sociale zaken (41%), economische zaken/marketing (15%) en openbare orde en veiligheid (9%) waren minder vaak betrokken.

Afspraken over uitvoering: over financiën, monitoring en evaluatie zijn op veel plekken afspraken gemaakt, maar niet overal

- Vrijwel alle sportformateurs geven aan dat er in het traject over financiering is gesproken. In ruim een derde van de trajecten zijn hier volgens de sportformateurs echter geen concrete afspraken over gemaakt. Als er afspraken zijn gemaakt, gaan die meestal over besteding van het uitvoeringsbudget (61%), financiering uit het gemeentelijk budget voor sport (25%), het benutten van budgetten uit andere beleidssectoren (17%) en het laten bijdragen van andere financiers (15%). In 78 procent van de akkoorden is het onderwerp financiën uitgewerkt. In 33 procent van de akkoorden is daadwerkelijk een verdeling van het uitvoeringsbudget terug te vinden (terwijl hier volgens 61% van de formateurs in de trajecten afspraken over zijn gemaakt). In 47 procent van de akkoorden is beschreven dat er uit andere budgetten dan het uitvoeringsbudget wordt geput.
- Bijna de helft (46%) van de sportformateurs geeft aan dat er in het traject afspraken zijn gemaakt over monitoring en evaluatie. 41 procent stelt dat die afspraken (momenteel) worden gemaakt, en 13 procent geeft aan dat er geen afspraken over zijn gemaakt. Wanneer er afspraken over monitoring en evaluatie zijn gemaakt, betreft dat volgens de sportformateurs het vaakst dat de verantwoordelijke partij of persoon voor monitoring en evaluatie is benoemd (81%). In 54 procent van de lokale akkoorden wordt het onderwerp monitoring en evaluatie uitgewerkt.

Afspraken over uitvoering: bijna overal is een kerngroep gevormd, invulling en taakverdeling is nog niet overal helder

- 86 procent van de sportformateurs geeft aan dat er in het traject een kerngroep (of een regiegroep, kopgroep of stuurgroep) is gevormd en 14 procent niet. De meest genoemde leden van de kerngroep zijn afgevaardigden van sportverenigingen, de gemeente, en partijen uit welzijn, zorg of een fysiotherapeut. Regelmatig, maar iets minder vaak, worden een buurtsportcoach, de adviseur lokale sport, partijen uit onderwijs of een afgevaardigde van een lokale sportservice of sportbedrijf, of een sportraad genoemd.
- In 57 procent van de lokale sportakkoorden wordt de vorming van of het bestaan van een kerngroep (of soortgelijke groep) benoemd. In 36 procent van de akkoorden wordt beschreven hoe de invulling en taken van de kerngroep eruit zien.
- De sturing of bewaking van de uitvoering van het lokale sportakkoord komt volgens sportformateurs te liggen bij de kerngroep (55%), de beleidsmedewerker sport (10%), de lokale of regionale sportservice-organisaties (7%), de sportraad (5%), de buurtsportcoach (4%), of bij een combinatie van deze personen en organisaties.
- 69 procent van de sportformateurs beoordeelt het draagvlak onder de ondertekenaars voor de uitvoering van de vastgelegde afspraken in het lokale sportakkoord als groot of zeer groot. 29 procent beoordeelt het als redelijk. 71 procent van de sportformateurs denkt dat zowel de uitvoering van de gemaakte afspraken als het voortbestaan van het lokale netwerk geborgd zijn.
- De meest genoemde knelpunten voor de uitvoering van de gemaakte afspraken zijn het vasthouden van de ontstane energie, het afhaken van partijen en de wijze van regievoering.

Lokale processen: vrijwel alle sportformateurs zien nieuwe contacten en samenwerkingen ontstaan

- De mate waarin verschillende onderdelen van het proces goed verliepen, verschilt sterk per onderdeel. Het best verlopen zijn volgens de sportformateurs het bepalen van de belangrijkste thema's (85% (zeer) vlot), het bepalen van de ambities en doelstellingen (70% (zeer) vlot), en het betrekken van partijen (69% (zeer) vlot). Kritischer zijn zij over het kiezen van maatregelen (52% (zeer) vlot), het bepalen van de bijdrage en inzet per partij (30% (zeer) vlot) en de verdeling van

de financiële lasten (21% (zeer) vlot). Veel sportformatoren kunnen over de verdeling van financiële lasten nog niet oordelen, waarschijnlijk omdat dit onderdeel niet in elk lokaal traject aan de orde is gekomen voor de ondertekening van het lokaal sportakkoord.

- De betrokkenheid van de gemeentelijke organisatie bij het traject wordt door 83 procent van de sportformatoren als zeer goed beoordeeld. Daarna werd de betrokkenheid van de sectoren maatschappelijke organisaties (68%), sportverenigingen (68%) andere sportaanbieders (51%) en bedrijven (8%) in de gemeente met goed of zeer goed beoordeeld. Vooral over de betrokkenheid van het bedrijfsleven zijn sportformatoren kritisch.
- 58 procent van de sportformatoren heeft tussen de één en tien nieuwe contacten of samenwerkingen tussen sportpartijen en/of maatschappelijke organisaties zien ontstaan, en 24 procent zelfs meer dan tien. Er is een positief verband tussen de doorlooptijd van een traject, de tijdsinvestering van de sportformateur, het aantal georganiseerde groepsbijeenkomsten en het aantal nieuwe contacten of samenwerkingen dat de sportformateur heeft zien ontstaan.
- De belangrijkste door sportformatoren genoemde succesfactoren in het proces waarin het lokaal sportakkoord is gevormd, waren een betrokken houding van de gemeente, grote bereidheid en enthousiasme van partijen, een goede procesmatige aanpak (opzet bijeenkomsten, interactieve sessies), aanwezige kennis over de lokale situatie, een bestaand netwerk van verenigingsondersteuning (vaak met een actieve sportservice of buurtsportcoach) en de onafhankelijke positie van de sportformateur.
- De belangrijkste door sportformatoren genoemde knelpunten in het proces waarin het lokaal sportakkoord is gevormd, waren de coronacrisis, een beperkte betrokkenheid bij partijen, een te sturende of juist te afzijdige rol van de gemeente, een slechte opkomst bij bijeenkomsten, bestaande moeizame relaties of tegenstrijdige belangen tussen partijen, het concreet maken van ambities en het betrokken houden van vrijwilligers en sportverenigingen die minder slagkracht hebben.

Lokale lijn

In de lokale lijn gaat het deels om activiteiten ter ondersteuning van de ontwikkeling en uitvoering van de lokale sportakkoorden, maar ook om andere activiteiten zoals Living labs, provinciale aandacht voor het sportakkoord en de brede regeling combinatiefuncties.

Sportformatoren: meerwaarde als verbinder, onafhankelijke partij, en aanjager

- De sportformatoren hebben de processen om te komen tot lokale sportakkoorden begeleid en ondersteund. Ze zijn hierbij op verschillende manieren van meerwaarde geweest. De belangrijkste rollen en taken die ze zelf beschrijven zijn: het innemen van de onafhankelijke positie, verbindingen leggen en partijen verbinden, de aanjager, kartrekker en inspirator, de projectleiding verzorgen en het inrichten van het proces, het brengen van inhoudelijke deskundigheid, faciliteren van een gelijkwaardig gesprek, het geven van voorbeelden en een spiegel voorhouden aan de partijen.
- De sportformatoren zijn ondersteund om hun rol goed te kunnen uitvoeren, bijvoorbeeld in informatie- en interviewsessies. Over het algemeen beoordelen ze de ondersteuning goed. 63 procent van de formatoren heeft gebruikgemaakt van de VSG-helppdesk. De ondersteuning van de Adviseur Lokale Sport is door de sportformatoren heel verschillend ervaren.
- De VSG heeft in 2019 en 2020 naast de bijeenkomsten voor sportformatoren ook andere activiteiten uitgevoerd ter ondersteuning van de lokale processen. Dit waren onder andere informatiebijeenkomsten, workshops, interviewbijeenkomsten en digitale sessies voor beleidsambtenaren sport (in totaal circa 50 bijeenkomsten). Er zijn sinds mei 2019 6.500 vragen binnengekomen bij de helppdesk van de VSG, voornamelijk van gemeenten (80%).

Living labs in vijf gemeenten gestart

- In de G5-gemeenten (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Eindhoven) lopen Living labs, leeromgevingen waar wordt geëxperimenteerd met creatieve en innovatieve oplossingen voor complexe maatschappelijke vraagstukken op het gebied van sport en bewegen.

Sportakkoord en provincies: in vijf provincies ambities voor provinciaal akkoord

- Er is voor verschillende thema's van het sportakkoord aandacht in provinciaal beleid. In de meeste provincies is beleidsmatige aandacht voor de thema's inclusief sporten en bewegen (11) en duurzame sportinfrastructuur (10). Het minst voor vitale sport- en beweegaanbieders (6). Twee provincies hebben een provinciaal sportakkoord gevormd, en nog vijf provincies hebben de ambitie om dat te doen.

Buurtsportcoaches: belangrijke bijdrage aan de inhoudelijke opgaven van het sportakkoord, maar ook in de coördinatie en sturing bij lokale akkoorden

- Buurtsportcoaches leveren op lokaal niveau door middel van hun activiteiten en werkzaamheden de grootste bijdrage aan de thema's inclusief sporten en bewegen (in 95% van de gemeenten), van jongs af aan vaardig in bewegen (92%) en vitale sport- en beweegaanbieders (87%). Naast het leveren van een bijdrage op de inhoudelijke thema's, wordt de rol van buurtsportcoaches regelmatig genoemd als sturende, coördinerende of ondersteunende rol in de organisatie van het lokale sportakkoord. Sportformatoren benoemen dat buurtsportcoaches een belangrijke schakel kunnen zijn voor het aanjagen en coördineren van de uitvoering, en dat het beschikbare aantal uren en keuze van gemeenten voor de inzet van de buurtsportcoach aandachtspunten zijn.

Sportlijn

Via de sportlijn wordt ingezet op het versterken van de sport. Met de uitvoering willen de partijen uit de gezamenlijke sport een systeemtransitie in gang zetten. De transitie is erop gericht om de behoefte van lokale sportclubs centraal te stellen, zodat er vraaggericht wordt ondersteund door kwalitatief goede professionals in het landschap van verenigingsondersteuning. Het doel is dat er na de periode van het sportakkoord (na 2022) een blijvend systeem gecreëerd is, waarmee de partijen van de gezamenlijke sport in staat zijn om sportclubs op basis van behoeften te kunnen ondersteunen om toekomstbestendig en zelfredzaam te worden, met een hoogwaardig ondersteuningssysteem. In het najaar van 2020 is voor de resterende periode van het sportakkoord een aanvraag bij het ministerie van VWS ingediend voor aanscherping van de sportlijn. Een belangrijk onderdeel van de aanscherping is het in kaart brengen van het bestaande landschap van verenigingsondersteuning.

Adviseurs Lokale Sport: rol verandert van 'uitvoerend' naar 'voorwaardenscheppend'

- In oktober 2020 bestaat het netwerk Adviseurs Lokale Sport uit 76 personen die zijn gekoppeld aan 355 gemeenten. Er zijn 39 adviseurs afkomstig van sportbonden (KNVB, KNGU, Nevobo, KNKV, JBN, KNZB en NSKiV) en NOC*NSF. Twee adviseurs zijn werkzaam vanuit NL Actief en 38 adviseurs zijn werkzaam vanuit gemeentelijke of provinciale sportorganisaties (zoals Rotterdam Sportsupport). Het kernteam bestaat uit tien adviseurs.
- Uit gesprekken met Adviseurs Lokale Sport blijkt dat de rol aan het veranderen is. Deze ontwikkelt zich van 'uitvoerend' (adviseurs die zelf langs verenigingen gaan, diensten inzetten en adviseren), naar meer 'voorwaardenscheppend', gericht op het versterken van het lokale netwerk. Dat komt deels voort uit het eigen idee van adviseurs over wat hun rol zou moeten inhouden. Maar het wordt deels ook bepaald door de situatie in de gemeenten waar ze aan verbonden zijn. De lokale

context is een cruciale factor voor de potentie van adviseurs. Deze hangt af van reeds bestaande verenigingsondersteuning en gevormde structuur van de verenigingsondersteuning. Als deze minder aanwezig is, gaan adviseurs met gemeenten in gesprek over hoe dat kan worden opgezet en wat de mogelijkheden zijn.

Diensten: via het sportakkoord 1.425 diensten aangevraagd, waarvan meer dan de helft voor verduurzamingstrajecten

- In de periode tussen 1 september 2019 en 30 september 2020 zijn in totaal 1.425 diensten (services) aangevraagd via het sportakkoord. Het grootste deel betreft verduurzamingstrajecten (867) en aanvragen voor het stimuleringsbudget inclusief sporten en bewegen (141).
- Het aantal aangevraagde diensten blijft redelijk constant. In maart en april 2020 is wel een duidelijke afname te zien, dit is ongetwijfeld verbonden met de coronacrisis die toen uitbrak en de coronamaatregelen die de sport voor een groot deel stillegden.
- De meeste diensten zijn aangevraagd door of voor voetbalverenigingen (643), tennisverenigingen (111) en hockeyverenigingen (50). Dit komt grotendeels door de aanvragen van de verduurzamingstrajecten, waarvan een groot deel via De Groene Club wordt uitgevoerd, een organisatie die zeer actief is in deze drie sporten.

Programma Versterken sportbonden: 52 bonden betrokken

- Vanuit de impuls Versterken sportbonden ondersteunt het ministerie van VWS sinds 2018 verschillende trajecten gericht op het versterken van de sportbonden. De impuls kent drie programmalijnen. In totaal nemen in oktober 2020 52 sportbonden deel aan één of meer programmalijnen, en een aantal bonden staat op het punt om te gaan deelnemen.
- Het doel van programmalijn 1 'Shared Service Sport' is het gezamenlijk optrekken van (in beginsel kleinere) sportbonden door ze te ontzorgen met diensten op het gebied van backoffice-taken, zoals de ledenadministratie of financiële administratie. Hiervoor is de stichting Nederland Sport opgericht in 2018, een non-profit Shared Service organisatie die diensten voor sportorganisaties ontwikkelt. Zestien bonden zijn hierbij aangesloten (in juni 2020 nog 11 bonden).
- Het doel van programmalijn 2 'Slagvaardig Organiseren Sport' (SOS) is om bonden slagvaardig(er) te maken. In het programma werken met name middelgrote bonden aan het verbeteren van projectmanagement en verandermanagement. 22 bonden participeren in deze programmalijn.
- De derde programmalijn betreft een vrije ruimte voor projecten om de sportbonden te versterken, waarbij de voorkeur uitging naar projecten door consortia van bonden. In 2019 zijn tien projectaanvragen van consortia gehonoreerd. In totaal zijn 24 sportbonden betrokken bij de tien projecten. Twee projecten (Clubkadercoaching en Sport Professionals Netwerk) hebben in 2020 een budgetintensivering gekregen.

Supportdesk en registratiesystemen

- Bij de supportdesk van NOC*NSF zijn in de periode 1 juli 2019 - 1 oktober 2020 in totaal 359 vragen over het sportakkoord binnengekomen. Sportverenigingen (198) en sportbonden (64) hebben het vaakst een vraag gesteld. De meest voorkomende thema's van de vragen gaan over het afnemen van services, interesse in of meedenken over het sportakkoord en het koppelen van een Adviseur Lokale Sport.
- NOC*NSF merkt dat het aantal vragen bij de supportdesk over het sportakkoord vanaf maart 2020 minder is geworden. Tegelijkertijd zijn er veel vragen rond het coronavirus binnengekomen vanaf die periode. Vooral rond de persconferenties van het kabinet ziet NOC*NSF een piek in het aantal binnengekomen vragen. Door het projectteam is ervaren dat clubs en andere partijen in het

sportlandschap de supportdesk als centraal punt wisten te vinden, juist ook voor vragen over de coronamaatregelen.

Nationale lijn

Vanuit de nationale lijn wordt gewerkt aan projecten die op landelijk niveau efficiënter te organiseren zijn. Hiertoe heeft het ministerie van VWS projectsubsidies toegekend gericht op de thema's van het sportakkoord.

Projectsubsidies en -opdrachten op alle thema's van het sportakkoord

- Voor de projectsubsidies en -opdrachten van inclusief sporten en bewegen geldt dat de looptijd van de projectsubsidies voor Stichting Gouden dagen, Sportvervoersvoorziening, Ouderenfonds, Fonds Gehandicaptensport en Sporthulpmiddelen zijn verlengd. Bij Fonds Gehandicaptensport is dat vanwege een aanvulling voor de subsidie op het fonds Sporthulpmiddelen. Over de sportvervoersvoorziening geldt dat de uitvoering ervan sinds 1 juli wordt verzorgd door Qarin.
- Vanuit duurzame sportinfrastructuur kunnen verenigingen subsidie aanvragen binnen de regeling Stimulering Bouw en Onderhoud Sportaccommodaties (BOSA). Voor BOSA is ongeveer 42 miljoen euro van de beschikbare 94 miljoen euro aangevraagd (peildatum 10 november 2020). Daarnaast is er de Small Business Innovator Research (SBIR) milieuvriendelijke sportvelden. Dit is een innovatiecall die is uitgezet door de Rijkdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), in opdracht van het ministerie van VWS. De oproep heeft begin 2020 vijf winnaars opgeleverd. Er worden drie projecten gefinancierd waarin milieuvriendelijke beheeroplossingen voor de sport worden doorontwikkeld. Er worden twee consortia gefinancierd die zich bezighouden met de ontwikkeling van het duurzame kunstgrasveld van de toekomst.
- In de projectsubsidies voor Halt en de Alliantie Gelijkspelen vanuit het thema positieve sportcultuur worden in verband met corona en de daardoor uitgestelde activiteiten wijzigingen aangebracht. Het gaat om het verschuiven van activiteiten naar de toekomst en inzet van andere activiteiten passend binnen het thema. De subsidie van het Instituut voor Sportrechtspraak is tot en met eind 2020 verlengd en Centrum Veilige Sport Nederland wordt voor de jaren 2020 en 2021 gesubsidieerd vanwege het stijgende aantal meldingen. Vanwege het coronavirus zijn de eerder aangekondigde lancering van de herziene Code Goed Sportbestuur en de Week van Goed Sportbestuur uitgesteld. De code zal naar verwachting in mei 2021 alsnog worden gelanceerd. Ook de lancering van het keurmerk vechtsportscholen vanuit de Vechtsport Autoriteit is uitgesteld tot begin 2021. De lancering van het lotgenotenplatform van Stichting de Stilte Verbroken stond gepland op 6 april dit jaar, maar is gelanceerd op 28 mei. Verder is de training Sport en Gedrag I van Halt door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) erkend als Goed Onderbouwd. Beide trainingen Sport en Gedrag zijn opgenomen in de databank van het NJI. Tot slot is het onderzoek naar homo-acceptatie in het mannentophockey dat door de Alliantie Gelijkspelen is geïnitieerd, afgerond.
- Vanuit het thema van jongs af aan vaardig in bewegen is een nieuwe subsidieronde voor de Koningsspelen gestart voor de periode 2021-2023. Daarnaast is in oktober 2020 de Week van de Motoriek georganiseerd, een themaweek om meer aandacht te vragen voor het nut en belang van Breed Motorische Ontwikkeling (BMO).

Challenges: negen challenges zijn uitgezet, vier worden binnenkort afgerond

- In totaal zijn vanuit het sportakkoord tot oktober 2020 negen challenges uitgezet. Twee challenges hebben geen winnaars opgeleverd en zijn niet tot uitvoer gebracht. Vier challenges zijn in uitvoering en worden eind 2020 op begin 2021 afgerond. Drie challenges zijn in oktober 2020 uitgezet. Die hebben in totaal 74 inzendingen opgeleverd, waarvan 56 voorstellen zijn voorgelegd aan de jury. In december 2020 worden de winnaars bekendgemaakt.

Kennisontwikkeling en uitwisseling

- De Community of Practice (CoP) Buurtsportcoaches is bedoeld als evaluatie van de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC). De CoP loopt inmiddels ruim een jaar en er hebben vijf bijeenkomsten plaatsgevonden. Tot eind volgend jaar (2021) staan nog vier sessies gepland. Bureau Mozaiek heeft een notitie opgesteld met tussentijdse observaties en aanbevelingen.
- Er worden twee trajecten kennis- en validatievraagstukken uitgevoerd. Het vraagstuk ‘menselijk kapitaal in de sport’ zal leiden tot een Human Capital Agenda in het voorjaar van 2021. Dit is een agenda op het gebied van menselijk kapitaal in de sportsector met duidelijke actiepunten waar de sector gezamenlijk aan moet werken. Het onderzoek naar organisatie en financiering van de sport is in opdracht van het ministerie door de NL Sportraad uitgevoerd. Het heeft geleid tot het Brancherapport Sport van KPMG in november 2019, en een discussienota van de NL Sportraad. Daarin worden vier beleidsscenario's gepresenteerd: sport als basisvoorziening, sport als panacee, sport als vrije markt en sport als maatschappelijk ondernemen. Op 19 november 2020 is het advies met voorkeursscenario aangeboden aan de minister van Sport en de alliantiepartners.
- Het ministerie van VWS heeft op 3 november 2020 een bijeenkomst georganiseerd waarin de vraag centraal stond hoe de implementatielijnen uit het sportakkoord nader tot elkaar kunnen worden gebracht en de hoe in de resterende twee jaar nog volop kan worden ingezet om de gestelde ambities te bereiken. Er waren 32 deelnemers van verschillende sportorganisaties aanwezig.

Focus op de lokale processen

In dit hoofdstuk staan de processen centraal van totstandkoming en uitvoering van de lokale sportakkoorden en de factoren die daarbij een rol spelen. Om zicht te krijgen op deze factoren en processen is gebruikgemaakt van de begrippen cocreatie van beleid en ‘samenwerkend besturen’. Aan de hand van het integratieve raamwerk voor samenwerkend besturen worden de factoren en processen beschreven die bepalend (kunnen) zijn voor de mate waarin de lokale samenwerking succesvol is:

De lokale context

- De lokale setting verschilt per gemeente en een aantal aspecten hiervan kan mogelijk verklaren waarom in de ene gemeente de samenwerking gemakkelijker op gang komt dan in de andere gemeente. Beïnvloedende factoren zijn de aanwezigheid van een beleidskader, beschikbare middelen, de rol en betrokkenheid van de gemeente, de aanwezigheid van netwerken, platforms, een uitvoeringsorganisatie, verenigingsondersteuning, bestaande relaties en machtsverhoudingen, de bereidheid van betrokken partijen en onvoorziene invloeden zoals de coronapandemie. Daarnaast zijn, om het proces van samenwerking op gang te brengen, ‘aanjagers’ nodig.

Het samenwerkingsverband

- Het samenwerkingsverband ontwikkelt, mede onder invloed van de lokale context en de aanjagers, eigen (impliciete en expliciete) regels, principes, normen en besluitvormingsprocedures, die de wijze van samenwerking bepalen. Iedere alliantie of samenwerking ontwikkelt zo een eigen dynamiek. Deze dynamiek bepaalt, tezamen met de acties die uit de samenwerking voortkomen, het succes van het samenwerkingsverband.

Acties en uitkomsten

- Bij acties en uitkomsten wordt bekeken of de samenwerkingspartners hun krachten op zo'n manier weten te bundelen, dat dit leidt tot acties die zonder samenwerking niet mogelijk zouden zijn geweest, en of de gezamenlijke inspanningen leiden tot realisatie van de ambities en doelen.

Met behulp van het integratieve raamwerk ‘samenwerkend besturen’ zijn de lokale processen in beeld gebracht. Het was nu vooral een terugblik op de totstandkoming van de akkoorden. Het beeld dat daarbij opdoemt is voornamelijk positief: er zijn vele lokale akkoorden gesloten en daar waren veel uiteenlopende partijen bij betrokken. Het traject dat daarbij onder leiding van de sportformaten is doorlopen, lijkt doorgaans een goede basis te hebben gelegd voor verdere samenwerking, ondanks de lastige situatie die door de corona-uitbraak is ontstaan. De grote uitdaging die nu voorligt, is om de ontstane energie vast te houden en alle partijen binnenboord en betrokken te houden.

Slotbeschouwing

Impuls tot integratie van beleid

- Ten opzichte van ‘ouder’ sportbeleid is de verregaande integratie van het beleid vernieuwend. Niet eerder waren landelijk, lokaal en het beleid van de sportsector zelf zo nauw met elkaar verbonden en op elkaar afgestemd, en niet eerder werd daarbij zo’n omvattende focus op de sportsector gehanteerd. Zo was ‘(duurzame) sportinfrastructuur’ tot aan het sportakkoord iets waar alleen gemeenten zich mee bezig hielden, en was ‘positieve sportcultuur’ iets waar vooral de georganiseerde sport aan werkte. Op alle thema’s wordt nu door drie partners in de UitvoeringsAlliantie samengewerkt en daarmee ontstaan nieuwe mogelijkheden voor optimalisatie van het beleid en vergroting van de beleidseffectiviteit.

Sportakkoord heeft veel in gang gezet

- De monitorresultaten laten zien dat het sportakkoord, dat nu bijna twee jaar loopt, veel in gang heeft gezet. Op alle thema’s wordt vanuit de implementatiestrategie gewerkt, en er zijn al veel procesopbrengsten zichtbaar. Er zijn circa 300 lokale sportakkoorden gesloten, bijna alle Nederlandse gemeenten doen mee.
- De lokale sportakkoorden staan, over de breedte genomen, op de drempel van akkoordvorming naar uitvoering, van denken naar doen. De komende periode zal in het teken staan van de uitvoering, en dan zal blijken hoe dit verloopt. Dit is een spannende fase, waarin het een belangrijke uitdaging is de ontstane energie en verbindingen te behouden en in te zetten voor de uitvoering. Gezien de processen in de fase van akkoordvorming al sterke verschillen vertoonden, meer wat betreft proces dan wat betreft inhoud, is het te verwachten dat die verschillen er ook in de uitvoeringsfase zullen zijn.

Uitdaging: opgewekte energie vasthouden

- In de doorlopen processen ontstond veel energie. Partijen die elkaar nog niet kenden ontmoetten elkaar, er mochten ambities worden uitgesproken en plannen worden gemaakt, en er is budget beschikbaar. We zien dat in het grootste deel van de akkoorden afspraken zijn gemaakt over de uitvoering, waaruit blijkt dat is nagedacht over het inrichten van de borging. De uitdaging is de ontstane energie vast te houden. Bij de akkoordvorming en start van de uitvoering is en wordt op allerlei manieren ondersteuning geboden. Het proces stopt niet bij het sluiten van het akkoord. Er is een proces in gang gezet waarin het gevormde samenwerkingsverband en de lokale context zich zijn gaan ontwikkelen. Daar is blijvende aandacht en ondersteuning voor nodig. Daarom is het wenselijk om te blijven volgen hoe de processen lokaal verlopen en welke factoren hier een rol spelen.

1. Inleiding

Het Nationaal Sportakkoord is 29 juni 2018 door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), NOC*NSF en de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) ondertekend. De ambitie van het akkoord is dat iedereen in Nederland nu en in de toekomst zonder belemmeringen in een veilige en gezonde omgeving plezier in sport en bewegen kan hebben.³

In het Nationaal Sportakkoord zijn zes thema's onderscheiden die vervolgens in zes deelakkoorden zijn uitgewerkt en ondertekend door VWS, NOC*NSF en VSG (strategische partners) en andere partijen, die zich hebben gecommitteerd aan het leveren van inspanningen op het betreffende thema. Tussen haakjes staat het aantal partijen dat naast de strategische partners heeft meegetekend:

1. Inclusief sporten en bewegen (8)
2. Duurzame sportinfrastructuur (9)
3. Vitale sport- en beweegaanbieders (4)
4. Positieve sportcultuur (5)
5. Van jongs af aan vaardig in bewegen (10)
6. Topsport inspireert (dit deelakkoord is ondertekend op 10 oktober 2019 en loopt mee met de olympische cyclus, zie verder paragraaf 1.2)

Na ondertekening hebben de partijen in werkgroepen verdere invulling gegeven aan de thema's en nagedacht over de wijze van uitvoering. Het uitgangspunt hierbij is geweest: samenwerken, verbinden en versterken. De vernieuwing is vooral gezocht in de gezamenlijke, op de (lokale) vraag gerichte aanpak, en daarbij zo min mogelijk nieuwe activiteiten opzetten en maximaal gebruikmaken van wat er al is.

1.1 Implementatie sportakkoord

Het Nationaal Sportakkoord en vijf van de onderliggende deelakkoorden zijn getekend voor een periode van ruim drie jaar. De looptijd is van september 2018 tot en met het einde van 2022.⁴ De Rijksoverheid (ministerie van VWS) trekt jaarlijks ruim 400 miljoen euro⁵ voor het sportakkoord uit, maar ook betrokken partijen leveren een bijdrage, vaak in de vorm van cofinanciering.

De thema's van de deelakkoorden vormen het fundament van het sportakkoord. Na het vaststellen van de inhoudelijke thema's is een plan gemaakt voor de uitvoering van het akkoord. Dit plan houdt in dat de uitvoering van het akkoord via drie implementatielijnen verloopt: de lokale lijn, de sportlijn en de nationale lijn.

³ VWS, VSG, VNG & NOC*NSF (2018). [Nationaal sportakkoord 2018-2022. Sport verenigt Nederland](#). Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

⁴ Oorspronkelijk liep de looptijd van het Nationaal Sportakkoord tot en met het einde van 2021, maar deze is verlengd tot en met het einde van 2022.

⁵ Hiervan is 240 miljoen bestemd voor twee subsidieregelingen (SPUK en BOSA), waarmee gemeenten en sportorganisaties worden gecompenseerd in het kader van de verruiming van de btw-sportvrijstelling. De resterende 160 miljoen is het 'reguliere' budget van VWS voor sport, waarvan ongeveer 130 miljoen is bestemd voor topsport, de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) en kennisbeleid/internationale zaken. Het 'vrije' budget voor de drie lijnen in het sportakkoord (zie hierna) is ongeveer 30 miljoen.

1. Lokale lijn

De lokale lijn focust op het breder verankeren en duurzaam versterken van sport en bewegen als doel en middel in de samenleving. Met nieuwe samenwerkingsverbanden op lokaal (of regionaal) niveau moet met gezamenlijke inzet, budgetten en energie aan gedeelde ambities worden gewerkt. Binnen de lokale lijn worden met behulp van een sportformateur en een uitvoeringsbudget lokale sportakkoorden opgesteld en uitgevoerd.

2. Sportlijn

De sportlijn richt zich op het verhogen van de kwaliteit en kwantiteit van (vrijwillig) kader en ondersteuning en advisering van sportaanbieders. Het gaat hierbij zowel om sportverenigingen als om andere sportondernemers, zoals een judoschool of een bootcamponderner. Vanuit de sportlijn worden hiervoor Adviseurs Lokale Sport aangesteld. Een belangrijk uitgangspunt bij de implementatie van de sportlijn is dat er niet vanuit sporttakken wordt gedacht, maar overkoepelend vanuit de gezamenlijke sport te werk wordt gegaan. Tot de gezamenlijke sport behoren de sportbonden, NOC*NSF en NL Actief.

3. Nationale lijn

In de nationale lijn wordt ingezet op kennisdeling, borging en validatie rondom de thema's. Een doel vanuit de nationale lijn is het realiseren van doorbraken op vraagstukken waar op lokaal niveau behoefte aan is. Dit gebeurt bijvoorbeeld via het uitzetten van challenges, waarbij partijen worden uitgedaagd om innovatieve ideeën voor veelvoorkomende vraagstukken in de sport te ontwikkelen en uit te voeren. Daarnaast wordt vanuit de nationale lijn gewerkt aan projecten die op landelijk niveau efficiënter zijn te organiseren.

De drie implementatielijnen vormen als het ware de beschikbare instrumenten van het sportakkoord, en die instrumenten worden ingezet om aan de thematische doelen te werken. Binnen de implementatielijnen is onderscheid te maken in verschillende 'sublijnen'. Figuur 1.1 geeft weer hoe de vijf thema's⁶ en de implementatielijnen zich tot elkaar verhouden. Om de matrix overzichtelijk te houden hebben we bij de implementatie de sublijnen beperkt tot twee per implementatielijijn. De kleuren in de matrix hebben geen inhoudelijke betekenis en dienen alleen om verschillende lijnen makkelijk van elkaar te kunnen onderscheiden. Niet elk instrument is geschikt voor elk thema. Een wit vlak in de matrix betekent dat (het instrument van) een sublijn niet wordt ingezet op dit thema. Zo is zichtbaar dat geen van de projectsubsidies (nationale lijn) zich richt op het thema vitale sport- en beweegaanbieders en dat de impuls versterken bonden (sportlijn) niet wordt ingezet op het thema inclusief sporten en bewegen.

De opzet en structuur van de lokale lijn, sportlijn en nationale lijn staan beschreven in bijlage 1.

⁶ Aangezien het thema Topsport die inspireert nog niet in uitvoering is, hebben we dit niet in de matrix meegenomen.

Figuur 1.1 Samenhang inhoudelijke thema's en implementatielijnen (instrumenten) van het sportakkoord (2018-2021)

		Inclusief sporten en bewegen	Duurzame Sportinfrastructuur	Vitale sport- en beweeg aanbieders	Positieve sportcultuur	Van jongs af aan vaardig in bewegen
Lokale lijn	Lokale akkoorden					
	Buurtsportcoaches					
Sportlijn	Sportlijn (diensten, adviseurs, back office, SPN)					
	Impuls versterken bonden					
Nationale lijn	Projectsubsidies					
	Challenges					

1.2 Deelakkoord 6. Topsport die inspireert

Het deelakkoord 6, Topsport die inspireert, is getekend op 10 oktober 2019.⁷ In de preambule wordt gemeld dat het deelakkoord wordt uitgewerkt in een implementatiestrategie, die aansluit op de olympische cyclus en de periode 2021-2024 bestrijkt. Daarbij wordt aangegeven dat er indicatoren zullen worden benoemd die gemonitord moeten worden om de voortgang in de uitvoering te kunnen volgen. Inmiddels is bekend dat de Olympische Spelen die in 2020 in Tokio zouden worden gehouden, zijn verplaatst naar juli en augustus 2021. De huidige olympische cyclus wordt met een jaar verlengd en daarmee een groot deel van het Nederlandse topsportbeleid. In 2020 vindt er daarom geen monitoring plaats van deelakkoord 6. Bij het opstellen van deze rapportage werd nog gewerkt aan de implementatiestrategie.

1.3 Monitoring sportakkoord

Een consortium van beleidspartners en kennispartijen voert de monitoring uit. Het consortium bestaat uit de drie beleidspartners (NOC*NSF, VSG en VWS) en de kennisinstellingen RIVM, Kenniscentrum Sport & Bewegen (KCSB) en Mulier Instituut. Het Mulier Instituut stelt de halfjaarlijkse voortgangsrapportages samen, met inbreng van en in samenwerking met de consortiumpartners. Deze rapportage is de vierde

⁷ VWS, VSG, VNG & NOC*NSF (2019). [Topsport die inspireert](#). Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

voortgangsrapportage.⁸ De implementatie van het sportakkoord via de drie implementatielijnen zal in deze rapportage centraal staan.

Besturen met akkoorden

In de voortgangsrapportage van juni 2020⁹ hebben we een poging gedaan om te beoordelen in hoeverre de inspanningen binnen de verschillende deelakkoorden voldoen aan de voorwaarden die de Raad voor Openbaar Bestuur (ROB)¹⁰ stelt aan het ‘besturen met akkoorden’. Om als akkoord ‘publiek waardevol’ te zijn, moet voldaan worden aan de voorwaarden borging, presterend, veerkrachtig en bindend.

- *Borging*: houden alle partijen zich aan gemaakte afspraken en voorziet het akkoord(proces) in de borging daarvan?
- *Prestierend*: faciliteert de procesarchitectuur het komen tot beoogde uitkomsten?
- *Veerkrachtig*: zijn akkoordpartners in staat om te leren van nieuwe inzichten en zich aan te passen aan veranderende omstandigheden?
- *Verbindend*: draagt het proces van het akkoord op zichzelf bij aan het dichterbij elkaar brengen van partijen?

In hoofdstuk 6 van deze rapportage worden deze vier voorwaarden gebruikt ter reflectie op de inspanningen die vanuit de drie implementatielijnen worden geleverd. In het slothoofdstuk doen we een poging om tot een conclusie te komen of de inspanningen binnen de implementatielijnen bijdragen aan ‘publiek waardevol’ besturen.

Methoden

Lokale akkoorden en lokale lijn

De informatie over de lokale lijn is op verschillende manieren verzameld. De informatie over de totstandkoming van de lokale akkoorden, doorlopen proces en de inhoud van de lokale akkoorden is afkomstig uit een vragenlijst voor sportformateurs (eigen dataverzameling Mulier Instituut), en twee analyses op de documenten van de lokale akkoorden, die zijn aangeleverd door VSG. Overige gegevens over ondersteuningsactiviteiten in de lokale lijn zijn aangeleverd door VSG. Informatie over de Communities of Practice, provinciale sportakkoorden en de Brede Regeling Combinatiefunctionaris is verzameld door Mulier Instituut. De gegevens over de Living labs in de G5-gemeenten zijn verkregen door een uitvraag onder de projecten, door Mulier Instituut in samenwerking met het ministerie van VWS en ZonMw, die contactpersoon zijn voor de Living labs.

Sportlijn

Gegevens over de sportlijn zijn grotendeels ontvangen van NOC*NSF. Algemene gegevens over de Adviseurs Lokale Sport zijn ontvangen van de projectleiding voor dit onderdeel bij NOC*NSF. Aanvullend heeft Mulier

⁸ Zie voor de eerste voortgangsrapportage Reitsma, M. & Poel, H. van der (2019). [Monitoring Sportakkoord: start lokale akkoorden](#). Utrecht: Mulier Instituut, de tweede voortgangsrapportage Reitsma, M., Pulles, I. & Poel, H. van der (2019). [Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. Voortgangsrapportage november 2019](#). Utrecht: Mulier Instituut, en de derde voortgangsrapportage Pulles, I., Reitsma, M., Hoogendam, A., Brus, J., Hoekman, R. & Poel, H. van der (2020). [Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. Voortgangsrapportage juni 2020](#). Utrecht: Mulier Instituut.

⁹ Pulles, I., Reitsma, M., Hoogendam, A., Brus, J., Hoekman, R. & Poel, H. van der (2020). [Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. Voortgangsrapportage juni 2020](#). Utrecht: Mulier Instituut.

¹⁰ ROB (2020). [Akkoord?! Besturen met akkoorden als evenwichtskunst](#). Den Haag: Raad voor het Openbaar Bestuur.

Instituut kwalitatieve data verzameld via interviews met Adviseurs Lokale Sport. De gegevens over de diensten, het programma versterken bonden en de supportdesk voor het sportakkoord zijn aangeleverd door de betrokken medewerkers bij NOC*NSF, en bewerkt door Mulier Instituut.

Nationale lijn

Informatie over de activiteiten die vanuit de nationale lijn worden uitgevoerd zijn grotendeels opgevraagd bij de verschillende medewerkers van VWS. Het gaat hier om de projectsubsidies en opdrachten, de kennis- en validatievraagstukken en de Community of Practice buurtsportcoaches. De ontwikkeling en coördinatie van de challenges heeft VWS overgedragen aan Sport Innovator. Wij hebben de gegevens over deze challenges dan ook ontvangen van Sport Innovator (ZonMw).

Werking implementatiestrategie

In hoofdstuk 6 wordt een analyse gedaan op de werking van de implementatiestrategie van het sportakkoord als geheel, met een focus op de lokale processen. Hiervoor wordt informatie gebruikt uit de vragenlijst onder sportformateurs over de lokale akkoorden, uit de gesprekken met Adviseurs Lokale Sport over hun ervaringen met de lokale processen, en uit de Communities of Practice waarin is gereflecteerd op de vorming van een lokaal sportakkoord in een gemeente.

1.4 Covid-19 en het sportakkoord

De gevolgen van de coronacrisis voor de sportsector worden in kaart gebracht in de Monitor Sport en corona, waarvan de eerste verscheen begin juli en de tweede eind november.¹¹ De monitoren laat zien dat de gevolgen niet alleen groot zijn in financiële zin, maar ook in organisatorische zin. Competities, toernooien, groepslessen, trainingen en evenementen gaan helemaal niet door, of in aangepaste zin, met telkens nieuwe regels en beperkingen. Kantines zijn gesloten of half open, het verenigingsleven kan zich nog maar moeizaam ontplooiën en bestuurders zien elkaar op Zoom of Google Meet. Fitnessbedrijven en yogastudio's verplaatsten in het voorjaar en de zomer activiteiten naar buiten, voor zover mogelijk, en evenementenorganisatoren gingen of activiteiten ontplooiën buiten de sport, of verkende de mogelijkheid van virtuele evenementen. Kortom, iedereen is vanaf maart 2020 erg druk met de interpretatie en implementatie van de coronamaatregelen, aanpassingen in het aanbod, aanvragen van steunmaatregelen, zo niet met overleven. Het zal duidelijk zijn dat in deze context de uitvoering van de lokale akkoorden onder druk is komen staan en soms wat is gaan haperen, hetgeen in deze rapportage op verschillende plaatsen zichtbaar zal zijn. Misschien opmerkelijker is dat ondanks deze coronacrisis veel werk in de uitvoering toch doorgang heeft gevonden, en er zelfs berichten zijn dat de samenwerking die tot stand is gekomen in de voorbereiding van het lokale sportakkoord de lokale sportsector sterker heeft doen staan in het opvangen van de gevolgen van de coronacrisis.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de resultaten van verschillende analyses naar inhoud en onderliggende processen van de lokale sportakkoorden. Hoofdstuk 3, 4 en 5 gaan respectievelijk in op de inspanningen ter ondersteuning van het sportakkoord in de lokale lijn, de sportlijn en de nationale lijn. Hoofdstuk 6 bevat een analyse op de werking van de lokale processen. Het rapport wordt afgesloten met een slotbeschouwing, waarin wordt gereflecteerd op de gepresenteerde resultaten en de opbrengsten van het sportakkoord als geheel.

¹¹ Poel, H. van der, en Pulles, I. (2020) *Monitor Sport en corona. De gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector*. Utrecht: Mulier Instituut; en Poel, H. van der, Nafziger, P. en Eldert, P. van (red.) (2020) *Monitor Sport en corona II. De gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector*. Utrecht : Mulier Instituut.

2. Lokale sportakkoorden

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de regeling lokale sportakkoorden en de inhoud van de gesloten lokale akkoorden. We maken inzichtelijk op welke thema's de lokale akkoorden zich richten, op welke ambities en acties binnen deze thema's met name wordt ingezet en welke maatregelen in de lokale sportakkoorden zijn opgenomen. Tot slot beschrijven we welke partijen bij de sportakkoorden op lokaal niveau betrokken zijn geweest, hoe het proces is verlopen en welke afspraken zijn gemaakt over de uitvoering van het akkoord.

Methode analyse lokale sportakkoorden

De uitgevoerde analyses hebben betrekking op de processen en akkoorden van gemeenten die via de regeling een lokaal sportakkoord hebben gesloten vóór 26 juni 2020. In een aantal gemeenten is na die datum nog gewerkt aan een lokaal sportakkoord (om voor de deadline van 8 november 2020 op te leveren), deze vallen buiten de nu gepresenteerde analyse. Alleen in paragraaf 2.1, waarin de kerncijfers over de aanvragen in de regeling lokale sportakkoorden worden gepresenteerd, zijn de meest actuele cijfers (na de nieuwe aanvraagdatum van 8 november 2020) opgenomen.

Om zicht te krijgen op de totstandkoming van de lokale akkoorden en de inhoud, zijn verschillende methoden toegepast.

Sportformateurs

Via een vragenlijst onder sportformateurs is inzicht verkregen in het doorlopen proces in een gemeente, de gemaakte afspraken en de rol van de sportformateur. De vragenlijst is ontwikkeld en uitgezet door Mulier Instituut en VSG. De vragenlijst is door 236 sportformateurs ingevuld (responsgraad 91%).

Lokale sportakkoorden

In samenwerking met VSG zijn alle documenten van gesloten lokale sportakkoorden verzameld. De inhoud van de documenten is op twee manieren geanalyseerd:

1. Analyse op kenmerken van de akkoorden.

Alle documenten zijn handmatig geanalyseerd, door ze te scannen op een vooraf opgestelde lijst met kenmerken. Hierbij is gekeken naar de centrale thema's/ambities in een akkoord, het detailniveau waarop ambities en maatregelen zijn uitgewerkt, het gebruik van data/een startfoto, de mate waarin in het akkoord aandacht is voor financiering, monitoring en evaluatie, en welke afspraken zijn gemaakt met betrekking tot de uitvoering van het akkoord en de sturing hierop (borging).

2. Inhoudsanalyse

Om een beeld te krijgen van de inhoud van de sportakkoorden is allereerst een zoektermanalyse uitgevoerd. Per thema van het sportakkoord is met diverse betrokkenen een lijst met termen opgesteld. Vervolgens is geteld hoe vaak deze termen in de lokale sportakkoorden voorkomen. Dit levert per thema een top 10 op. Deze top 10-lijsten, en het aantal keer dat een zoekterm wordt gebruikt, zegt nog weinig over de manier waarop ermee wordt omgegaan in het lokale akkoord, en welke maatregelen de lokale alliantie hierop wil nemen. Daarom is op basis van de top 10, samen met enkele termen die aan de ambities en doelstellingen van een thema gekoppeld zijn, een verdiepende analyse uitgevoerd. Daarbij zijn tekstpassages uit de lokale sportakkoorden geanalyseerd op hun inhoud. Op die manier verkrijgen we beter inzicht in de ambities, doelstellingen, acties en maatregelen per thema. Ter illustratie wordt een aantal tekstpassages gepresenteerd.

De exacte basis voor de analyse per onderdeel verschilt. In tabel 2.1 staat per analyse een overzicht van de basis waarop de resultaten zijn gebaseerd.

Tabel 2.1 Overzicht analyses lokale sportakkoorden die zijn gesloten in de periode mei 2019 – 26 juni 2020 (in aantallen sportakkoorden)

	Aantal	Basis analyse
Totaal opgeleverde akkoorden op peildatum 26 juni 2020*	276	
1. Vragenlijst sportformateurs		n=236
Trajecten zonder sportformateur	5	
Uitgezette vragenlijsten	271	
Respons vragenlijst	236	
2. Analyse kenmerken akkoorden		n=269
Beschikbare akkoorden	276	
Niet-geanalyseerde akkoorden: 0 ^e tranche	4	
Akkoorden ongeschikt voor analyse	3	
Geanalyseerde akkoorden	269	
3. Inhoudsanalyse akkoorden		n=265
Beschikbare akkoorden	276	
Akkoorden ongeschikt voor analyse	11	
Geanalyseerde akkoorden	265	

* Op peildatum 26 juni 2020 waren er 276 gesloten sportakkoorden opgeleverd, door in totaal 305 gemeenten. Hiervan hadden 267 gemeenten een eigen lokaal sportakkoord afgesloten, en 38 gemeenten namen deel aan in totaal negen regionale sportakkoorden. Op dat moment hadden dus 305 van de 355 Nederlandse gemeenten een lokaal of regionaal sportakkoord gesloten. Van de overige gemeenten hadden 34 gemeenten op dat moment een conceptakkoord dat nog verder uitgewerkt moest worden (deadline 8 november 2020), namen vijf gemeenten (de G5-gemeenten) deel aan de regeling met een Living lab, en namen elf gemeenten niet deel aan de regeling.

2.1 Regeling lokale sportakkoorden

Aanvragen voor de regelingen sportformateur en uitvoeringsbudget

Op de vorige peildatum, 26 juni 2020, had bijna elke deelnemende gemeente een lokaal sportakkoord opgeleverd en uitvoeringsbudget aangevraagd. In totaal namen op dat moment 343 van de 355 Nederlandse gemeenten deel aan de regeling lokale sportakkoorden. Daarvan hadden 310 gemeenten een lokaal sportakkoord gesloten en waren of gingen bezig met de uitvoering ervan (hieronder vallen ook de G5-gemeenten met een Living lab). De overige 33 gemeenten hadden een conceptakkoord op hoofdlijnen ingeleverd en moesten voor 8 november 2020 een definitief akkoord opleveren. Twaalf gemeenten nemen niet deel aan de regeling.

Op peildatum 8 november 2020 is het aantal gemeenten met een opgeleverd sportakkoord verder gestegen. 344 gemeenten hebben een lokaal sportakkoord opgeleverd en uitvoeringsbudget aangevraagd (of nemen deel met een Living lab). Twee gemeenten hebben een conceptakkoord en werken nog aan het definitieve akkoord. Negen gemeenten nemen geen deel aan de regeling. In tabel 2.2 staat een overzicht van de aanvragen voor de regeling sportformateur en de regeling uitvoeringsbudget, waarin de ontwikkeling tussen de aanvraagronde in april 2019 en in november 2020 zichtbaar is. Zie bijlage B2.1 voor een overzicht van alle deelnemende gemeenten.

Tabel 2.2 Overzicht aanvragen voor regeling lokale sportakkoorden in de periode april 2019 tot en met november 2020 (aantal gemeenten, peildatum 8 november 2020)

1 ^e ronde: april 2019	Aantal	2 ^e ronde: november 2019	Aantal	3 ^e ronde: juni 2020	Aantal	4 ^e ronde: november 2020	Aantal
Aanvraag sportformateur 1 ^e tranche	155	Doorloop sportformateur 1 ^e tranche	110	Doorloop sportformateur 1 ^e tranche	3	Oplevering sportakkoord en aanvraag ub	155
		Oplevering sportakkoord en aanvraag ub*	45	Oplevering akkoord en aanvraag ub	152		
Aanvraag uitvoerings-budget 0 ^e tranche**	19	Doorloop uitvoerings-budget 0 ^e tranche	19	Doorloop uitvoerings-budget 0 ^e tranche	19	Doorloop uitvoerings-budget 0 ^e tranche	19
		Aanvraag uitvoerings-budget 1 ^e tranche***	1	Doorloop uitvoerings-budget 1 ^e tranche	1	Doorloop uitvoerings-budget 1 ^e tranche	1
		Aanvraag sportformateur 2 ^e tranche	164	Doorloop sportformateur 2 ^e tranche	28	Oplevering sportakkoord en aanvraag ub****	164
				Oplevering sportakkoord en aanvraag ub	136		
				Doorloop 3 ^e tranche	2	Oplevering sportakkoord	7
				Oplevering sportakkoord en aanvraag ub*****	2	en aanvraag ub	
Geen aanvraag	181	Geen aanvraag	16	Geen aanvraag	12	Geen aanvraag	9
Totaal	355	Totaal	355	Totaal	355	Totaal	355

* ub = uitvoeringsbudget.

** Negentien gemeenten sloegen de aanvraag voor een sportformateur bij het eerste aanvraagmoment in 2019 over en vroegen direct uitvoeringsbudget voor 2019 aan. Dit betrof de elf Zeeuwse gemeenten die al een regionaal sportakkoord hadden gesloten, de G5-gemeenten (Utrecht, Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Eindhoven) die zijn vrijgesteld van een lokaal sportakkoord en het uitvoeringsbudget gebruiken voor het opzetten van een Living lab (zie verderop in deze paragraaf) en de gemeenten Breda, Meierijstad en Kampen.

*** Eén gemeente (Oegstgeest) heeft uitvoeringsbudget voor 2020 aangevraagd zonder een sportformateur te hebben aangesteld, maar door op eigen wijze een lokaal sportakkoord op te stellen.

**** Twee gemeenten hebben nog een concept rapport.

***** Drie gemeenten die op 26 juni 2020 nog niet meededen aan de regeling, hebben in periode daarna toch een aanvraag gedaan, een lokaal sportakkoord opgeleverd en uitvoeringsbudget aangevraagd.

Bron: VSG, 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Interactieve kaart van gemeenten (RIVM)

RIVM heeft een interactieve kaart ontwikkeld die de lokale inspanningen in het kader van de lokale sportakkoorden weergeeft (afbeelding 2.1). RIVM en VSG zorgen dat de kaart wordt geactualiseerd en actief wordt ontsloten na de sluitingsdata voor de aanvraagronde voor sportformateur en uitvoeringsbudget. Omdat de fase waarin de lokale sportakkoorden werden gevormd nu vrijwel voorbij is, en overal wordt overgegaan naar de fase van uitvoering, zal dit de laatste keer zijn dat deze aanvraagcijfers en het kaartje worden gepresenteerd in de monitor.

Afbeelding 2.1 Weergave van interactieve kaart* lokale en regionale sportakkoorden per 8 november 2020

* De weergave in deze rapportage is niet interactief. De interactieve en actuele kaart is te vinden via <https://www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart/beleid-gemeente-wijk-en-buurt#node-sportakkoord-gemeente/>

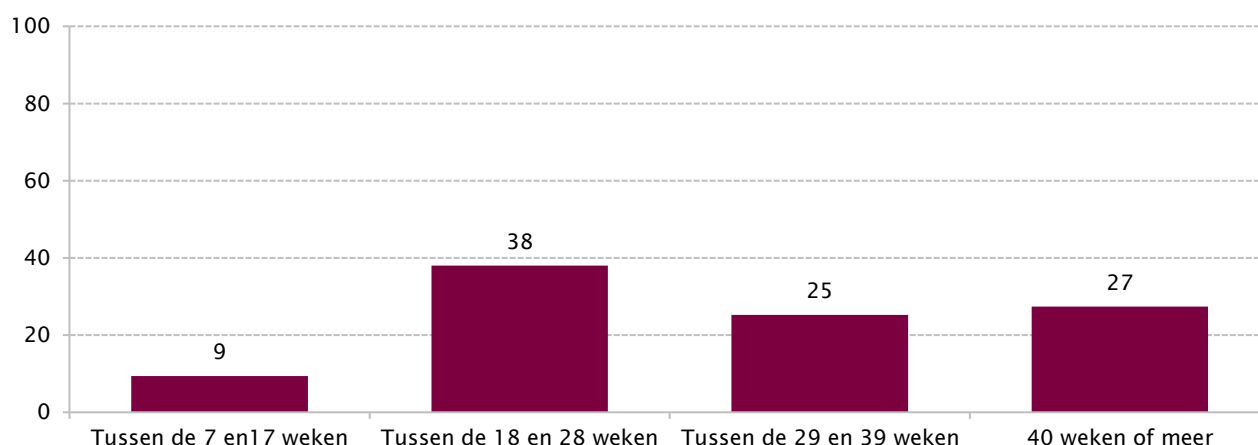
Bron: RIVM, 2020.

2.2 Kenmerken van het proces

Doorlooptijd en planning

In figuur 2.1 staat een verdeling naar de doorlooptijd van de processen om een lokaal sportakkoord te sluiten. De gemiddelde doorlooptijd van een traject was 32,3 weken. Het kortste traject duurde zeven weken. Het langste traject duurde 72 weken.

Figuur 2.1 Doorlooptijd van de trajecten lokaal sportakkoord, volgens sportformatoren (in procenten, n=235)

Bron: vragenlijst sportformatoren 2019/2020, Mulier Instituut.

Iets meer dan de helft van de trajecten is volgens de sportformateur volgens planning verlopen (52%), en iets minder dan de helft niet (48%; niet in figuur). Van de 113 trajecten waarvan wordt aangegeven dat er is uitgelopen op de planning, wordt 72 keer aangegeven dat dit door de coronacrisis komt. Andere redenen voor uitloop op de planning die enkele keren worden genoemd, zijn:

- wisselingen van sportformateur;
- tussenliggende zomervakantie;
- dat het betrekken van partijen meer tijd kostte dan gedacht;
- dat interne afstemming bij de gemeente tijdrovend was;
- dat het plannen en organiseren van bijeenkomsten een intensief en tijdrovend proces was.

Een aantal sportformatoren benadrukt dat voor hen de kwaliteit van het proces belangrijker was dan de planning: 'Maar ook omdat het toch lastig bleek om een stuk te realiseren dat aan eenieders verwachtingen voldeed. Daarom hebben we het wat uit laten lopen. Kwaliteit was belangrijker dan de eerste planning.' (sportformateur)

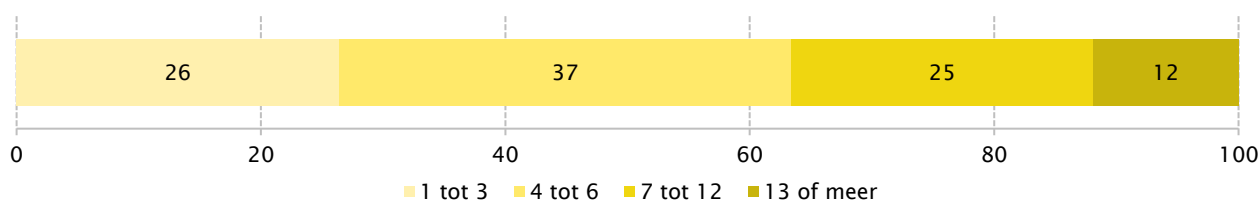
Tijdsinvestering

Bijna de helft van de sportformatoren (46%) geeft aan tussen de 15 en 21 dagen werk in het traject geïnvesteerd te hebben. Twee op de tien formatoren (20%) heeft het traject minder tijd gekost (tussen 6 en 14 dagen) en 34 procent heeft meer dan 21 dagen werk geïnvesteerd. Het gemiddelde aantal dagen tijdsinvestering was 20,9 dagen. Het laagste aantal geïnvesteerde dagen door een sportformateur was 6 dagen, en het hoogste aantal dagen was 72 dagen.

Bijeenkomsten

Het aantal groepsbijeenkomsten dat in de trajecten is georganiseerd, loopt uiteen (figuur 2.2). Het gemiddeld aantal georganiseerde groepsbijeenkomsten is 6,9 (niet in figuur). Het gemiddelde valt hoog uit, omdat in een klein aantal trajecten een hoog aantal bijeenkomsten is georganiseerd. Het laagste aantal bijeenkomsten in een traject was 0 bijeenkomsten en het hoogste aantal was 32 bijeenkomsten.

Figuur 2.2 Aantal georganiseerde groepsbijeenkomsten door sportformatoren in het traject lokaal sportakkoord (in procenten, n=235)

Bron: vragenlijst sportformatoren 2019/2020, Mulier Instituut.

Het aantal gehouden een-op-eengesprekken tussen de sportformateur en een andere partij loopt ook uiteen. In 36 procent van de trajecten geeft de formateur aan minder dan 10 bilaterale gesprekken te hebben gehad. In 34 procent van de trajecten ging het om 10 tot 19 gesprekken, in 21 procent om 20 tot 33 gesprekken en in 9 procent om 34 of meer gesprekken. Het gemiddelde aantal bilaterale bijeenkomsten in een traject was 32,3. Ook hier is het gemiddelde redelijk hoog, door een klein aantal trajecten met een hoog aantal bijeenkomsten. Het aantal bilaterale bijeenkomsten loopt uiteen van 0 (minst) tot 100 bijeenkomsten (meest).

In kleinere gemeenten (wat betreft inwoneraantal) zijn minder bijeenkomsten (zowel groeps- als bilaterale) georganiseerd dan in grotere gemeenten. Er is een positieve samenhang tussen de doorlooptijd van het traject, de tijdsinvestering van de sportformateur en het aantal georganiseerde groeps- en bilaterale bijeenkomsten.

2.3 Kenmerken en context van de lokale sportakkoorden

Type

In totaal zijn 276 lokale sportakkoorden opgeleverd. Daaronder zijn 267 lokale sportakkoorden, waarbij één gemeente één lokaal sportakkoord heeft opgesteld. Negen akkoorden zijn een regionaal sportakkoord, waarbij meerdere gemeenten samen een sportakkoord hebben opgesteld. De regionale sportakkoorden zijn van:

- Borsele, Goes, Hulst, Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland, Sluis, Terneuzen, Tholen, Veere, Vlissingen, Reimerswaal (Zeeuws Sportakkoord);
- Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost-Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk;
- Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittern en Valkenburg aan de Geul;
- Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel;
- Bergeijk, Bladel, Eersel en Reusel de Mierden;
- Blaricum, Eemnes en Laren;
- Loppersum, Delfzijl en Appingedam;
- Dantumadiel en Noardeast-Fryslan;
- Rheden en Rozendaal.

Omvang

De lokale sportakkoorden variëren sterk in vorm en omvang. Het kortste akkoord telt 3 pagina's en het langste akkoord telt 98 pagina's. Sommige akkoorden (circa 15) hebben als aanvulling op het sportakkoord zelf een apart document met actiepunten of een apart uitvoeringsplan gemaakt. 13 procent van de akkoorden is korter dan 10 pagina's. Circa de helft van de akkoorden (51%) is tussen de 10 en 20 pagina's lang. 21 procent is 20 tot 30 pagina's, en 14 procent telt meer dan 30 pagina's. Gemiddeld telt een lokaal

sportakkoord 19,0 pagina's. In kleinere gemeenten zijn de opgeleverde akkoorden gemiddeld minder lang dan in grotere gemeenten.

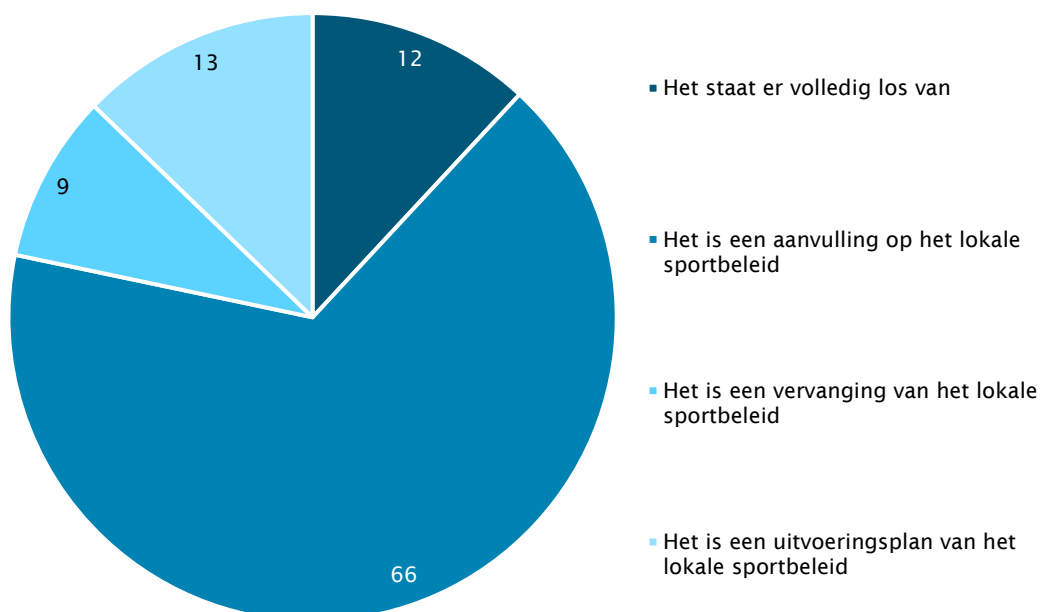
Looptijd akkoord

In 55 van de 269 geanalyseerde akkoorden wordt vermeld voor welke periode het sportakkoord geldt. Daarvan zijn 24 akkoorden geldig tot en met 2021 en 23 akkoorden tot en met 2022. De overige akkoorden zijn voor een langere periode geldig. In de meerderheid van de akkoorden staat dus niet vermeld voor welke looptijd het akkoord is gesloten.

Relatie bestaand (sport)beleid

In de meeste gemeenten (66%) geldt dat het lokale sportakkoord volgens de sportformateur een aanvulling is op het bestaande gemeentelijk sportbeleid (zie figuur 2.3). Voor de overige gemeenten geeft de sportformateur aan dat het lokale akkoord volledig los staat van het lokale sportbeleid (12%), een vervanging van het lokale sportbeleid is (9%) of een uitvoeringsplan van het lokale sportbeleid is (13%).

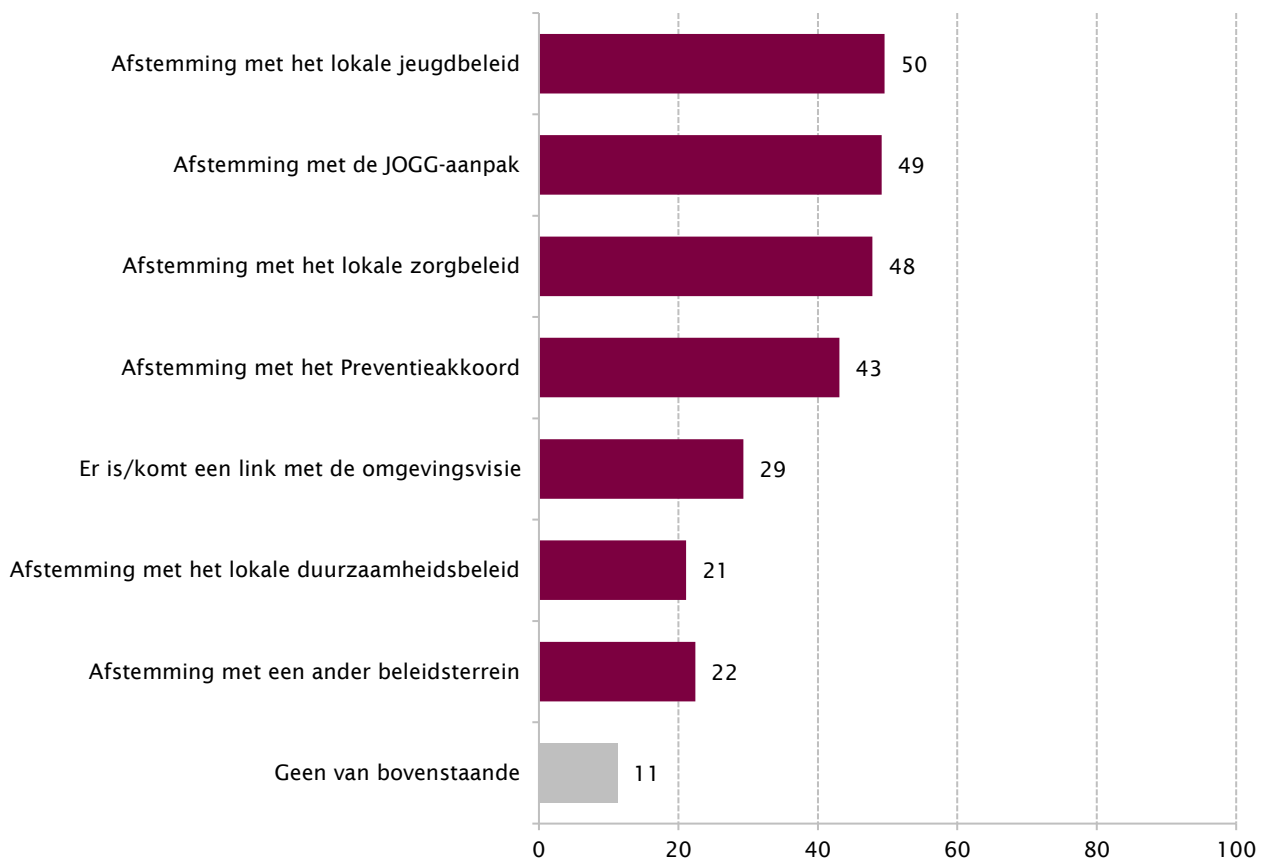
Figuur 2.3 Relatie tussen lokaal sportakkoord en lokaal sportbeleid, volgens sportformateurs (in procenten, n=235)

Bron: vragenlijst sportformateurs 2019/2020, Mulier Instituut.

Bij negen op de tien trajecten heeft er volgens de sportformateur afstemming plaatsgevonden tussen het lokale sportakkoord en ander lokaal sport-, beweeg- of gezondheidsbeleid, bij slechts één op de tien akkoorden niet (figuur 2.4). Het lokale sportakkoord is volgens de formateurs het vaakst afgestemd met het lokale jeugdbeleid (50%), de lokale JOGG-aanpak (49%), het lokale zorgbeleid (48%) of met het Preventieakkoord (43%). In 29 procent van de trajecten is of komt er volgens de formateur een link met de omgevingsvisie en bij één op de vijf trajecten was er afstemming met lokaal duurzaamheidsbeleid. De afstemming lijkt dus vaker te hebben plaatsgevonden met de 'zachtere' beleidsdomeinen gezondheid en welzijn/zorg, dan met de 'hardere' beleidsdomeinen duurzaamheid en ruimtelijke inrichting. Eén op de vijf sportformateurs benoemt afstemming met een ander beleidsterrein (22%). Hier werden onder andere afstemming met het accommodatiebeleid, armoedebelaid, cultuurbeleid, onderwijs en WMO genoemd.

Figuur 2.4 Afstemming tussen lokaal sportakkoord en ander lokaal sport-, beweeg- of gezondheidsbeleid, volgens sportformateurs (in procenten, n=235)

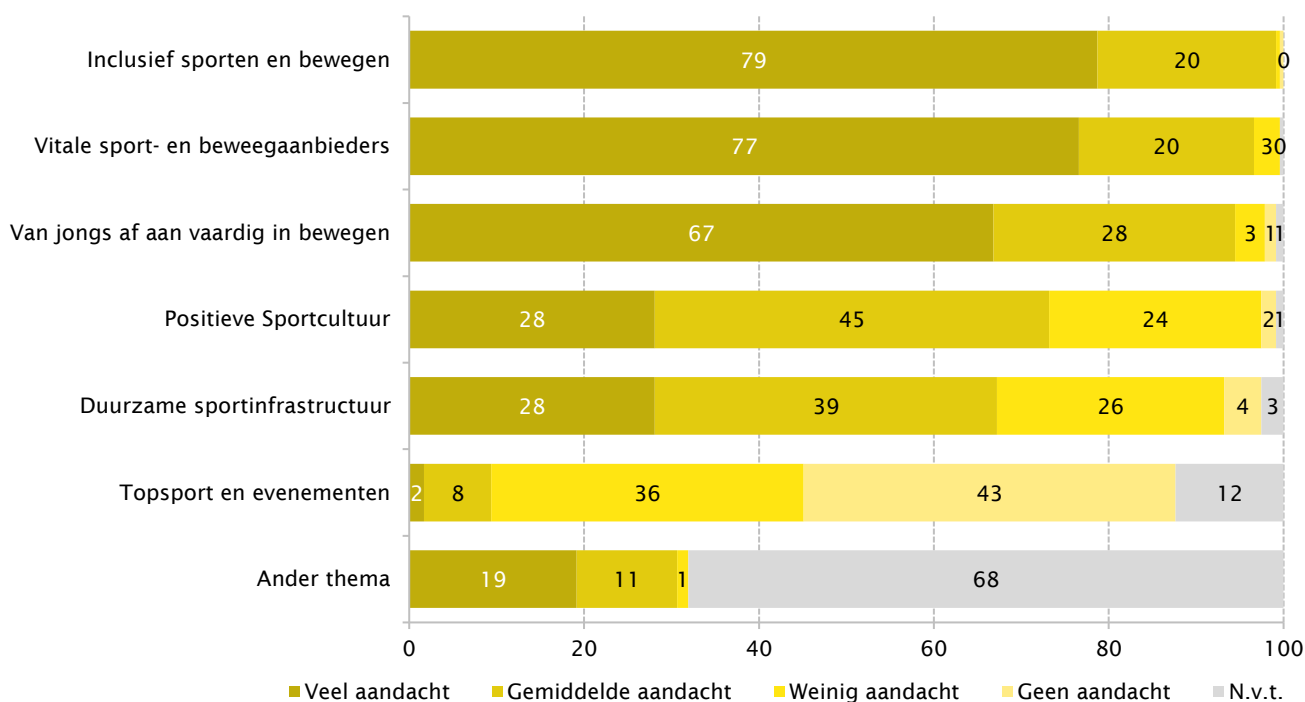
Bron: vragenlijst sportformateurs 2019/2020, Mulier Instituut.

2.4 Aandacht voor thema's

Aandacht voor thema's in het proces

Volgens de sportformateurs is er tijdens de trajecten om tot een lokaal sportakkoord te komen de meeste aandacht geweest voor de thema's: inclusief sporten en bewegen, vitale sport- en beweegaanbieders en van jongs af aan vaardig in bewegen (figuur 2.5). Het thema topsport heeft volgens hen nauwelijks aandacht gekregen. Dat is niet vreemd, omdat het thema topsport in het Nationaal Sportakkoord ten tijde van het vormen van de lokale sportakkoorden nog niet was uitgewerkt, en omdat topsport een onderwerp is dat op gemeentelijk niveau relatief weinig aandacht krijgt. Volgens een derde van de formateurs heeft buiten de zes thema's van het Nationaal Sportakkoord ook een ander thema aandacht gekregen in het traject. Dit betrof het vaakst het onderwerp preventie/gezondheid/gezonde leefstijl. Daarnaast wordt het verbeteren of versterken van de samenwerking vaak als apart thema genoemd.

Figuur 2.5 Mate van aandacht voor de thema's van het Nationaal Sportakkoord in het traject lokaal sportakkoord, volgens sportformateurs (in procenten, n=235)

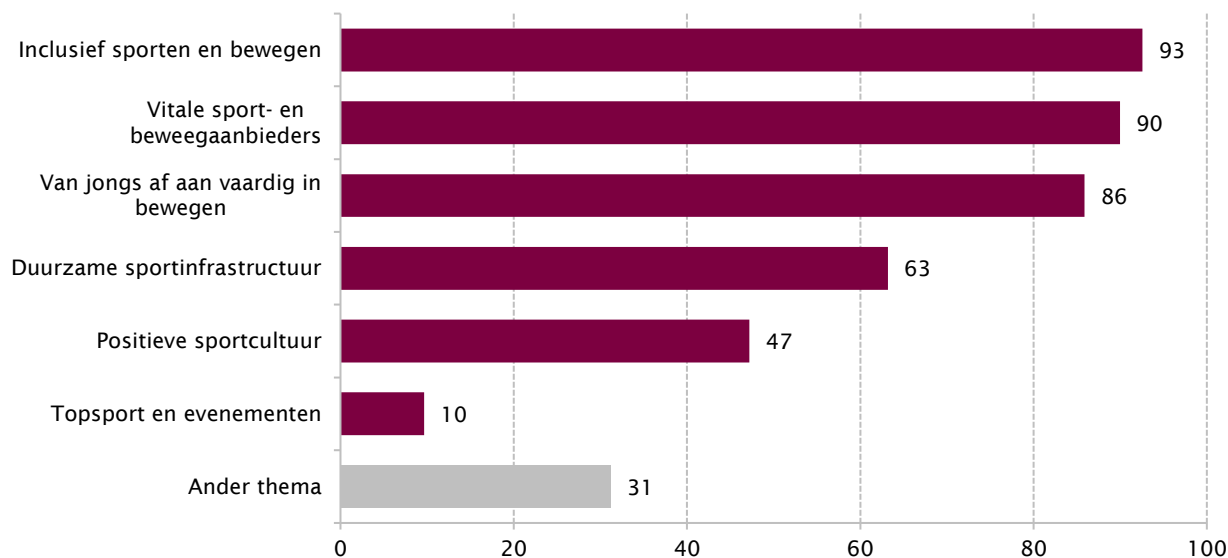

Bron: vragenlijst sportformateurs 2019/2020, Mulier Instituut.

Aandacht voor thema's in de akkoorden

De aandacht die er volgens sportformateurs voor de verschillende thema's is geweest in de trajecten, sluit aan bij de mate waarin de thema's uiteindelijk in de lokale sportakkoorden zijn opgenomen en uitgewerkt. Dezelfde drie thema's (inclusief sporten en bewegen, vitale sport- en beweegaanbieders en van jongs af aan vaardig in bewegen) zijn het vaakst als thema in de sportakkoorden opgenomen (figuur 2.6).

Figuur 2.6 Mate waarin thema's in de lokale sportakkoorden zijn uitgewerkt (in procenten, n=269)

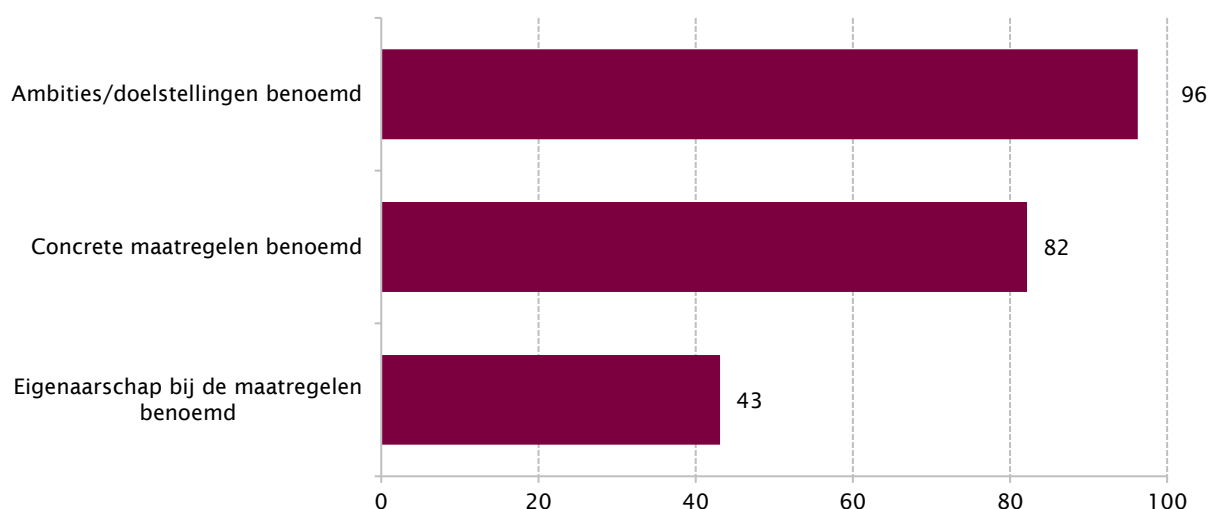

Bron: analyse kenmerken lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

Ook hier blijkt in bijna een derde van de akkoorden een ander thema gekozen om uit te werken. Dit is weer het vaakst een thema rond het onderwerp gezondheid en vitaliteit. Daarnaast worden ook samenwerking, eenzaamheid en vitale werknemers als andere thema's uitgewerkt. Gemiddeld zijn in elk sportakkoord 3,9 van de 6 landelijke thema's uitgewerkt.

Voor vrijwel alle lokale sportakkoorden (96%) geldt dat de opstellers van het akkoord bij de gekozen thema's ook ambities of doelstellingen hebben benoemd (figuur 2.7). In 82 procent van de akkoorden zijn bij die ambities of doelstellingen ook concrete maatregelen opgesteld. In minder dan de helft van de akkoorden (43%) wordt bij die maatregelen ook een eigenaar benoemd.

Figuur 2.7 Mate waarin de gekozen thema's zijn uitgewerkt in lokale sportakkoorden (in procenten, n=269)

Bron: analyse kenmerken lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

In de paragrafen 2.5 t/m 2.13 worden de resultaten van een inhoudsanalyse op de lokale sportakkoorden gepresenteerd. Daarbij wordt gekeken hoe de inhoudelijke thema's invulling krijgen in de lokale sportakkoorden, door te kijken naar de gekozen ambities en maatregelen.

2.5 Inclusief sporten en bewegen

De ambitie van het thema inclusief sporten en bewegen is dat iedere Nederlander een leven lang plezier beleeft aan sporten en bewegen in een inclusieve sport- en beweegomgeving. Er wordt een omslag gemaakt van aangepast sporten naar inclusief sporten en bewegen. Inclusief sporten en bewegen vormt in feite het centrale uitgangspunt van het sportakkoord en heeft een verbindende rol richting de andere thema's. Om deze ambitie te realiseren is in het Nationaal Sportakkoord een drietal doelen opgesteld.

1. Inclusief sporten en bewegen wordt door iedereen als vanzelfsprekend ervaren.
2. Regio's in Nederland zijn versterkt op het gebied van inclusief sporten en bewegen door intensieve samenwerking in regionale of lokale allianties.
3. De sociale, praktische en financiële toegankelijkheid van het sport- en beweegaanbod is vergroot.

Het thema inclusief sporten en bewegen is in 249 van de 269 geanalyseerde lokale sportakkoorden (93%) als lokaal thema uitgewerkt (paragraaf 2.4). In bijna negen op de tien sportakkoorden wordt expliciet gesproken over 'inclusief' of 'inclusieve sport'. In tabel 2.3 is de top 10 van zoektermen weergegeven die voor dit thema zijn geselecteerd. Om te zien hoe deze onderwerpen in de lokale sportakkoorden betekenis en invulling krijgen, wordt een aantal passages uit lokale akkoorden aangehaald.

De doelstelling uit het Nationaal Sportakkoord dat sporten en bewegen door iedereen als vanzelfsprekend wordt ervaren (doelstelling 1), is lastig expliciet terug te vinden in de lokale sportakkoorden. Wel gaan de ambities van de lokale sportakkoorden vaak in op een leven lang sport en bewegen voor iedereen, en dan staat plezier¹² daarbij vaak centraal. Op landelijk niveau gaat hier invulling aan worden gegeven door middel van een bewustwordingscampagne (zie ook paragraaf 5.1).

Alle inwoners, kinderen, jongeren, volwassenen en senioren kunnen een leven lang plezier beleven aan sporten en bewegen, ongeacht leeftijd, fysieke of mentale gezondheid, etnische achtergrond, seksuele geaardheid en financiële mogelijkheden. Niemand mag buitenspel staan.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Tubbergen (2020).

Deelname aan sport is niet voor iedereen zo vanzelfsprekend. Ook in de gemeente Voorst weten verschillende kwetsbare doelgroepen de weg naar het lokale sportaanbod niet altijd te vinden of durven ze de stap naar een sportaanbieder niet te zetten. Hierdoor laten we een grote kans liggen. Een kans om kwetsbare doelgroepen weerbaar te maken, een plek te geven in de samenleving en te werken aan hun gezondheid, zelfredzaamheid en zelfvertrouwen. In de gemeente Voorst hebben we oog voor deze doelgroepen en maken we ons sterk om hen te bereiken en betrekken. Met deelname aan het regionaal samenwerkingsverband regio Stedendriehoek en het aanstellen van een buurtsportcoach op het thema aangepast sporten is er in de gemeente Voorst een mooie stap gezet om sport voor mensen met een beperking bereikbaar en toegankelijk te maken. En dankzij deelname aan het Jeugdfonds Sport hoeft de financiële situatie voor kinderen in de gemeente Voorst geen belemmering meer te zijn om deel te nemen aan sport- en beweegactiviteiten.

[...]

Met de ambities en acties uit dit sport- en beweegakkoord zetten we een grote stap om sport en bewegen dichtbij en toegankelijk te maken voor alle inwoners van de gemeente.

1. We maken alle buitensport- en beweegvoorzieningen openbaar toegankelijk
2. Samen met sportaanbieders zoeken we naar een goede verdeling van de beschikbare capaciteit van de binnensportaccommodaties.
3. We stimuleren sport onder kwetsbare doelgroepen door het ontwikkelen van doelgroepgerichte aanpakken.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Voorst (2020).

Voorgaande passages illustreren dat er op lokaal niveau ingezet wordt op het verbeteren van de sociale, praktische en financiële toegankelijkheid van het sportaanbod. Dit sluit aan bij de derde doelstelling van het Nationaal Sportakkoord. Hoe hieraan precies uitvoering gegeven wordt, is te lezen onder tabel 2.2. Het kader hiervoor illustreert hoe er op lokaal niveau ook aandacht uitgaat naar het versterken van samenwerkingsverbanden (doelstelling 2), in het geval van Voorst specifiek gericht op aangepast sporten.

Veelvoorkomende termen in de lokale sportakkoorden raken zowel aan inclusief sporten en bewegen als aan gezondheidsvraagstukken of het sociaal domein. Daarnaast komende de termen ‘wijk’ en ‘doelgroep’ veel voor in de sportakkoorden.

¹² De term ‘plezier’ is in totaal 1208 keer genoemd en komt voor in 92 procent van de akkoorden.

Tabel 2.3 Top 10 van geselecteerde zoektermen* ** binnen het thema inclusief sporten en bewegen in de lokale sportakkoorden (in aantal hits en percentage van de sportakkoorden waarin de zoekterm is opgenomen, n=265)

Zoekterm	Aantal hits	% sportakkoorden (n=265)
kind	4.370	97
open	2.488	94
iedereen	2.140	96
doelgroep	2.032	90
wijk	1.796	69
gezondheid	1.793	93
financi(eel/ële)	1.755	91
mogelijkhe(id/den)	1.747	95
socia(al/le)	1.627	92
jeugd	1.572	91

* De term 'inclusi(ef/eve)' (1.285 hits) is buiten de top 10 gehouden, omdat het hele thema hier betrekking op heeft.

** De termen 'accommodatie' (2.198 hits), 'samen' (7.576 hits) en 'gelijk' (1.741) worden vaak genoemd in de lokale sportakkoorden, maar vaak in relatie tot een duurzame sportinfrastructuur of in het algemeen. Om die reden zijn deze zoektermen niet in deze top 10 opgenomen.

Bron: documentanalyse lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

Hierna volgen enkele voorbeelden van de maatregelen die de lokale allianties uitvoeren om hun doelen op het thema inclusief sporten en bewegen te realiseren.

Inclusief bewegen en sporten

- Kinderen, jongeren, volwassenen en senioren die niet mee kunnen komen in de reguliere sport worden begeleid om in het Tubbergs-brede (sport)aanbod hun plek te vinden. Hiervoor wordt een integrale sportkaart ontwikkeld met het netwerk van sport-/beweegaanbod in Tubbergen.
 - Met de sportkaart wordt dit specifieke netwerk in beeld gebracht. De sportkaart is een eerste handreiking voor verenigingen, huisartsen, onderwijs, voor- en naschoolse opvang, fysio's, sociaal werkers, thuiszorg, jeugdconsulenten, et cetera.
 - Inventariseren welke ondersteuning gewenst is voor betere begeleiding bij bijvoorbeeld autisme, ADHD en gedragsproblematiek.
- Aangepast sporten wordt binnen de gemeente Tubbergen gecentraliseerd georganiseerd, waardoor het aanbod van aangepaste sport wordt versterkt. Het aanbod van aangepaste sport moet op elkaar worden afgestemd, waarbij aangepaste sport en reguliere sport elkaar ondersteunen.
 - Uitvoeren van een vraag- en aanbodscan voor mensen met een beperking.
 - De fysiopraktijken, fysiotherapeuten en bewegingsagogen in verpleeghuizen maar ook de buurtsportcoaches worden met elkaar in contact gebracht.
 - Bestaande initiatieven, zoals beweegaanbod in buurthuizen of verpleeghuizen, worden in beeld gebracht en daar waar nodig kan worden bekeken hoe sport naar de mensen kan worden gebracht.
 - Bestaande activiteiten voor kwetsbare doelgroepen onder de aandacht brengen en bij behoefte aanvullende activiteiten structureel organiseren.
- Vervoer naar sport- en beweegaanbod mag nooit een probleem zijn.
 - Bekendheid geven aan de vervoersmogelijkheden wanneer het niet vanzelfsprekend is zelfstandig naar de activiteit te gaan, zoals ANWB Automaatje.
 - Partijen inventariseren of het mogelijk is het halen en brengen van kinderen te coördineren om het ouders makkelijker te maken.
- Financiële belemmeringen mogen geen reden zijn om niet actief deel te kunnen nemen aan sport.
 - Stichting Leergeld is een belangrijke partner die financiële ondersteuning biedt.
 - Organiseren van een 'sportbank' om hergebruik van goede sportmaterialen zoals schoenen en kleding te organiseren.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Tubbergen (2020).

Doelgroepgerichte aanpak kwetsbare doelgroepen

In de gemeente Voorst hebben we oog voor mensen voor wie sporten niet vanzelfsprekend is. We beseffen dat zij een andere aanpak behoeven om in beweging te komen en te blijven. Om iedereen op passende wijze te kunnen ondersteunen maken wij ons samen sterk voor het ontwikkelen van doelgroepgerichte stimuleringsplannen voor peuters, senioren en mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking.

Senioren

- De gemeente Voorst sluit aan bij en promoot het Volwassenenfonds Sport & Cultuur zodat financiering voor senioren geen belemmering is om deel te nemen aan sport. - *Gemeente, Mens & Welzijn Voorst*
- We bieden (gratis) fitchecks aan onder de noemer 'Veilig ouder worden' voor het meten van fitheid bij senioren en doorverwijzen naar passend sportaanbod. - *Mens & Welzijn Voorst, GGD, lokale fysiotherapeuten, ouderenbonden*
- Sportaanbieders breiden bestaand sportaanbod uit of realiseren nieuw sportaanbod voor senioren (zoals OldStars) en voor mensen met dementie en geheugenproblemen. - *Mens & Welzijn Voorst, sportaanbieders, BSC en regiocoach aangepast sporten*
- Sportaanbieders hanteren eenzelfde protocol wanneer een persoon zich uitschrijft bij de aanbieder. Zo houden we zicht en grip op onze leden. - *Sportaanbieders, Mens & Welzijn Voorst*

Peuters

- Sporten en bewegen wordt actief gestimuleerd op kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en buitenschoolse opvang. - *Gemeente, Nijntje Beweegdiploma, BSO, kinderdagverblijven, peuterspeelzalen*
- We organiseren voorlichtingsavonden voor ouders over het belang van bewegen bij jonge kinderen. - *Gemeente, scholen, sportaanbieders, kinderdagverblijven, peuterspeelzalen, BSO*
- De Schaeck en Nijntje Beweegdiploma onderzoeken de mogelijkheid tot samenwerking en versterking. - *KNGU/Nijntje Beweegdiploma, De Schaeck*
- Voorst Actief on Tour organiseert instuif speciaal voor peuters. - *Voorst Actief on Tour*

Mensen met lichamelijke en/of verstandelijke beperking

- Het aangepast en passend sportaanbod wordt actief gepromoot om mensen te bereiken en leden te werven. - *BSC aangepast sporten, sportaanbieders, Voorster Nieuws*
- We stimuleren de samenwerking tussen organisaties die betrokken zijn bij het opzetten, uitvoeren of promoten van aangepast sporten. - *Sportaanbieders, scholen, zorginstellingen, huisartsen, Vrijwilligers Centrale Voorst, regiocoach aangepast sporten*
- Doelgroep (omvang en diversiteit), vraag (sport-/beweegbehoefte) en aanbod (sport- en beweegactiviteiten) worden in kaart gebracht zodat deze zo optimaal mogelijk op elkaar kunnen worden afgestemd. - *Gemeente, GGD, Mulier Instituut, hogescholen (mogelijk afstudeerproject)*
- Verbeteren van de bekendheid en zichtbaarheid van Uniek Sporten en de buurtsportcoach binnen de gemeente zodat de doelgroep (en ook hun ouders/verzorgers) een zichtbaar en herkenbaar aanspreekpunt hebben. - *Gemeente, BSC aangepast sporten, regiocoach aangepast sporten, Voorster Nieuws*
- Bij lokale evenementen is er aandacht en ruimte voor mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking. - *Sportaanbieders, BSC aangepast sporten*
- We zoeken aansluiting bij bestaande en lokale maatjesprojecten (zoals van Mens & Welzijn Voorst of Humanitas) zodat mensen die een maatje zoeken om te sporten worden gekoppeld aan vrijwilligers. - *Gemeente, Mens & Welzijn Voorst, Vrijwilligers Centrale Voorst*

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Voorst (2020).

2.6 Duurzame sportinfrastructuur

De ambitie van het thema duurzame sportinfrastructuur is om Nederland te voorzien van een functionele, goede en duurzame sportinfrastructuur. Daarbij wordt de exploitatie van sportaccommodaties sterk verbeterd, wordt de openbare ruimte beweegvriendelijk ingericht en zijn alle sportaccommodaties straks duurzaam. In het Nationaal Sportakkoord zijn vijf doelen opgenomen.

1. Verduurzaming van het sportvastgoed in het verlengde van de Klimaatafspraken.
2. Sportvelden worden zo veel mogelijk milieuvriendelijk beheerd.
3. Nederland wordt beweegvriendelijker.
4. Exploitatietekorten van sportaccommodaties worden kleiner.
5. Gebruik van sportaccommodaties neemt toe.

Het thema duurzame sportinfrastructuur heeft in 170 van de 269 geanalyseerde lokale akkoorden (63%) een plaats gekregen (paragraaf 2.4). De tien zoektermen die aan dit thema gerelateerd zijn en het vaakst in de sportakkoorden genoemd worden, staan weergegeven in tabel 2.4. De termen sluiten aan bij de ambitie en doelstellingen van het thema op landelijk niveau. Vooral sportaccommodaties worden veel genoemd, maar er is ook aandacht voor de openbare ruimte, beweegvriendelijkheid en het beheer van sportmogelijkheden.

Om een beeld te krijgen hoe dit thema in de lokale sportakkoorden is uitgewerkt, is een uitgebreidere analyse met aanvullende termen uitgevoerd. Onderstaande tekstpassages illustreren hoe op lokaal niveau invulling wordt gegeven aan het verduurzamen (milieu, klimaat, energie) van de sport, ofwel doelstelling 1 en 2 van het Nationaal Sportakkoord:

In Haarlemmermeer is de sportparticipatie hoog, maar bewegen veel mensen (te) weinig. Daarom willen we op zoek naar concrete mogelijkheden om wijken beweegvriendelijker te maken. Denk aan aanpassingen in de inrichting van de openbare ruimte om ervoor te zorgen dat deze meer uitnodigt tot bewegen. En denk ook aan maatregelen om inwoners te stimuleren de beschikbare beweegruimte meer te gebruiken.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Haarlemmermeer (2020).

Ambitie 1. We streven naar een efficiënter en beter gebruik van de sportvelden, sportaccommodaties en sportparken door meer multifunctioneel en open gebruik

Ambitie 2: We verduurzamen de sportvelden, sportaccommodaties en sportparken om een bijdrage te leveren aan de klimaatdoelstellingen van de gemeente Apeldoorn energieneutraal in 2030

Ambitie 3: We streven naar een betere benutting van de openbare ruimte in de fysieke omgeving en in de programmering in deze omgeving.

Bron: lokaal sportakkoord gemeente Apeldoorn (2020).

Sportclubs met een accommodatie in eigendom en/of beheer gaan, aangemoedigd door de gemeente en ondersteund vanuit de landelijke sportorganisaties, kosteloos energiescans uitvoeren om te onderzoeken hoe zij hun accommodaties (verder) kunnen verduurzamen en zo (meer) kunnen besparen op energie door slimme maatregelen en verstandige investeringen. Planning: 2020-2021.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Zoetermeer (2020).

Sportverenigingen en de gemeente realiseren zich dat zij een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan een aantrekkelijk woonklimaat en gezonde leefstijl in de stad door zich in te zetten voor energietransitie en klimaat. Zij willen hiermee bijdragen aan de landelijke doelstelling om in 2030 49% CO₂-reductie te realiseren op de sportaccommodaties en de openbare ruimte. Zij willen concreet bijdragen via projecten om energie te besparen, duurzaam (zonne)energie op te wekken, gebruik van aardgas uit te faseren, vergroening te stimuleren en circulair denken en handelen na te streven. Bij de uitvoering van de acties zullen gemeente en verenigingen samenwerken om maximaal maatschappelijk rendement te halen. Tevens wordt gebruikgemaakt van bestaande landelijke regelingen zoals BOSA en RVO subsidies en De Groene Club en wordt gekeken naar gezamenlijke inkoop en het delen van kennis en ervaringen onder de sportverenigingen.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Leiden (2020).

Daarnaast hebben de landelijke doelen binnen dit thema betrekking op het terugbrengen van exploitatietekorten (doel 4) en het laten toenemen van het gebruik van sportaccommodaties (doel 5). Ook op lokaal niveau krijgt dit een plaats in de sportakkoorden. Dit is al terug te zien in de eerste ambitie van de gemeente Apeldoorn hiervoor. In de lokale akkoorden voor de gemeente Maastricht en Enkhuizen wordt benadrukt, dat het van belang is dat sport- en beweegaanbieders onderling, maar ook gemeente, sportbond en verenigingen, hier nadrukkelijker bij zouden moeten samenwerken:

Geschat wordt dat ruim 80 procent van de sportbegroting van gemeenten in Nederland naar sportaccommodaties gaat. En kijkend naar de bezettingsgraad, diezelfde accommodaties vaak leeg staan overdag. Hoe kunnen we ruimte duurzaam gebruiken en de budgetbestedingen optimaliseren? In plaats van elkaar als concurrent te ervaren is het zinvol om samenwerkingen aan te gaan en elkaar te versterken. Samenwerken en ondernemerschap is een optie maar dat zit niet in het DNA van een sportvereniging. Toch is nu de kans om sport- en maatschappelijke organisaties met elkaar te verbinden. Samen moet hierop een visie ontwikkeld en strategische keuze gemaakt worden. Met name ook om de langlopende discussie, het tekort aan sportaccommodaties voor binnensporten, structureel op te lossen samen. Zowel door gemeente, sportbond als verenigingen.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Enkhuizen (2020).

Bij de sport- en beweegaanbieders groeit het besef dat voor een efficiënter gebruik en een betere exploitatie van de accommodaties het van belang is om meer te gaan samenwerken door waar mogelijk accommodaties, terreinen en materialen te delen. Door multi-inzetbare sportvelden/sportzalen en breder, intensiever en slimmer gebruik (met behoud van kwaliteit) zullen de exploitatiekosten lager worden.

Intensief samenwerken tussen sport- en beweegaanbieders op weg naar toekomstbestendigheid en multifunctionele sportparken/sporthallen heeft onze aandacht en willen we nader onderzoeken. We willen aansturen op een dekkend netwerk en goede spreiding van voorzieningen en activiteiten over de stad, zodat sport en bewegen voor iedereen toegankelijk en bereikbaar is.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Maastricht (2020).

Tabel 2.4 Top 10 van geselecteerde zoektermen* ** binnen het thema duurzame sportinfrastructuur in de lokale sportakkoorden (in aantal hits en percentage van de sportakkoorden waarin de zoekterm is opgenomen, n=265)

Zoekterm	Aantal hits	% sportakkoorden (n=265)
accommodatie	2198	92
speel	896	72
openbare ruimte	769	70
energie**	514	69
route	364	50
beweegvriendelijk	359	49
natuur	337	49
beheer	320	51
multifunctioneel(le)	205	42
buitenruimte	203	31
exploitatie	97	23

* De term 'duurzaam(heid)' (1.654 hits) is buiten de top 10 gehouden, omdat het hele thema hier betrekking op heeft, maar de term ook gebruikt kan worden in de betekenis van een 'duurzame' relatie.

** De term 'energie' (514 hits) wordt vaak genoemd in de lokale sportakkoorden, maar ook in relatie tot andere thema's en de energie die er op lokaal niveau heerst om met elkaar aan de slag te gaan.

Bron: documentanalyse lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

Hieronder volgen enkele voorbeelden van de maatregelen die de lokale allianties uitvoeren om hun doelen op het thema duurzame sportinfrastructuur te realiseren.

Baarn gaat een multifunctioneel duurzaam sport- en beweegterrein krijgen

- Ondersteuning bieden bij het terugbrengen van CO₂-uitstoot, bewustwording energiegebruik, via de energiecoöperatie Energiek Baarn de bewoners van Baarn in de gelegenheid stellen om zonnepanelen aan te schaffen. De stichting Energy Battle organiseert in opdracht van de gemeente energiebesparingswedstrijden tussen de sportverenigingen in Baarn. Dit levert de verenigingen besparingen op in cash, het milieu/klimaat verminderde CO₂-uitstoot, maar ook via alle verenigingsleden bewustwording over energiegebruik. Budget €30.000 per jaar uit gemeentelijk programma duurzaamheid.
- Toewerken naar multifunctioneel gebruik van IJsbaanterrein, toegankelijk voor iedereen, 7 dagen in de week, 52 weken per jaar.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Baarn (2020).

Leiden heeft een energieneutrale en klimaatadaptieve sportinfrastructuur

Acties

28. Duurzaamheidsscans maken van alle relevante eigen sportaccommodaties om hiermee inzicht te krijgen in de energielabels.
29. Opstellen van een routekaart voor verduurzamingsmaatregelen, op basis van resultaten uit de scans, om bij te dragen aan de doelstelling voor 2030.
30. Samenstellen van een werkgroep om verenigingen te ondersteunen bij het uitvoeren van de duurzaamheidsmaatregelen. Ondersteuning door onder meer het inzichtelijk maken van bestaande regelingen en het faciliteren van gezamenlijke inkoop en kennisdeling.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Leiden (2020).

6. Multifunctioneel maken accommodaties

Inventariseren welke sportaanbieders voordelen zien in het multifunctioneel maken van hun accommodatie en daarna een vervolgplan maken, bijvoorbeeld een inspiratieavond in aanwezigheid van een aantal deskundigen die kunnen helpen bij het maken van een plan. Sportaanbieders praktisch begeleiden bij ontwikkeling en uitvoering van een plan om de accommodatie multifunctioneel te maken.

Wie gaan dit doen?

Fysiopraktijk Zorg voor Vitaliteit

DVOV

MEE Gelderse Poort

AV Gelre

Arnhemse Hockeyclub AHC

VV Dieren

Beweegclub Vitaal en Actief

SC EDS

VKC Sios '61

Sportbedrijf Rheden

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Rheden en Rozendaal (2020).

2.7 Vitale sport- en beweegaanbieders

De ambitie van het thema vitale sport- en beweegaanbieders is sport- en beweegaanbieders toekomstbestendig te maken, dat wil zeggen dat de financiële en organisatorische basis op orde wordt gebracht, zodat aanbieders zich kunnen richten op een passend aanbod en passende bindingsvormen. Het streven is het aantal toekomstbestendige verenigingen te vergroten en commerciële aanbieders uit te dagen meer maatschappelijk te gaan ondernemen. Vitale sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders zijn in staat in te spelen op de omgeving en kunnen zo bijdragen aan het creëren van een positieve sportcultuur en een bijdrage leveren aan de bredere maatschappelijke opdracht vanuit het sportakkoord. Om deze ambitie te realiseren zijn zeven doelen opgesteld:

1. Meer sport- en beweegaanbieders zijn toekomstbestendig.
2. Een groei van (geschoold) verenigingskader
3. Een groei van diversiteit en aantal vrijwilligers
4. Een groei van interne en externe samenwerkingsverbanden in de sport
5. Innovatie van aanbod en lidmaatschapsvormen
6. Een hogere kwaliteit van verenigingsondersteuning
7. De transitie bij bonden is versneld.

In 242 van de 269 geanalyseerde lokale sportakkoorden (90%) is het thema vitale sport- en beweegaanbieders uitgewerkt (paragraaf 2.4). In nagenoeg alle akkoorden wordt gesproken over verenigingen, aanbieders en clubs. Termen die veel genoemd worden bij de uitwerking van dit thema zijn 'vrijwilliger', 'maatschappelijk', 'train(er/ing)', en 'ondersteuning' (tabel 2.5). In minstens 90 procent van de geanalyseerde sportakkoorden komen deze termen voor. Dit zijn onderwerpen die ook in de ambities en doelstellingen van het thema in het landelijke akkoord staan. Om te zien hoe deze onderwerpen in de lokale sportakkoorden betekenis en invulling krijgen, wordt een aantal passages aangehaald:

Onze sport- en beweegaanbieders zijn een belangrijk onderdeel van het Sportakkoord Stein. De verenigingen komen steeds meer onder druk te staan. Het is een uitdaging voor verenigingen om leden te behouden, voldoende vrijwilligers te vinden en genoeg inkomsten te verwerven. Daarnaast wordt er steeds meer gevraagd van onze sport- en beweegaanbieders. Vernieuwen, samenwerken, ander aanbod organiseren, veilig sportklimaat, gezonde sportkantine, maatschappelijk ondernemen enzovoort. Vandaar het belang dat we verenigingen versterken en ze echte spelbepalers laten worden. Dit doen we door de verenigingen individueel en collectief te ondersteunen.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Stein (2020).

[...] is het de ambitie om aanbieders, zoals sportverenigingen, toekomstbestendig te maken en te houden. Dit niet alleen op het vlak van accommodaties en verdere voorzieningen, maar ook wanneer het gaat om de inzet van vrijwilligers binnen verenigingen; op welke wijze behouden verenigingen voldoende vrijwilligers? Maar ook ondersteuning op thema's zoals financiën, subsidies, fondsen en andere actuele onderwerpen is wenselijk.

[...] Sportverenigingen zijn bovendien met het organiseren van hun reguliere sportaanbod al van maatschappelijke betekenis, maar de maatschappelijke functie kan verder gaan dan het sportaanbod.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Hattem (2020).

Wij streven in Waddinxveen naar een goed en gevarieerd sportaanbod. Sterke sportclubs, voldoende en kwalitatief goede sportfaciliteiten en een aantrekkelijk ingerichte openbare ruimte vormen daarvoor belangrijke voorwaarden, maar deze zijn nog niet in alle opzichten optimaal. Zo hebben niet al onze sportclubs hun financiën en organisatie even goed op orde. Wij willen daar verbetering in brengen. Wij willen dat de sportclubs financieel gezond zijn en over voldoende en geschikt kader beschikken. Dat zij diversiteit in hun organisatie kennen en in hun aanbod inspelen op veranderende wensen in de samenleving, bijvoorbeeld door innovatie van het sportaanbod en introductie van flexibele vormen van lidmaatschap. Onder andere door samenwerking, kennisdeling en adequate ondersteuning willen wij dat bevorderen.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Waddinxveen (2020).

De passage hiervoor illustreert dat innovatief sportaanbod en lidmaatschapsvormen in Waddinxveen onderdeel zijn van de lokale ambitie. Zoektermen die aansluiten bij deze vijfde landelijke doelstelling van het thema vallen net buiten de top 10: 'lidmaatschap' (280 keer; in 52% van de akkoorden genoemd), 'innovatie' (200 keer; in 38% van de akkoorden genoemd) en 'flexibel' (179 keer; in 31% van de akkoorden genoemd). Op welke wijze er op lokaal niveau aandacht uitgaat naar deze vijfde doelstelling blijkt bijvoorbeeld uit het sportakkoord van Hattem:

Daarnaast is het doel om een breder aanbod te organiseren, passend bij de wensen en behoeften van leden en niet-sporters. Intentie is om méér in te zetten op specifieke doelgroepen, zoals ouderen. Hierbij wordt ingespeeld op trends zoals vergrijzing, flexibilisering van sport en nieuwe sportconcepten, zoals beachsport. [...] Voorwaarde is wel dat er voldoende organisatiekracht is; zowel bij de sportverenigingen als de samenwerkende partners.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Hattem (2020).

Gezien de doelstellingen is het relevant om te kijken wat er in de lokale akkoorden met betrekking tot het (verenigings)kader (doel 2) en onderlinge samenwerking (doel 4) uitgewerkt is. Met name in het versterken van de samenwerking lijkt een rol weggelegd voor de buurtsportcoaches.

[...] - Versterken van de verbinding sport, zorg en welzijn onder andere in samenwerking met de buurtsportcoaches;

- Versterken van de verbinding tussen sport en het onderwijs onder andere in samenwerking met de buurtsportcoaches;

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Utrechtse Heuvelrug (2020).

Sportverenigingen en andere sportaanbieders (commercieel, kinderopvang, onderwijs en buurtsportcoaches) komen tot professionele dwarsverbanden, netwerken en overlegstructuren voor een goed en eigentijds sportaanbod. Gezamenlijk worden zaken opgepakt waar iedereen mee te maken heeft zoals: vrijwilligersbeleid, een veilig sportklimaat, kwaliteit van het sportkader ... samen sta je sterk(er).

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Diemen (2020).

De ambitie van het Nationaal Sportakkoord omvat zowel het toekomstbestendig maken van sportverenigingen als van sportondernemers. Toch lijken de meeste doelstellingen expliciet betrekking te hebben op de sportverenigingen. In de lokale sportakkoorden lijkt in mindere mate aandacht uit te gaan naar het vitaliseren van sportondernemers en hun bijdrage aan het realiseren van de doelstellingen. In paragraaf 2.14 wordt verder ingegaan op de betrokkenheid van verschillende soorten sportaanbieders bij de lokale sportakkoorden. In ongeveer een derde van de sportakkoorden (33%) komt de term 'ondernemer' voor en in 7 procent van de akkoorden wordt gesproken over ondernemerschap (bij verenigingen of bij andere organisaties).

Tabel 2.5 Top 10 van geselecteerde zoektermen* ** binnen het thema vitale sport- en beweegaanbieders in de lokale sportakkoorden (in aantal hits en percentage van de sportakkoorden waarin de zoekterm is opgenomen, n=265)

Zoekterm	Aantal hits	% sportakkoorden (n=265)
vrijwilliger	1996	95
maatschappelijk	1871	94
train(er/ing)	1587	89
ondersteuning	1520	92
Service	1441	75
buurtsportcoach	1107	65
kader	1069	83
bestuur	750	81
NOC*NSF	595	74
kantine	390	61

* De termen 'vereniging' (8.911 hits), 'aanbieder' (5.978 hits), 'vita(al/le)' (2.285 hits) en 'club' (2.084 hits) zijn buiten de top 10 gehouden, omdat het hele thema hierop betrekking heeft.

** De term 'verantwoord' (643 hits) wordt vaak genoemd in de lokale sportakkoorden, maar vaak in het algemeen of in relatie tot andere onderwerpen. Om die reden is deze zoekterm niet in de top 10 opgenomen. Bron: documentanalyse lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

Hierna volgen enkele voorbeelden van de maatregelen die de lokale allianties uitvoeren om hun doelen op het thema vitale sport- en beweegaanbieders te realiseren.

Om vitale en toekomstbestendige sportverenigingen te realiseren gaan we:

- Een Vitaliteitsmonitor instellen om verenigingen objectief en periodiek te laten doorlichten op essentiële criteria van vitale sportaanbieders.
- Inzichtelijk maken en communiceren van de ondersteuningsmogelijkheden die op zowel verenigingsniveau als sportief vlak of pedagogische en andere terreinen worden aangeboden door de lokaal sportadviseur, de sportbonden of andere partijen.
- Het opstellen van een kalender waarin we verenigingen en hun vrijwilligers scholing in de vorm van trainingen, cursussen of andere bijeenkomsten aanbieden.

Actief beleid voor het werven en behouden van vrijwilligers gaan we organiseren door:

- Opstellen van een plan om leden (jong en oud) en niet-leden (ouders, senioren, etc.) meer te betrekken bij het verenigings- en vrijwilligerswerk.
- Onderzoeken welke eisen en wensen mensen hebben om vrijwilligerswerk te gaan verrichten.
- Ondersteunen van vrijwilligers (aanbieden van opleiding) en faciliteren (aanbieden van kleding, materialen, etc.) om vrijwilligerswerkzaamheden goed te kunnen uitvoeren.
- Zorgen voor gekwalificeerde trainers en begeleiders die zowel sportief als pedagogisch kennis van zaken hebben (met ondersteuning van buurtsportcoaches).
- Waarderen van vrijwilligers, onder andere door vrijwilligers in het zonnetje te zetten en ze de persoonlijke aandacht te geven die ze verdienen.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Heerde (2020).

Sterk en samen - Versterking sport door kennisdeling en samenwerking

a. De gemeente gaat samen met sportaanbieders, gebruikmakend van de diensten van de landelijke sportorganisaties, een platform voor sport en bewegen vormen (verder: het Sportplatform), dat zowel online als offline actief is. Alle organisaties en instellingen die sport- en bewegingsactiviteiten aanbieden of daarbij betrokken zijn, zullen zich hierbij kunnen aansluiten. Het Sportplatform zal de communicatie met en tussen de betreffende organisaties bevorderen, waardoor kennisdeling, samenwerking en krachtenbundeling ontstaat. Het zal ook verbindingen leggen tussen sport, welzijn, onderwijs en zorg. Bovendien zal het platform fungeren als adviescommissie en klankbord voor het gemeentelijk sportbeleid. Zie ook actiepunt 5c. Afstemming is gewenst.

b. De gemeente gaat het Sportplatform faciliteren door middelen afkomstig uit de Brede Regeling Combinatiefuncties beschikbaar te stellen. Deze middelen zullen met name worden aangewend voor professionele ondersteuning van het platform en de daarbij aangesloten sportaanbieders. De middelen die vanuit het Rijk beschikbaar komen voor de uitvoering van het sportakkoord door de verschillende partners zullen door de gemeente worden overgedragen aan het Sportplatform.

[...]

e. Het Sportplatform gaat bij sportclubs de behoefte peilen aan themabijeenkomsten en cursussen voor o.a. werving en behoud van vrijwilligers, gedragsproblemen, specifieke doelgroepen, pedagogische vaardigheden, positief sportklimaat. Deze worden vervolgens met ondersteuning vanuit de landelijke sportorganisatie georganiseerd. Verschillende sportclubs (VV ASW, Hengelsportvereniging Waddinxveen, SC Antilope, volleybalvereniging Timios en HC Waddinxveen) hebben belangstelling getoond.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Waddinxveen (2020).

Wat willen we bereiken?

- Gezonde, vitale en toekomstbestendige verenigingen.
- Een plezierig sportklimaat bij verenigingen waar iedereen zich sociaal veilig en welkom voelt.
- Onderlinge samenwerking tussen sport- en beweegaanbieders om zichzelf en elkaar te versterken.
- Sportaanbieders vormen vaker een natuurlijke partner van organisaties binnen het onderwijs, de zorg, welzijnswerk en het bedrijfsleven.

Welke acties voeren we uit?

Verenigingsadviseur

De verenigingsadviseur is hét aanspreekpunt voor sportaanbieders. De verenigingsadviseur ondersteunt en faciliteert sportaanbieders en zorgt voor verbinding met lokale organisaties. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen individuele en collectieve ondersteuning. Afhankelijk van de vraagstelling wordt projectmatige expertise ingezet.

Verenigingsmonitor

Met behulp van een verenigingsmonitor wordt de organisatiekracht en maatschappelijke oriëntatie van verenigingen bepaald. Alle verenigingen kunnen hieraan mee doen. Thema's die aan bod komen zijn algemene kenmerken, leden en activiteiten, bestuur en beleid, kader, externe contacten, financiën, accommodatie en maatschappelijke oriëntatie. Op basis van de verenigingsmonitor wordt bepaald op welk gebied verenigingen ondersteuning nodig hebben. Dit wordt vervolgens georganiseerd door de verenigingsadviseur en/of vanuit de services van de Adviseur Lokale Sport.

Focus op ontwikkeling van sportplatform/netwerk

Er is een brede behoefte om kennis, ervaringen, vraagstukken en inspiratie met elkaar te delen. Het sportplatform wordt als een netwerk gezien en niet als een vast orgaan. Binnen het sportplatform worden thema's behandeld. Mensen kunnen aansluiten o.b.v. specifieke thema's. Door met elkaar kennis te maken, groeit het vertrouwen en de verdere samenwerking. De verenigingsadviseur sport kan in samenwerking met de Adviseur Lokale Sport het proces voor een sportplatform verder faciliteren.

Faciliteren natuurlijke gezamenlijke momenten op basis van thema's

Jaarlijks brengen we sport- en beweegaanbieders samen tijdens een regionaal sport en beweegcongres. Daar brengen we sprekers rondom een aantal actuele thema's in contact met sportverenigingen. Daarnaast richten we workshops in, zodat aanwezigen met concrete handvatten naar buiten gaan. Ook organiseren we sportcafés met actuele thema's voor verenigingen. Mogelijke ondersteuning van beweeg- en sportaanbieders gebeurt in afstemming met de gemeentelijke verenigingsadviseur.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Stein (2020).

2.8 Positieve sportcultuur

Overal met plezier, veilig, eerlijk en zorgeloos kunnen sporten is de centrale ambitie binnen het thema positieve sportcultuur. Het creëren van een positieve sportcultuur vraagt om aandacht voor en ondersteuning van bestuurders, sportclubs, trainers, ouders en verzorgers. Aan de ambitie zijn vier doelen gekoppeld, namelijk:

1. Alle sportclubs hebben actief aandacht voor een positieve sportcultuur.
2. Trainers, leraren en instructeurs stellen het welzijn van het kind boven de winst.
3. Meer sportieve spelregels binnen en buiten het veld.
4. Tegengaan ongewenst en grensoverschrijdend gedrag in de sport.

Op landelijk niveau is de uitwerking van dit thema vanwege inhoudelijke raakvlakken en raakvlakken in de organisaties samengevoegd met de uitwerking van het thema vitale sport- en beweegaanbieders. Het is aannemelijk dat dit ook op lokaal niveau het geval zal zijn.

Het thema is in 127 van de 269 geanalyseerde lokale sportakkoorden (47%) uitgewerkt (paragraaf 2.4). Uit de analyse van de tot nu toe opgeleverde sportakkoorden blijkt dat in alle sportakkoorden één of meer van de door ons geselecteerde zoektermen voorkomen. In ongeveer negen op de tien sportakkoorden worden de termen ‘welzijn’ en ‘plezier’ genoemd (tabel 265). Dit zijn de twee door ons geselecteerde termen die het vaakst bij de uitwerking van het thema positieve sportcultuur worden gebruikt. Plezier, welzijn en veiligheid lijken net als in het landelijke sportakkoord, ook in de lokale sportakkoorden een centrale plaats in te nemen. Daarnaast lijkt op basis van de analyse een belangrijke rol weggelegd voor ouders, coaches¹³, trainers en in mindere mate de supporters, in het bijdragen aan en realiseren van een veilig sportklimaat. Dit lijkt aan te sluiten bij de centrale ambitie en doelen die in het Nationaal Sportakkoord zijn opgesteld.

Spel- en sportplezier van jeugdleden van sportverenigingen wordt vergroot door deskundige begeleiders die effectief weten in te spelen op hun wensen en behoeften. Hierdoor wordt de kans vergroot op behoud van deze leden.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente De Bilt (2019).

We blijven investeren in een positieve sportcultuur zodat iedereen zich welkom voelt en blijft voelen en met plezier kan sporten en bewegen. Dit willen we onder andere doen door kennisdeling, inzet van vertrouwenspersonen en door ernaar te streven dat al onze vrijwilligers en professionals in het bezit zijn van een VOG.

- Bron: regionaal sportakkoord gemeente Bergeijk, Bladel, Eersel en Reusel-de Mierden (2020).

¹³ Omvat vaak ‘buurtsportcoaches’.

Om een inclusief sportklimaat te realiseren wordt aandacht besteed aan een veilig en positief sportklimaat. Aandachtspunten zijn hierbij de rol van ouders langs de lijn en anti-pestbeleid. Verenigingen geven aan dat er behoefte is aan opleiding van kader op het gebied van ‘positief coachen’. Veilig sporten betekent ook dat accommodaties veilig bereikbaar zijn (verlichting, overzicht, sociale controle).

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Heerhugowaard (2020).

Bovenstaande passages uit lokale sportakkoorden illustreren dat de ambities en uitwerking hiervan op de thema's positieve sportcultuur en vitale sport- en beweegaanbieders sterk met elkaar verweven zijn. Deskundig verenigingskader kan het sportplezier doen vergoten.

[...] En ook vinden wij het belangrijk dat er in een gezonde en veilige omgeving wordt gesport en dat de training en begeleiding van sporters zowel sporttechnisch als pedagogisch verantwoord plaatsvindt. Grensoverschrijdend gedrag, in welke zin dan ook, willen wij voorkomen. Waar het toch plaatsvindt willen wij het adequaat aanpakken.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Zoetermeer (2020).

We willen de jeugd binden aan sport om de kans te verhogen dat ze op latere leeftijd hierin ook actief blijven. Veel sportaanbieders hebben actief aandacht voor een positieve sportcultuur. Het is de norm voor trainers, leraren en instructeurs om het welzijn van het kind boven de winst te stellen. Verder zien we graag meer sportieve spelregels binnen en buiten het veld die begeleid worden geïntroduceerd en er komt een bepaling voor de ondergrens. Verder willen we graag dat meer ouders en verzorgers positieve supporters worden en volgen we de aanbevelingen op van commissie De Vries.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Kampen (2019).

Het tegengaan van ongewenst en grensoverschrijdend gedrag in de sport (doel 4) komt in de top 10 van zoektermen niet specifiek tot uiting. Kijken we naar termen die hieraan gekoppeld zijn, dan zien we dat met name de termen ‘respect’ (26%), ‘incident’ (15%), ‘grensoverschrijdend’ (13%), ‘misstanden’ (10%), ‘discriminatie’ (9%) in de lokale sportakkoorden worden genoemd. Termen als ‘geweld’, ‘misbruik’, ‘onveilig’, ‘wangedrag’, ‘seksuele intimidatie’, ‘onsportief’, ‘belaagd’ of ‘criminele inmenging’ komen slechts in enkele sportakkoorden voor. Er is in de lokale sportakkoorden geen aandacht voor dopinggebruik, matchfixing en corruptie. Naar het derde doel van het thema, meer sportieve spelregels, lijkt in de lokale akkoorden weinig aandacht uit te gaan. Zo wordt de term ‘gedragsregels’ in achttien akkoorden genoemd (7%) en de term ‘fairplay’ in één akkoord. Dit onderwerp ligt over het algemeen ook meer bij de sportbonden.

Tabel 2.6 Top 10 van geselecteerde zoektermen* binnen het thema positieve sportcultuur in de lokale sportakkoorden (in aantal hits en percentage van de sportakkoorden waarin de zoekterm is opgenomen, n=265)

Zoekterm	Aantal hits	% sportakkoorden (n=265)
ouder(s)	2886	93
welzijn	1433	89
plezier	1208	92
coaches	1135	77
veilig	1016	86
trainers	652	68
fysiek	422	63
supporters	372	30
pedagogisch	269	40
vertrouwens	143	31

* De termen 'positieve' (1.066 hits), 'sportcultuur' (620 hits), 'positief' (330 hits) en 'sportklimaat' (316 hits) zijn buiten de top 10 gehouden, omdat het hele thema hierop betrekking heeft.

Bron: documentanalyse lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

Hieronder volgen enkele voorbeelden van de maatregelen die de lokale allianties uitvoeren om hun doelen op het thema positieve sportcultuur te realiseren.

Positief coachen

Een veilige sportomgeving draagt eraan bij dat iedereen een leven lang kan genieten van sport, binnen een verenigingscultuur waarin de omgang met elkaar op een natuurlijke, respectvolle en sportieve manier verloopt. Met het project Positief Coachen werken we aan een positief klimaat voor kinderen bij sportverenigingen en eventueel ook bij scholen. Het project richt zich niet alleen op kinderen, maar zeker ook op ouders, trainers en coaches. Door: Alieke Beukers (MHC Nunspeet)

Voor trainers en coaches wordt er een scholing aangeboden 'Trainen en coachen van 6- tot 12-jarigen', waarbij deelnemers leren om zowel sportieve als pedagogische thema's in hun trainingen te verwerken. Belangrijke onderdelen van de scholing zijn: plezier, positieve aandacht, gezamenlijk doelen stellen en zelf-ontdekkend leren. Door: Nunspeet Beweegt in samenwerking NOC*NSF Academie voor Sportkader.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Nunspeet (2020).

De sportieve club

Een veilig sportklimaat van een vereniging zorgt dat leden, en met name kinderen, veilig kunnen sporten. Het begrip 'veilig' omhelst vooral het sociale vlak van veiligheid. Onze verenigingen zijn veilig voor alle leden, daarnaast is de sportvereniging een signaleringsplek waar kinderen die buiten de boot dreigen te vallen ook in een vroeg stadium extra aandacht kunnen krijgen.

Niet voor iedereen is sporten een vanzelfsprekendheid. Om onze jongeren te laten (blijven) sporten zijn onze vrijwilligers, trainers, coaches en begeleiders in de jeugdsport geschoold en actief bezig met het versterken van de sociale weerbaarheid van kinderen. De beweegcoach begeleidt de verenigingen daarbij.

We stimuleren ook dat binnen elke vereniging een vertrouwenspersoon aanwezig is. Hij/zij wordt ondersteund door de beweegcoach. Daarnaast kijken we waar we afspraken moeten maken ten aanzien van veilig en vertrouwd sportaanbod. We verwachten dat alle vrijwilligers in het bezit zijn van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG).

Elke vereniging draagt bij aan het versterken van het pedagogisch sportklimaat om elk kind de kans te geven om veilig te kunnen sporten. We maken daarbij gebruik van de interventie van de methodiek van 'sportkanjers'. Met als doel om elk kind zijn beste zelf te laten zijn. De Vertrouwens Contact Persoon (VCP), Jeugd Gezin Teams (JGT) en de buurtsportcoaches kunnen ondersteunen bij het verduurzamen van deze aanpak.

- Bron: regionaal sportakkoord gemeente Blaricum, Eemnes en Laren (2020).

2.9 Van jongs af aan vaardig in bewegen

De ambitie van het thema van jongs af aan vaardig in bewegen is om meer kinderen aan de beweegrichtlijnen te laten voldoen en om de neerwaartse spiraal van de motorische vaardigheid van kinderen de komende jaren in positieve richting om te buigen. Bij deze ambitie zijn vier doelen in het Nationaal Sportakkoord opgesteld:

1. Een positieve trendbreuk in de motorische vaardigheden van jeugd
2. Stijging van het aantal kinderen dat voldoet aan de beweegnorm
3. Stijging van de sportdeelname: verhoging sportplezier in de leeftijd 4-12 jaar en minder uitval van jeugd in de leeftijd 12-18 jaar
4. Groter bewustzijn bij ouders en verzorgers over het belang van bewegen en motorische ontwikkeling van kinderen

In 231 van de 269 geanalyseerde lokale sportakkoorden (86%) is het thema van jongs af aan vaardig in bewegen opgenomen en uitgewerkt (paragraaf 2.4). In nagenoeg alle akkoorden wordt gesproken over bewegen, kinderen, onderwijs en vaardig. Termen die veel genoemd worden bij de uitwerking van dit thema zijn 'leren', 'plezier', 'spelen', en 'motorisch' (tabel 2.7). Daarnaast worden ook sportdeelname en de beweegrichtlijn of beweegnorm bij de uitwerking van dit thema in de sportakkoorden genoemd. Dit sluit aan bij de ambitie en doelstellingen van het thema. Plezier staat overigens niet uitsluitend bij dit thema van het sportakkoord centraal, maar wordt ook gebruikt voor de hoofdambitie van de lokale sportakkoorden en ambities met betrekking tot inclusief sporten en bewegen en positieve sportcultuur. De volgende passages illustreren hoe deze onderwerpen in de lokale sportakkoorden betekenis en invulling krijgen:

We zorgen dat alle kinderen (2-12 jaar) in Leusden minimaal 3 uur per week op school en 2 uur daarbuiten bewegen. Het voldoen aan de landelijke beweegnorm voor kinderen (minimaal 1 uur per dag matig intensief bewegen) levert een positieve bijdrage aan hun ontwikkeling.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Leusden (2020).

Jong geleerd is oud gedaan. We willen ervoor zorgen dat bewegen voor kinderen vanzelfsprekend is. We zetten hierbij in op de sport- en beweegdeelname en de motorische vaardigheden van kinderen. Waar mogelijk willen we deze verhogen en verbeteren. We sluiten daarbij vooral aan op het aanbod dat er is en proberen dat beter te benutten door als onderwijs, sport- en beweegaanbieders, combinatiefunctionarissen, gemeente en andere partners samen te werken.

- Zo veel mogelijk kinderen en jongeren laten voldoen aan de beweegnorm.
- Het versterken van mentale en fysieke gezondheid van kinderen en jongeren.
- De doelgroep 12-20 jaar meer bereiken en op basis van hun eigen behoeften en wensen het aanbod voor deze doelgroep aantrekkelijk houden.
- Een leerlijn ontwikkelen op het gebied van sport en bewegen.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Wijchen (2020).

De basis voor een gezond en actief leven moet gelegd worden bij de kinderen. Jong geleerd is immers oud gedaan. Samen met lokale partners investeren in een gezonde omgeving van het kind waar de gezonde keuze vanzelfsprekend is; op school maar ook daarbuiten bij de sportvereniging of in de groene omgeving. We willen een kansrijke start voor elk kind. Om de motoriek van kinderen te verbeteren en overgewicht tegen te gaan. Dat vermindert gezondheidsachterstanden van kinderen en stimuleert hen meer te bewegen en buiten te spelen.

Wat willen we bereiken?

- Kwalitatief goed bewegingsonderwijs op scholen, ontwikkeling motorische vaardigheden.
- Sport- en beweegaanbod en financiële mogelijkheden voor kinderen, ouders en partners inzichtelijk, bereikbaar en toegankelijk.
- Organiseren sportdagen op school door en voor jongeren (i.c.m. verenigingen).
- Ouder-kindsport, ouders ondersteunen bij training. Jong + oud = goud.
- Rookvrij opgroeien.
- Gezonde en vitale kinderen en jongeren die goed en met plezier bewegen.

- Bron: regionaal sportakkoord gemeente Goirle (2020).

- Ieder kind heeft recht op een goede motorische ontwikkeling in een veelzijdige beweegcontext.
- Sportaanbieders en buurtsportcoaches gebruiken beweegprogramma's gericht op de brede motorische ontwikkeling van kinderen van 2-12 jaar, waardoor een bijdrage geleverd wordt aan het vergroten van de beweegvaardigheid en het beweegplezier van kinderen.
- Zeeuws sporttalent kan zich optimaal ontwikkelen via doorlopende leerlijnen.
- Ieder kind beweegt dagelijks minimaal in totaal 1 uur, voor, tijdens of na school.

- Bron: regionaal sportakkoord Zeeland (2019).

Bij de uitvoering van doelen en acties is een belangrijke rol weggelegd voor de leeromgeving waarin kinderen zich bevinden. Zo worden onderwijs en kinderopvang veel genoemd als plekken waar aandacht moet zijn voor de motorische vaardigheden en het spelplezier van kinderen. Ook sportaanbieders en buurtsportcoaches hebben hier regelmatig een stimulerende rol (zie ook de voorbeelden van maatregelen volgend op tabel 2.7). Een van de doelen van het Nationaal Sportakkoord is het vergroten van bewustzijn bij ouders van het belang van een gezonde leefstijl (doel 4). In meerdere sportakkoorden wordt hier expliciet aandacht aan besteed: de term ‘bewustzijn’ komt 47 keer voor en de term ‘bewustwording’ 155 keer, overigens niet uitsluitend in relatie tot dit thema. In de sportakkoorden van de gemeente Staphorst en de gemeente Noordoostpolder zijn de volgende ambities en acties geformuleerd:

Ouders spelen een belangrijke rol bij de keuze voor een gezonde leefstijl en het beweeggedrag van kinderen, daarom willen wij in de gemeente Staphorst o.a. het bewustzijn bij de ouders vergroten dat zij een belangrijke rol hebben bij het beweeggedrag van hun kinderen.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Staphorst (2020).

- Bewustwording creëren bij ouders over het belang van een gezonde leefstijl.
Tijdens de 10-minutengesprekken op scholen ouders wijzen op het belang van sporten/bewegen en voeding. Eventueel al beginnen bij consultatiebureaus. Deelname aan de week van de gezonde voeding;
[...]
- Ouderbetrokkenheid vergroten door bijvoorbeeld samen met hun kind te sporten bij de sportaanbieder of bij sportevents voor het hele gezin etc. Idee is om bijvoorbeeld een ‘meedoenbon’ voor ouders te introduceren;

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Noordoostpolder (2020).

Tabel 2.7 Top 10 van geselecteerde zoektermen* ** * binnen het thema van jongs af aan vaardig in bewegen in de lokale sportakkoorden (in aantal hits en percentage van de sportakkoorden waarin de zoekterm is opgenomen, n=265)**

Zoekterm	Aantal hits	% sportakkoorden (n=265)
leren	1976	93
plezier	1208	92
buurtsportcoach	1107	65
spelen	999	85
motorisch	949	83
kinderopvang	653	66
deelname	549	65
motorische vaardigheden	315	54
beweegrichtlijn	288	54
bewegingsonderwijs	281	40

* De term ‘vaardig’ (1.686 hits) is buiten de top 10 gehouden, omdat het hele thema hier betrekking op heeft.

** De termen ‘school’ (8.911 hits), ‘onderwijs’ (5.978 hits) en ‘wijk’ (2.084 hits) worden vaak genoemd in de lokale sportakkoorden, maar veelal ook in relatie tot andere thema’s. Om die reden zijn de zoektermen niet in deze top 10 opgenomen.

*** De termen ‘kinderen’ (3.029 hits) en ‘jongeren’ (1.324 hits) zijn buiten deze top 10 gehouden, omdat het hele thema hier betrekking op heeft en ze ook in relatie tot andere thema’s genoemd worden.

Bron: documentanalyse lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

Hieronder volgen enkele voorbeelden van de maatregelen die de lokale allianties uitvoeren om hun doelen op het thema van jongs af aan vaardig in bewegen te realiseren.

Meer bewegen in en rondom de school

Zeeuwse 0-meting d.m.v. motorische ontwikkeling:

In Zeeland vinden we de motorische ontwikkeling van kinderen erg belangrijk. Om inzicht te krijgen in de motoriek van kinderen willen we een Zeeuws brede meting uitvoeren. Deze screening brengt de motorische ontwikkeling van een kind betrouwbaar in kaart. Hiermee willen we schoolbesturen en directies overtuigen van de noodzaak om gezamenlijk te investeren in onze jeugd.

TalentBoost:

Met TalentBoost willen we in Zeeland talenten ontdekken, erkennen en ze alle kansen bieden op een optimale ontwikkeling.

Inzet van erkende interventies voor de motorische ontwikkeling van 0-12-jarigen (bijv.: Nijntje beweegdiploma):

Een serie beweeglessen waarin kinderen speelplezier beleven en alle essentiële basisvormen van bewegen leren. Programma gericht op dreumesen, peuters, kleuters en schoolkinderen.

De lessen bestaan uit veel bewegen op verschillende manieren, waarbij plezier centraal staat. Hiermee zorgen we ervoor dat kinderen 'eerder' vaardige bewegers worden.

Groen/uitdagend schoolplein of omgeving:

Veel schoolpleinen zien er leeg en desolaat uit. In Zeeland willen we het bewegen onder kinderen stimuleren door een uitdagende (groene) omgeving te creëren. Buiten zijn en buiten leren in een natuurlijke omgeving stimuleert de ontwikkeling van zintuigen, creativiteit en de motorische, cognitieve en sociale vaardigheden van kinderen. Dit zijn basisbehoeften voor de gezonde ontwikkeling van onze Zeeuwse jeugd. Dit kan via het concept de Groene Revolutie, en ook door de directe groene omgeving van de school beter te benutten.

'De Beweegschool':

In samenwerking met het CIOS Goes, Fontys Hogeschool Tilburg en HZ Sportkunde werken we het concept De Beweegschool verder uit op basis van het concept Gezonde Schoolmodel.

Waar in elke dag bewegen en werken aan de motorische ontwikkeling van kinderen centraal staan. De leeromgeving wordt ingericht met studenten en professionals en moet leiden tot afname van bewegingsachterstand, meer plezier in bewegen en betere leerprestaties.

- Bron: regionaal sportakkoord Zeeland (2019).

Lekker gezond opgroeien

Hoe gaan we dit doen?

- Onder aandacht brengen van bestaande financiële regelingen (o.a. Stichting Leergeld etc.) bij ouders van kinderen en verenigingen. Dit kan vanuit centrale communicatie door de gemeente.
- Wensen en behoeften van vo-leeftijdsgroep in kaart brengen, behouden van de doelgroep.
- Rookvrije sportclub/gezonde sportkantine realiseren bij verenigingen. De vouchers vanuit de Adviseur Lokale Sport kunnen hiervoor worden benut.
- Behouden en uitbreiden van naschools sportprogramma voor kinderen om kennis te maken met sporten en verenigingen met mogelijke inzet van een strippenkaart of sportcarroussel.
- Beter benutten van schoolpleinen en speelplaatsen in de wijken en buurten. De beweegcoach kan hierin een belangrijke rol vervullen.
- Kinderen sociaal met elkaar om leren gaan, focus op samenwerken tijdens gym en sporten en het ontwikkelen van social skills. De basis hiervoor ligt bij kinderopvang en het onderwijs. De huidige beweegcoach kan hierin ondersteunen.
- Flexibele lidmaatschappen/abonnementen voor jongeren (bijv. alleen trainingslid of strippenkaarten). Dit initiatief ligt primair bij de sportaanbieders die dit in deze vorm willen aanbieden. Versterken van de kwaliteit van het bewegingsonderwijs middels coaching en begeleiding van leraren in het onderwijs (gymondersteuning). Dit wordt ingevuld door de beweegcoach.

Verbeteren van fiets- en wandelroutes naar school of de sportvereniging (kinderverkeersplein). De veilige beloopbare trajecten koppelen aan eenvoudige trimtoestellen, welke door jong en oud gebruikt kunnen worden. Deze routes zullen via de reguliere onderhoudsplannen worden verbeterd voor sport en bewegen.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Goirle (2020).

Beweegaanbod voor peuters

Een gymaanbod voor peuters op de peuteropvang die de motorische ontwikkeling stimuleert.

Inspiratie

* Nijntje Beweegdiploma

* Kangoeroeclub

* Beweegkriebels

Hoe gaan we dat doen?

1. Een pilot draaien op een peuteropvang van 4-5 maanden en daarna evalueren
2. Leskaarten maken in opvolging van het project
3. Opgeleide professionals inzetten voor de beweeglessen

Met wie?

Aanbod door THOR Zwaluwen

Samenwerking met Humankind

Aanvoerders

Humankind

SDZZ

Waarom?

Uit onderzoek blijkt dat bewegen op jonge leeftijd grote impact heeft op onze gezamenlijke ambitie 'een leven lang sporten en bewegen'.

Wat hebben we over een jaar bereikt?

- Er is een succesvolle pilot gedraaid bij de peuteropvang.
- Er zijn passende leskaarten gemaakt die de motorische ontwikkeling van peuters stimuleren.
- In september 2021 start een structureel gymaanbod voor peuters op de peuteropvang (op 6 locaties 1x in de 6 weken een clinic).

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Zevenaar (2020).

2.10 Topsport die inspireert

De ambitie van het thema topsport die inspireert is dat de Nederlandse topsporters en topsportevenementen mondiaal toonaangevend, toekomstbestendig en van maximale maatschappelijke waarde voor Nederland zijn. Bij deze ambitie zijn drie doelen in het Nationaal Sportakkoord opgesteld:

1. Topsport zichtbaarder voor alle Nederlanders
2. Meer medailles in meer sporten
3. Toekomstbestendig succes door innovatie en internationale positionering

Topsport is het thema dat in het minste aantal sportakkoorden een plaats heeft gekregen. Het thema is in 26 van de 269 geanalyseerde lokale sportakkoorden (10%) uitgewerkt (paragraaf 2.4). De sportformateurs gaven al aan dat tijdens de bijeenkomsten de minste aandacht naar dit thema is uitgegaan (figuur 2.5). Dit is niet verwonderlijk, omdat dit deelakkoord op nationaal niveau in een later stadium is uitgewerkt en niet zoals de overige vijf deelakkoorden van begin af aan als voorbeeld kon dienen. Daarnaast is topsport ook minder een aangelegenheid op lokaal niveau. De doelstellingen van het Nationaal Sportakkoord illustreren dat. Als er op lokaal niveau ambities leven met betrekking tot topsport, dan is dat veelal niet

op gemeentelijk niveau, maar eerder op regionaal of provinciaal niveau.

Toch is het thema wel in de lokale akkoorden opgepakt. In 57 procent van de sportakkoorden komt de term ‘topsport’ voor en in 16 procent van de sportakkoorden wordt over ‘topsporter(s)’ gesproken. Topsportgerelateerde termen die veelal in de sportakkoorden voorkomen zijn ‘inspireren’, ‘evenement’ en ‘talent’ (zie tabel 2.8). Bij talent kan het gaan om sporttalent, talentontwikkeling, talentherkenning en talentvol. Onderstaande passages illustreren hoe topsport in de lokale sportakkoorden betekenis en invulling krijgt.

Dat het thema niet alleen in het akkoord van de grotere gemeenten wordt uitgewerkt, blijkt uit onderstaande passages. Vaak worden de lokale ambities gekoppeld aan de maatschappelijke en inspirerende waarde om zo inwoners te stimuleren actiever te worden en gezonder te gaan leven.

Het meeleven met onze sporters die prestaties leveren op (inter)nationale evenementen, maakt ons trots als Kapellenaren. Als gemeente Kapelle zijn we niet in staat om grote topsportevenementen aan ons te binden, terwijl die evenementen wel een sterke inspirerende en verbindende werking hebben. Toch willen we zo veel mogelijk Zeeuwse evenementen benutten om onze inwoners in beweging te krijgen.

Ambitie: De gemeente Kapelle zal haar focus leggen op het benutten van Zeeuwse Topsportevenementen en Sporttalenten, met bijvoorbeeld side-events, die inwoners inspireren om aan sport- en bewegen deel te nemen of ervan te genieten.

Resultaat: Door middel van het partnerschap van TalentBoost kunnen Kapelse talenten worden ondersteund in hun ontwikkeling tot topsporter en worden ze ingezet als Sportambassadeur om inwoners te inspireren.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Kapelle (2020).

In Haarlem ligt de prioriteit sinds 2016 bij talentontwikkeling en topsportevenementen in de kernsporten badminton, honkbal, judo, schaatsen, turnen en softbal. Karate en schaken zijn daar onlangs aan toegevoegd en er staan nog meer sporten op de nominatie: basketbal, volleybal, petanque en rugby. Het Platform Sport in Haarlem is opgericht om de verbinding en samenwerking tussen organisaties te bevorderen zodat er gezamenlijk wordt gewerkt aan topsport en talentontwikkeling. [...] Het Platform heeft de ambitie om een lerend netwerk rond talentontwikkeling op te zetten. Het uitwisselen van kennis tussen vakgenoten en ervaringen tussen lotgenoten, mogelijk aangevuld met een (externe) deskundige, is gericht op deskundigheidsbevordering en samenwerking rond niet-sportspecifieke onderdelen. Leden van het Lerend Netwerk Talentontwikkeling stellen ieder vanuit hun eigen discipline (bijv. onderwijs, paramedisch, sport, media, commerciële dienstverleners) het talent centraal. Deskundigheidsbevordering en samenwerking moeten ten goede komen aan het individuele talent waarbij het aanleren en ontwikkelen van zowel sportieve als persoonlijke vaardigheden voorop staat.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Haarlem (2019).

DE APELDOORNSE UITDAGING

Een optimaal sportklimaat in Apeldoorn, van talentontwikkeling tot en met topsportevenementen, waarin de inspirerende waarde van sport nog meer wordt versterkt. Dat doen we in samenwerking met sportbonden, sportclubs, topsport Gelderland, het onderwijs, de gemeente en het bedrijfsleven. Met elkaar zorgen we ervoor dat elke sporter met ambitie zich optimaal kan ontwikkelen. Ongeacht je achtergrond, beperkingen of medaillekansen. Met elkaar zorgen we ervoor dat deze groep een inspiratiebron is voor alle Apeldoorners als het gaat om een gezonde en actieve levensstijl.

WELKE GEZAMENLIJKE AMBITIES 2020-2021 HEBBEN WE IN APELDOORN?

Topsport leeft in Apeldoorn. In elk facet. Op een groot aantal fronten is er in de afgelopen jaren flink gebouwd, bijvoorbeeld als het gaat om topsportinfrastructuur en topsportevenementen. Deze lijn zal de komende jaren worden doorgezet. Er is één onderwerp waar nog een groot groeipotentieel zit: talentontwikkeling. En dat begint al vanaf de jonge jaren. Een goede brede motorische ontwikkeling van kinderen is van groot belang voor de fysieke prestaties van later. En de transitie van talent - of het nu naar topsporter is of blijvend in de amateursport - vraagt dan ook steeds meer om (ook!) een sterke sportgenerieke aanpak. Om zo meer sporttalenten de kans te geven om hun talent verder te ontwikkelen. Op deze terreinen is een brede coalitie van partijen gevonden die willen samenwerken. Vandaar de volgende (overkoepelende) ambitie in Apeldoorn: 'Topsport die verbindt en inspireert voor talenten en ontwikkeling'.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Apeldoorn (2020).

Topsport heeft een belangrijke inspirerende en maatschappelijke waarde. Veel mensen genieten van mooie topsportprestaties en voelen zich uitgedaagd om zelf te gaan sporten. Topsport kan bestaan doordat er aandacht is voor talentontwikkeling. De gemeente Borne kent geen beleid op topsport en/of talentontwikkeling, juist daarom heeft de BLOS gekozen om dit wel op te nemen in het Lokaal Sportakkoord. Tijdens de sessies kwam de vraag naar voren wanneer men spreekt over topsport? Volgens het NOC*NSF heeft men het over topsport als er op nationaal of internationaal niveau wordt gespeeld. In Borne hebben we het dan over handbalvereniging Borhave en volleybalvereniging ApolloS. Daarnaast zijn er meerdere verenigingen die aandacht willen gaan schenken aan talentontwikkeling. Inmiddels is ApolloS gestart met het aantrekken van een buurtsportcoach die een professionaliseringsslag gaat maken binnen de club, o.a. door trainers op te leiden.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Borne (2020).

Tabel 2.8 Top 10 van geselecteerde zoektermen* binnen het thema topsport in de lokale sportakkoorden (in aantal hits en percentage van de sportakkoorden waarin de zoekterm is opgenomen, n=265)

Zoekterm	Aantal hits	% sportakkoorden (n=265)
inspir(eren/atie)	880	79
evenement	727	65
talent	460	43
innovatie	200	38
motorische ontwikkeling	103	20
talentontwikkeling	98	18
select	69	14
maatschappelijke waarde	38	9
talentherkenning	24	4
talentvol	20	5

* De termen 'topsport' (653 hits) en 'topsporter' (106 hits) zijn buiten de top 10 gehouden, omdat het hele thema hierop betrekking heeft.

Bron: documentanalyse lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

Hieronder volgen enkele voorbeelden van maatregelen die zijn opgenomen in lokale akkoorden die aandacht hebben voor het thema topsport.

Onderzoeken van de haalbaarheid van een Apeldoornse sporttalentenjacht (talentscoutdag) voor scholieren van de middelbare scholen in Apeldoorn. Apeldoorn heeft een veel groter potentieel aan talenten dan nu bekend is. Dat heeft te maken met het huidige systeem waarin met name sportverenigingen en -bonden binnen de beoefening van de eigen sport kijken naar talent. Talent houdt echter niet op bij een sportspecifieke sportgrens. Zo zien we bijvoorbeeld binnen het wielrennen een succesvolle toestroom van BMX'ers naar het baanwielrennen. Door breder te testen en te meten komen we veel meer te weten over de potentie van sporters. Op deze manier vergroten we de vijver en halen we het talent van ieder kind naar boven.

Wat gebeurt er al en wat gaan we doen?

- Landelijke en regionale sportgenerieke testdagen.
- De huidige ervaring met sportgeneriek testen zal verder worden uitgebouwd.

Wie hebben we daarbij nodig?

- Topsport Gelderland
- voortgezet onderwijs
- sportverenigingen
- sportaccommodaties
- Accres

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Apeldoorn (2020).

De kerngroep is van mening dat de zesde ambitie van het Nationaal Sportakkoord ‘Topsport die inspireert’ meer aandacht verdient in het lokale sportakkoord. De aandacht hiervoor vindt de kerngroep terecht omdat in Alkmaar 12 Regionale Talentcentra (RTC’s) gevestigd zijn. Het projectvoorstel dat door het RTC Trampolinespringen en Topsport Alkmaar is ingediend wordt alsnog tot het Maatschappelijk Sportakkoord Alkmaar toegelaten. Wel wordt het te subsidiëren bedrag verlaagd naar € 4.000,-. Met dit bedrag worden twee ‘Talentendagen’, één in 2020 en één in 2021, georganiseerd voor de talenten van de 12 RTC’s, de ouders en de trainers/coaches. Topsportcoördinator Raymond Koen neemt deze uitdaging graag op zich.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Alkmaar (2020).

2.11 Gezondheid en preventie

In 84 van de 269 geanalyseerde lokale sportakkoorden (31%) heeft naast de thema’s van het Nationaal Sportakkoord ook een ander thema een plaats gekregen (paragraaf 2.4). Dit is vaak het thema gezondheid en preventie, of daaraan gerelateerd een thema rond vitaliteit of (gezonde) leefstijl. Ook in akkoorden waarin gezondheid of preventie geen uitgewerkt thema is, wordt wel regelmatig verwezen naar het domein zorg of gezondheid. Dit gaat bijvoorbeeld over samenwerkingen tussen sport- en zorgorganisaties, het belang van een gezonde leefstijl of een verwijzing naar het Preventieakkoord. Omdat dit onderwerp vaak is uitgewerkt in de lokale sportakkoorden zijn de vijftien meest genoemde zoektermen inzichtelijk gemaakt. In nagenoeg alle akkoorden wordt op enige wijze aandacht geschonken aan het thema gezondheid (tabel 2.9) en in acht op de tien akkoorden wordt ook de leefstijl van inwoners benoemd.

In het Nationaal Preventieakkoord¹⁴ zijn afspraken gemaakt over de aanpak van roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik in Nederland. Gemeenten worden gestimuleerd de opties te verkennen om het sportakkoord en het preventieakkoord op lokaal niveau met elkaar te verbinden, door bijvoorbeeld in het lokaal sportakkoord expliciete aandacht te besteden aan de thema’s van het preventieakkoord. Uit tabel 2.8 blijkt dat de thema’s uit het Nationaal Preventieakkoord inderdaad terugkomen in de lokale sportakkoorden. Het preventieakkoord wordt daarnaast in een kwart (26%) van de sportakkoorden expliciet benoemd. Voorbeelden van gemeenten waar het sportakkoord en het preventieakkoord met elkaar zijn verbonden, zijn: Venray, Neder-Betuwe en Bunnik.

Dit lokaal akkoord geeft in lijn met de nationale akkoorden uiting aan onze visie dat sport, bewegen, preventie en een gezonde leefstijl nauw met elkaar verbonden zijn. Daarom hebben we in het lokaal akkoord aandacht voor sport en bewegen, een gezonde leefstijl en een gezonde omgeving en buitenruimte. Samengevat onder de titel ‘Neder-Betuwe Bloeit!’

Alle inwoners van Neder-Betuwe hebben de mogelijkheid om zich bewust te worden van het belang van een gezonde leefstijl met voldoende beweging en gezonde voeding en om te wonen, werken, leren en recreëren in een omgeving die hier structureel aandacht voor heeft en gezonde keuzes stimuleert.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Neder-Betuwe (2020).

¹⁴ Zie <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gezondheid-en-preventie/nationaal-preventieakkoord>.

Tabel 2.9 Top 15 van geselecteerde zoektermen binnen het thema gezondheid en preventie in de lokale sportakkoorden (in aantal hits en percentage van de sportakkoorden waarin de zoekterm is opgenomen, n=265)

Zoekterm	Aantal hits	% sportakkoorden (n=265)
gezond	5333	98
gezondheid	1793	93
leefstijl	1166	82
preventie	991	66
netwerk	925	77
gezonde leefstijl	546	63
gewicht	528	68
preventieakkoord	508	26
roken	486	70
water	428	43
overgewicht	423	56
zorg	408	64
kantine	390	61
voeding	347	51
rookvrij	291	46

Bron: documentanalyse lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

SPORTIEF EN GEZOND OPGROEIEN

→ Er wordt extra aandacht gegeven aan de doelgroep 12-18 jaar op het gebied van bewegen en leefstijl. De jongeren worden uitgedaagd om deel te nemen aan activiteiten die aansluiten bij hun wensen zodat ze ook in hun vrije tijd meer gaan bewegen. Hiervoor worden de natuurlijke contacten ingezet en worden jongeren actief betrokken.

[...]

VITAAL VERENIGEN

→ Realiseren van gezonde sportkantine en rookvrij sportpark. We houden de landelijke doelstellingen aan en zorgen ervoor dat in 2025 (nagenoeg) alle sportverenigingen en sportterreinen rookvrij zijn en kinderen niet meer in aanraking komen met roken. Het drinken van alcohol onder de 18 jaar blijft een aandachtspunt en blijven we tegengaan.

[...]

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Molenlanden (2020).

2.12 Overkoepelende termen

Het uitgangspunt van het Nationaal Sportakkoord is ‘samenwerken, verbinden en versterken’ en hierin nieuwe vormen zoeken. Om inzicht te krijgen in hoeverre dit uitgangspunt terugkomt in de aanpakken van de lokale sportakkoorden is ook een themaoverstijgende zoektermanalyse uitgevoerd. De door ons geselecteerde zoektermen die het meest in de sportakkoorden voorkomen, zijn weergegeven in tabel 2.10.

Termen als ‘samenwerken’, ‘ondersteunen’, ‘verbinden’ en ‘versterken’ komen veelvuldig en in nagenoeg alle lokale akkoorden voor. Daarnaast worden de sectoren zorg, welzijn en het onderwijs veel genoemd. Dit lijkt er op te duiden dat er ook op lokaal niveau sterk wordt ingezet op het versterken van

verbindingen tussen sectoren. Eerder zagen we al dat ook de wijk, school en buurtsportcoach veel in de akkoorden genoemd worden. Een wijkgerichte aanpak waarbij buurtsportcoaches worden ingezet, lijkt vaak te worden gehanteerd. Hierbij heeft de buurtsportcoach vaak een coördinerende, maar soms ook uitvoerende rol. De passages hierna illustreren hoe de aanpak op lokaal niveau wordt vormgegeven:

We activeren inwoners in Bergen en stimuleren hen om meer te sporten en bewegen. En dat doen we samen! Sport- en beweegaanbieders, onderwijs, zorg, welzijn, overheid en bedrijfsleven bundelen de krachten. Door een integrale aanpak verbinden we de kernen van Bergen. Hiermee ontwikkelen we vitale kernen, waardoor ook de leefbaarheid wordt vergroot. We zorgen dat iedereen, van jong tot oud, mee kan doen. We nemen drempels weg en maken sport en bewegen zo vanzelfsprekend mogelijk. We haken aan bij bestaande initiatieven en zoeken naar mogelijkheden om nieuwe initiatieven te realiseren.

[...]

Samen werken we aan een Bergen waar iedereen gezond en sportief kan opgroeien, waar niemand aan de kant staat, waar we naar elkaar omkijken en waar sterke en vitale sport- en beweegaanbieders zorgen voor ontmoeting en ontspanning. En daar zijn we trots op! We gaan dan ook samen de schouders zetten onder de geformuleerde acties.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Bergen (Noord-Holland) (2020).

Sport en bewegen hebben al langer een belangrijke rol in de gemeente Voorst. Het heeft een prominente plaats in het project Voorst onder de Loep en de vele organisaties die zich bezighouden met het opzetten, promoten en uitvoeren van sport- en beweegactiviteiten. Maar er valt ook nog winst te behalen. Samenwerking tussen de dorpskernen, oog voor kwetsbare doelgroepen en verbeteren van de zichtbaarheid van de buurtsportcoaches zijn enkele uitdagingen waar we in de gemeente voor staan. Met dit sport- en beweegakkoord kunnen we het enthousiasme, de goede voorbeelden en de uitdagingen zichtbaarder maken, stroomlijnen en hopelijk zelfs versnellen.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Voorst (2020).

De aanpak van dit traject kan alleen succesvol zijn als het wordt ingezet op maat en dichtbij de doelgroepen. Dat vraagt om een flexibele en innovatieve aanpak. De inwoners functioneren immers in verschillende sociale doelgroepen, hebben verschillende interesses, een andere achtergrond en wonen in verschillende wijken. Dat vraagt om een wijkgerichte aanpak in de buurt en dichtbij de inwoners hun club en sociaal netwerk. Waar is de vindplaats van mensen die niet meedoen en eenzaam thuis zitten? De gebiedsadviseurs en de buurtsportcoaches kunnen hier een belangrijke rol in vervullen.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Alphen aan den Rijn (2020).

Netwerken

Net buiten de top 10 van gebruikte termen vallen 'platform' (1.059 keer, in 69% van de akkoorden) en 'sportraad' (495 keer, in 25% van de akkoorden). In sommigen gemeenten is er een bestaande sportraad die zich actief gaat bezighouden met het verwezenlijken van de ambities van het sportakkoord, in andere gemeenten wordt een sportraad opgericht, als netwerk van sportaanbieders. In veel akkoorden worden ook 'groepen' of 'netwerken' genoemd, die specifiek verantwoordelijk worden voor (de sturing op) de uitvoering van de lokale akkoorden. Zo worden bijvoorbeeld de termen 'kerngroep' (668 keer, 31%),

‘stuur-’ (265 keer, 17%), ‘project-’ (163 keer, 12%) en ‘regiegroep’ (151 keer, 7%) genoemd. Deze laatste termen raken aan de uitvoering en borging van de lokale akkoorden, zie meer daarover in paragraaf 2.15.

Sportverenigingen zullen versterkt worden, door ze te helpen met het vinden en behouden van vrijwilligers. Verder onderzoeken we hoe we één centraal platform kunnen ontwikkelen waar al het sportaanbod in de gemeente op te vinden is en richten we de Sportraad van Drechterland op. Kortom, de komende twee jaar brengen we Drechterland nog meer in beweging dan het al is!

Het Sportakkoord leidt tot een groot aantal initiatieven, alsof de betrokkenen op deze kans hebben gewacht. Het zijn allemaal initiatieven waarbij allerlei maatschappelijke partijen betrokken zijn en die het individuele belang van een sportaanbieder overstijgen. Samen voor heel Drechterland! We willen de impact van alle projecten zo groot mogelijk laten zijn en daarom is het noodzakelijk om de continuïteit van de initiatieven te waarborgen. Daarvoor is structuur nodig. Zodat ideeën en het enthousiasme verder reiken dan de initiatieffase.

Daarom denken wij dat het sportakkoord dé aanleiding is om een Sportraad in de gemeente Drechterland in te stellen. Deze Sportraad speelt een essentiële rol in de uitvoering van het sportakkoord, het verbinden van partijen en de verdeling van het uitvoeringsbudget. Dankzij de Sportraad zal het sportakkoord ook beklijven en gaan we ervoor zorgen dat we ook op de lange termijn meer mensen in Drechterland met plezier laten sporten en bewegen.

De belangrijkste taken van de sportraad zijn:

- uitvoering van het sportakkoord van Drechterland;
- verbinding tussen de verschillende partijen;
- programmatische afstemming tussen brede aanbod-(aanbieders) en vraagkant;
- aanjagen en opschaling van initiatieven;
- beoordelen van aanvragen voor bijdrage sportakkoord;
- advies bij het toekennen van subsidies (optimalisatie van de inzet van middelen);
- monitoring en evaluatie van initiatieven.

Ook voor de gemeente Drechterland, voor zowel de raad als het college, biedt de Sportraad een mooie kans. De Sportraad kan gevraagd en ongevraagd advies geven over sport- en bewegingsbeleid in de gemeente en als klankbord dienen voor de gemeente. Daarbij is het van belang dat de gemeenteraad zich achter de instelling van een Sportraad schaart.

In de komende periode werken we aan de samenstelling van de sportraad en stellen we het reglement m.b.t. werkwijze op (functie, werkwijze, samenwerking). De kopgroep van dit sportakkoord speelt een centrale rol in de uitwerking van dit plan en de mogelijke samenstelling. Zo is het goed mogelijk dat enkele leden van de kopgroep zitting zullen nemen in de Sportraad.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Drechterland (2020).

Omdat we het belangrijk vinden dat het niet bij dit akkoord blijft en dat de ambities ook daadwerkelijk worden uitgevoerd, hebben we een kopgroep benoemd waaraan het Sport- en beweegakkoord wordt overgedragen. De kopgroep is een vertegenwoordiging van een aantal sectoren in Best en bestaat uit de volgende personen:

- **Sport** RKVV Best Vooruit en MHC Best
- Welzijnsorganisatie Lumens
- Maatschappelijke organisatie PVGE
- **Overheid** gemeente Best

Deze kopgroep gaat aan de slag met de prioritering van de ambities, het maken van afspraken met de partners (wie doet wat) en het toewijzen van het uitvoeringsbudget gedurende de periode 2020-2022. Ook initieert de kopgroep tussentijdse evaluaties en evaluatie in 2023, waarbij de voortgang van verschillende ambities en bijbehorende actiepunten worden gemonitord, ontwikkelingen worden gedeeld en (waar nodig/wenselijk) nieuwe ambities worden geformuleerd.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Best (2020).

[...] Daarnaast geven sportaanbieders aan dat door een verander(en)d sportlandschap gezamenlijk optrekken meer kan opleveren dan de som der delen. Door als 'blok' op te treden ontstaan meer mogelijkheden om:

- het vraagstuk op te lossen hoe om te gaan met een veranderend sportlandschap;
- het bedrijfsleven integraal te betrekken bij de sport. Bedrijven kunnen gemakkelijker gefaciliteerd worden door gezamenlijk aanbod te realiseren t.b.v. het bedrijfspotje vitaliteit.
- de samenwerking te zoeken met de Ondernemersvereniging Deurne.

In dit kader is de oprichting van een Deurnese sportraad, die zich bezig houdt met bovenstaande zaken, een ambitie, die zich inmiddels ook aan het verwezenlijken is. De sportraad streeft altijd het collectieve belang na. De sportraad zet zich niet in voor individuele belangen of individuele klachten van verenigingen of personen. De sportraad streeft naar betere samenwerking tussen de gemeente en sportaanbieders én naar betere samenwerking tussen sportaanbieders onderling. De sportraad heeft een signalerende functie en probeert met advies een positieve bijdrage te leveren aan het sportbeleid.

- Bron: lokaal sportakkoord gemeente Deurne (2020).

Tabel 2.10 Top 10 van geselecteerde overkoepelende zoektermen in de lokale sportakkoorden (in aantal hits en percentage van de sportakkoorden waarin de zoekterm is opgenomen, n=265)

Zoekterm	Aantal hits	% sportakkoorden (n=265)
zorg	3785	98
samenwerk(en/ing)	3414	98
ondersteun(en/ing)	2799	97
uitvoering	2747	97
onderwijs	2124	94
financi(ën/ële)	1755	91
welzijn	1433	89
verbind(en/ing)	1409	88
omgeving	1193	83
versterk(en/ing)	1096	87

Bron: documentanalyse lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

2.13 Erkende interventies

Om uitvoering te geven aan ambities en doelstellingen kunnen interventies worden ingezet. In de helft van de lokale akkoorden (50%) wordt de term ‘interventie’ genoemd, in totaal 335 keer. In ruim één op de vijf (22%) akkoorden wordt gesproken over een ‘beweegprogramma’ (123 keer). In de lokale akkoorden wordt 642 keer over een specifieke erkende interventie gesproken. De meest genoemde interventie is de beweegcoach, gevolgd door de beweegtuin en het Nijntje beweegdiploma (zie tabel 2.11).

Tabel 2.11 Top 10 van genoemde erkende interventies in de lokale sportakkoorden (in aantal hits en percentage van de sportakkoorden waarin de zoekterm is opgenomen, n=265)

Erkende interventie	Aantal hits	% sportakkoorden (n=265)
Beweegcoach	113	13
Beweegtuin	85	16
Nijntje Beweegdiploma	70	13
Walking football	54	14
Meer Bewegen voor Ouderen (MBvO)	35	7
Iedereen Kan Sporten	29	7
Oldstars	29	6
Beweegkriebels	26	5
Nationale Diabetes Challenge	14	4
Sportmix	10	2

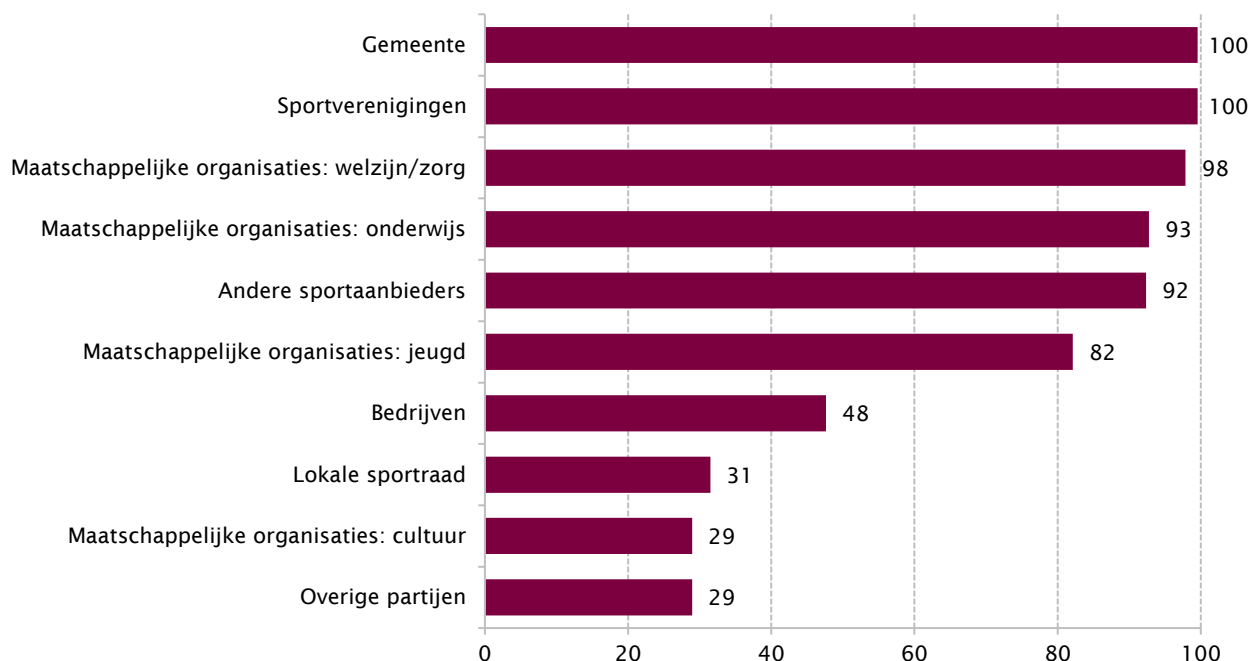
Bron: documentanalyse lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

2.14 Partijen

Betrokken partijen

Alle ondervraagde sportformateurs geven aan dat de gemeente als partij betrokken was bij het lokale sportakkoord, net als sportverenigingen (figuur 2.8). Verder zijn in bijna alle trajecten maatschappelijke organisaties uit welzijn/zorg en onderwijs betrokken, en andere sportaanbieders. Drie op de tien sportformateurs benoemen andere betrokken partijen, waaronder het vaakst buurtsportcoaches, de kinderopvang en seniorenverenigingen. De lokale sportserviceorganisatie (waar vaak de buurtsportcoaches in dienst zijn) was geen aparte antwoordoptie. Het is mogelijk dat deze soms door de sportformateur onder de antwoordoptie ‘gemeente’ is geschaard. Opvallend is dat bij trajecten met een langere doorlooptijd, met een grotere tijdsinvestering van de sportformateur en met meer georganiseerde bijeenkomsten, vaker maatschappelijke organisaties en bedrijven betrokken zijn. Ook zijn in grotere gemeenten vaker bedrijven betrokken, volgens de sportformateurs.

Tabel 2.8 Betrokken partijen bij het lokale sportakkoord, volgens sportformateurs (in procenten, n=235)

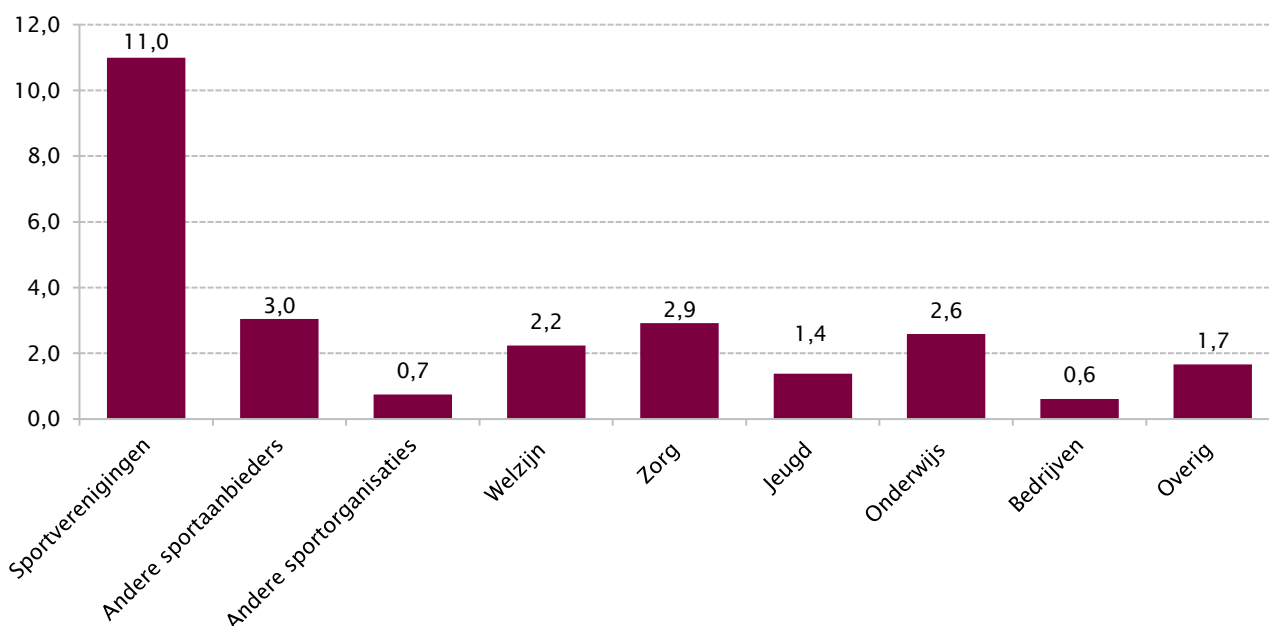

Bron: vragenlijst sportformateurs 2019/2020, Mulier Instituut.

Ondertekenaars van de akkoorden

Uit de documentanalyse blijkt dat in totaal 5.723 organisaties de (202 geanalyseerde akkoorden) hebben ondertekend. Gemiddeld zijn sportverenigingen de vaakst tekenende organisaties. Zie figuur 2.9 voor een overzicht.

Figuur 2.9 Typen organisaties die lokale sportakkoorden hebben ondertekend (in gemiddelde aantallen organisaties per sportakkoord, weergegeven met 1 decimaal, n=202)*

* Niet voor alle akkoorden was op te maken wie de ondertekenaars waren.

Bron: analyse kenmerken lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

Naast de partijen in figuur 2.9 is bij elk sportakkoord in ieder geval de gemeente ondertekenaar. In 82 procent van de akkoorden is een gemeentelijk sportservicebureau of sportbedrijf ondertekenaar. In 28 procent van de akkoorden is een lokale sportraad ondertekenaar.

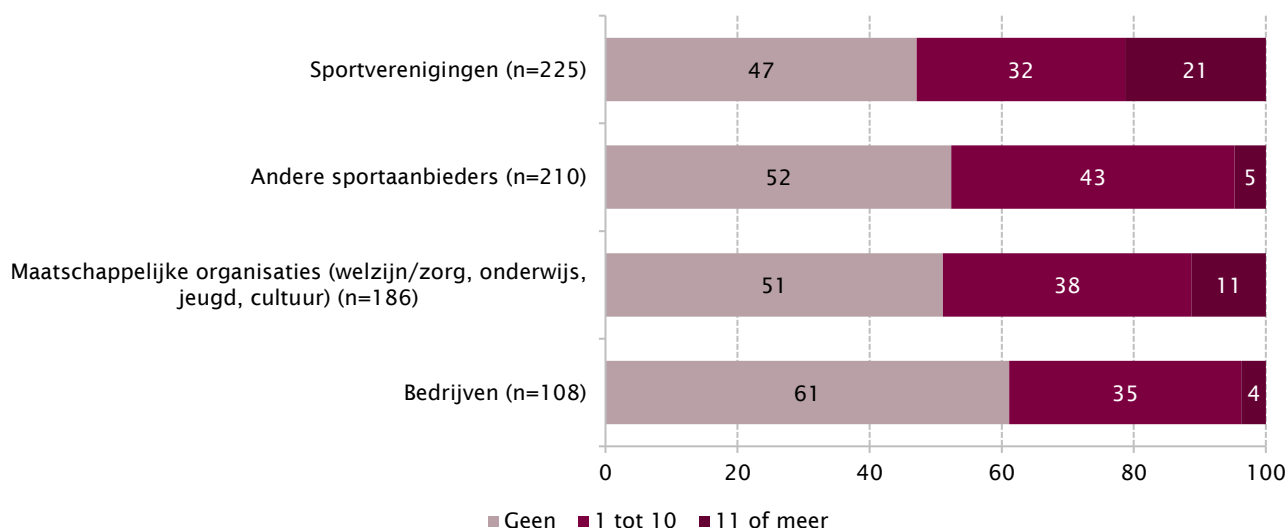
In bijlage B2.2 staat een uitgebreid overzicht van het aantal ondertekenende partijen, naar sector. Daarnaast is daar ook per sector uitgesplitst te zien om wat voor soort organisatie het gaat.

Betrokken bij het proces

Naast de partijen die de lokale sportakkoorden hebben ondertekend, zijn er volgens de sportformateurs in de meeste trajecten ook partijen geweest die het akkoord niet hebben ondertekend, maar wel betrokken waren bij het proces. Dit is relatief het vaakst het geval voor sportverenigingen. In ruim de helft van de trajecten waren er één tot tien sportverenigingen (32%) of meer dan tien sportverenigingen (21%) betrokken bij het proces, naast de ondertekenaars (figuur 2.10).

De sportformateurs geven aan dat, naast de ondertekenaars, gemiddeld 7,6 sportverenigingen, 3,3 andere sportaanbieders, 4,6 maatschappelijke organisaties en 2,3 bedrijven ook betrokken bij het proces.

Tabel 2.10 Aantal partijen dat het lokaal sportakkoord niet heeft ondertekend, maar wel betrokken was bij het proces, volgens sportformateurs (in procenten)

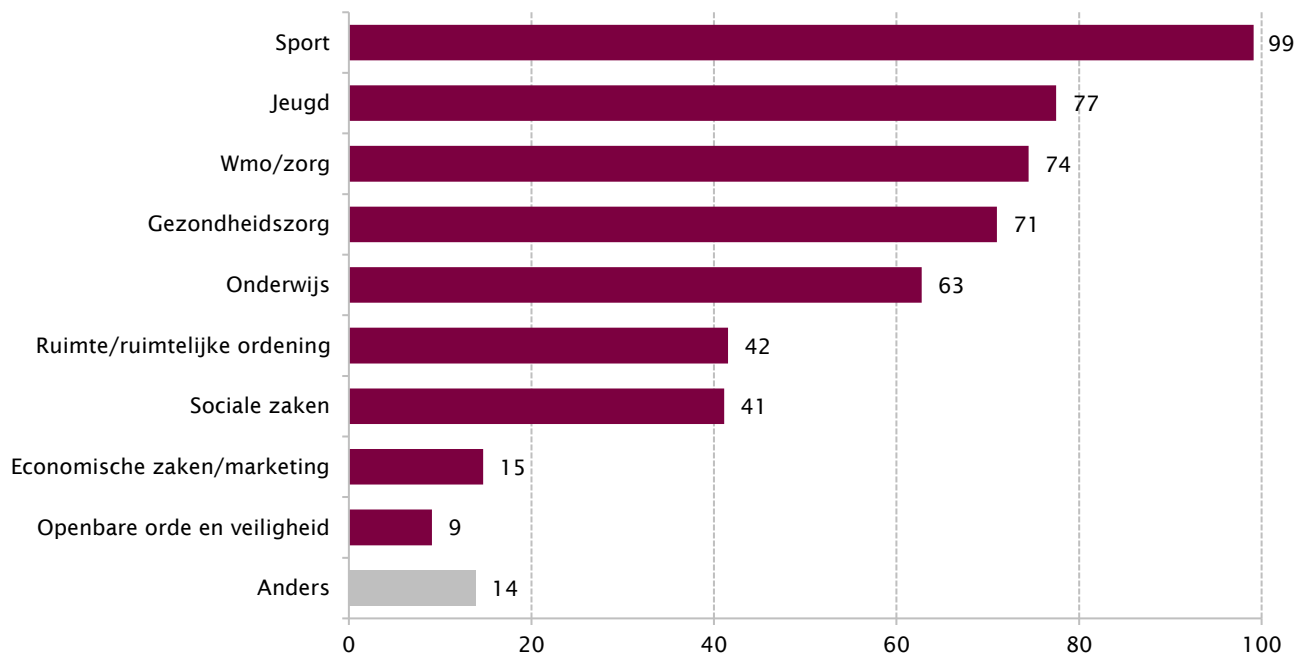

Bron: vragenlijst sportformateurs 2019/2020, Mulier Instituut.

Betrokken gemeentelijke beleidsterreinen

In de meeste trajecten waren verschillende gemeentelijke beleidsterreinen betrokken bij de vorming van het lokaal sportakkoord. De beleidsterreinen jeugd (77%), wmo/zorg (74%), gezondheidszorg (71%) en onderwijs (63%) waren regelmatig betrokken (figuur 2.11).

Figuur 2.11 Gemeentelijke beleidsterreinen die betrokken waren bij het lokale sportakkoord, volgens sportformateurs (in procenten, n=235)

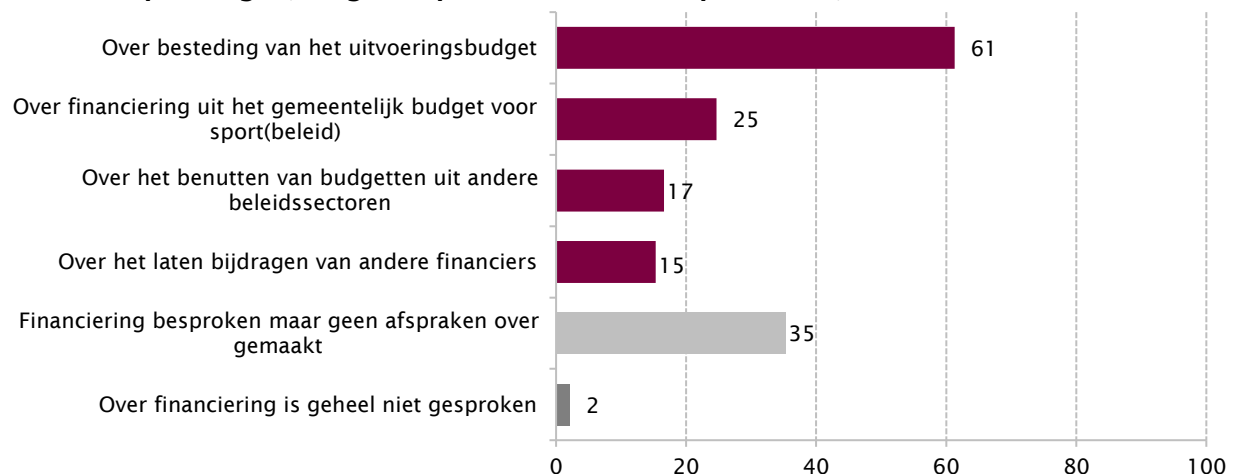
Bron: vragenlijst sportformateurs 2019/2020, Mulier Instituut.

2.15 Afspraken over uitvoering

Financiën

Vrijwel alle sportformateurs geven aan dat er in het traject over financiering is gesproken (figuur 2.12). In ruim een derde van de trajecten zijn hier volgens de sportformateurs echter geen concrete afspraken over gemaakt. Als er afspraken zijn gemaakt, gaan die het vaakst over besteding van het uitvoeringsbudget dat vanuit de landelijke middelen voor het sportakkoord beschikbaar is; zes op de tien sportformateurs geven dit aan. In een beperkt deel van de trajecten zijn afspraken gemaakt over financiering uit het gemeentelijk budget voor sport (25%), het benutten van budgetten uit andere beleidssectoren (17%) en het laten bijdragen van andere financiers (15%).

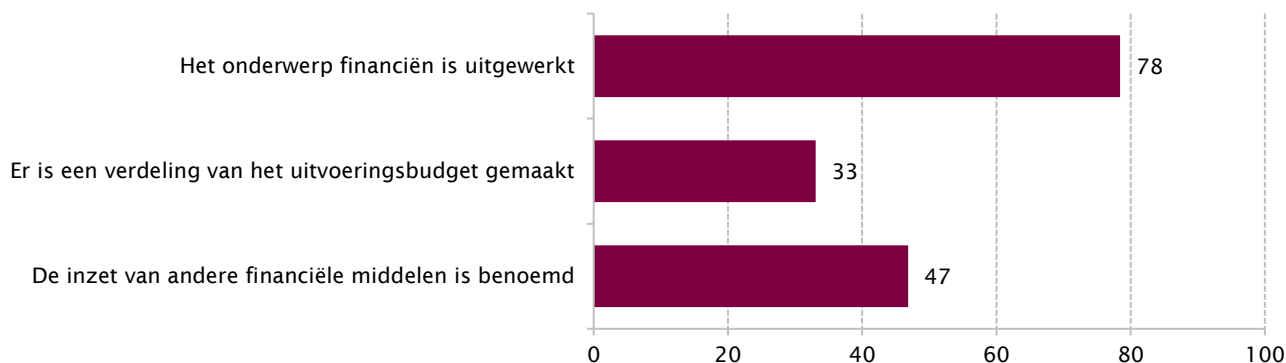
Figuur 2.12 Soort afspraken dat in het traject van het lokaal sportakkoord is gemaakt over financiële inspanningen, volgens sportformateurs (in procenten, n=235)

Bron: vragenlijst sportformateurs 2019/2020, Mulier Instituut.

Uit de analyse van de sportakkoord-documenten blijkt dat in bijna acht op de tien akkoorden het onderwerp financiën is uitgewerkt. In 33 procent van de akkoorden is ook daadwerkelijk een verdeling van het uitvoeringsbudget terug te vinden (in 61% van de trajecten zijn hier volgens de formateurs afspraken over gemaakt, zie figuur 2.13). In 47 procent van de akkoorden is beschreven dat er uit andere budgetten dan het uitvoeringsbudget wordt geput.

Figuur 2.13 Mate waarin financiële inspanningen zijn opgenomen in het lokaal sportakkoord (in procenten, n=269)

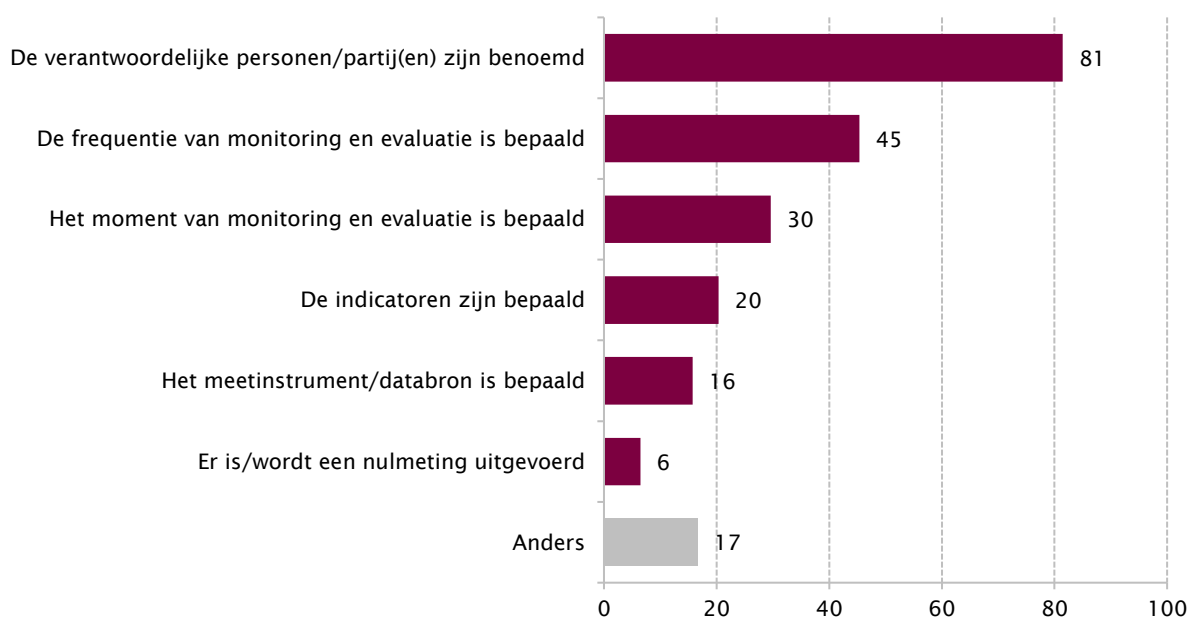

Bron: analyse kenmerken lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

Monitoring en evaluatie

Bijna de helft (46%) van de sportformateurs geeft aan dat er in het traject afspraken zijn gemaakt over monitoring en evaluatie. 41 procent stelt dat die afspraken (momenteel) worden gemaakt, en 13 procent geeft aan dat er geen afspraken over zijn gemaakt (niet in figuur). Dit sluit redelijk aan bij de analyse van de documenten van de lokale akkoorden, waaruit blijkt dat in 54 procent van de akkoorden het onderwerp monitoring en evaluatie wordt uitgewerkt. Wanneer er afspraken over monitoring en evaluatie zijn gemaakt, betreft dat volgens de sportformateurs het vaakst dat de verantwoordelijke partij of persoon voor monitoring en evaluatie is benoemd (figuur 2.14).

Figuur 2.14 Afspraken over monitoring en evaluatie van het traject van het lokaal sportakkoord, volgens sportformateurs (in procenten, n=108)

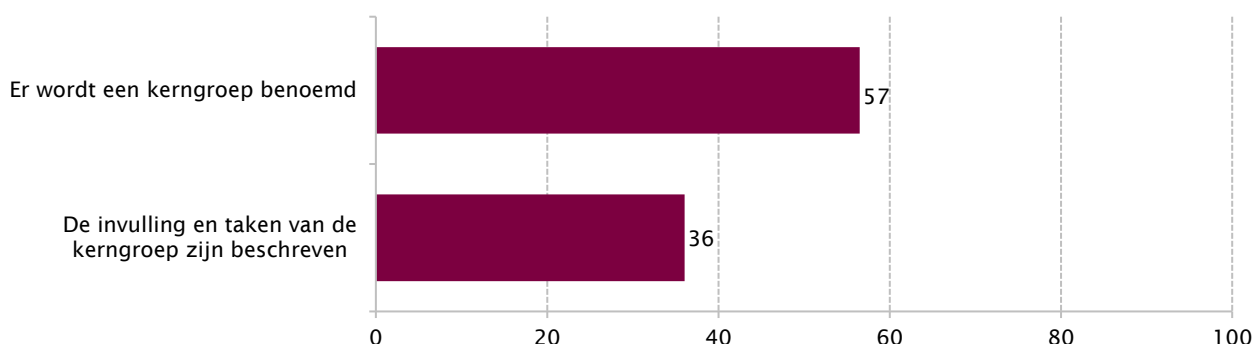
Bron: vragenlijst sportformateurs 2019/2020, Mulier Instituut.

Sturing op de uitvoering

In de meerderheid van de trajecten geeft de sportformateur aan dat er een kerngroep (of soortgelijke groep) is gevormd. Deze groep mensen, vaak met betrokkenen uit verschillende organisaties, wordt op verschillende manieren aangeduid. Naast kerngroep komen ook regiegroep, kopgroep of stuurgroep regelmatig voor. 86 procent van de sportformateurs geeft aan dat er een dergelijke groep is gevormd en 14 procent niet (niet in figuur).¹⁵ De meest genoemde leden van de kerngroep zijn afgevaardigden van sportverenigingen, de gemeente en partijen uit welzijn en zorg, of een fysiotherapeut. Ook regelmatig, maar iets minder vaak, worden een buurtsportcoach, de adviseur lokale sport, partijen uit onderwijs en afgevaardigden van een lokale sportservice, een sportbedrijf of een sportraad genoemd.

Uit de analyse van de sportakkoord-documenten blijkt dat in ruim de helft van de lokale sportakkoorden de vorming van of het bestaan van een kerngroep (of soortgelijke groep) wordt benoemd (figuur 2.15). In 36 procent van de akkoorden wordt beschreven hoe de invulling en taken van de kerngroep eruit zien.

Figuur 2.15 Aandacht voor een kerngroep in de lokale sportakkoorden (in procenten, n=269)

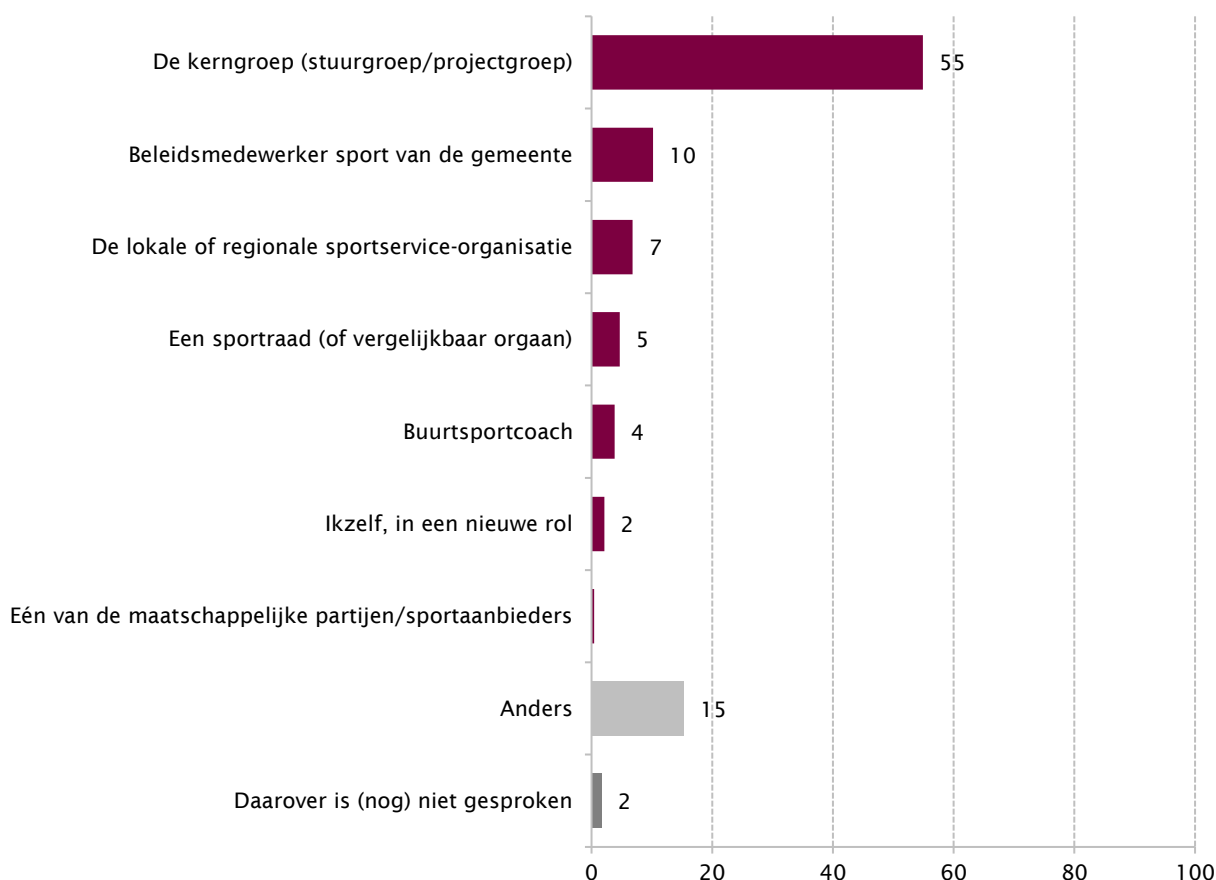

Bron: analyse kenmerken lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

De kerngroep of regiegroep wordt volgens de ondervraagde sportformateurs het vaakst ook de groep die de uitvoering van het lokale akkoord gaat sturen of bewaken (figuur 2.16). In sommige andere gevallen schat de sportformateur in dat die sturing komt te liggen bij de beleidsmedewerker sport (10%) of bij de lokale of regionale sportservice-organisaties (7%). Bij andere mogelijkheden voor de sturing en bewaking van de uitvoering, noemen sportformateurs onder andere een mix van de gegeven antwoordopties, een (externe) procesbegeleider, een (regie)groep als onderdeel van de gevormde kerngroep (dus een bepaald deel van de kerngroep) of dat over de precieze invulling nog wordt nagedacht.

¹⁵ Deze vraag is alleen aan sportformateurs van trajecten in de tweede tranche gesteld. 196 sportformateurs hebben de vraag beantwoord.

Figuur 2.16 Personen of organisaties die de uitvoering van het lokale sportakkoord gaan sturen of bewaken, volgens sportformateurs (in procenten, n=235)

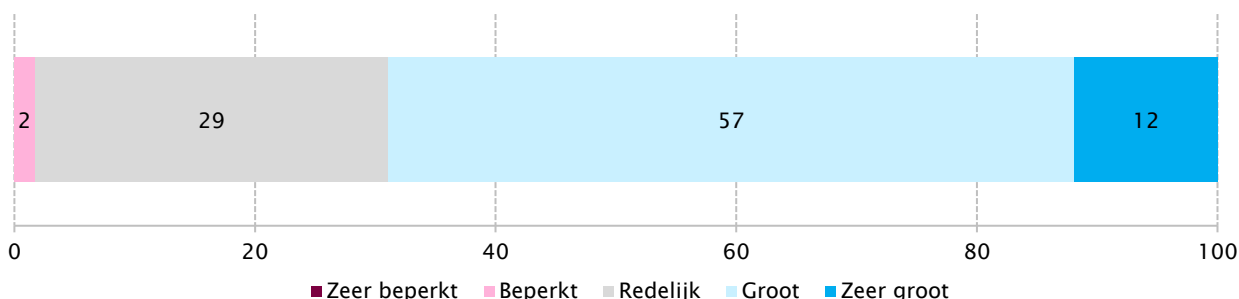

Bron: vragenlijst sportformateurs 2019/2020, Mulier Instituut.

Draagvlak en vervolg

Sportformateurs vinden over het algemeen dat er onder de ondertekenaars van het lokale sportakkoord groot draagvlak is voor de uitvoering van de vastgelegde afspraken (figuur 2.17). Zeven op de tien sportformateurs beoordelen het draagvlak als (zeer) groot en ongeveer drie op de tien als redelijk.

Figuur 2.17 Mate van draagvlak onder de ondertekenaars van het lokale sportakkoord voor de uitvoering van de vastgelegde afspraken, volgens sportformateurs (in procenten, n=235)

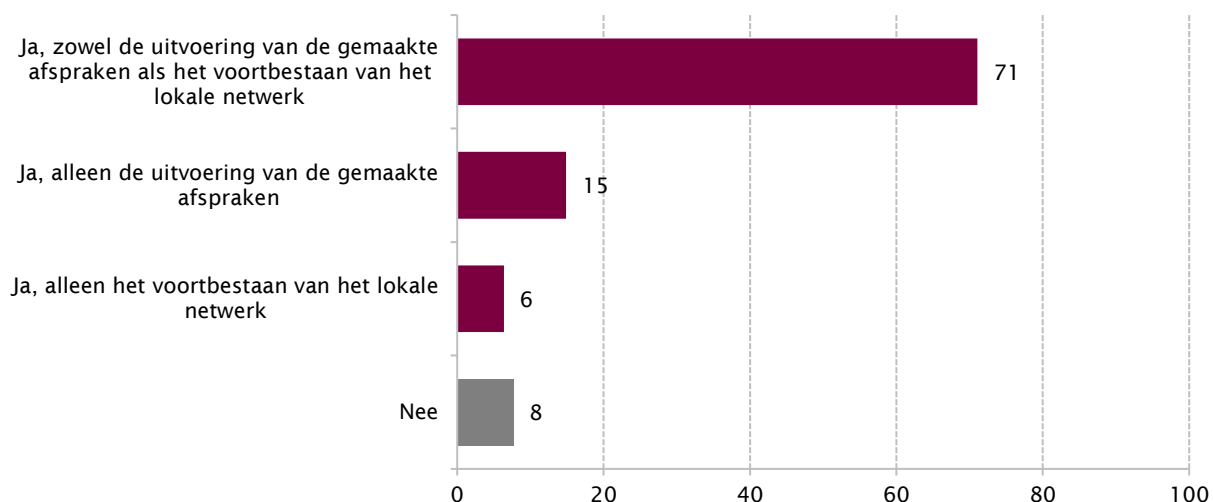

Bron: vragenlijst sportformateurs 2019/2020, Mulier Instituut.

Dit sluit aan bij de mening van de ondervraagde sportformateurs over de kans op borging. Zeven op de tien formateurs denken dat zowel de uitvoering van de gemaakte afspraken als het voortbestaan van het

lokale netwerk voldoende geborgd zijn (figuur 2.18). 15 procent denkt dat alleen de uitvoering van de gemaakte afspraken geborgd is (en het lokale netwerk niet) en 6 procent denkt het tegenovergestelde. 8 procent van de sportformatoren is negatief gestemd over borging wat betreft de uitvoering en het voortbestaan van het gevormde netwerk.

Figuur 2.18 Antwoorden van sportformatoren op de vraag: ‘Verwacht u dat de uitvoering van de gemaakte afspraken en het voortbestaan van het lokale netwerk voldoende geborgd zijn?’ (in procenten, n=235)

Bron: vragenlijst sportformatoren 2019/2020, Mulier Instituut.

De meerderheid van de sportformatoren is positief over de uitvoering van de gemaakte afspraken in het lokale akkoord. Gevraagd naar mogelijke knelpunten die ze nog zien, worden de volgende knelpunten genoemd:

- De ontwikkelingen rondom het coronavirus
- De uitdaging om de ontstane energie tijdens het vormen van het akkoord vast te houden. Het blijven aanjagen van de uitvoering is belangrijk, anders bestaat de kans dat de uitvoering stopt.
- De samenstelling en capaciteiten van de regiegroep in relatie tot de voorliggende taak
- De bereidheid van sportverenigingen om te blijven meedoen, gezien de tijdsinvestering voor vrijwilligers
- Het afhaken van betrokken partijen
- De gemeente neemt te veel regie over de uitvoering.
- De verwachte bezuinigingsopgaven bij gemeenten
- De relatief beperkte tijd om het uitvoeringsbudget en budget voor services te besteden

De ontwikkelingen rondom het coronavirus en de uitdaging om de ontstane energie vast te houden, zijn de meest genoemde knelpunten. De andere knelpunten worden minder vaak genoemd.

Sportformatoren dragen voor de genoemde knelpunten ook oplossingen aan, die volgens hen belangrijk zijn voor het vervolg:

- **Aanjagende rol:** de meest genoemde oplossing is dat de uitvoering en samenwerking moet worden blijven aangejaagd, door de kerngroep of andere sturende partij of persoon
- **Formuleren van concrete maatregelen:** het ‘omzetten’ van de ambities naar concrete maatregelen om tot uitvoering te brengen
- **Laaghangend fruit plukken:** op korte termijn zorgen voor succesmomenten en prestaties, om de energie en het enthousiasme vast te houden.

- **Goede communicatie:** de successen van het lokale akkoord uitdragen en op die manier zorgen dat er energie en aandacht voor blijft. Bijvoorbeeld door het organiseren van een feestelijk moment.
- **Budget:** het uitvoeringsbudget van 2020 ook beschikbaar maken voor 2021 en het zoeken naar andere financieringsbronnen dan alleen het uitvoeringsbudget
- **Gemeente meer regie:** een grotere rol van de gemeente bij het bewaken van de voortgang van het sportakkoord. Bijvoorbeeld door het begeleiden van de kerngroep. Vaak wordt genoemd dat hiervoor meer beschikbare uren voor beleidsambtenaren nodig zijn.
- **Nieuwe impuls geven na coronaperiode:** het organiseren van een nieuw startmoment of op andere manier zorgen dat de energie terugkomt als veel heeft stilgelegen door de coronacrisis.
- **Bepalen regievoerder:** in enkele trajecten is het van belang dat er een partij wordt aangewezen die de regie voert.
- **De rol van de buurtsportcoach:** de buurtsportcoach wordt regelmatig als belangrijke schakel gezien, voor het aanjagen en coördineren van de uitvoering. Aandachtspunten zijn het beschikbare aantal uren en de keuze van gemeenten bij de inzet van de buurtsportcoach.
- **Onafhankelijke partij betrekken:** enkele sportformatoren benoemen dat ze het een oplossing zouden vinden als er uren beschikbaar zijn voor een externe partij die het proces kan blijven begeleiden, zoals een procesbegeleider
- **Onafhankelijke partij op afstand:** enkele sportformatoren benoemen dat het wenselijk zou zijn dat een externe partij het proces van afstand kan blijven volgen, en eens in de zoveel tijd kan terugkomen om een extra impuls te geven. Hier zouden dan uren beschikbaar voor moeten zijn, bijvoorbeeld voor de sportformateur.
- **Invullen van monitoring en evaluatie:** het blijven volgen van de voortgang van de activiteiten, zodat de partijen scherp blijven op de uitvoering, en het vaststellen van criteria om de uitgevoerde activiteiten te kunnen evalueren.
- **Landelijke ondersteuning:** behoefte aan brede communicatie over de lokale sportakkoorden om de energie vast te houden, bijvoorbeeld in een publiekscampagne

Ruim zeven op de tien sportformatoren (72%) vinden dat het doorlopen proces heeft bijgedragen aan het versterken en bundelen van de lokale sportpartijen, bijvoorbeeld door de oprichting van een sportraad of een andere partij die de lokale sport vertegenwoordigt (niet in figuur). Een klein deel (5%) vindt dat dit niet is gebeurd. Ongeveer een kwart (23%) geeft aan dit (nog) niet te kunnen zeggen.

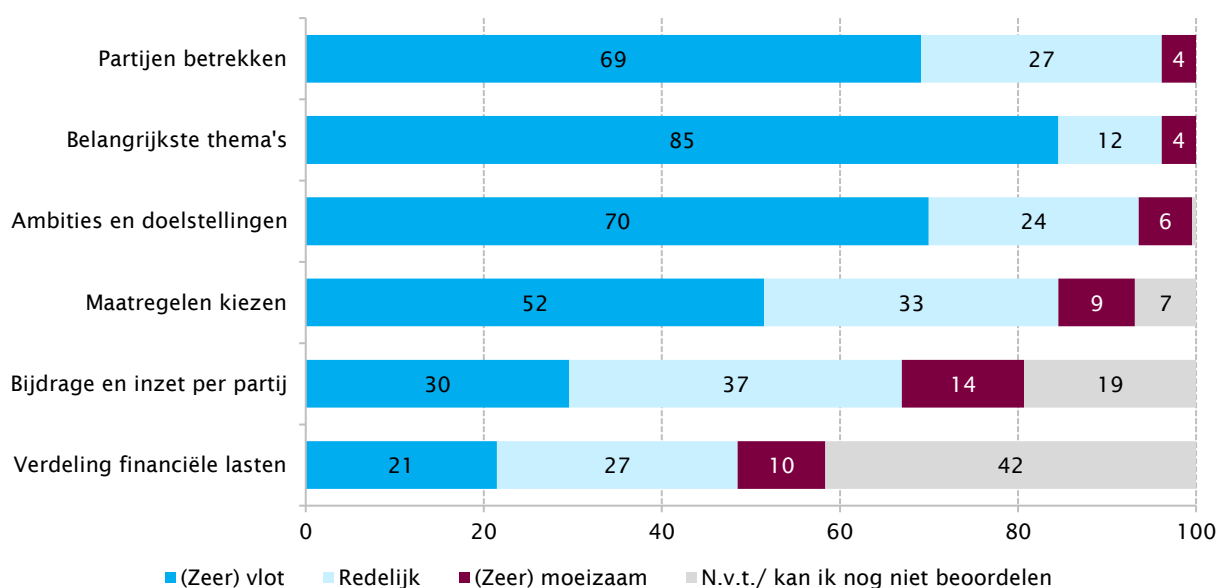
Het beeld dat ontstaat uit de vragenlijst onder sportformatoren is dat in een ruime meerderheid van de trajecten, circa 70 procent, de sportformateur positief is over het draagvlak onder de ondertekenaars voor de gemaakte afspraken, over de borging van de uitvoering van de afspraken en voortbestaan van het netwerk en over de versterking of bundeling van lokale sportpartijen die heeft plaatsgevonden. Van de overige sportformatoren is een klein deel minder positief gestemd over de mate waarin de genoemde ingrediënten aanwezig zijn en de resterende sportformatoren vinden het moeilijk hierover te oordelen.

2.16 Lokale processen

Verloop van het proces

De beoordeling van het proces door sportformatoren verschilt sterk per onderdeel van het proces (figuur 2.19). Het bepalen van de belangrijkste thema's en de ambities en doelstellingen is volgens de sportformatoren het vaakst (zeer) vlot verlopen. Het bepalen van de bijdrage en inzet per partij en de verdeling van financiële lasten verliep volgens de formatoren vaker (zeer) moeizaam. Ook geven veel sportformatoren aan dat ze over de verdeling van financiële lasten nog niet kunnen oordelen, waarschijnlijk omdat dit onderdeel niet in elk lokaal traject aan de orde is gekomen voor de ondertekening van het lokaal sportakkoord.

Figuur 2.19 Beoordeling van het verloop van verschillende onderdelen van het proces, door sportformatoren (in procenten, n=233)

Bron: vragenlijst sportformatoren 2019/2020, Mulier Instituut.

Wanneer een sportformateur een onderdeel van het proces als moeizaam of zeer moeizaam beoordeelde, is gevraagd om een toelichting. De volgende zaken worden onder andere genoemd bij de moeizamer verlopen processen:

Partijen betrekken

- Gebrek aan urgentiegevoel bij sportverenigingen
- Gebrek aan ervaren nut van deelname bij sportverenigingen
- Moeizaam intern proces bij de gemeente met betrekking tot uitnodigen partijen
- Slechte opkomst bij bijeenkomsten

Bepalen van de belangrijkste thema's/ambities en doelstellingen

- Verschillende partijen hebben verschillende belangen.
- Moeizame interactie tussen partijen bij bijeenkomsten
- Een spanning tussen sportverenigingen en de gemeente
- Beperkte inbreng van partijen bij bijeenkomsten

Kiezen van maatregelen

- Geen goede samenwerking tussen betrokken partijen
- Moeilijk om ambities en doelen concreet te maken
- Een spanning tussen sportverenigingen en gemeente
- Verschillende partijen hebben verschillende belangen.
- Moeilijk om consensus te bereiken tussen verschillende partijen

Bepalen van de bijdrage en inbreng per partij

- Weinig tijd en capaciteit beschikbaar bij betrokken partijen
- Moeilijk om de bijdrage en inzet concreet te maken
- Het concreet maken van bijdrage en inbreng betekent ook dat de verplichting voor eigen inzet heel dichtbij komt.

Verdeling financiële lasten

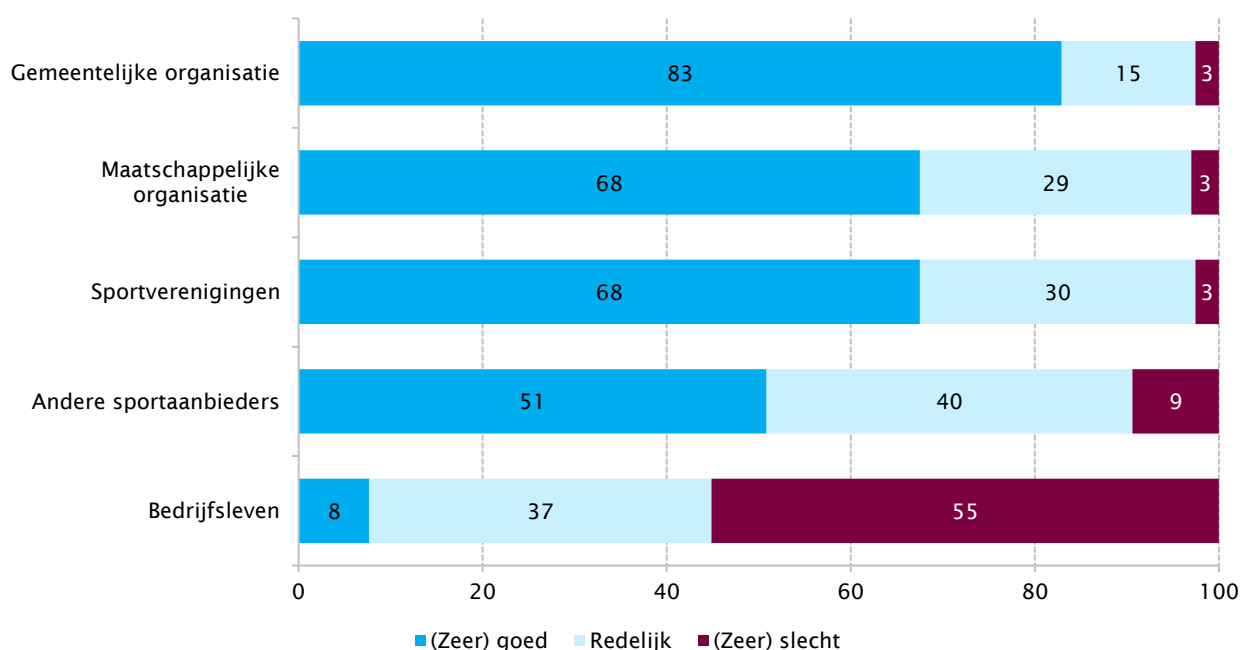
- De maatregelen waren nog niet duidelijk bepaald, waardoor concrete verdeling financiële lasten moeilijk is.
- In het traject is niet toegekomen aan deze stap.

Betrokkenheid van partijen

De betrokkenheid van de gemeentelijke organisatie bij het traject wordt door sportformateurs het best beoordeeld (figuur 2.20). In deze figuur gaat het om de betrokkenheid van de sectoren in het algemeen in de betreffende gemeente, dus niet alleen om de partijen uit een sector die ook daadwerkelijk het lokaal akkoord ondertekend hebben. De betrokkenheid van zowel maatschappelijke organisaties als van sportverenigingen beoordelen circa twee derde van de sportformateurs als (zeer) goed. De betrokkenheid van andere sportaanbieders vindt de helft van de formateurs (zeer) goed. Over de betrokkenheid van het bedrijfsleven zijn de formateurs kritisch; meer dan de helft beoordeelt de betrokkenheid als (zeer) slecht.

Wanneer de betrokkenheid van een sector als slecht of zeer slecht werd beoordeeld, is om een toelichting gevraagd. Over de betrokkenheid van maatschappelijke organisaties merken enkele formateurs op dat het moeilijk is om deze organisaties te bereiken. Over de betrokkenheid van de sportverenigingen wordt door enkele sportformateurs genoemd dat het aandeel betrokken verenigingen op het totaal van het aantal verenigingen in de gemeente klein is. Over de betrokkenheid van andere sportaanbieders noemen enkele formateurs dat deze groep niet goed op de hoogte was van het lokaal sportakkoord en dat de opkomst van partijen uit deze sector niet goed was.

Figuur 2.20 Beoordeling van de betrokkenheid van verschillende sectoren bij het traject van het lokaal sportakkoord, door sportformateurs (in procenten, n=234)

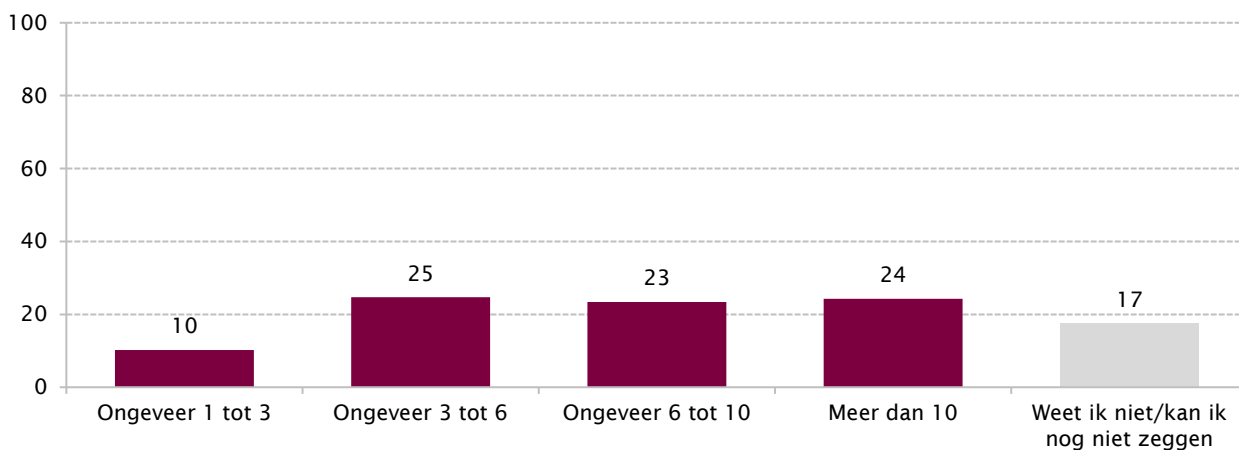
Bron: vragenlijst sportformateurs 2019/2020, Mulier Instituut.

Nieuwe contacten en samenwerkingen

Vrijwel alle sportformateurs geven aan dat ze door het sluiten van het sportakkoord nieuwe samenwerkingen hebben zien ontstaan tussen sportpartijen en maatschappelijke organisaties (figuur 2.21). Er is een positief verband tussen de doorlooptijd van een traject, de tijdsinvestering van de

sportformateur, het aantal georganiseerde groepsbijeenkomsten in het traject en het aantal nieuwe contacten of samenwerkingen dat de sportformateur heeft zien ontstaan in het traject.

Figuur 2.21 Mate van het ontstaan van nieuwe contacten of samenwerkingen door het sluiten van het lokale sportakkoord tussen sportpartijen en maatschappelijke organisaties, volgens sportformateurs (in procenten, n=235)

Bron: vragenlijst sportformateurs 2019/2020, Mulier Instituut.

In het kader op de volgende pagina staan enkele voorbeelden van die nieuwe contacten of samenwerkingen.

‘Jeugdzorgorganisatie gaat samen met lokale verenigingen een pilot starten om kinderen uit de jeugdzorg te integreren binnen het reguliere verenigingsleven.’

‘Een moskee in een ‘probleemwijk’ gaat samen met de sporttakken van drie organisaties beweegactiviteiten organiseren voor jeugd van 7 tot en met 14 jaar: jongeren uit de wijk worden opgeleid om de sport- en spelactiviteiten te begeleiden.’

‘Ambulante thuishulp is in contact gebracht met buurtsportcoaches om de betreffende doelgroep (die zij helpen) te begeleiden naar passend sport-/beweegaanbod.’

‘Basisschool en GGD gaan gezamenlijk optrekken om te achterhalen waarom de sportparticipatie bij ouders zo laag ligt en wat daaraan gedaan kan worden.’

‘De ambtenaren op het gebied van jeugd en sociale zaken zijn zich veel meer gaan realiseren wat sportverenigingen en de buurtsportcoaches voor de jeugd kunnen betekenen die bij de gemeente in beeld is als zijnde problematisch. Zij hebben samen een plan opgesteld om voor deze groep sportaanbod op maat te ontwikkelen, waar ook de jongerenwerker van de lokale stichting voor cultureel werk bij is betrokken.’

‘De bootcampclub die aan de breedteteams van de voetbalvereniging bootcampclinics gaat geven.’

‘De ontmoeting tussen de verschillende betrokkenen die deelgenomen hebben was al de meerwaarde van het hele sportakkoord. Men heeft met elkaar gepraat en er is van alles gedeeld. Dit heb ik veel teruggehoord.’

‘De Seniorenraad heeft nu contact met een dansaanbieder die aanbod wil doen voor deze doelgroep.’

‘De water-/natte sportverenigingen, het zwembad en het sportbedrijf zijn met elkaar om tafel gaan zitten om te komen tot een gezamenlijke watersportpromotie-actie. Voorheen was het iedereen apart.’

‘Een samenwerking tussen de lokale MTB-club en voetbalvereniging. De voetbalvereniging als startlocatie voor veldritten, gebruikmakend van kleedkamers en kantinefaciliteiten.’

‘Een schooldirecteur gaat bij de start van het sportseizoen een workshop geven aan jeugdtrainers van sportverenigingen over pedagogische tips en trucs bij het geven van training.’

‘Fysiotherapiepraktijken gaan alle 70-plussers gratis screenen op hun leefstijl. Daar komt onder meer een bewegeadvies uit. Sportverenigingen ontwikkelen een speciaal arrangement voor 70-plussers die via deze weg het advies krijgen om meer/anders te gaan sporten en bewegen.’

‘Samenwerking tussen commerciële sportscholen, fysiotherapie en zorg- en welzijnsinstellingen om een bewegemarkt voor senioren te organiseren. De sportscholen zijn op zoek naar nieuwe klanten, en willen ze met behulp van de zorg- en welzijnsinstellingen verkrijgen en fit houden.’

‘Contacten tussen sportaanbieders en de lokale moskee, over het bereiken van senioren van Turkse afkomst.’

‘Samenwerking tussen verenigingen onderling op sporttakoverstijgende problematiek: vertrouwenspersoon.’

‘Zowel sportverenigingen als culturele organisaties kampen met invulling van hun besturen. Zij werken nu samen om te zoeken naar nieuwe vormen van besturen. Wisselen kennis en ervaring uit en zoeken naar samenwerkingsvormen die de taak van bestuurders verlichten.’

Succesfactoren en knelpunten proces

De belangrijkste succesfactoren in het proces waarin het lokaal sportakkoord is gevormd, zijn volgens de ondervraagde formateurs:

- **Houding van de gemeente:** vaak wordt genoemd een betrokken wethouder, betrokken en kundige beleidsambtenaren, en een open houding als gelijkwaardige partner in het sportakkoord.
- **Bereidheid partijen:** het grote enthousiasme en de bereidheid van de betrokken partijen in het proces worden vaak genoemd als succesfactor.
- **Aanpak:** de manier waarop het proces is aangepakt, zoals de opzet van bijeenkomsten met interactieve werksessies en een goede voorbereiding.
- **Kennis over lokale situatie:** voldoende aanwezige kennis over de lokale situatie, ofwel bij de sportformateur of bij de andere betrokken partijen (gemeente of sportservice), ofwel door het uitzetten van een enquête of een andere wijze van dataverzameling.
- **Netwerk verenigingsondersteuning:** een sterke, aanwezige structuur van verenigingsondersteuning in de betreffende gemeente maakte het proces volgens veel sportformateurs gemakkelijker. Vaak worden een betrokken sportserviceorganisatie en gedreven en goede buurtsportcoaches genoemd.
- **Onafhankelijke positie sportformateur:** de betrokkenheid van een sportformateur als onafhankelijke begeleider.
- **Goede samenwerking:** een goede samenwerking tussen alle betrokken partijen, in bijeenkomsten en andere communicatie.
- **Actieve kerngroep:** een actieve kerngroep (of regiegroep) wordt als succesfactor genoemd, vaak omdat deze een aanjagende of enthousiasmerende rol vervult.
- **Bestaand netwerk sportaanbieders:** sportformateurs benoemen dat het proces werd geholpen door de aanwezigheid van een bestaand netwerk van sportaanbieders, waardoor partijen elkaar al kennen en gewend zijn om samen te werken.
- **Concrete plannen:** het feit dat in het proces concrete plannen zijn gemaakt, werkt enthousiasmerend om aan de slag te gaan met de uitvoering
- **Betrekken van partijen uit andere sectoren dan de sportsector**
- **Beschikbaarheid uitvoeringsbudget:** het feit dat er een uitvoeringsbudget vanuit landelijke middelen beschikbaar was, is volgens een aantal sportformateurs een belangrijke succesfactor geweest, bijvoorbeeld omdat het een perspectief biedt om de uitvoering van plannen te realiseren. Ook de beschikbaarheid van aanvullende middelen, bijvoorbeeld vanuit de gemeente, wordt gezien als succesfactor in enkele trajecten.
- **Publiciteit:** sportformateurs geven aan dat het hielp om veel de publiciteit op te zoeken over het lokale akkoord, bijvoorbeeld over behaalde resultaten. Zij zien communicatie naar buiten als belangrijke succesfactor.

De belangrijkste knelpunten in het proces waarin het lokaal sportakkoord is gevormd, zijn volgens de ondervraagde formateurs:

- **Coronacrisis:** dit is het vaakst genoemde knelpunt in het proces geweest. Door de beperkende maatregelen naar aanleiding van de coronacrisis heeft de sport (kantines, trainingen, wedstrijden) vanaf half maart 2020 een tijd stilgelegen en daarna in beperkte mate kunnen draaien. Dit had gevolgen voor zowel de mogelijkheden voor bijeenkomsten en uitwisseling, als voor de prioriteiten van organisaties.
- **Betrokkenheid van partijen:** een veel genoemd knelpunt is een beperkte betrokkenheid van partijen bij het lokale sportakkoord. Hier worden zowel sportorganisaties als andere organisaties genoemd, dit lijkt erg gemeente-afhankelijk.
- **De positie van de gemeente:** dit is relatief vaak door sportformateurs als knelpunt genoemd. Het gaat bijvoorbeeld over een te sturende rol die de gemeente inneemt, of juist over een te weinig betrokken rol. De ervaringen hiermee verschillen duidelijk onder sportformateurs.

- **Geen prioriteit bij sport:** enkele keren noemt de sportformateur als knelpunt dat er bij de gemeente te weinig aandacht voor het lokale sportakkoord of voor sportbeleid in het algemeen was, wat bijvoorbeeld tot uiting kwam in te weinig beschikbare capaciteit bij beleidsambtenaren of te weinig beschikbare uren voor buurtsportcoaches.
- **Een slechte opkomst bij bijeenkomsten** hebben sommige sportformateurs als knelpunt ervaren.
- **Tijdspad:** een deel van de sportformateurs heeft hinder ondervonden van strakke deadlines, vond het tijdspad te kort, of benoemt dat de planning, met bijvoorbeeld een tussenliggende zomervakantie, niet optimaal was.
- **Relatie gemeente en clubs:** in sommige gemeenten bestond een moeizame relatie tussen gemeente en sportverenigingen. Sportformateurs benoemen dat dit een knelpunt kan zijn in het proces, omdat dit eerst moet worden uitgesproken of de samenwerking bemoeilijkt.
- **Betrokken houden van vrijwilligers:** een regelmatig genoemd knelpunt is dat vrijwilligers bij verenigingen het al erg druk hebben, dat ze vaak wel enthousiast zijn, maar dat het moeilijk is ze gedurende het hele traject betrokken te houden.
- **Tegenstrijdige belangen:** in sommige trajecten was sprake van tegenstrijdige belangen tussen partijen, waardoor het gesprek niet verder kwam, of vonden partijen het moeilijk om hun eigen belangen los te laten en vanuit het gezamenlijk belang te denken.
- **Afspraken maken over uitvoering:** in enkele trajecten was het concreet maken van ambities, en het maken van afspraken over uitvoering en verantwoordelijkheden een knelpunt, waardoor het proces niet goed verliep.
- **Contactgegevens:** enkele sportformateurs noemen dat ze moeite hadden om aan de juiste contactenlijst van bijvoorbeeld sportverenigingen te komen, bijvoorbeeld omdat die niet beschikbaar was of niet beschikbaar mocht worden gesteld, waardoor het uitnodigen van de juiste partijen veel moeite kostte.
- **Een beperkt uitvoeringsbudget** was voor enkele sportformateurs een knelpunt.

3. Lokale lijn

In dit hoofdstuk staan de activiteiten centraal die plaats vinden vanuit of gerelateerd zijn aan de lokale lijn van het sportakkoord. Het gaat deels om activiteiten ter ondersteuning van de ontwikkeling en uitvoering van de lokale sportakkoorden (paragraaf 3.1 t/m 3.4), maar ook om andere activiteiten zoals Living labs, provinciale aandacht voor het sportakkoord en de brede regeling combinatiefuncties (paragraaf 3.5 t/m 3.7).

3.1 De rol van de sportformateur

Aan de sportformateurs is gevraagd te reflecteren op hun eigen rol in het proces van het lokale sportakkoord. Voor een groot deel van de trajecten (n=215) beschrijven de sportformateurs wat volgens hen de meerwaarde van hun rol is geweest. Dit doen ze vooral op de volgende manieren:

- **Onafhankelijke positie** (108 keer genoemd): deze positie geeft aan dat dit volgens hen een belangrijke meerwaarde is geweest in het proces, omdat de sportformateur geen lokale belangen heeft, maar alleen om een goed sportakkoord te formeren. Dit geeft vertrouwen aan de deelnemers: *‘Als formateur ben ik onafhankelijk en vrij van politieke ideeën of langslappende fricties. Het is goed dat iemand van buiten dit proces aanjaagt. Daarnaast zal niemand de tijd hebben binnen reguliere werkzaamheden om het eigenaarschap van het proces dusdanig op te pakken.’*
- **Verbindingen leggen en partijen verbinden** (106 keer genoemd): veel sportformateurs zien dat zij de rol kunnen vervullen om partijen uit verschillende sectoren en partijen die elkaar nog niet goed kenden samen te brengen en met elkaar in gesprek te brengen. Dit is volgens hen een meerwaarde, omdat deze ontmoetingen anders niet zouden plaatsvinden: *‘De meerwaarde zit hem in het samenbrengen van partijen. Met name de tijd die je er in kan steken om niet-sportorganisaties te overtuigen een bijdrage te leveren.’* En: *‘Ik bracht partijen bij elkaar die voorheen nog niet met elkaar gesproken hadden. Zowel sportspecifiek als -overstijgend. Dit was al een meerwaarde op zich, omdat hier al verschillende initiatieven tussen partijen ontstonden. Daarnaast heb ik in beeld gebracht welke aspecten er spelen en partijen bij elkaar gebracht om hier een bijdrage aan te leveren.’*
- **Aanjager, kartrekker en inspirator** (77 keer genoemd): een rol die sportformateurs voor zichzelf zagen, en die volgens hen ook hard nodig was, was die van aanjager die de partijen betreft, enthousiasmeert en inspireert: *‘Initiatief nemen en enthousiasmeren. De groep ‘dwingen’ over bepaalde zaken na te denken en er concreet in te worden. Tevens frisheid in denken en zien van kansen. Je niet laten belemmeren door voorkennis of ‘dat is al ooit geprobeerd’. Met positiviteit enige aanwezige scepsis doorbreken.’*
- **Projectleiding en inrichten proces** (64 keer genoemd): dat de sportformateur een goed proces kon inrichten en bewaken werd vaak ervaren als meerwaarde, net als het feit dat de sportformateur deze taken überhaupt op zich kon nemen, waardoor deelnemende partijen zich hier niet mee bezig hoefden te houden: *‘Ik had de afgelopen periode de regie (en dan niet over de inhoud maar op het proces). Ik zorgde ervoor dat we op zo’n efficiënt mogelijke manier de juiste input ophaalden en dat er daarnaast een netwerk gecreëerd werd.’* En: *‘Ik kon het overzicht behouden en steeds terugbrengen naar het doel van het proces. Ik kon ze veel werk uit handen nemen door alles voor te bereiden, data en informatie te verzamelen en te duiden. Daardoor konden zij goed in hun rol blijven.’* Ook wordt genoemd dat door de aanwezigheid van de sportformateur een proces efficiënt werd doorlopen en dat het proces aan de gang bleef: *‘Als procesbegeleider hou je ook de vaart erin.’* En: *‘Zonder een dergelijke “buitenboordmotor” zou het lastig zijn geweest om een dergelijk akkoord in korte tijd tot stand te brengen.’*
- **Inhoudelijke deskundigheid** (35 keer genoemd): een deel van de sportformateurs benoemt dat zijn/haar inhoudelijke kennis van sport- en beweegthema’s, van het Nationaal Sportakkoord of

juist van verbinding met andere domeinen van meerwaarde was: *‘Helicopterview en kennis van beleidsontwikkelingen (landelijk, provinciaal en lokaal), maken dat een sportformateur in staat is uiteindelijk het akkoord op te stellen, diepgang aan te brengen, de partijen aan boord te houden en conflicten op te lossen.’*

- **Gelijkwaardig gesprek faciliteren** (24 keer genoemd): een deel van de sportformateurs geeft aan in het proces ervoor te hebben gezorgd dat alle partijen een even belangrijke plek aan tafel en stem kregen, ook de partijen die kleiner zijn of normaal gesproken minder inbrengen. Dit zorgt volgens de sportformateurs voor een veilige gespreksomgeving voor alle betrokkenen: *‘Als onafhankelijk persoon kun je de stem van iedere partij vertegenwoordigen. Dat is van meerwaarde omdat er altijd eigenbelangen spelen. Dat is niet erg, maar de ene partij kan deze beter voor het voetlicht brengen dan een andere partij. Jouw meerwaarde zit erin om ook de stem van partijen een plek te geven die dat niet snel/makkelijk uit zichzelf doen. Maar ze hebben wél goede ideeën die anders over het hoofd worden gezien.’*
- **Beschikbaarheid van de sportformateur** (11 keer genoemd): het feit dat de functie van sportformateur, met bijbehorende beschikbare tijd en uren, er was, wordt door enkele sportformateurs genoemd als belangrijke meerwaarde: *‘Fijn om iemand te hebben die het sportakkoord als ‘hoofdtak’ had, proces begeleiden, mensen aan het werk zetten, zorgen dat er resultaat is.’*
- **Voorbeelden geven** (13 keer genoemd): het kunnen geven van goede voorbeelden uit andere gemeenten, of het inspireren met mogelijke initiatieven om aan thema’s te werken, was volgens een deel van de sportformateurs een belangrijke meerwaarde van hun rol: *‘het kunnen inspireren wat er voor initiatieven in Nederland zijn op sport en beweeggebied’* en *‘verwijzen naar goede praktijkvoorbeelden of aanpak elders’*.
- **Spiegel voorhouden** (9 keer genoemd): enkele sportformateurs noemen dat het een meerwaarde was dat zij de partijen konden laten reflecteren op de huidige situatie of bestaande verhoudingen en hen erop konden wijzen dat ze veel in eigen hand hadden: *‘Motor achter een proces wat anders niet of zeer moeizaam plaats had gevonden. Onafhankelijke, derde partij om alle betrokkenen te laten spiegelen op hun aandeel in huidige situatie (weinig verbinding).’* En: *‘Spiegelen naar de aanwezigen dat zij nadrukkelijk zelf ook hun belangen moeten dienen maar ook echt zelf er de nodige verantwoordelijkheid in moeten pakken (ten aanzien van realiseren/uitvoeren)’*.

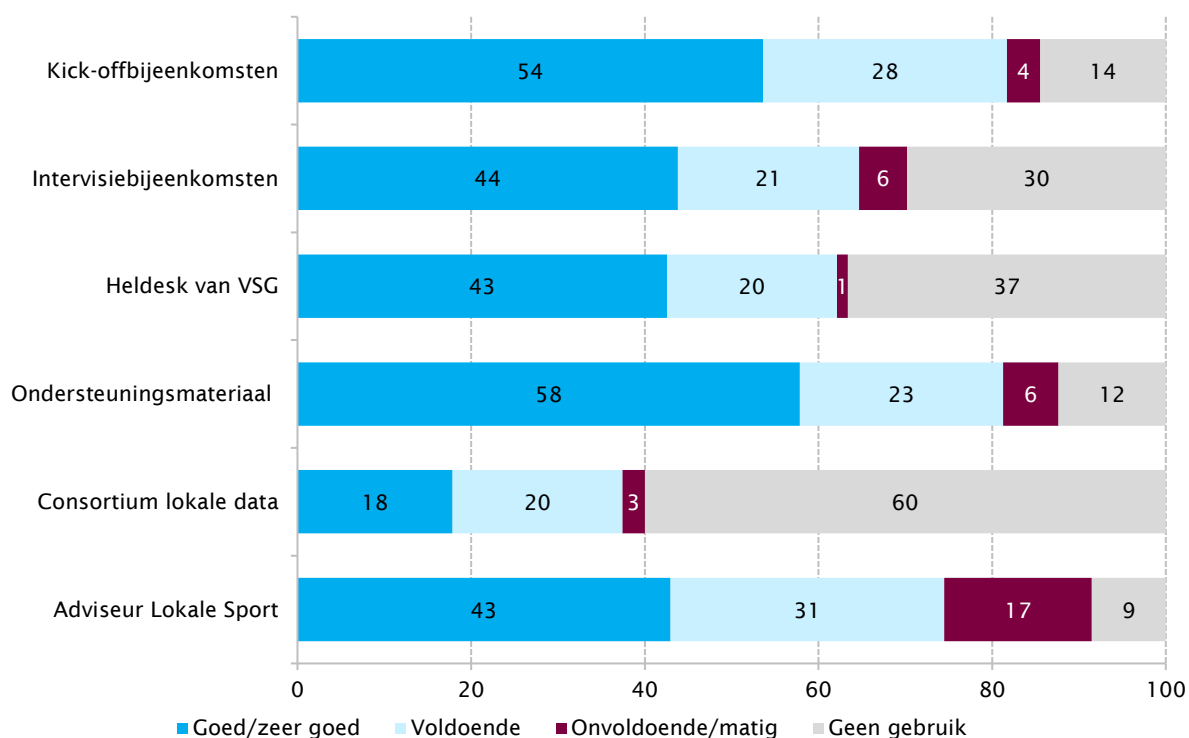
3.2 Ondersteuning sportformateurs

Beoordeling door sportformateurs van ondersteuning

De ondervraagde sportformateurs beoordelen de ondersteuning die zij hebben gehad bij het uitvoeren van hun rol over het algemeen als goed (figuur 3.1). Over de kick-off en intervisiebijeenkomsten oordelen vrijwel alle formateurs met (zeer) goed of voldoende. De voorgenomen evaluatiebijeenkomsten zijn niet gehouden, omdat er voor de sportformateurs al veel taken en bijeenkomsten lagen. Er is één evaluatiebijeenkomst georganiseerd begin 2020, waar een groep sportformateurs in een rondetafelgesprek heeft gesproken over de processen bij de lokale akkoorden, samen met vertegenwoordigers van VSG, Kenniscentrum Sport & Bewegen, NOC*NSF en het ministerie van VWS.

Bijna twee derde (63%) van de formateurs heeft gebruikgemaakt van de VSG-helppdesk, en is hier ook tevreden over. Hetzelfde geldt voor het ondersteuningsmateriaal, waar bijna negen op de tien formateurs gebruik van hebben gemaakt.

Figuur 3.1 Beoordeling door sportformateurs van verschillende aspecten van ondersteuning (in procenten, n=235)

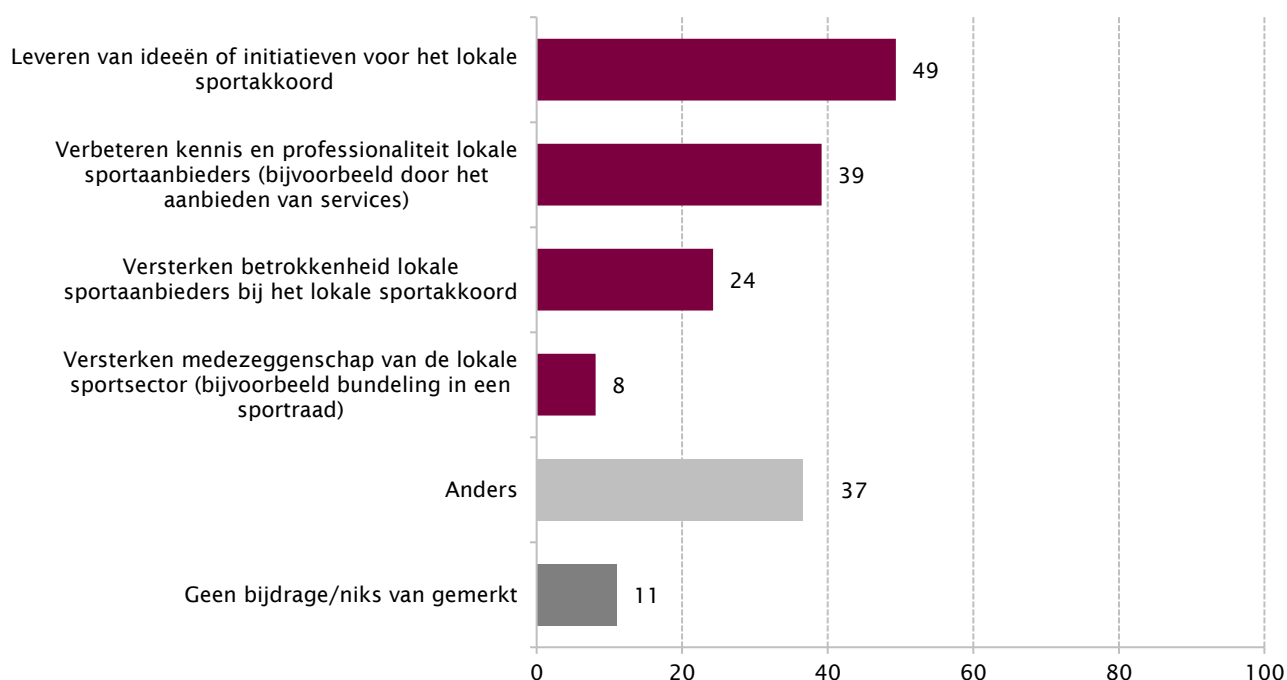

Bron: vragenlijst sportformateurs 2019/2020, Mulier Instituut.

Over de ondersteuning van de Adviseur Lokale Sport zijn de ervaringen van sportformateurs meer verdeeld. 43 procent vond dit (zeer) goed, 31 procent voldoende en 17 procent matig of onvoldoende.

De invulling van de ondersteuning van de Adviseur Lokale Sport is door de sportformateurs ook verschillend ervaren. Circa één op de tien sportformateurs geeft aan dat de adviseurs volgens hem/haar geen bijdrage aan het lokale traject hebben geleverd, of hier niks van gemerkt te hebben. In negen van de tien trajecten was dit dus wel het geval. Het vaakst geven sportformateurs aan dat de adviseur heeft bijgedragen aan het traject door het leveren van ideeën of initiatieven voor het lokale sportakkoord en het verbeteren van kennis en professionaliteit van lokale sportaanbieders (figuur 3.2). Sportformateurs die aangaven op een andere manier een bijdrage van de adviseur te hebben gemerkt, noemen de aanwezigheid van de adviseur bij bijeenkomsten, het geven van advies over de services, het innemen van een rol in de kerngroep en het meedenken en sparren met de sportformateur over de inrichting en uitvoering van het proces. Daarnaast noemen enkele formateurs dat de adviseur pas laat betrokken raakte bij het lokale traject, anderen noemen dat ze verwachten dat een belangrijke bijdrage van de adviseur nog volgt na de sluiting van het lokale sportakkoord, bijvoorbeeld in de kerngroep.

Figuur 3.2 Antwoorden van sportformatoren op de vraag: ‘Op welke manier heeft de Adviseur Lokale sport bijgedragen aan het lokale sportakkoord?’ (in procenten, n=235)

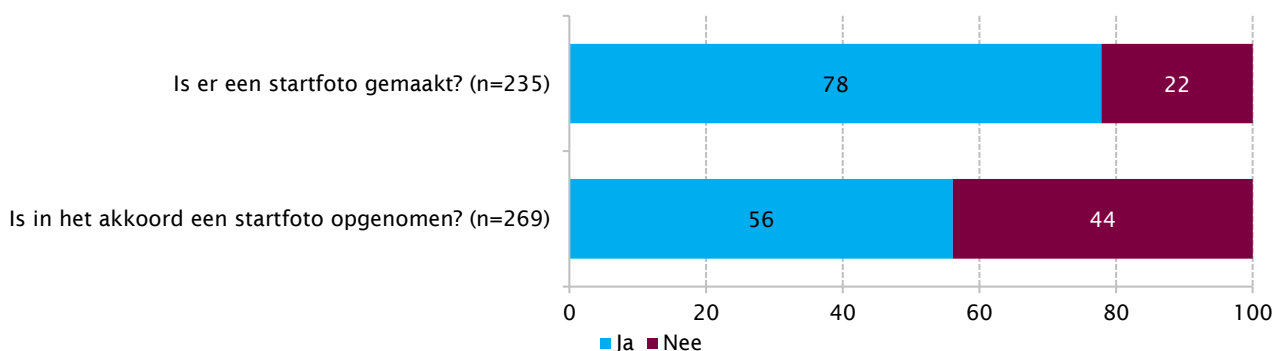

Bron: vragenlijst sportformatoren 2019/2020, Mulier Instituut.

Startfoto en gebruik data

Ruim drie kwart van de sportformatoren geeft aan dat er in het traject van het lokale sportakkoord een startfoto is gemaakt (figuur 3.3). Uit de documentanalyse van de lokale akkoorden blijkt dat in 56 procent van de akkoorden een startfoto is opgenomen.

Figuur 3.3 Aandacht voor een startfoto in de trajecten lokaal sportakkoord en in de lokale sportakkoorden (in procenten)

Bron: vragenlijst sportformatoren 2019/2020, Mulier Instituut; analyse kenmerken lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

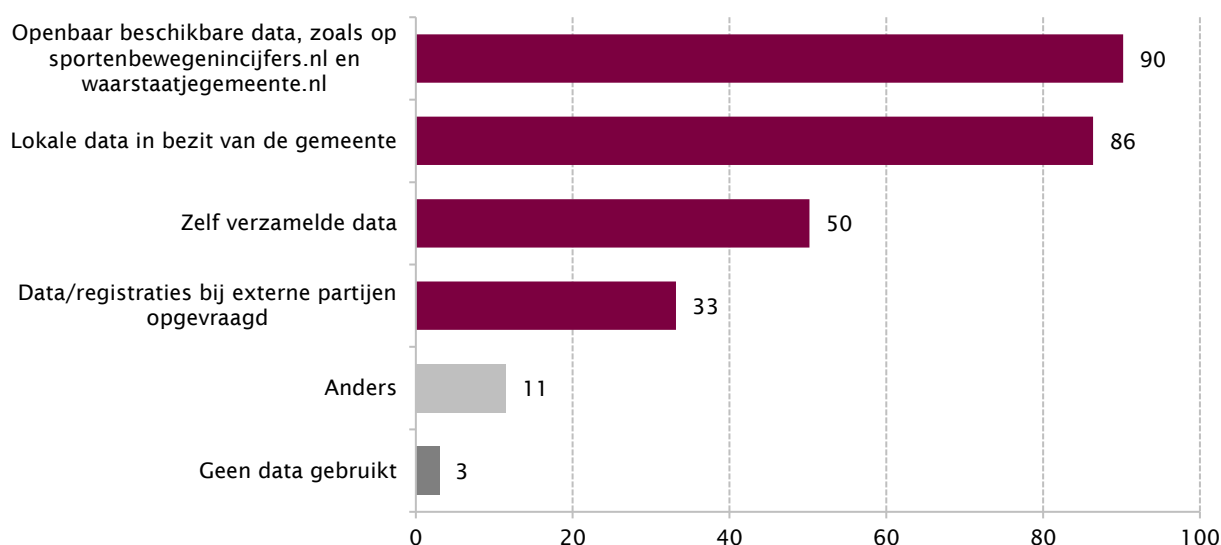
Van de sportformatoren die aangaven dat er een startfoto is gemaakt (n=183) gaf de meerderheid aan dat alle data die nodig waren voor het opstellen van de startfoto beschikbaar waren (76%). De overige 24 procent van de sportformatoren gaf aan onder andere data te hebben gemist over:

- beweegvaardigheid/gymonderwijs
- informatie over andere beleidsterreinen

- actuele data van de GGD (data waren verouderd)
- commerciële sportaanbieders
- lokale cijfers over sport- en beweegdeelname
- lokale cijfers over (de vitaliteit van) de sportverenigingen
- contactgegevens van sportverenigingen.

De sportformateurs die aangaven dat er een startfoto is gemaakt, geven vooral aan gebruik te hebben gemaakt van openbaar beschikbare data en lokale data in het bezit van de gemeente, maar in mindere mate ook van zelf verzamelde data en data of registraties die zijn opgevraagd bij externe partijen (figuur 3.4).

Figuur 3.4 Soort databronnen die zijn gebruikt voor het opstellen van het akkoord, volgens sportformateurs (in procenten, n=183)

Bron: vragenlijst sportformateurs 2019/2020, Mulier Instituut.

3.3 Ondersteuningsactiviteiten

De ondersteuningsactiviteiten van VSG richten zich op de sportformateurs, buurtsportcoaches, lokale regiegroepen en gemeenten die bezig zijn met een lokaal sportakkoord. Voor deze doelgroepen vindt de ondersteuning plaats via bijeenkomsten, documenten en begeleiding (de helpdeskfunctie). Voor de beleidsambtenaren sport die betrokken zijn bij een lokaal sportakkoord organiseert VSG ook informatiebijeenkomsten en bijeenkomsten over het gebruik van lokale data. Aan deze bijeenkomsten leveren landelijke kennispartners zoals het Kenniscentrum Sport & Bewegen, NOC*NSF, RIVM en Mulier Instituut een bijdrage. Als consortium hebben zij lokale data online ontsloten en een handreiking geschreven.¹⁶ Door COVID-19 is een drietal provinciale bijeenkomsten over het sportakkoord niet doorgegaan. Dit betreft Groningen, Friesland en Drenthe. Zie tabel 3.1 voor een overzicht van de bijeenkomsten.

¹⁶ <http://www.sportenbewegenincijfers.nl/sportakkoord> en <https://tools.kenniscentrumsportenbewegen.nl/lokale-data-in-de-sport/tool/werken-met-lokale-data-in-de-sport/>.

Tabel 3.1 Ondersteuningsactiviteiten VSG ten behoeve van de lokale sportakkoorden in 2019 en 2020 (aantal bijeenkomsten, peildatum 1 oktober 2020)

Onderwerp	Activiteit	Aantal	Toelichting
Ondersteuning sportformateurs	Startbijeenkomst (kick-off)	11	155 deelnemers
	Intervisiebijeenkomst	11	165 deelnemers
Ondersteuning beleidsambtenaren sport	Informatiebijeenkomsten over sportakkoord	21	400 deelnemers
	Workshop werkconferentie VSG	4	80 deelnemers
	Bijeenkomsten 'werken met lokale data'	6	122 deelnemers
	Intervisiebijeenkomsten over sportakkoord (digitaal)	27	216 deelnemers
	Digitale sessie omtrent Nationale Sportweek en het sportakkoord	5	Circa 140 deelnemers
Ondersteuning buurtsportcoaches	Informatiebijeenkomsten over sportakkoord (digitaal)	2	160 deelnemers
	Werkateliers over sportakkoord	10	250 deelnemers
Provinciale bijeenkomsten	Themabijeenkomsten sportakkoord	10	Thema's: regionale samenwerking, lerend beleid, borging, relatie met beleid, inhoudelijke thema's. Ca. 1600 deelnemers.

Bron: VSG, 2020.

In de periode maart-september 2020 zijn door VSG voorbereidingen getroffen voor nieuwe vormen van dienstverlening:

- training ontwikkelen voor de rol van buurtsportcoaches bij het lokale sportakkoord;
- intervisie beleidsmedewerkers sport over het sportakkoord per regio;
- ontwikkeling en implementatie van een monitorinstrument kop-/regiegroepen sportakkoord (i.s.m. Kenniscentrum Sport & Bewegen);
- afstemming en samenwerking met VNG met oog op het uitbouwen van de lokale sportakkoorden tot sport- en preventieakkoorden;
- begeleiding sessie procesbegeleiders lokale sportraden 3.0 (i.s.m. NOC*NSF).

Begeleiding (helpdeskfunctie)

VSG heeft voor betrokkenen bij de lokale akkoorden de functie van helpdesk. Een projectteam bestaande uit een aantal personen is telefonisch bereikbaar voor vragen. Vanaf de start van de regeling lokale akkoorden in mei 2019 zijn via de helpdesk circa 6.500 vragen binnengekomen (zie tabel 3.2).

Tabel 3.2 Kenmerken van de binnengekomen vragen bij de helpdesk van VSG in 2019 en 2020 (peildatum 1 oktober 2020)

Aantal vragen	Herkomst van de vragen	Aard van de vragen
Circa 6.500 vragen	Gemeenten (80%)	Techniek regeling
	Sportformateurs (10%)	Matching gemeente en sportformateur
	Bonden, NOC*NSF, sportservices (10%)	Borging sportakkoorden
		Besteding middelen
		Profiel sportformateur
		Inhoud sportakkoord
		Sportakkoord planning
		Relatie sportformateur en Adviseur Lokale Sport
		Bijwonen bijeenkomsten
		Consultancyvragen
		Procesadvies
		Financieel advies
		Communicatie
		Eisen sportakkoord
		Evaluatie sportakkoord
		Sportakkoord en corona
		Eisen uitvoeringsbudget
		Gevolgen SPUK
		Wijze van verantwoorden

Bron: VSG, 2020.

Overige ondersteuningsactiviteiten in het kader van het sportakkoord

Zie tabel 3.3 voor een overzicht van andere ondersteunende activiteiten voor gemeenten die VSG in het kader van het sportakkoord heeft uitgevoerd of nog gaat uitvoeren.

Tabel 3.3 Activiteiten VSG in het kader van het sportakkoord in 2019 en 2020 (peildatum 1 oktober 2020)

Onderwerp	Activiteit	Aantal bijeenkomsten	Toelichting
Algemeen	Werkatelier beleids overstijgend werken	9	In totaal zijn 10 bijeenkomsten gepland. Resterende werkateliers zijn uitgesteld naar voorjaar 2021.
Duurzaamheid	Duurzaamheidstour (op diverse duurzame (sport)locaties)	6 (op locatie) 5 (online) 3 (webinars)	27 bijeenkomsten gepland; vanwege het coronavirus zijn de resterende bijeenkomsten uitgesteld naar najaar 2020 en voorjaar 2021 (4 online, 6 op locatie en 3 webinars)
	Duurzaamheidskringen sportaccommodaties		Nog op te starten als vervolg op Duurzaamheidstour
Duurzaamheid	Gouden Gids verduurzaming sportaccommodaties		Nog te ontwikkelen (inventarisatiefase)

Bron: VSG, 2020.

3.4 Communities of Practice

Om meer inzicht te krijgen in de lokale processen en om leerervaringen te delen, zijn Communities of Practice opgericht. De CoP-trajecten werken in functie van lerend beleid, doordat tijdens de sessies direct sprake is van leerervaringen bij de betrokkenen in de gemeenten. Dit biedt de mogelijkheid om het proces binnen een lokale setting bij te sturen en te optimaliseren. Daarnaast worden de opbrengsten van alle CoP's geanalyseerd en worden algemene lessen en aandachtspunten geformuleerd en gedeeld met andere gemeenten en ondersteunende organisaties. Zie voor meer informatie hierover hoofdstuk 6.

In zes gemeenten die werken aan een lokaal sportakkoord is een Community of Practice (CoP) ingericht. De CoP is opgezet en begeleid door de VSG en het Mulier Instituut. Een CoP bestaat uit drie lokale bijeenkomsten, waarin onder leiding van een VSG-regioadviseur wordt gereflecteerd op verschillende fases van het lokale proces om tot een sportakkoord te komen. Het waardevrij bespreken van ervaringen en leren van elkaar staan centraal. Een vierde bijeenkomst bestaat uit een gezamenlijke bijeenkomst met deelnemers van alle CoP's, waarin deelnemers uit verschillende gemeenten ervaringen met elkaar uitwisselen. De CoP heeft een tweeledig doel:

1. het opbouwen van ervaringskennis over dit type proces;
2. het bijsturen en versterken van het lokale proces door deelnemers.

De trajecten die in eerste instantie in de CoP's zijn gevolgd, zullen in het vervolg meer worden vormgegeven als een verdiepende lokale casestudie. In een dergelijke casestudie volgen we de lokale processen op de langere termijn. Op deze manier willen we vervolg geven aan de CoP's en de lokale sportakkoorden blijven volgen. In de gemeenten Albrandswaard, Hoorn, Oss en Putten zijn de CoP-trajecten uitgevoerd. In Laarbeek is onlangs een traject gestart. Met enkele eerder betrokken en nieuwe gemeenten worden oriënterende gesprekken gevoerd over het blijven volgen van de uitvoering in de komende periode, in de vorm van een verdiepende lokale casestudie.

3.5 Living labs

Living labs zijn leeromgevingen waar innovaties op het gebied van sport en bewegen in de 'echte' wereld getest en verbeterd worden. In de labs wordt geëxperimenteerd met creatieve en innovatieve oplossingen voor complexe maatschappelijke vraagstukken. In de G5-gemeenten (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Eindhoven) zijn Living labs opgezet.

De uitvoering van de Living labs geldt in ieder geval voor de resterende looptijd van het sportakkoord, tot en met 31 december 2022. Het delen en verspreiden van de kennis die binnen de Living labs wordt opgedaan is zowel een onderdeel van de Living labs zelf als een taak van de VSG. De G5-gemeenten hebben de volgende thema's gekozen als centraal onderwerp in hun *living lab*¹⁷:

- Eindhoven - Plezier in zwemsport
- Rotterdam - E-sport in de vereniging van de toekomst
- Den Haag - Living lab Den Haag Zuid-West
- Amsterdam - Positieve sportcultuur
- Utrecht - Challenges: vitale sport- en beweegaanbieders, inclusief sporten en positieve sportcultuur

¹⁷ In de tussenrapportage van november 2019 is gerapporteerd over de opzet van de vijf Living labs: Reitsma, M., Pulles, I. & Poel, H. van der (2019). [*Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. Voortgangsrapportage november 2019*](#). Utrecht: Mulier Instituut.

In bijlage B2.3 staat per Living lab een beschrijving van de opzet, ontwikkelingen en eerste ervaringen en opbrengsten. De informatie is door vier van de vijf Living labs aangeleverd in oktober 2020.

Daarnaast worden sinds december 2019 met subsidie van ZonMw in vijftien gemeenten¹⁸ ‘kleine Living labs’ uitgevoerd. Deze Living labs liepen oorspronkelijk tot augustus 2020, maar zij hebben verlenging aangevraagd en gekregen tot eind november. ZonMw en de Haagse Hogeschool monitoren de Living labs, de resultaten hiervan worden medio december dit jaar verwacht. Deze subsidieronde is geen onderdeel van het sportakkoord, maar sluit er wel goed op aan.

3.6 Provinciale aandacht sportakkoord

De aandacht voor sport en bewegen in provinciaal beleid is toegenomen. Na de provinciale verkiezingen in 2019 hebben voor het eerst alle provincies sport en bewegen in hun coalitieakkoord opgenomen. Eind 2019 bleek ook dat enkele provincies een provinciaal sportakkoord hadden gesloten of de ambitie hadden om dit te gaan doen. Daarnaast hadden veel provincies aandacht voor de zes inhoudelijke thema's uit het Nationaal Sportakkoord.¹⁹ In tabel 3.4 staat een overzicht van de provinciale aandacht voor het sportakkoord en voor de thema's uit het sportakkoord, in het najaar van 2020.²⁰

Vijf provincies geven aan de ambitie te hebben om een provinciaal sportakkoord op te stellen of al bezig te zijn met de ontwikkeling van een provinciaal sportakkoord. Van die vijf heeft Overijssel inmiddels een provinciaal akkoord gesloten, op 12 november 2020.²¹ Twee provincies hebben al eerder een provinciaal sportakkoord gesloten; Gelderland deed dit in december 2018 met het [Gelders Sportakkoord](#) en Zeeland sloot een [Zeeuws Sportakkoord](#) in het voorjaar van 2019. Het ontbreken van een provinciaal sportakkoord betekent niet dat provincies in hun beleid geen aandacht hebben voor de thema's uit het Nationaal Sportakkoord. De thema's waar de meeste provincies aangeven beleidsmatige aandacht voor te hebben zijn inclusief sporten en bewegen (11) en duurzame sportinfrastructuur (10).

¹⁸ Eerder rapporteerden we over zestien gemeenten, maar één gemeente is voortijdig met het Living lab gestopt.

¹⁹ Reitsma, M. & Hoekman, R. (2019). [Aandacht voor sport in provinciale coalitieakkoorden](#). Utrecht: Mulier Instituut.

²⁰ De informatie in de tabel is afkomstig uit deskresearch en een inventarisatie onder elf van de twaalf provincies over de aandacht voor de thema's van het sportakkoord in hun beleid.

²¹ <https://www.overijssel.nl/@PBu/sportakkoord-biedt-stevig-fundament-gezonde/>.

Tabel 3.4 Aandacht voor het sluiten van een sportakkoord en voor de thema's van het Nationaal Sportakkoord in provinciaal beleid, volgens provincies, in oktober 2020

Provincie	Ambitie voor sportakkoord of sportakkoord in ontwikkeling	Inclusief	Duurzaam	Vitaal	Positief	Vaardig	Topsport
Drenthe	X	X				X	X
Flevoland		X	X	X			X
Friesland	X	X	X	X	X	X	
Gelderland	X (al gesloten)	X	X	X	X		X
Groningen	X	X	X	X	X	X	X
Limburg		X	X			X	X
Noord-Brabant		X	X		X	X	X
Noord-Holland		X	X		X		X
Overijssel	X	X	X	X	X	X	X
Utrecht	X	X	X				
Zeeland	X (al gesloten)	X	X	X	X	X	X
Zuid-Holland	NB*	NB	NB	NB	NB	NB	NB
Totaal	7	11	10	6	7	7	9

* niet bekend.

Bron: inventarisatie Mulier Instituut, oktober 2020.

3.7 Brede regeling combinatiefuncties

In het Nationaal Sportakkoord wordt de inzet van buurtsportcoaches veelvuldig benoemd.

Buurtsportcoaches, combinatiefunctionarissen en cultuurcoaches (andere functietitels komen lokaal ook voor) worden in nagenoeg alle deelthema's van het Nationaal Sportakkoord ingezet om de beoogde doelen te realiseren. Uit onderzoek blijkt dat de buurtsportcoaches op lokaal niveau door middel van hun activiteiten en werkzaamheden de grootste bijdrage leveren aan de thema's: inclusief sporten en bewegen (in 95% van de gemeenten), van jongs af aan vaardig in bewegen (92%) en vitale sport- en beweegaanbieders (87%).²² Uit een recent factsheet over het beleid en activiteiten van gemeenten voor mensen met een beperking²³ blijkt dat in 89 procent van de gemeenten buurtsportcoaches worden ingezet op het thema (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking.

Naast het leveren van een bijdrage op de inhoudelijke thema's, wordt de rol van buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen ook genoemd als sturende, coördinerende of ondersteunende rol in de organisatie en de uitvoering van het lokale sportakkoord. Volgens de sportformateurs heeft de buurtsportcoach regelmatig zitting in de gevormde kern- of regiegroep. Deze groep gaat in de meeste gevallen (55%) de uitvoering van het lokale akkoord sturen of bewaken. Ook de buurtsportcoach zelf (4%)

²² Heijnen, E. & Stam, W. van (2020). [De inzet van de buurtsportcoach voor het Nationaal Sportakkoord](#) (factsheet 11/2020). Utrecht: Mulier Instituut.

²³ Gutter, K. & Lindert, C. van (2020). [Sporten en bewegen voor mensen met een beperking: beleid en activiteiten van gemeenten](#) (factsheet 2020/34). Utrecht: Mulier Instituut.

en de lokale sportservice-organisatie (7%), waar vaak een buurtsportcoach werkzaam is, worden genoemd voor de sturing of bewaking van de uitvoering (zie ook paragraaf 2.15). Met het oog op de uitvoeringsfase van het akkoord, benoemen sportformateurs dat buurtsportcoaches een belangrijke schakel kunnen zijn voor het aanjagen en coördineren van de uitvoering, en dat het beschikbare aantal uren en de keuze van gemeenten voor de inzet van de buurtsportcoach aandachtspunten zijn.

Duidelijk is dus dat de buurtsportcoaches een grote rol hebben in de ambities van het Nationaal Sportakkoord en lokale vertalingen daarvan. Om hen daarbij te ondersteunen, is VSG in samenwerking met NOC*NSF en VWS bezig om een trainingscyclus op te zetten rondom de rol van de buurtsportcoach in het sportakkoord (zie ook paragraaf 3.3). Deze trainingscyclus is gericht op implementatie en coördinatie. De trainingscyclus krijgt vorm middels werkateliers tijdens regionale bijeenkomsten in november 2020. Het werkatelier Match Made in Heaven is er vooral op gericht om de transitie die het sportakkoord beoogt verder te verkennen. En daarbij te bespreken wat dit betekent voor het functioneren van buurtsportcoaches in praktische zin, in het licht van de uitvoeringsfase van de akkoorden.

4. Sportlijn

Via de sportlijn wordt ingezet op het versterken van de sport (zie ook bijlage B1.2). In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen in de sportlijn beschreven. De informatie is gebaseerd op gesprekken met betrokken projectleiders bij NOC*NSF en door hen aangeleverde documentatie en registratiedata.

De structuur van de sportlijn bestaat uit zeven onderwerpen. Dit zijn:

1. **Versterking en verbinding lokale sport.** Het doel hierbij is informatie- en kennisvoorziening tussen het landelijke en lokale niveau verbeteren, het bij elkaar brengen van het lokale netwerk en het adviseren over hoe lokaal het beste kan worden samengewerkt met de Adviseurs Lokale Sport. Belangrijk hierin zijn de activiteiten van de Adviseur Lokale Sport, gericht op het versterken van sportaanbieders.
2. **Kwaliteitsvolle en effectieve sportbrede verenigingsondersteuning & Supportdesk/CRM tooling.** Het doel is het zo effectief en efficiënt mogelijk inrichten van de verenigingsondersteuning, aan de hand van een kwaliteitskader (zie ook paragraaf 4.2). Ondersteunend hierin is het inrichten en verzorgen van de informatievoorziening, het maken van rapportages en het monitoren van tevredenheid over diensten (services) door de supportdesk.
3. **(Online) kaderontwikkeling.** Sportclubs kunnen gebruikmaken van verschillende diensten, waarbij clubs en kader direct worden ondersteund. Daarnaast wordt een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd rondom het ondersteunen van trainers, coaches en vrijwilligers via een digitaal platform, waarvan de eerste resultaten nog in 2020 worden verwacht. In deze inventarisatie- en haalbaarheidsstudie wordt onderzocht wat er allemaal al beschikbaar is in de sport aan (online) opleidingen, platforms en apps. Er wordt gekeken wat goed en minder goed werkt en wat er nog (extra) nodig is.
4. **Positieve sportcultuur en grensoverschrijdend gedrag.** Als vervolg op het programma Veilig Sportklimaat (VSK) wordt per sportbond verkend welke spelregels aanpassing en/of verwijdering behoeven én worden actief gedragsregels op sportclubs gepromoot. Het doel is onder andere het sport- en spelplezier van de sporters te verhogen en de veiligheid op en rond velden te doen toenemen.
5. **Inclusief sporten en bewegen en diversiteit.** Er wordt ingezet op bewustwording via een campagne voor sportclubs die in het eerste kwartaal van 2021 wordt gelanceerd (zie ook paragraaf 5.1). Daarnaast worden regionale netwerken op dit thema ondersteund, en vindt directe ondersteuning van sportclubs plaats via beschikbare stimuleringsbudgetten.
6. **Verduurzaming en normeringen sportaccommodaties.** Vanuit het programma Versterken sportbonden wordt onder andere gewerkt aan het aanpassen van het Kwaliteitszorgsysteem Sportaccommodaties en het verankeren van het thema verduurzaming in ondersteuningsprocessen van sportbonden.
7. **Gezonde sportomgeving en meer mensen in beweging.** Hier wordt de verbinding gezocht met de thema's van het preventieakkoord: overgewicht, roken en alcohol.

Met de uitvoering van de sportlijn willen de partijen uit de gezamenlijke sport een systeemtransitie in gang zetten. De transitie is erop gericht om de behoefte van lokale sportclubs centraal te stellen, zodat er vraaggericht wordt ondersteund door kwalitatief goede professionals in het landschap van verenigingsondersteuning. Het doel is dat na de periode van het sportakkoord (na 2022) een blijvende lokale infrastructuur gecreëerd is, waarmee de partijen van de gezamenlijke sport in staat zijn om sportclubs op basis van behoeften te kunnen ondersteunen om toekomstbestendig en zelfredzaam te worden, met een hoogwaardig ondersteuningssysteem.

Het projectteam is tevreden over het verloop van de sportlijn in het eerste jaar. Ze constateert bijvoorbeeld dat de vraag naar diensten (zie paragraaf 4.2) groot is, vooral naar specifieke diensten als verduurzamingstrajecten en stimuleringsbudgetten, dat er veel vragen binnenkomen bij de supportdesk (zie paragraaf 4.4) en dat de Adviseurs Lokale Sport waardevolle verbindingen leggen (zie paragraaf 4.1). Daarnaast merkt het projectteam dat de beoogde systeemtransitie een nieuwe manier van werken is die extra inspanningen en aandacht vereist, bijvoorbeeld omdat het aantal gesloten lokale sportakkoorden hoger is dan verwacht. Tegelijkertijd constateert het team dat er veel partijen actief zijn in de ondersteuning van de clubs (bonden, NOC*NSF, gemeenten, sportservices), en dat de onderlinge lokale samenwerking, communicatie en een gezamenlijke visie van de partijen verbeterd kunnen worden. Het projectteam wil daarom werken aan het effectiever en efficiënter inrichten van het landschap van verenigingsondersteuning. Het projectteam beschrijft hiervoor de volgende concrete acties:

- Iedereen die zich met het ondersteunen van sportclubs bezighoudt (inclusief de rol en positionering van de Adviseur Lokale Sport) van de bewezen kennis en inzichten voorzien.
- Voor het landschap van verenigingsondersteuning is een gedragen visie nodig, waar zowel sportbonden, gemeenten als ook overige lokale en regionale sportservicebureaus achter staan.
- Ontwikkeling van professionals en inzetten op minder producten en vooral veel bewezen kwalitatief goede mensen.
- Het loslaten van oude structuren en samen met sportbonden, gemeenten en overige sportservicebureaus een landschap van verenigingsondersteuning neerzetten waarin we elkaar niet beconcurreren, maar de capaciteit en financiële middelen bundelen.
- Het verleiden en mobiliseren van sportbonden en gemeenten, zodat er een toekomstbestendige infrastructuur ontstaat.
- Bewust kiezen voor een bottom-upbenadering om samen met sportbonden en gemeenten een efficiënte structuur te vinden waarbij het financiële eigenaarschap goed geborgd is.

In het najaar van 2020 is voor de resterende periode van het sportakkoord een aanvraag bij het ministerie van VWS ingediend voor aanscherping van de sportlijn.

In dit hoofdstuk wordt verder niet inhoudelijk ingegaan op activiteiten op de inhoudelijke thema's (onderwerpen 4 t/m 7) van het sportakkoord. In paragraaf 4.1 tot en met 4.4 worden gegevens gepresenteerd over de belangrijkste ontwikkelingen in de sportlijn wat betreft de Adviseurs Lokale Sport, diensten, het programma Versterken sportbonden en de supportdesk.

4.1 Adviseurs Lokale Sport

De informatie in deze paragraaf is afkomstig uit aangeleverde gegevens door NOC*NSF, gesprekken met het projectteam Adviseurs Lokale Sport, en met adviseurs zelf.

Opzet en netwerk Adviseurs Lokale Sport

Adviseurs Lokale Sport zijn de sleutelfiguren als het draait om het versterken van de (samenwerking tussen) lokale sportaanbieders. Doel hiervan is de positie van sport in lokale akkoorden te verstevigen en de uitvoering daarvan te waarborgen door verenigingen en gemeentes hierin zo goed mogelijk te ondersteunen. Adviseurs Lokale sport zijn gekoppeld aan meerdere gemeentes en werken aan het sportakkoord. Het is de bedoeling dat zij betrokken blijven bij dit proces tot en met 2022. Medio oktober 2020 is er een netwerk van 76 Adviseurs Lokale sport die zijn gekoppeld aan 355 gemeenten (tabel 4.1). Adviseurs Lokale Sport hebben zes dagdelen per gemeente per jaar beschikbaar. Vaak liggen deze gemeenten bij elkaar in één regio waar de adviseur zelf vandaan komt of bekend mee is, maar dat is niet altijd het geval. Het voordeel hiervan is dat de adviseurs eerder weten wat de lokale behoeftes zijn en sneller verbindingen kunnen maken tussen lokale partners.

De adviseurs zijn in dienst van lokale sportservice-organisaties, brancheorganisaties, provinciale sportorganisaties of sportbonden. Er zijn 39 adviseurs afkomstig van sportbonden (KNVB, KNGU, Nevobo, KNKV, JBN, KNZB en NSKiV) en NOC*NSF. Twee adviseurs zijn werkzaam vanuit NL Actief en 38 adviseurs zijn werkzaam vanuit provinciale of gemeentelijke sportorganisaties (zoals Rotterdam Sportsupport). Het netwerk is verdeeld in twee teams: een kernteam en een deel met niet-kernteamleden. Tien Adviseurs Lokale sport zijn onderdeel van het landelijke kernteam. Negen kernteamleden zijn afkomstig van sportbonden (met name vanuit NOC*NSF en NL Actief), één kernteamlid van een provinciale sportservice-organisatie.

De kernteamleden zijn actief betrokken bij meerdere gemeentes, maar daarnaast besteden zij hun tijd ook aan bredere werkzaamheden. Zo zijn zij bezig met de doorontwikkeling van de functie, zorgen zij voor regionale kennisuitwisseling en organiseren zij intervisie- en inspiratiebijeenkomsten voor mede-adviseurs en lokale partners. Vaak zijn kernteamleden ook buddy van nieuwe adviseurs en stroomlijnen zij de kennisuitwisseling tussen het lokale en nationale niveau. Deze Adviseurs Lokale Sport vervullen daarmee een coachende en sturende rol vanuit NOC*NSF naar de rest van de adviseurs en delen tegelijkertijd de lokale leerpunten en belangen richting NOC*NSF. Tabel 4.1 geeft een overzicht van alle Adviseurs Lokale Sport en de typen organisaties waar de adviseurs en de kernteamleden vandaan komen.

Tabel 4.1 Overzicht en achtergrond van de Adviseurs Lokale Sport, oktober 2020

Type organisatie	Aantal Adviseurs		Type organisatie	Aantal kernteamleden
	Lokale Sport			
Sportservice-organisaties	1	SS Flevoland	1	
	1	Sport Drenthe		
	1	Rotterdam Sportsupport		
	1	TSS Zuid Holland		
	2	SS Overijssel		
	2	Sport Friesland		
	2	Sport Zeeland		
	3	TSS Utrecht		
	3	HvdS Groningen		
	4	HvdS Limburg		
	5	GSF		
	5	TSS Noord-Holland		
	8	Team Sportservice		
Sportbonden	2	KNKV	1	
	6	NEVOBO	2	
	20	KNVB	1	
	1	KNGU		
	1	NSKiV		
	2	KNZB		
	3	JBN		
NL ACTIEF	2	NL Actief	2	
NOC*NSF	5	NOC*NSF	3	
Totaal	76	22	10	

Bron: NOC*NSF, 2020.

Rol Adviseur Lokale Sport

Uit de gesprekken blijkt dat de rol van adviseurs lokale sport aan het veranderen is. Deze ontwikkelt zich van 'uitvoerend' (adviseurs die zelf langs verenigingen gaan, diensten inzetten en adviseren), naar meer 'voorwaardenscheppend', gericht op het versterken van het lokale netwerk. Dat komt deels voort uit het eigen idee van adviseurs over wat die rol zou moeten inhouden. Maar het wordt deels ook bepaald door de situatie in de gemeenten waar ze aan verbonden zijn. De lokale context is een cruciale factor voor de meerwaarde van adviseurs. Deze hangt af van reeds bestaande verenigingsondersteuning en gevormde structuur van de verenigingsondersteuning. Als deze minder aanwezig is, gaan adviseurs met gemeenten in gesprek over hoe dat kan worden opgezet en wat de mogelijkheden zijn.

Adviseurs vinden het uitermate belangrijk dat lokale verenigingsondersteuners (of andere contactpersonen of accountmanagers) zichtbaar en benaderbaar zijn. Op die manier kunnen zij direct contact over de verenigingen onderhouden, echter doen adviseurs dat in meeste gevallen niet zelf. Daar ontbreekt de tijd voor. Adviseurs zien zichzelf daarom vooral als 'sparringpartner' van de lokale ondersteuners en als 'sleutelfiguur' om het gesprek met de gemeente op te starten waar nog geen lokale verenigingsondersteuning is. Het is daarbij denken in mogelijkheden. De meerwaarde van adviseurs hangt dus in bepaalde mate af van de lokale context. Bijvoorbeeld in hoeverre deze al gericht is op ondersteuning en openstaat voor verandering. Verder zien adviseurs het als een belangrijke taak om overzicht te behouden in 'de jungle' van organisaties die verenigingsondersteuning aanbieden en verenigingen daarin te begeleiden.

4.2 Diensten (services)

Aantal aangevraagde diensten

Via het sportakkoord zijn in totaal 1425 diensten aangevraagd. Dit gebeurde in de periode tussen 1 september 2019 (start beschikbaarheid diensten) en 30 september 2020. In tabel 4.2 is zichtbaar dat de meeste diensten zijn aangevraagd op het thema duurzame sportinfrastructuur. In alle gevallen gaat het om de verduurzamingstrajecten voor verenigingen, die via verschillende aanbieders beschikbaar zijn. Deze trajecten vallen onder het doel uitvoeren en realiseren. Ook de meerderheid van de diensten van het thema inclusief sporten en bewegen betreft stimuleringsbudgetten (141), die vallen onder het doel uitvoeren en realiseren. Van de overige services, gericht op de andere thema's, was meer dan de helft gericht op het opleiden en ontwikkelen (zoals een trainerscursus of procesbegeleiding), en iets minder dan de helft gericht op inspireren en informeren (een inspiratiesessie of workshop).

Naast de verschillende aanbieders van de verduurzamingstrajecten en stimuleringsbudgetten, zijn de meeste services aangeboden door NOC*NSF Academie voor Sportkader (169) en Sport Professionals Netwerk (139). Sport Professionals Netwerk (SPN) biedt uitsluitend de diensten voor het thema vitale sport- en beweegaanbieders aan. De sportbonden (105) bieden de services voor het thema van jongs af aan vaardig in bewegen aan, dit betreft voornamelijk sportspecifieke trainersopleidingen voor vrijwillige trainers/coaches op het laagste instapniveau. De meeste diensten richten zich op de doelgroep 'de vereniging als geheel', maar dit zijn grotendeels de verduurzamingstrajecten. Daarna zijn de meest voorkomende doelgroepen trainers en bestuursleden. In bijlage B3.1 staan de details van alle diensten per thema weergegeven.

Tabel 4.2 Aantal aangevraagde diensten via de sportlijn tussen 1 september 2019 en 30 september 2020 (in aantallen)

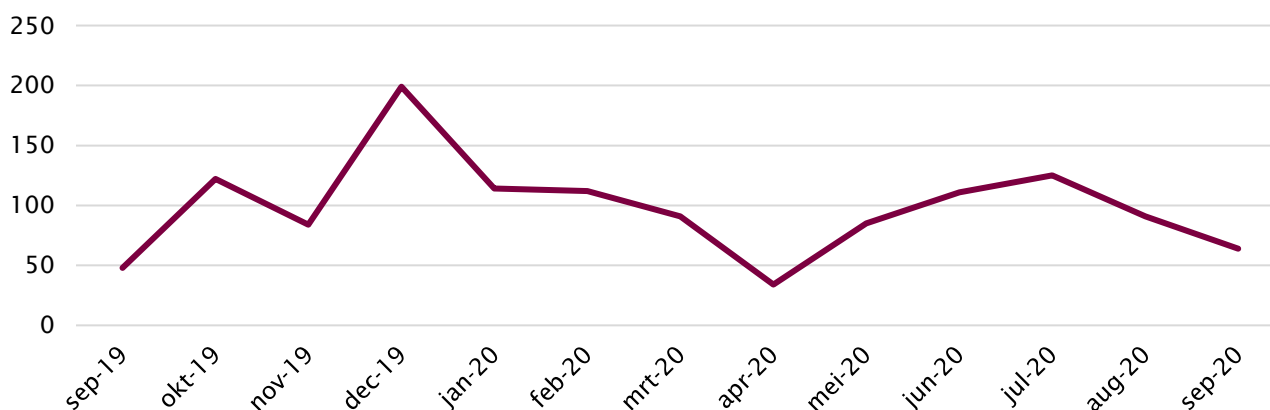
		Inclusief sporten en bewegen	Duurzame sport-infrastructuur	Vitale sport- en beweegaanbieders	Positieve sportcultuur	Van jongs af aan vaardig in bewegen
Totaal	1.425	166	867	221	85	86
<u>Thema</u>						
Inclusief sporten en bewegen	166					
Duurzame sportinfrastructuur	867					
Vitale sport- en beweegaanbieders	221					
Positieve sportcultuur	85					
Van jongs af aan vaardig in bewegen	86					
<u>Doel</u>						
Inspireren en informeren	167	24	-	63	79	1
Opleiden en ontwikkelen	250	1	-	158	6	85
Uitvoeren en realiseren	1.008	141	867	-	-	-
<u>Aanbieder</u>						
NOC*NSF Academie voor Sportkader	169	24	-	65	80	-
Sport Professionals Netwerk	139	-	-	139	-	-
Sportbond	105	-	-	-	2	103
Aanbieder verduurzamingstraject	867	-	867	-	-	-
Aanbieder stimuleringsbudget	141	141	-	-	-	-
Overig	4	1	-	1	2	-
<u>Doelgroep</u>						
Vereniging	1.022	141	867	11	2	1
Trainer	185	25	-	2	75	83
Bestuur	151	-	-	143	8	-
Vrijwilligersbeleid	10	-	-	10	-	-
Ouders	3	-	-	3	-	-
Lokale sportraad	52	-	-	52	-	-
Technische commissie	2	-	-	-	-	2

Bron: registratiedata NOC*NSF, 2019-2020. Bewerking: Mulier Instituut.

In figuur 4.1 is zichtbaar dat het aantal aangevraagde diensten vanaf oktober 2019 redelijk constant is gebleven. De piek in december is verklaarbaar, omdat de services voor de thema's inclusief, vitaal, positief en vaardig van de maanden september, oktober en november 2019 pas in december 2019 zijn geregistreerd. Daardoor viel het aantal services in decembermaand eenmalig wat hoger uit. In maart en april is een duidelijke afname te zien, dit is ongetwijfeld verbonden met de coronacrisis die toen uitbrak en de coronamaatregelen die de sport voor een groot deel stillegden. Vrijwel alle aangevraagde diensten zijn inmiddels gestart of gaan binnenkort van start bij de aanvragende vereniging(en) (94%, niet in figuur).

2 procent van de diensten is afgerond, 1 procent is gestopt, en van 3 procent is de status onbekend. De verduurzamingstrajecten vanuit het thema duurzame sportinfrastructuur zijn langer lopende projecten van meer dan een jaar, deze trajecten zijn dus allemaal nog in uitvoering. De meeste lokale sportakkoorden zijn in de loop van 2020 gesloten. Daarom is de verwachting dat de uitvoering van de actiepunten van die akkoorden, en daarmee de aanvraag van de diensten, vanaf 2021 zal toenemen.

Figuur 4.1 Aangevraagde diensten door de tijd, tussen 1 september 2019 en 30 september 2020 (in aantallen, n=1284*)

* De diensten stimuleringsbudgetten inclusief sporten en bewegen zijn hier niet meegenomen, omdat daarvan de aanvraagdatum onbekend is.

Bron: registratiedata NOC*NSF, 2019-2020. Bewerking: Mulier Instituut.

In tabel 4.3 staat de top 10 van sporttakken waarvoor diensten zijn aangevraagd. Voetbal staat met afstand op de eerste plaats. Van 142 diensten is bekend dat ze voor verenigingen van meerdere sporttakken tegelijk zijn aangevraagd (bijvoorbeeld een inspiratiesessie voor meerdere verenigingen op één sportcomplex), maar waarvan niet de exacte sporten bekend zijn. Van 62 diensten is niet bekend voor welke sporttak deze is aangevraagd. Ook zijn er enkele diensten aangevraagd door sporthallen of -complexen, of door sportstichtingen, waarvan niet bekend is voor welke sport(en) de aanvraag geldt. De top 10-sporten zijn samen goed voor 73 procent van het totaal aantal aangevraagde diensten.

Tabel 4.3 Top 10 van sporttakken waar het vaakst diensten via het sportakkoord voor zijn aangevraagd, tussen 1 september 2019 en 30 september 2020

Sporttak	Aantal aangevraagde services
Voetbal	643
Tennis	111
Hockey	50
Zwemmen	31
Korfbal	24
Volleybal	20
Honk- en softbal	19
Watersport	15
Atletiek	12
Gymnastiek	11
Meerdere sporten	142
Overig/onbekend	62

Bron: registratiedata NOC*NSF, 2019-2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Selectie en kwaliteitsontwikkeling

Tussen april 2020 en oktober 2020 heeft binnen het samenwerkingsverband van het sportakkoord een evaluatie plaatsgevonden over de diensten. Daarbij hebben de partijen van de gezamenlijke sport de volgende aandachtspunten geformuleerd voor het werken met de diensten:

- ondersteuning die kan worden afgestemd op de lokale situatie;
- een beperkt aantal producten en veel goede mensen;
- één loket voor de sportclub;
- bijdragen aan de zelfredzaamheid van de sportclubs, bij voorkeur met langdurig effect en op strategisch niveau ('leer ze het zelf te doen');
- de kwaliteit van de ondersteuners (procesbegeleiders, docenten, adviseurs enz.).

Dit heeft geresulteerd in een herziening van de dienstenlijst en de ontwikkeling van kwaliteitskaders. In september heeft een herziening van de lijst van diensten plaatsgevonden. De belangrijkste veranderingen hebben betrekking op de volgende richtlijnen.

- Inspiratiesessies en intakegesprekken worden ingezet en uitgevoerd om de gewenste ondersteuning voor een club in kaart te brengen.
- De sportspecifieke opleidingen van bonden op de lijst mogen maximaal van niveau 2 zijn. Er mag geen kwalificatie-eis voor deelname aan een opleiding zijn. Er is een maximale vergoeding vanuit de diensten ingesteld voor sportopleidingen.
- Ook externe aanbieders kunnen diensten aanbieden via de lijst.

De herziene lijst is vanaf 10 september 2020 beschikbaar en geldt in ieder geval tot 1 januari 2021.

Daarnaast zijn in de periode tussen april 2020 en oktober 2020 kaders ontwikkeld voor de diensten op de dienstenlijst. Dit betreft selectiekaders, kwaliteitskaders en administratieve kaders:

Selectiekaders

- De dienst moet binnen de uitgangspunten en gedachte van het sportakkoord passen.
- De dienst moet een bijdrage leveren aan één of meerdere deelthema's van het sportakkoord.
- De ondersteuning moet de toekomstbestendigheid, zelfredzaamheid en/of maatschappelijke betrokkenheid van sportclubs vergroten.

Kwaliteitskaders

- De doelen van de dienst moeten helder en zo SMART mogelijk omschreven zijn.
- De doelgroep van de dienst moet duidelijk zijn.
- De inhoud van de dienst moet aansluiten bij het doel van de dienst en moet steunen op vijf opgestelde principes ('leer mij het zelf te doen, bieden van maatwerk, differentiëren naar niveau, leren in een veilig klimaat, individu staat centraal').
- Tijdens en na de dienst is een mogelijkheid voor follow-up en aandacht voor borging.
- De dienst is door meerdere mensen uit te voeren.
- De dienst wordt op structurele wijze geëvalueerd, verbeterd, herzien en/of geactualiseerd.

Administratieve kaders

- Dit betreft kaders rondom tarieven en administratieve afhandeling.
- De aanbieders van de dienst moeten zich ervan bewust zijn dat op basis van aantal afnames en scores uit de reviews, diensten opnieuw beoordeeld worden naar kwaliteit en relevantie voor het sportakkoord.

De kaders zijn ontwikkeld door het projectteam van NOC*NSF in samenwerking met sportbonden. De selectiekaders en drie onderdelen van de kwaliteitskaders (1) duidelijke doelgroep, 2) door meerdere mensen uit te voeren en 3) structurele wijze van evaluatie, verbetering, herziening en/actualisatie) zijn al toegepast bij de herziening van de lijst in september 2020. De informatie over de andere ontwikkelde

kaders wordt al wel per dienst verzameld door het projectteam, maar er wordt niet op beoordeeld. Tot 1 januari 2021 zal de huidige dienstenlijst (met toegepaste kaders) in stand blijven. Na januari 2021 wordt een verdiepingsslag op de kwaliteitsontwikkeling van de diensten gemaakt, waarbij ook het toepassen van andere of meer (kwaliteits)kaders een mogelijkheid is.

4.3 Versterken sportbonden

Vanuit de impuls Versterken sportbonden ondersteunt het ministerie van VWS sinds 2018 verschillende trajecten gericht op het versterken van de sportbonden. Dit traject was al ingezet voor de ondertekening van het Nationaal Sportakkoord, maar wordt inmiddels door het ministerie van VWS gezien als onderdeel van het sportakkoord, aangezien de doelstellingen passen binnen de ambities van het Nationaal Sportakkoord. Het subsidiegeld is onderdeel van het budget dat het ministerie gedurende de looptijd van het sportakkoord investeert in de sport, en de activiteiten vanuit de impuls sluiten aan bij de doelen van het sportakkoord. Het programma is beschikbaar voor bonden die wilden deelnemen aan het sportakkoord, maar versterking nodig hadden.

De impuls kent drie programmalijnen. In totaal nemen in oktober 2020 52 sportbonden deel aan één of meer programmalijnen, en een aantal bonden staat op het punt om te gaan deelnemen. Onderstaande informatie over de belangrijkste ontwikkelingen in de drie programmalijnen is afkomstig uit updates van NOC*NSF in juni 2020 en in oktober 2020 over het programma Versterken sportbonden.

1. Shared Service Sport

Het doel is het gezamenlijk optrekken van (in beginsel kleinere) sportbonden om ze te ontzorgen met diensten op het gebied van backoffice taken, zoals de ledenadministratie of financiële administratie. Hiervoor is de stichting Nederland Sport opgericht in 2018, een non-profit Shared Service organisatie die diensten voor sportorganisaties ontwikkelt. Zestien bonden zijn hierbij aangesloten (in juni 2020 nog elf bonden) en nog eens zeven bonden zijn van plan om te gaan meedoen. Na een opstartfase in 2019 is in 2020 een Meerjarenbeleidsplan 2021-2024 voor de stichting opgesteld. Belangrijke doelstellingen voor de komende jaren zijn het ontwikkelen van nieuwe diensten, het uitbouwen van bestaande diensten en het vergroten van het aantal deelnemende bonden. Via een digitale enquête en diepte-interviews met sportbonden heeft de stichting Nederland Sport in de zomer van 2020 onderzoek gedaan naar de behoeften van sportbonden op dit gebied. In 2020 is het verzoek ingediend om de investeringsperiode voor trajecten binnen deze programmalijn te verlengen tot eind 2022.

2. Slagvaardig Organiseren Sport (SOS)

Het doel van het traject Slagvaardig Organiseren Sport (SOS) is om bonden slagvaardig(er) te maken. In het programma werken met name middelgrote bonden aan het verbeteren van projectmanagement en verandermanagement. Onder het programma vallen uiteenlopende projecten, zoals een project gericht op de ongebonden sporter van de Koninklijke Nederlandsche Roeibond (KNRB) en een project gericht op resultaatgericht werken bij de Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie (KNHS).

22 bonden participeren in deze programmalijn, verdeeld over drie tranches en een verdiepingstraject (intensivering). Het programma SOS wordt gemonitord via een 0- en 1-meting. Met deelnemende bonden uit de eerste en tweede tranche, het programmateam en de stuurgroep zijn interviews gehouden. Dit heeft geresulteerd in een conceptevaluatie van Kennispraktijk (nog niet beschikbaar). Kennisdeling is

onderdeel van het programma. Dit wordt ingevuld door intervisiebijeenkomsten, artikelen op websites en de ontwikkeling van een platform.²⁴

3. Equiperen sportbonden om sportclubs te versterken

De derde programmalijn betreft een vrije ruimte voor projecten om de sportbonden te versterken, waarbij de voorkeur uitging naar projecten door consortia van bonden. Het doel is dat bonden de projecten kunnen gebruiken om zichzelf te versterken en op deze manier een betere rol in het sportakkoord kunnen spelen. De projecten hebben daarmee een versterkende werking op de thema's uit het sportakkoord. In deze programmalijn participeren vooral grotere bonden.

In 2019 zijn tien projectaanvragen van consortia gehonoreerd. Negen projecten zijn in 2019 in uitvoering gegaan, en de tiende in 2020. In totaal zijn 24 sportbonden betrokken bij de tien projecten. Twee projecten (Clubkadercoaching en Sport Professionals Netwerk) hebben in 2020 een budgetintensivering gekregen. De tien projecten hebben ieder een eigen projectleiding. Per project zijn gegevens beschikbaar op activiteitsniveau en resultaatniveau. NOC*NSF wordt via financiële en inhoudelijke voortgangsrapportages op de hoogte gehouden van de voortgang. Enkele projecten worden nog apart gemonitord en/of geëvalueerd; hier zijn nog geen beschikbare resultaten van.

Zie bijlage B3.2 voor een overzicht van de drie programmalijnen, bijbehorende projecten en deelnemende bonden.

4.4 Supportdesk en registratiesystemen

Ontwikkeling supportdesk en registratiesysteem

In de uitvoering van de sportlijn wordt gewerkt aan de centralisering van de supportdesk en een informatiesysteem (CRM-systeem). Bij de supportdesk worden vragen vanuit de gezamenlijke sport verzameld en afgehandeld. Ook worden verzamelde data over de afgenomen ondersteuning door sportclubs ontsloten voor de betreffende bonden of gemeenten. Voor de supportdesk is een nieuw rapportagesysteem ontwikkeld in de zomer van 2020. Een tevredenheidsmeting voor de supportdesk is nog in ontwikkeling. Het CRM-systeem registreert alle afgenomen diensten, en zet daarnaast verzoeken voor evaluatieformulieren uit onder afnemers van diensten. Bij de start van het sportakkoord werden de diensten nog bijgehouden in Excel, in het najaar van 2020 worden de registraties overgezet naar het CRM-systeem. Er wordt nog gewerkt aan de ontwikkeling van het systeem, om alle gewenste gegevens per aangevraagde dienst te kunnen registreren. Dit wordt naar verwachting voor het einde van 2020 gerealiseerd. De evaluatieformulieren (reviews) zijn sinds oktober 2020 beschikbaar.

Vragen bij supportdesk

Bij de supportdesk van NOC*NSF zijn in de periode 1 juli 2019 - 1 oktober 2020 in totaal 359 vragen over het sportakkoord binnengekomen. Sportverenigingen (198) en sportbonden (64) hebben het vaakst een vraag gesteld. De meest voorkomende thema's van de vragen gaan over het afnemen van services, interesse in of meedenken over het sportakkoord en het koppelen van een Adviseur Lokale Sport.

²⁴ Inmiddels zijn op sportknowhowXL negen delen verschenen over projecten van bonden in het programma SOS, zie voor deel 1: <https://www.sportknowhowxl.nl/nieuws-en-achtergronden/nieuwsberichten/nieuwsbericht/122671/handbalverbond-slaat-nieuwe-wegen-in-dankzij-sos-programma>.

Een eigen platform is gelanceerd: <https://detransitieindesport.nl/>.

In bijlage B3.3 is een uitsplitsing zichtbaar, naar de aard en herkomst van de vraag. Alle vragen zijn direct door de supportdesk afgehandeld.

NOC*NSF geeft aan dat het aantal vragen bij de supportdesk over het sportakkoord vanaf maart 2020 minder is geworden. Tegelijkertijd zijn er veel vragen rond het coronavirus binnengekomen vanaf die periode. Vooral rond de persconferenties van het kabinet ziet NOC*NSF een piek in het aantal binnengekomen vragen. Door het projectteam is ervaren dat clubs en andere partijen in het sportlandschap de supportdesk als centraal punt wisten te vinden, juist ook voor vragen over de coronamaatregelen.

5. Nationale lijn

5.1 Projectsubsidies en opdrachten

Vanuit de nationale lijn wordt gewerkt aan projecten die op landelijk niveau efficiënter te organiseren zijn. Hiertoe heeft het ministerie van VWS projectsubsidies toegekend die zich richten op de thema's van het sportakkoord. Geen van de projectsubsidies sluit direct aan bij het thema vitale sport- en beweegaanbieders. Op dit thema wordt vooral via de sportlijn ingezet. Zie tabel 5.1 voor een overzicht van alle projectsubsidies en -opdrachten. Over de doelstelling en aanpak van deze projectsubsidies is in de vorige voortgangsrapportage gerapporteerd. Klik voor meer informatie over de projectsubsidies en de voortgang ervan op de link van het betreffende project in tabel 5.1. Hieronder volgt een korte update.

Voor de projectsubsidies en -opdrachten van inclusief sporten en bewegen geldt dat de looptijd van de projectsubsidies voor Stichting Gouden dagen, Sporthulpmiddelen, Sportvervoersvoorziening, Fonds Gehandicaptensport en het Ouderenfonds zijn verlengd. Bij Fonds Gehandicaptensport is dat vanwege een aanvulling voor de subsidie op het fonds Sporthulpmiddelen. Wat betreft de sportvervoersvoorziening is te melden dat de uitvoering ervan sinds 1 juli wordt verzorgd door Qarin. Special Heroes Nederland draagt zorg voor de coördinatie en zal het ook op zich nemen om de mogelijkheden tot uitbreiding van de vervoersvoorziening te onderzoeken. Vanuit de Alliantie Inclusief sporten en bewegen zou er dit najaar onder de naam 'Wees welkom in de sport' een bewustwordingscampagne gelanceerd worden; vanwege het gedeeltelijk stilleggen van de sport als gevolg van de coronamaatregelen, is deze uitgesteld tot het eerste kwartaal van 2021.

Vanuit duurzame sportinfrastructuur kunnen verenigingen subsidie aanvragen binnen de regeling Stimulering Bouw en Onderhoud Sportaccommodaties (BOSA). Voor BOSA is ongeveer 42 miljoen euro van de beschikbare 94 miljoen euro aangevraagd (peildatum 10 november 2020). Daarnaast is er de Small Business Innovator Research (SBIR) milieuvriendelijke sportvelden. Dit is een innovatiecall die is uitgezet door de Rijkdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), in opdracht van het ministerie van VWS. De oproep heeft begin 2020 vijf winnaars opgeleverd. Er worden drie projecten gefinancierd waarin milieuvriendelijke beheeroplossingen voor de sport worden doorontwikkeld. Er worden twee consortia gefinancierd die zich bezighouden met de ontwikkeling van het duurzame kunstgrasveld van de toekomst.

In de projectsubsidies voor Halt en de Alliantie Gelijkspelen vanuit het thema positieve sportcultuur worden in verband met corona en de daardoor uitgestelde activiteiten wijzigingen aangebracht. Het gaat daarbij om het verschuiven van activiteiten naar de toekomst en inzet van andere activiteiten passend binnen het thema. De subsidie van het Instituut voor Sportrechtspraak is tot en met eind 2020 verlengd en Centrum Veilige Sport wordt voor de jaren 2020 en 2021 gesubsidieerd vanwege het stijgende aantal meldingen. Vanwege het coronavirus zijn de eerder aangekondigde lancering van de herziene Code Goed Sportbestuur en de Week van Goed Sportbestuur uitgesteld. De code zal naar verwachting in mei 2021 alsnog worden gelanceerd. Ook de lancering van het keurmerk vechtsportscholen vanuit de Vechtsport Autoriteit is uitgesteld tot begin 2021. De lancering van het lotgenotenplatform van de Stichting de Stilte Verboden²⁵ stond gepland op 6 april dit jaar, maar is gelanceerd op 28 mei. Verder is de training Sport en Gedrag I van Halt door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) erkend als Goed Onderbouwd. Beide trainingen

²⁵ <https://www.sportershulpensporters.nl/>.

Sport en Gedrag zijn opgenomen in de databank van het NJi. Tot slot is het onderzoek naar homo-acceptatie in het mannentophockey dat door de Alliantie Gelijkspelen is geïnitieerd, afgerond.²⁶

Vanuit het thema van jongs af aan vaardig in bewegen is een nieuwe subsidieronde voor de Koningsspelen gestart voor de periode 2021-2023. Daarnaast is in oktober 2020 de Week van de Motoriek²⁷ georganiseerd, een themawEEK om meer aandacht te vragen voor het nut en belang van Breed Motorische Ontwikkeling (BMO). Naar het thema buitenspelen is, na afronding van een verkenning door Mulier Instituut²⁸, gewerkt aan een kennisagenda en een coalitie buitenspelen. De Buitenspeelcoalitie is in 2020 opgericht en heeft het doel dat in 2030 90 procent van de kinderen en jongeren dagelijks matig tot intensief beweegt door te spelen, te sporten en te bewegen in de buitenruimte. De Nationale Raad Zwemveiligheid (NRZ) heeft een werkplan voor de periode 2021-2024 in ontwikkeling, waarin een eenmalige aanvullende ondersteuning vanuit het Rijk staat opgenomen om in te zetten op het vergroten van het zwemveiligheidsbewustzijn, met name onder doelgroepen die door eerder onderzoek zijn beschreven als risicogroepen. Het concrete werkplan wordt in december 2020 ingediend. De voorgenomen acties die in dit plan zullen staan, zijn grotendeels gebaseerd op de kennis die in de afgelopen jaren is opgedaan en verzameld met het kennisproject NL Zwemveilig.

Tabel 5.1 Overzicht van de projectsubsidies- en opdrachten vanuit nationale lijn sportakkoord, in oktober 2020

Projectsubsidies en -opdrachten	Thema	Meer informatie
Special Olympics Healthy Athletes	Inclusief sporten en bewegen	Klik hier
Special Olympics Play Unified	Inclusief sporten en bewegen	Klik hier
VitaliteitSpelen (Stichting Gouden dagen)	Inclusief sporten en bewegen	Klik hier
Ons Voetbal is van iedereen. Samen zetten we racisme en discriminatie buitenspel (KNVB)	Inclusief sporten en bewegen	Klik hier
Sporthulpmiddelen	Inclusief sporten en bewegen	
Sportvervoersvoorziening	Inclusief sporten en bewegen	Klik hier
Nederlandse doven sportbond (toelage t.b.v.) Ongehoord Sportief	Inclusief sporten en bewegen	Klik hier
Alliantiepartners Inclusief sporten en bewegen voor iedereen	Inclusief sporten en bewegen	Klik hier
• Voorzitter • Bas van de Goor Foundation • Fonds Gehandicaptensport • Jeugdfonds Sport & Cultuur • John Blankenstein Foundation • MEE NL		

Bron: VWS, 2020.

²⁶ <https://www.johnblankensteinfoundation.nl/2020/09/19/40-procent-nederlandse-tophockeys-moeilijk-om-uit-de-kast-te-komen/> en <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25612/homo-acceptatie-in-het-mannentophockey/>.

²⁷ <https://www.kenniscentrumsportenbewegen.nl/event/week-van-de-motoriek-van-jongs-af-aan-vaardig-in-bewegen/>.

²⁸ Lucassen, J.M.H., Singh, A.S., Heijnen, E. & Slot-Heijs, J.J. (2020). *Buitenspelen 2020: een verkenning van het beleid in Nederland en Europa*. Utrecht: Mulier Instituut.

Tabel 5.1 Overzicht van de projectsubsidies- en opdrachten vanuit nationale lijn sportakkoord, in oktober 2020 (vervolg)

Projectsubsidies en -opdrachten	Thema	Meer informatie
• NOC*NSF • Ouderenfonds • Sportkracht12 • Stichting Life Goals • VSG		
Campagne buitenruimte	Duurzame sportinfrastructuur	
Subsidieregeling BOSA	Duurzame sportinfrastructuur	Klik hier
Oproep SBIR kunstgras	Duurzame sportinfrastructuur	Klik hier
Alliantie Gelijkspelen	Positieve sportcultuur	Klik hier
Trainingen Sport en Gedrag - Stichting Halt	Positieve sportcultuur	Klik hier
Code Goed Sportbestuur	Positieve sportcultuur	Klik hier
Commissie de Vries/Centrum Veilige Sport Nederland	Positieve sportcultuur	Klik hier
ISR (Instituut Sportrechtspraak)	Positieve sportcultuur	Klik hier
Stichting De Stilte Verbroken	Positieve sportcultuur	Klik hier
Vechtsport Autoriteit	Positieve sportcultuur	Klik hier
Koningsspelen	Van jongs af aan vaardig in bewegen	Klik hier
Gezonde School	Van jongs af aan vaardig in bewegen	Klik hier
Gezonde Kinderopvang – ‘Goed gespeeld’	Van jongs af aan vaardig in bewegen	Klik hier
Congressen rondom Vaardig in Bewegen	Van jongs af aan vaardig in bewegen	
Olympic Moves	Van jongs af aan vaardig in bewegen	Klik hier
De Kleine Beweegagenda	Van jongs af aan vaardig in bewegen	Klik hier
Kennisagenda en coalitie buitenspelen	Van jongs af aan vaardig in bewegen	
NL Zwemveilig	Van jongs af aan vaardig in bewegen	Klik hier

Bron: VWS, 2020.

5.2 Challenges

Vanuit de nationale lijn worden challenges uitgezet, waarbij partijen worden uitgedaagd om innovatieve ideeën voor veelvoorkomende vraagstukken in de sport te ontwikkelen en uit te voeren. Het uitzetten van de challenges gaat online via Sportinnovator.²⁹ In de periode januari 2019 tot en met maart 2020 zijn zes challenges uitgezet. Daar zijn in oktober 2020 nog eens drie challenges rond de thema's inclusief sporten en bewegen, duurzame sportinfrastructuur en van jongs af aan vaardig in bewegen aan toegevoegd. In het voorjaar van 2021 zullen nog eens drie challenges rondom deze thema's volgen. Sportinnovator gaat deze laatste drie dit najaar formuleren.

In tabel 5.2 wordt een overzicht gegeven van de uitgezette challenges en de voortgang ervan. Zie bijlage B4.1 voor meer informatie over het doel, de aanpak en de resultaten per challenge.

²⁹ <https://challenges.sportinnovator.nl/>.

Tabel 5.2 Overzicht van de challenges vanuit nationale lijn sportakkoord, in oktober 2020

Challenges	Thema	Voortgang
Bewustwording inclusief sporten en bewegen	Inclusief sporten en bewegen	Bewustwordingscampagne gereed, vanwege de coronamaatregelen in de sport verplaatst naar eerste kwartaal 2021.
Kinderen meer buiten bewegen	Van jongs af aan vaardig in bewegen	Ontwikkelfase afgerond, enkele producten op de markt.
Meer vrijwilligers voor sportclubs	Vitale sport- en beweegaanbieders	Challenge heeft geen winnaars opgeleverd en is op aangepaste wijze uitgezet in de Challenge 'vrijwilligerscoördinator sportclub ondersteunen'.
Beter toegankelijke speelplekken	Duurzame sportinfrastructuur	Challenge heeft geen winnaars opgeleverd.
Samen spelen met een beperking	Van jongs af aan vaardig in bewegen, inclusief sporten en bewegen	Enige vertraging vanwege het coronavirus. Afronding verwacht in najaar 2020.
Vrijwilligerscoördinator sportclub ondersteunen	Vitale sport- en beweegaanbieders	Afronding verwacht in najaar 2020.
Inclusieve(re) E-sports	Inclusief sporten en bewegen	Beginfase: 21 inzendingen, 17 voorstellen zijn voorgelegd aan de jury
Beter bewegen in het basisonderwijs	Van jongs af aan vaardig in bewegen	Beginfase: 19 inzendingen, 19 voorstellen zijn voorgelegd aan de jury
Monitoring sportief gebruik buitenruimte	Duurzame sportinfrastructuur	Beginfase: 34 inzendingen, 20 voorstellen zijn voorgelegd aan de jury

Bron: VWS en ZonMw, 2020.

5.3 Community of Practice buurtsportcoaches

In de voorgaande voortgangsrapportages³⁰ is gerapporteerd over de opzet en opbrengsten van de eerste twee bijeenkomsten van de Community of Practice (CoP) Sportief bewegen tussen beleid en praktijk. Deze CoP is bedoeld als evaluatie van de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC). De CoP loopt inmiddels ruim een jaar en er hebben vijf bijeenkomsten plaatsgevonden. Tot eind volgend jaar staan nog vier sessies gepland. Bureau Mozaiek, de uitvoerende partij van de CoP, heeft een notitie³¹ opgesteld waarin tussentijdse observaties en aanbevelingen worden gedeeld. De bevindingen gaan over drie niveaus:

1. Richten (landelijk beleid): *Spanning tussen integrale opgave en sportgestuurde regeling.*

Het tot stand brengen van verbindingen tussen sport en gezondheid of tussen sportbeleid en sociaal beleid (armoedebestrijding, schuldsanering, integratie) verloopt niet eenvoudig. Het valt in de lokale praktijk niet mee om de door verschillende (directies van) ministeries aangestuurde terreinen van sport,

³⁰ Reitsma, M., Pulles, I. & Poel, H. van der (2019). [Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. Voortgangsrapportage november 2019](#). Utrecht: Mulier Instituut en Pulles, I., Reitsma, M., Hoogendam, A., Brus, J., Hoekman, R. & Poel, H. van der (2020). [Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. Voortgangsrapportage juni 2020](#). Utrecht: Mulier Instituut.

³¹ Bureau Mozaiek (2020). *Observaties en aanbevelingen uit de CoP Sportief Bewegen tussen beleid en praktijk*: <https://sportindebuurt.nl/buurtsportcoach/community-of-practice/>.

onderwijs, gezondheid, sociale zaken in de uitvoering aan elkaar te verbinden. Elk terrein heeft haar eigen (beleids)doelstellingen, financieringssystematiek, handelswijze, taakomschrijving van functionarissen en monitoring, die de buurtsportcoach niet noodzakelijkerwijs in dezelfde richting sturen.

2. **Inrichten** (gemeentelijk beleid): *De kramp van een losse regeling versus behoefte aan controle.* De Brede Regeling Combinatiefuncties biedt gemeenten en buurtsportcoachorganisaties de ruimte voor een lokale invulling en een aanvulling van het budget met gelden afkomstig uit andere beleidsterreinen. De ruimte in de regeling wordt als prettig ervaren en maakt maatwerk mogelijk. Anderzijds zorgt de openheid ook voor onzekerheid en aftasten naar de manier waarop deze het best kan worden ingezet.

3. **Verrichten** (buurtsportcoach en hun organisatie): *Competenties beroepsgroep ontwikkelen.* Buurtsportcoaches dragen bij aan vier hoofddoelen: het bijdragen aan de ontwikkeling van vitale sportaanbieders, het stimuleren van het van jongs af aan bewegen, de ontwikkeling van een positieve sportcultuur en het stimuleren van (meer) inclusief sporten en bewegen. De doelen vergen zowel strategische als uitvoeringscompetenties en kennis over sport in relatie tot andere beleidsterreinen. De uitvoeringscompetenties zijn goed op orde, maar de strategische rol (keuzes maken en focus houden) vraagt investering.

Bij elke bevinding worden aanbevelingen voor het ministerie van VWS, voor gemeenten en voor buurtsportcoaches gedaan. De volledige notitie is te lezen via de genoemde link.

5.4 Kennis- en validatievraagstukken

Binnen de nationale lijn van het sportakkoord worden vanuit de middelen voor kennis- en validatievraagstukken twee trajecten uitgevoerd. Die gaan over menselijk kapitaal in de sport en de organisatie en financiering van de sport.

Menselijk kapitaal in de sport

Het vraagstuk ‘menselijk kapitaal in de sport’ zal leiden tot een Human Capital Agenda Sport. De agenda wordt samen met stakeholders opgesteld en heeft als doel: een gezonde sportsector met voldoende en bekwame (betaalde en onbetaalde) mensen. De agenda zal ingaan op ieders rol in de sector en biedt aan de hand van actiepunten handvatten voor de stakeholders. Voor het ministerie van VWS biedt de agenda daarnaast input voor de doorontwikkeling van het beleid.

In november 2019 is een eerste inventarisatie gemaakt van de knelpunten op het gebied van menselijk kapitaal in de sport (zie bijlage B4.2). Met enige vertraging vanwege corona zijn en gaan dit najaar de volgende stappen ondernomen (worden):

1. **Onderzoek Toekomstverkenning arbeidsmarkt sport.** Kennis over menselijk kapitaal in de sportsector is erg versnipperd. Daarom heeft het ministerie van VWS het Mulier Instituut gevraagd de arbeidsmarkt in de sportsector in kaart brengen, gebruikmakend van reeds bestaand en aanvullend onderzoek. Op basis van dat onderzoek kan het gesprek over het menselijk kapitaal gevoerd worden met duidelijke gegevens van de gehele sector. De resultaten van dit onderzoek worden in het najaar van 2020 verwacht.
2. **(Online) input visie op menselijk kapitaal.** Om een gezamenlijk beeld te krijgen waar op het gebied van menselijk kapitaal naartoe gewerkt moet worden, heeft VWS stakeholders gevraagd om een bijdrage te leveren. In plaats van een intervisiebijeenkomst die in september 2020 plaats zou vinden, hebben stakeholders via een online link de mogelijkheid gekregen hun input op een aantal onderwerpen te delen, zoals de doelen van de sportsector, de rol die menselijk kapitaal daarbij zou moeten spelen en de actiepunten die nodig zijn om menselijk kapitaal die rol ook te laten

vervullen. Op die manier is alsnog een ideaalbeeld van de arbeidsmarkt in de sportsector geschetst.

3. **(Online) bijeenkomst duiding en actiepunten.** De eerste opbrengsten van de Toekomstverkenning arbeidsmarkt sport (stap 1) en de visiebijeenkomst (stap 2) worden met elkaar in verband gebracht als volgende stap in het proces. Hiermee komen mogelijk actiepunten in beeld. In september en oktober zijn vier onlinebijeenkomsten georganiseerd waarin in totaal ruim twintig stakeholders op zoek zijn gegaan naar oplossingen voor de uitdagingen op het gebied van menselijk kapitaal. Tijdens deze sessies is gesproken over:
 - a. een sectorbrede visie op en overlegstructuur over menselijk kapitaal in de sport;
 - b. het aantrekkelijk maken van werken in de sportsector;
 - c. de samenwerking tussen professionals en vrijwilligers bij sportaanbieders;
 - d. de rol van professionalisering bij de maatschappelijke functie van sport.Samen met verschillende stakeholders zullen de genoemde oplossingen en actiepunten verder uitgewerkt worden in het najaar van 2020.
4. **Concept Human Capital Agenda Sport.** De stappen 1, 2 en 3 geven inzicht in welke vraagstukken leven binnen de sportsector, welke rol het menselijk kapitaal hierbij speelt en welke acties nodig zijn. Dit vormt een agenda op het gebied van menselijk kapitaal in de sportsector (Human Capital Agenda) met duidelijke actiepunten waar de sector gezamenlijk aan moet werken. Het is de planning om in het voorjaar van 2021 een Human Capital Agenda gereed te hebben.

Organisatie en financiering van de sport

Het onderzoek naar organisatie en financiering van de sport komt voort uit vragen over de toekomst van de sport in Nederland. Het doel is te onderzoeken in hoeverre de sportinfrastructuur in Nederland toekomstbestendig is. Voor meer informatie over de opdrachtformulering zie bijlage B4.2. Na het verschijnen van het Brancherapport Sport³² in november 2019 als eerste stap in het onderzoek, is in juli 2020 de discussienota met beleidsscenario's voor de sport³³ gepubliceerd. De discussienota is gebaseerd op een aantal analyses en verkenningen die de NLsportraad gelijktijdig met de discussienota heeft gepubliceerd:

- [De fitheid van de sport](#): een kwalitatieve analyse van de organisatie en financiering van de sport.
- [Speelruimte voor sport](#): vier beleidsscenario's voor de organisatie en financiering van de sport in de toekomst.
- [Rondje langs de velden I](#): een vergelijking van de organisatie en financiering van de sport met andere sectoren.
- [Rondje langs de velden II](#): een vergelijking van de organisatie en financiering van de sport met andere landen.
- [De Europese spelregels](#): Kaders van de Europese Unie voor de organisatie en financiering van de sport.
- [De prijzen van sport](#): Verkenning van de prijselasticiteit in de sport.

De NLsportraad heeft vier beleidsscenario's ontwikkeld die gebaseerd zijn op twee beleidskeuzes, namelijk: 'wordt beleid gemaakt met sport als doel of sport als middel?' en 'is de overheid of de markt verantwoordelijk voor sport?'.

Deze vier beleidsscenario's worden als volgt toegelicht in de discussienota:

³² KPMG (2019). [Brancherapport Sport. Amstelveen: KPMG.](#)

³³ NLsportraad (2020). [Het speelveld van de sport. Discussienota over de organisatie en financiering van de sport in de toekomst.](#) Den Haag: NLsportraad.

1. Sport als basisvoorziening
Sport is een basisvoorziening die door de overheid wordt gezien als publieke taak en door de overheid wordt gefinancierd.
2. Sport als panacee
Sport - en bewegen - worden ingezet als een middel voor verschillende beleidsdoelen en als oplossing voor maatschappelijke vraagstukken, georganiseerd en gefinancierd door de overheid.
3. Sport als vrije markt
Sport is een vrije markt waarin het sportaanbod wordt gefinancierd door sporters en sponsors.
4. Sport als maatschappelijk ondernemen
In de vrije markt zijn maatschappelijke ondernemers actief die sport- en beweegaanbod produceren voor hun eigen exploitatie, maar ook om maatschappelijke doelen te behalen. Mits gepositioneerd kunnen werkgevers en verzekeraars hierin een rol spelen.

Als vervolg op de discussienota heeft in de zomer een (online) discussieronde met experts en stakeholders plaatsgevonden. De opbrengsten van de discussieronde verwerkt de NLsportraad in een advies met voorkeursscenario. Op 19 november 2020 is het advies met voorkeursscenario aangeboden aan de minister van Sport en de Alliantiepartners. Hiermee zal het adviestraject afgerond worden. Het advies zal door de bestuurlijke alliantie van het sportakkoord worden meegenomen in de beleidsontwikkeling.

5.5 Bijeenkomst voortgang sportakkoord ‘alle lijnen verzamelen’

Het ministerie van VWS heeft op dinsdag 3 november 2020 een bijeenkomst georganiseerd waarin de vraag centraal stond hoe de implementatielijnen uit het sportakkoord nader tot elkaar kunnen worden gebracht en hoe in de resterende twee jaar nog volop kan worden ingezet om de gestelde ambities te bereiken. De bijeenkomst vond in verband met de coronamaatregelen digitaal plaats. Er waren 32 deelnemers van verschillende sportorganisaties aanwezig. Er is gesproken over elk van de vijf inhoudelijke thema's aan de hand van vier vragen:

- Inhoud: werkt het sportakkoord als instrument om impact te hebben op onze inhoudelijke ambitie? Wat kunnen we versterken?
- Beweging: hoe vergroten we de beweging (meer partijen, borging, grotere bijdragen en multiplier)?
- Structuur: functioneert de structuur om lokaal afspraken te maken en landelijk (Rijk en sportlijn) te faciliteren? Wat kunnen we versterken?
- Uitvoering: welke eisen stellen de ambities op het deelakkoord aan onze samenwerking de komende twee jaar?

Daarnaast is gesproken over elk van de drie implementatielijnen, met als doel het formuleren van agenda- en actiepunten ter verbetering van de lijn.

6. Focus op de lokale processen

Met het Nationaal Sportakkoord is nadrukkelijk gekozen voor een nieuwe werkwijze om maatschappelijke ambities op het terrein van sport en bewegen te realiseren. Geen beleid ‘van bovenaf’, maar ‘van onderaf’, ‘vraaggericht’ en in nauwe samenwerking met de verschillende betrokken partijen. Volgens de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB)³⁴ is het besturen met akkoorden meer dan een optelsom van doelen. Het is vooral een nieuwe vorm van besturen. Besturen met een akkoord heeft volgens de ROB de bedoeling om een aantal partijen bijeen te brengen rondom een maatschappelijke opgave, om zodoende een beweging in een beoogde richting te bewerkstelligen. Het bijzondere van het sportakkoord is, dat het niet alleen de bedoeling is dit op landelijk niveau te realiseren, maar vooral ook lokaal.

In hoofdstuk 2 is beschreven tot welk resultaat dat tot nu heeft geleid (namelijk 344 gemeenten met een sportakkoord), wie daar allemaal bij betrokken waren en welke thema’s erin voorkomen. Vervolgens is een beeld gegeven van alle inspanningen op de drie implementatielijnen. In dit hoofdstuk staan de processen van lokale samenwerking en de factoren die daarbij een rol spelen centraal. Hiermee wordt inzicht verkregen in de factoren die deze samenwerking bevorderen, dan wel belemmeren. Vanuit de drie implementatielijnen die in de vorige hoofdstukken zijn beschreven - en dan met name vanuit de lokale lijn en de sportlijn - is ondersteuning geboden aan de lokale partijen om tot een eigen lokaal sportakkoord te komen. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de vraag in hoeverre deze inspanningen vanuit de drie implementatielijnen een bijdrage leveren aan het realiseren van de condities om op lokaal niveau de krachten te bundelen en in gezamenlijkheid (lokale) vraagstukken op het terrein van sport en bewegen op te lossen.

6.1 Raamwerk analyse lokale processen

Om zicht te krijgen op de factoren en processen die bij de totstandkoming en uitvoering van de lokale sportakkoorden een rol spelen, maken we gebruik van bestuurskundige literatuur over cocreatie van beleid en ‘samenwerkend besturen’ (*collaborative governance*). Cocreatie is de kern van ‘besturen met akkoorden’. Dus ook van het sportakkoord, zowel landelijk, als lokaal. Cocreatie wordt namelijk omschreven als het proces waarin twee of meer publieke en private partijen een gedeeld probleem, uitdaging of opgave trachten op te lossen.³⁵ Ze doen dat door een constructieve uitwisseling van verschillende vormen van kennis, bronnen, vaardigheden, en ideeën. Via deze constructieve uitwisseling komen de partijen stapsgewijs tot nieuwe inzichten in het vraagstuk en tot nieuwe handelingsperspectieven voor de oplossing ervan. Cocreatie van beleid vindt plaats binnen een vorm van bestuur, aangeduid als *network governance* of *collaborative governance*.³⁶ De kerngedachte hierachter is, dat veel hedendaagse complexe vraagstukken niet door een overheid alleen kunnen worden opgelost, maar dat samenwerking is geboden met andere overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en burgers. Meer en betere samenwerking kan dus op zichzelf al gezien worden als een belangrijke meerwaarde van het sportakkoord. Dat blijkt ook uit het gegeven dat in veel lokale akkoorden de

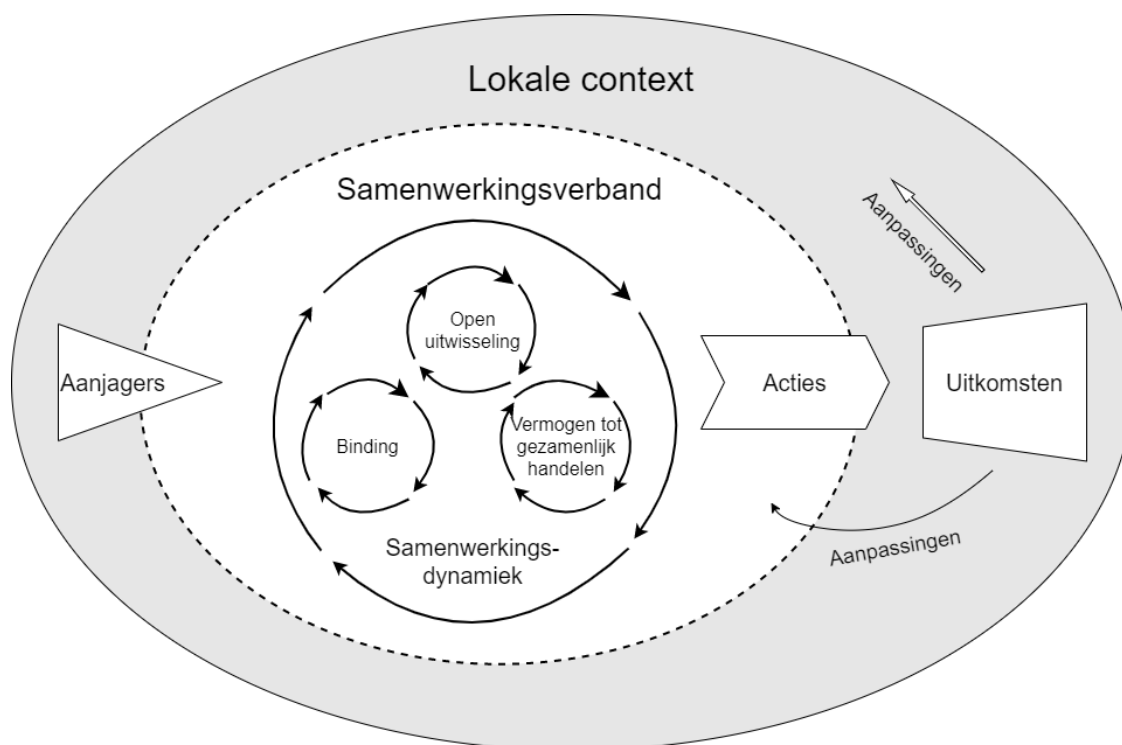
³⁴ Raad voor het Openbaar Bestuur (2020). [Akkoord?! Besturen met akkoorden als evenwichtskunst](#). Den Haag: Raad voor het Openbaar Bestuur.

³⁵ Torfing, J., Sørensen, E., & Røiseland, A. (2019). Transforming the Public Sector Into an Arena for Co-Creation: Barriers, Drivers, Benefits, and Ways Forward. *Administration and Society*, 51(5), 795–825.

³⁶ Er zijn diverse begrippen in zwang. Zie hierover bijv. Steen, M. van der, Twist, M. van, Chin-A-Fat, N., & Kwakkelstein, T. (2013): *Pop-up publieke waarde. Overheidssturing in de context van maatschappelijke zelforganisatie*. School voor Openbaar Bestuur. In deze rapportage wordt de term *collaborative governance* (samenwerkend besturen) aangehouden.

noodzaak tot meer samenwerking wordt benoemd. Pas met een vruchtbare samenwerking kunnen de lokale ambities waargemaakt worden. Maar wanneer is die samenwerking ‘vruchtbaar’? Om daar iets over te kunnen zeggen is gebruikgemaakt van een raamwerk dat is ontleend aan het ‘integrative framework for collaborative governance’ van Emerson, Nabachi en Baloghi.³⁷ Het raamwerk biedt vooral inzicht in de *condities* waaronder tot vruchtbare samenwerking kan worden gekomen. Die condities worden enerzijds bepaald door de lokale setting, anderzijds door de kenmerken van het zich ontwikkelende lokale samenwerkingsverband. Zie figuur 6.1 voor een visuele weergave van het raamwerk en de vier elementen waar dit uit bestaat.

Figuur 6.1 Integraal raamwerk voor samenwerkend besturen

Bron: Emerson, 2018.³⁸

Aan de hand van dit raamwerk worden achtereenvolgens de factoren en processen beschreven die bepalend (kunnen) zijn voor de mate waarin de lokale samenwerking succesvol is. Te beginnen bij de lokale **context** in paragraaf 6.2. De lokale setting verschilt namelijk per gemeente en een aantal aspecten hiervan kunnen mogelijk verklaren waarom in de ene gemeente de samenwerking gemakkelijk op gang komt en in de andere gemeente het een moeizamer proces is. De context omvat tevens de *aanjagers* voor samenwerking. Het tweede element betreft het functioneren en de dynamiek van het **samenwerkingsverband**. Dit komt aan bod in paragraaf 6.3. Het derde element wordt gevormd door de **acties**: weten de samenwerkingspartners hun krachten op zo’n manier te bundelen, dat dit leidt tot acties die zonder samenwerking niet mogelijk zouden zijn geweest? En ten slotte de **uitkomsten**: leiden de

³⁷ Emerson, K., Nabatchi, T., & Balogh, S. (2012). An integrative framework for collaborative governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 22(1), 1–29.

³⁸ Emerson, K. (2018): Collaborative governance of public health in low- and middle-income countries: lessons from research in public administration. *BMJ Global Health* 2018; 3:e000381.

gezamenlijke inspanningen tot realisatie van de ambities (en de daarvan afgeleide doelen). Over de acties en de uitkomsten die hier het gevolg van zijn, gaat paragraaf 6.4.

Met dit raamwerk als ‘kapstok’ is getracht de belangrijkste factoren en processen in beeld te brengen, die bevorderend, dan wel belemmerend zijn voor de totstandkoming en uitvoering van de lokale sportakkoorden. Hiervoor is vooral gebruikgemaakt van de feedback van de sportformateurs, verkregen door middel van een vragenlijst (zie paragraaf 2.14 t/m 2.16 en 3.1) en interviews met een negental Adviseurs Lokale Sport. Dit geeft een eerste impressie van de lokale processen en levert een eerste (en voorlopige) indicatie van mogelijke succes- en faalfactoren. Het beeld is daarmee nog verre van volledig en deze eerste analyse roept vooralsnog meer vragen op dan nu beantwoord kunnen worden. In de eerste plaats omdat we pas aan het begin staan van de uitvoering van de lokale akkoorden (en in sommige gemeenten soms zelfs dat niet eens). De analyse betreft dus vooral de totstandkoming van de akkoorden. In de tweede plaats, omdat nader onderzoek nodig is om beter zicht te krijgen op de lokale processen en wat daar allemaal bij speelt. Daarom worden ook enkele suggesties gedaan voor vervolgonderzoek.

6.2 De lokale context

De lokale situatie bepaalt mede of partijen bereid (en in staat) zijn zich achter gemeenschappelijke ambities te scharen en daadwerkelijk de krachten te bundelen om deze te realiseren. Deze factoren bepalen in hoeverre er sprake is van een gunstige voedingsbodem voor lokale samenwerking en alliantievorming, die nodig is om de ambities van het lokale sportakkoord te kunnen realiseren.

Factoren die de kans op vruchtbare samenwerking bepalen

De aanwezigheid van een beleidskader

In hoeverre is er al een beleidskader voor de sport (of andere relevante beleidsterreinen, zoals bv. klimaatbeleid, welzijnsbeleid, preventiebeleid) aanwezig? Uit de vragenlijst onder sportformateurs blijkt dat slechts in 12 procent van de gemeenten het sportakkoord volledig losstaat van de bestaande sportnota.³⁹ In 66 procent van de gevallen is het een aanvulling op de sportnota en 13 procent geeft aan dat het een uitvoeringsplan van de sportnota is. Dat laat dus zien dat de lokale akkoorden niet op zichzelf staan, maar voortbouwen op het bestaande sportbeleid. Interessant is dan om te onderzoeken in hoeverre de lokale akkoorden de weg openen naar nieuwe, innovatieve aanpakken, of dat het vooral ‘meer van hetzelfde’ is. De gedachte achter een sportakkoord is immers, dat juist door het bij elkaar brengen van verschillende partijen met uiteenlopende visies, perspectieven en expertises, er een voedingsbodem voor nieuwe aanpakken zou ontstaan.

Beschikbare middelen

Bij beschikbare middelen kan worden gedacht aan een uitvoeringsbudget, projectsubsidies en dergelijke, maar ook aan de inzet van menskracht en dergelijke. Alle gemeenten beschikken in principe over een uitvoeringsbudget voor het lokale sportakkoord. De beschikbaarheid hiervan was volgens de sportformateurs een belangrijke succesfactor om de samenwerking op gang te brengen. Maar in veel gevallen zal dat ontoereikend zijn om alle ambities te realiseren. In 47% van de akkoorden wordt gesproken over inzet van andere middelen dan alleen het uitvoeringsbudget (bijvoorbeeld uit gemeentelijke budgetten of andere domeinen). Daarmee wordt er een multiplier op de middelen van de

³⁹ Uit de recent uitgevoerde monitor lokaal sportbeleid komen vergelijkbare getallen. Deze rapportage verschijnt in december 2020 (Hoogendam, A., Ruikes, D. & Hoekman, R. (2020): *Monitor Lokaal Sportbeleid 2020*. Utrecht: Mulier Instituut.).

Rijksoverheid gerealiseerd, conform de bedoeling van het Nationaal Sportakkoord. Sportformateurs maken zich wel zorgen over de toekomst. Er zijn geluiden dat gemeenten fors moeten bezuinigen als gevolg van tekorten in verband met de recente decentralisaties. En dan is nog onduidelijk wat de financiële gevolgen van de coronacrisis zullen zijn. Nadere analyse is nodig om meer inzicht te krijgen in de financiële inzet op het sportakkoord op lokaal niveau, om een inschatting te kunnen maken van het beoogde multipliereffect.

De rol en betrokkenheid van de gemeente

In de onlangs uitgevoerde Monitor Lokaal Sportbeleid 2020⁴⁰ is gevraagd welke rol gemeenten voor zichzelf zien bij het sportbeleid. Bijna de helft van de gemeenten gaf aan dat zowel de ontwikkeling als de uitvoering van het beleid een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van gemeente en maatschappelijke partners. Dat biedt in principe een goed uitgangspunt voor een samenwerking op basis van gelijkwaardigheid. Daar tegenover staat dat 32 procent van mening is, dat het de gemeente is die de doelen en randvoorwaarden van het beleid bepaalt. De gemeente maakt met de partners afspraken over de te behalen resultaten. De vraag is dan of de gemeente bij de totstandkoming van het sportakkoord een andere rol aanneemt. In dat geval zal een gemeente moeten leren 'los te laten', wat niet altijd even gemakkelijk is. De mate waarin de gemeente een sturende en bepalende rol heeft, kan dus van invloed zijn op de samenwerking. Ook de manier van het toekennen en verdelen van budgetten en de wijze waarop de gemeente (achteraf) verantwoording vraagt, zijn van invloed. Er zijn in dit opzicht grote verschillen tussen gemeenten. Sportformateurs ervaren soms een te grote mate van sturing door de gemeente, terwijl in andere gevallen de gemeente juist weer te afzijdig is.

De aanwezigheid van een uitvoeringsorganisatie

Is er in de gemeente een uitvoeringsorganisatie, zoals een verzelfstandigd sportbedrijf of sportserviceorganisatie, waar de uitvoering van het sportbeleid belegd is? Bij 130 van de 198 lokale akkoorden was zo'n organisatie ondertekenaar. En welke rol speelt deze in de uitvoering van de ambities van het sportbeleid? Volgens de sportformateurs gaat in slechts 7 procent van de gevallen de provinciale of gemeentelijke sportservice-organisatie de uitvoering van het akkoord aansturen. De aansturing ligt in de meeste gevallen bij een regiegroep. De aanwezigheid van een uitvoeringsorganisatie geeft volgens een van de adviseurs lokale sport een zekere voorsprong. Het vergroot de 'slagkracht' en de overgang van planvorming naar uitvoering kan sneller ter hand worden genomen. Het risico is echter dat de overige partners 'achterover gaan leunen' en zich minder actief inzetten voor de gemeenschappelijke ambities. Door de aansturing van de uitvoering bij een regiegroep te beleggen, wordt dit risico mogelijk verkleind.

De aanwezigheid van netwerken of platforms

In hoeverre is er al sprake van een lokaal netwerk of een sportraad? In 43 van de 198 lokale akkoorden was een sportraad of bestaand platform voor sportaanbieders een ondertekenaar. Zowel Adviseurs Lokale Sport als sportformateurs geven aan, dat het uitmaakt of partijen elkaar al kennen en of er al wordt uitgewisseld en samengewerkt. Dat is zeker niet overal al het geval. Soms ontmoetten partijen elkaar tijdens bijeenkomsten over het sportakkoord pas voor het eerst, of raakten er pas voor het eerst echt met elkaar in gesprek. Dat betrof soms zelf verenigingen die op hetzelfde sportpark gevestigd zijn.

'Bij de bijeenkomsten om het sportakkoord op te stellen raken voorzitters van verenigingen met elkaar in gesprek. Daar ontstaan dan weer vervolgesprekken of gezamenlijk initiatieven uit. Zelfs tussen clubs die elkaar vrijwel nooit spraken, terwijl ze op hetzelfde sportpark zitten. Die kijken nu wat ze samen kunnen doen.' (adviseur lokale sport)

⁴⁰ Zie vorige noot. Deze monitor is geen onderdeel van de monitor van het sportakkoord.

De bijeenkomsten kunnen op zichzelf een belangrijke impuls geven aan meer samenwerking en netwerkvorming. Er is een positief verband tussen de doorlooptijd van een traject, de tijdsinvestering van de sportformateur, het aantal georganiseerde groepsbijeenkomsten in het traject en het aantal nieuwe contacten of samenwerkingen dat de sportformateur heeft zien ontstaan in het traject.

‘De ontmoeting tussen de verschillende betrokkenen die deelgenomen hebben was al de meerwaarde van het hele sportakkoord. Men heeft met elkaar gepraat en er is van alles gedeeld. Dit heb ik veel terug gehoord.’ (sportformateur)

Lokaal stimuleren Adviseurs Lokale Sport de samenwerking tussen verenigingen, bijvoorbeeld door het opzetten van sportplatforms. Dat doen ze overigens niet zelf; zij regelen dat er procesbegeleiding op gezet wordt. Er zijn 53 ‘verenigingstrajecten lokale sportraad’ aangevraagd als service (sportlijn). Het feit dat hier veel interesse voor blijkt te zijn wordt gezien als een opbrengst van het sportakkoord die goed past bij de ambitie om de organisatiegraad van de sport te vergroten. Soms is er al een sportraad aanwezig, maar dat wordt niet door iedereen altijd als een voordeel gezien. Sportraden kunnen soms juist een remmende kracht zijn. Het hoeft niet meteen de vorm te krijgen van een structureel overleg, maar kan ook in lossere vorm, zoals bijvoorbeeld een Sportcafé. Belangrijk is wel, volgens een van de Adviseurs Lokale Sport, dat het initiatief hiervoor vanuit de verenigingen komt, eventueel met ondersteuning van de gemeente of buurtsportcoaches. Het moet niet te veel een ‘gemeentestempel’ dragen.

De aanwezigheid van verenigingsondersteuning

Een belangrijke voorwaarde is volgens Adviseurs Lokale Sport, dat er vanuit de gemeente of uitvoeringsorganisatie al goede contacten zijn met de verenigingen. De aanwezigheid van lokale verenigingsondersteuners (of andere contactpersonen of accountmanagers) is van belang om te weten wat er bij verenigingen speelt. Daardoor weten verenigingen zich gehoord en gekend en zullen ze eerder geneigd zijn zich voor gemeenschappelijke ambities in te zetten. Dit wordt bevestigd door de sportformateurs: daar waar reeds een sterke structuur van verenigingsondersteuning aanwezig is, verliep het proces om te komen tot een sportakkoord over het algemeen (veel) beter. Een sleutelrol daarbij wordt gespeeld door een betrokken sportserviceorganisatie en gedreven en goede buurtsportcoaches (zie paragraaf 2.16). Waar er nog geen vorm van lokale ondersteuning aanwezig is, gaan Adviseurs Lokale Sport in gesprek met de gemeente, om te kijken hoe dat gerealiseerd kan worden. De aanwezigheid van een vorm van lokale verenigingsondersteuning wordt door hen namelijk gezien als een belangrijke voorwaarde om in hun rol als adviseur van meerwaarde te kunnen zijn (zie ook paragraaf 4.1 over de rol van Adviseurs Lokale Sport).

Bestaande onderlinge relaties en machtsverhoudingen

Bovenstaande punten, de wijze waarop partners (zoals verenigingen) in het verleden bij het sportbeleid betrokken zijn geweest en het al of niet bestaan van een lokaal netwerk, zijn mede bepalend voor de onderlinge relaties. Adviseurs Lokale Sport geven aan dat soms een grote afstand tot de gemeente of het lokale sportbedrijf wordt gevoeld. En in een enkel geval is er zelfs sprake van onderling wantrouwen (in een enkel geval tussen gemeente en lokale sportservice-organisatie). Het spreekt voor zich dat dit geen goede startpositie voor vruchtbare samenwerking is.

Bereidheid van betrokken partijen om de eigen rol en taakopvatting aan te passen

Volgens Torfing e.a.⁴¹ is een van de grootste potentiële belemmeringen voor cocreatie ‘de noodzaak tot een pijnlijke omslag in de rolopvatting van de potentiële deelnemers’ (p. 819). Cocreatie, of ‘besturen met akkoorden’, vraagt zowel van de overheid als van de maatschappelijke partners een andere rol en taakopvatting. Het vraagt volgens Torfing en collega’s van *alle* betrokkenen een ‘mentale omslag’: politici en ambtenaren die zichzelf zien als ‘beleidsbepalers’ zullen moeten leren een stapje terug te doen en hun macht te delen. Managers van bijvoorbeeld uitvoeringsorganisaties die vooral willen sturen op een efficiënte bedrijfsvoering, zullen moet aanvaarden dat bij samenwerking met andere partijen het onmogelijk is alles onder controle te houden. Verenigingsbestuurders zullen moeten inzien dat de gemeente er niet alleen is om hen te ondersteunen, maar dat er gevraagd mag worden iets voor de gemeenschap of de buurt terug te doen. En professionals van sport-, zorg- en welzijnsorganisaties moeten leren samen te werken over de grenzen van hun eigen vakgebied of sector. Samenwerken en cocreatie vragen om een ware ‘cultuuromslag’, een andere manier van denken en doen. Deze benodigde ‘roltransformatie’ is lastig, omdat die verweven is met de identiteit van professionals en organisaties. Vervolgonderzoek zal moeten uitwijzen of en in hoeverre partijen hiertoe in staat zijn, of dat dit de samenwerking inderdaad belemmert.

De invloed van Covid-19

Naast bovenstaande factoren die specifiek zijn voor de lokale setting, hebben we op dit moment te maken met (de gevolgen van) een pandemie. Dit lijkt vooral bij tweedetranchegemeenten te spelen. Daar loopt het proces soms moeizaam. Gemeenten en verenigingen hebben andere prioriteiten. Zowel sportformateurs als Adviseurs Lokale Sport rapporteren dat het sowieso vaak lastig is om verenigingen betrokken te houden. Verenigingen zijn normaal gesproken voornamelijk druk met lopende zaken en daar komt corona nog eens bovenop. Dat blijkt ook wel uit de grote toename van de vragen over corona bij de helpdesk voor het sportakkoord (zie paragraaf 4.4). Dat de invloed van corona niet altijd negatief is, blijkt uit de volgende uitspraak van een van de Adviseurs Lokale Sport.

‘Wel zie je dat door corona de onderlinge binding en de band met de gemeente is versterkt. Daar zijn een paar mooie initiatieven uit voortgekomen, zoals het openstellen van de accommodatie voor niet-leden. Bijvoorbeeld door middel van een tijdelijk zomerlidmaatschap aan te bieden. Of door de hekken van het sportpark te openen voor de mensen uit de buurt. Of de ontwikkeling van een athletic skills park bij een voetbalvereniging.’ (adviseur lokale sport)

Ondanks dat corona duidelijk voor obstakels in het proces heeft gezorgd, zijn er op veel plaatsen creatieve oplossingen gevonden om daar mee om te gaan. Dat blijkt wel uit het feit dat vrijwel alle gemeenten die in juni 2020 nog een concept hadden, nu in november het wel hebben gehaald om een akkoord op te leveren (paragraaf 2.1).

Wisselwerking tussen de context en het samenwerkingsverband

Bovenstaande belemmerende en bevorderende factoren bepalen of er in een gemeente een gunstige uitgangspositie is om tot vruchtbare samenwerking of alliantievorming te komen. De genoemde contextfactoren zijn bepalend voor de vraag of het überhaupt lukt om tot vruchtbare samenwerking te komen. In theorie zou dat kunnen betekenen, dat in een bepaalde gemeente onvoldoende condities

⁴¹ Torfing, J., Sørensen, E., & Røiseland, A. (2019). Transforming the Public Sector Into an Arena for Co-Creation: Barriers, Drivers, Benefits, and Ways Forward. *Administration and Society*, 51(5), 795–825.

aanwezig zijn om te besturen met een akkoord. In zo'n geval zou eigenlijk eerst gewerkt moeten worden aan het creëren van een gunstiger uitgangspositie voor vruchtbare samenwerking. Dat geldt met name wanneer er sprake is van slechte onderlinge verhoudingen.

Deze contextfactoren zijn niet statisch, maar kunnen in de loop der tijd veranderen en de verdere samenwerking negatief of positief beïnvloeden. De samenwerking die rondom het sportakkoord is ontstaan, kan deze contextfactoren ook beïnvloeden. Zo hebben de bijeenkomsten bijgedragen aan de ontwikkeling van een lokaal netwerk. En indien de samenwerking goed verloopt, kan dat op zichzelf weer een gunstige invloed hebben op de onderlinge verhoudingen en het onderling vertrouwen. Het omgekeerde is echter ook waar: negatieve ervaringen kunnen het klimaat voor samenwerking (verder) doen verslechteren. Het proces van de totstandkoming van het lokale sportakkoord kan hierin al een bepalende rol vervullen, zoals verderop zal blijken.

Aanjagers voor samenwerking

De omgevingscondities herbergen bevorderende en belemmerende factoren voor samenwerking. Die bepalen in hoeverre er een gunstig klimaat is voor succesvolle cocreatie. Maar om het proces van samenwerking op gang te brengen, zijn 'aanjagers' (*drivers*) nodig. Voor de lokale sportakkoorden zijn de belangrijkste aanjagers:

Initiërend leiderschap

De sportformateurs hebben hierin een cruciale rol gespeeld (zie paragraaf 3.1 over de rol van sportformateurs). Zij waren de aanjagers die de partijen bij elkaar brachten, enthousiasmeerden en inspireerden. Het was belangrijk dat de formateurs een onafhankelijke positie hadden (zie ook paragraaf 3.1).

'Als formateur ben ik onafhankelijk en vrij van politieke ideeën of langsepende fricties. Het is goed dat iemand van buiten dit proces aanjaagt. Daarnaast zal niemand de tijd hebben binnen reguliere werkzaamheden om het eigenaarschap van het proces dusdanig op te pakken.'
(sportformateur).

Voor de wijze waarop zij de regie op het proces hebben gevoerd, is doorslaggevend. Maar er zijn meer mensen nodig om de samenwerking aan te jagen. Met name de gemeente en/of de lokale sportservice-organisatie spelen hierbij een cruciale rol. Sportformateurs noemen als succesfactor, de aanwezigheid van een betrokken wethouder en betrokken en kundige beleidsambtenaren. Als knelpunten werden genoemd: beleidsambtenaren die te weinig tijd hadden, of een gemeenteraad die weinig prioriteit gaf aan het sportakkoord.

De directe aanleiding of noodzaak tot samenwerking

De directe aanleiding voor de lokale akkoorden was het Nationaal Sportakkoord en de uitnodiging om met alle betrokken partijen lokaal tot een akkoord te komen. Dat bleek niet aan dovemansoren gericht, gezien het feit dat bijna alle gemeenten inmiddels een sportakkoord hebben en het grote aantal partijen dat daarbij betrokken is. Er was volgens de sportformateurs over het algemeen sprake van een grote betrokkenheid onder de partijen, wat erop kan wijzen dat deze partijen de noodzaak van samenwerking inzien. Er zijn ook sportformateurs die aangeven dat de betrokkenheid van sommige partijen gering was. Zowel sportformateurs als Adviseurs Lokale Sport geven aan dat het voor clubs niet altijd duidelijk is wat het sportakkoord voor hen kan betekenen.

Wederzijdse afhankelijkheid

Samenwerking staat of valt met het besef, dat men anderen nodig heeft om iets voor elkaar te krijgen. De eerder genoemde moeilijkheid om de eigen bestaande rol opvatting los te laten, kan daarbij hinderend

zijn. Een mogelijke aanwijzing daarvoor is de moeilijkheid om tot goede afspraken te komen over de uitvoering. Sportformateurs gaven aan dat met name het bepalen van de bijdrage en inzet per partij en de verdeling van financiële lasten moeizaam verliep.

6.3 De dynamiek van het samenwerkingsverband

Het tweede element uit het raamwerk van ‘samenwerkend besturen’ betreft het functioneren van het samenwerkingsverband of de lokale alliantie. Uit het voorgaande wordt duidelijk, dat dat niet los kan worden gezien van de lokale context en de aanjagers voor de samenwerking. Het samenwerkingsverband ontwikkelt, mede onder invloed van de context en de aanjagers, eigen (impliciete en expliciete) regels, principes, normen en besluitvormingsprocedures, die de wijze van samenwerking bepalen. Iedere alliantie of samenwerking ontwikkelt zo een eigen dynamiek. Deze dynamiek bepaalt, tezamen met de acties die uit de samenwerking voortkomen, het succes van het samenwerkingsverband.

De **samenwerkingsdynamiek** kent een drietal componenten: 1) een open en constructieve uitwisseling, 2) binding en 3) de ontwikkeling van vermogen tot gezamenlijk handelen.

1. Open en constructieve uitwisseling

Deze component heeft betrekking op het belang van een open en eerlijke dialoog, waarin alle betrokken partijen goed zijn vertegenwoordigd en waar ieders zienswijzen, motieven en belangen voldoende voor het voetlicht kunnen komen. Het gaat erom dat de deelnemers samen kunnen komen tot een open en constructieve uitwisseling van visies, ideeën en mogelijke oplossingen. Daarbij is het belangrijk dat de *juiste* partijen aan tafel zitten en geen belanghebbende partijen worden buitengesloten. Een open en constructieve uitwisseling maakt het mogelijk dat de partijen tot een gedeelde visie komen (waar willen we heen?) en een gedeeld idee over hoe daar te komen. Dit is een gezamenlijk leerproces, dat loopt via een viertal processtappen:

- Ontdekken (*discovery*) van de gemeenschappelijke en uiteenlopende belangen, zorgen en waarden en een verkenning van het vraagstuk en de informatie die daarover voorhanden is.
- Omschrijving (*definition*) van het vraagstuk, de ambities of doelen om de situatie te veranderen en het ontwikkelen van een gemeenschappelijke taal.
- Open gesprek (*deliberation*) over de gedeelde belangen, de wijze waarop kansen benut kunnen worden en hoe er meerwaarde gecreëerd kan worden.
- Overeenkomen (*determination*) wat de gemeenschappelijke aanpak wordt, welke procedures in het verloop van het proces worden gevolgd, wat de te ondernemen acties worden en hoe de taakverdeling is. Deze laatste stap is van belang in verband met de *borging*.

De sportformateurs hebben deze processtappen doorlopen (zie paragraaf 2.16). Ook de stap ‘overeenkomen’ (besluiten) is veelal gezet. Dit blijkt uit het gegeven dat in de meeste sportakkoorden afspraken zijn gemaakt over de te ondernemen acties en over de regie over de uitvoering. Over financieren zijn minder vaak afspraken gemaakt.

Dat de sportformateurs oog hebben gehad voor een open en constructieve uitwisseling blijkt uit de wijze waarop zij invulling hebben gegeven aan hun rol. Door hen werden de volgende punten genoemd die daarbij van belang zijn (zie ook paragraaf 3.1):

- De onafhankelijke positie van de sportformateur (108 keer genoemd).
- Samenbrengen van partijen uit verschillende sectoren en partijen die elkaar nog niet goed kenden en deze met elkaar in gesprek brengen.
- Gelijkwaardig gesprek faciliteren en ervoor zorgen dat alle partijen een even belangrijke stem krijgen, ook de partijen die kleiner zijn of normaal gesproken minder inbrengen.
- Zorg dragen voor een veilige gespreksomgeving voor alle betrokkenen.

De ondersteuning via intervisie, informatie en ondersteuning heeft de sportformateurs geholpen deze rol zo goed mogelijk te laten invullen (zie paragraaf 3.2).

Wat uit de feedback van de sportformateurs valt op te maken, is dat er een breed scala aan organisaties bij de totstandkoming van het sportakkoord betrokken is geweest, zowel van binnen als van buiten de sport (zie paragraaf 2.14). Naast de gemeente en sportverenigingen waren in bijna alle trajecten maatschappelijke organisaties uit welzijn/zorg en onderwijs en andere sportaanbieders aangehaakt. Het bedrijfsleven was veel minder vaak van de partij. Ook moet de aantekening worden gemaakt, dat het aandeel betrokken verenigingen op het totaal van het aantal verenigingen in de gemeente klein is (zie paragraaf 2.16). Met name de kleine sportverenigingen ontbraken vaak bij de bijeenkomsten.

Er is over het algemeen redelijk veel tijd geïnvesteerd in gesprekken met en tussen de deelnemende partijen: gemiddeld zijn er zo'n zeven bijeenkomsten geweest. Er zijn daarbij grote verschillen tussen gemeenten. De gegevens suggereren dat er een positief verband is tussen de doorlooptijd van een traject, de tijdsinvestering van de sportformateur, het aantal georganiseerde groepsbijeenkomsten in het traject en het aantal nieuwe contacten of samenwerkingen die tijdens het traject zijn ontstaan. Er is niet onderzocht of dit heeft geleid tot betere akkoorden en uitvoeringsplannen.

Sportformateurs geven aan dat het proces soms moeizaam verliep (zie paragraaf 2.16). Een van de genoemde oorzaken was het feit dat verschillende partijen verschillende belangen hebben. Ook lukte het niet altijd om de ambities en doelen concreet te maken. Het lastigst werd het op het moment dat er beslissingen moesten worden genomen over de bijdrage en inzet van de verschillende partijen en de verdeling van de financiële lasten.

Gemeenten uit de tweede tranche hebben last gehad van het feit dat door de coronamaatregelen fysieke bijeenkomsten niet langer mogelijk waren. Dat is meestal opgelost via online werken, maar dat kent toch z'n beperkingen, zeker als het gaat om een open uitwisseling van ideeën en visies. 'Je kunt veel dingen online doen, maar je kunt niet echt discussie voeren' (adviseur lokale sport). Mensen kunnen zich ook 'verstoppen', bij een fysieke ontmoeting kan dat veel minder.

2. Binding

Deze component heeft betrekking op de relationele (interpersoonlijke) verhoudingen. Is er sprake van onderling vertrouwen, wederzijds begrip en betrokkenheid bij de gezamenlijke opgave? Is er *commitment*, zowel bij de gemeenschappelijke opgave, als bij elkaar? Ontstaat er daarbij ook een zeker groepsgevoel? Onderling vertrouwen, waardering voor de onderlinge verschillen en het 'elkaar iets gunnen', zijn de belangrijkste basisvoorwaarden voor vruchtbare samenwerking. Het is van het grootste belang dat daar in het proces voortdurend aan wordt gewerkt, ook tijdens de uitvoering van het sportakkoord.

Op grond van de beschikbare informatie kunnen we nog geen uitspraken doen over de mate van binding aan elkaar en aan de gemeenschappelijke opgave. Aangezien onderling vertrouwen, wederzijds begrip en *commitment* de belangrijkste voorwaarden zijn voor vruchtbare samenwerking, is het zinvol om door middel van verdiepend vervolgonderzoek na te gaan hoe zich dit ontwikkelt.

3. Gezamenlijk handelingsvermogen

Deze component verwijst naar de functionele aspecten van de samenwerking: is het samenwerkingsverband zo ingericht dat het leidt tot een *vermogen tot gezamenlijk handelen*? Ofwel: weten de partijen daadwerkelijk de 'krachten te bundelen' en meerwaarde (synergie) te creëren ten opzichte van de situatie waarbij de afzonderlijke partijen ieder hun eigen ding doen?

Dit gezamenlijke handelingsvermogen wordt bepaald door een viertal aspecten.

De inrichting van het proces en de structuur van de samenwerking

In dit verband kan het belang van het samenstellen van een regiegroep worden genoemd. Uit de informatie van de sportformaten blijkt dat in 86 procent van de gevallen een regie- of kerngroep is gevormd (zie paragraaf 2.15). In 57 procent van de sportakkoorden wordt deze ook genoemd; slechts in 36 procent van de akkoorden zijn de invulling en taken van deze kerngroep omschreven. Er zijn signalen dat men nog zoekend is naar de juiste rolinvulling van de regie- of kerngroep. Dit vraagt nog de nodige aandacht.

Verbindend leiderschap

Voor het tot stand brengen van vruchtbare samenwerking bij de uitvoering van het lokale sportakkoord is ‘verbindend leiderschap’ nodig. Leiderschap dat in staat is een gemeenschappelijk doel tot stand te brengen, een open dialoog tussen partijen weet te faciliteren en opkomende conflicten weet op te lossen. Op zo’n manier dat recht wordt gedaan aan de verschillende perspectieven, belangen en deskundigheden en dat deze verschillen op een constructieve manier worden benut om gezamenlijk te leren en nieuwe oplossingsmogelijkheden en handelingsperspectieven te ontwikkelen.⁴² Verbindend leiderschap is daarbij niet zozeer een specifieke functie, maar eerder een ‘actieve (reflexieve) houding van deelnemers aan een samenwerkingsverband’⁴³.

In de startfase, bij de totstandkoming van de akkoorden, is deze rol ingevuld door de sportformateur. Maar ook de uitvoering vraagt om ‘verbindend leiderschap’. Er zal dus iemand moeten zijn die de rol van aanjager en verbinder van de sportformateur overneemt, zoals ook de Adviseurs Lokale Sport benadrukken. Iemand die in staat is de energie en het enthousiasme die ontstaan zijn tijdens het vormen van het akkoord vast te houden. Het blijven aanjagen van de uitvoering is belangrijk, anders bestaat de kans dat de uitvoering stopt. Sportformaten geven aan dat dit nog wel eens een grote uitdaging kan zijn. Mogelijke oplossingen die zij noemen zijn:

- Een grotere rol van de gemeente bij het bewaken van de voortgang van het sportakkoord, bijvoorbeeld door het begeleiden van de kerngroep. Vaak wordt genoemd dat hiervoor meer beschikbare uren voor beleidsambtenaren nodig zijn.
- Aantrekken van een externe partij die het proces kan blijven begeleiden. In sommige gevallen is de sportformateur gevraagd deze rol te vervullen.

De manier waarop kennis wordt gemobiliseerd en benut

Wordt er voldoende gebruikgemaakt van de kennis en expertise die de verschillende deelnemende partijen kunnen inbrengen? Ook hierover valt op dit moment nog weinig te zeggen en dit zal nader onderzocht moeten worden.

De middelen (budgetten, tijd, technische en/of administratieve ondersteuning enz.) die worden ingezet

Naast budgetten gaat het hier ook om de beschikbaarheid van menskracht: is er bijvoorbeeld iemand ‘vrijgemaakt’ om als aanjager en coördinator van het samenwerkingsverband te fungeren en is deze

⁴² Torfing, J., Sørensen, E., & Røiseland, A. (2019). Transforming the Public Sector Into an Arena for Co-Creation: Barriers, Drivers, Benefits, and Ways Forward. *Administration and Society*, 51(5), 795–825. Zie ook Bosselaar, H. & Middendorp, L. (2018): Effectiever samenwerken? Doe de dingen. In: D. Bannink & H. Bosselaar (red.): *Het probleem samenwerken. Duiden en verbinden: ironische uitwegen voor vastgelopen samenwerking*. Den Haag: Boom bestuurskunde.

⁴³ Bannink, D. & Bosselaar, H. (2018). *Het probleem samenwerken. Duiden en verbinden: ironische uitwegen voor vastgelopen samenwerking*. Den Haag: Boom bestuurskunde.

persoon hier voldoende voor gefaciliteerd? In het begin is deze rol ingevuld door de sportformateur, waar door het Rijk een budget voor ter beschikking is gesteld. Maar hoe is het vervolg geregeld?

Naast de middelen die vanuit de gemeente, de uitvoeringsorganisatie of de partners kunnen worden ingezet, is er ook de ondersteuning vanuit de drie implementatielijnen. Voor de sportaanbieders zijn er bijvoorbeeld Adviseurs Lokale Sport (zie paragraaf 4.1) en services beschikbaar. De adviseurs hebben bemerkt dat nog niet iedereen bekend is met hun rol en wat zij kunnen betekenen. De services zijn beschreven in paragraaf 4.2. Daar is aangegeven dat deze nog verder worden ontwikkeld. Dat dit nodig is, geven Adviseurs Lokale Sport aan. Zij constateren dat er sprake is van een wirwar van aanbod en aanbieders. Adviseurs Lokale Sport zien het als een belangrijke taak om overzicht te houden in 'de jungle' van organisaties die verenigingsondersteuning aanbieden en de verenigingen daarin de weg te wijzen. Ook zijn zij van mening dat meer maatwerk geboden is. Van groot belang is goed 'de vraag achter de vraag' te achterhalen. De behoefte van clubs moet leidend zijn en services moeten flexibeler ingezet kunnen worden, zodat deze beter aansluiten op de specifieke vraag. Met name procesbegeleiding wordt als waardevol gezien, bijvoorbeeld bij het opzetten van een lokaal sportplatform. Maar ook dat zou meer op maat kunnen worden gesneden. Zoals hierboven al is aangegeven, benadrukken Adviseurs Lokale Sport vooral het belang van de aanwezigheid van verenigingsondersteuning op lokaal niveau.

6.4 Acties en uitkomsten

Gezamenlijke acties

Uiteindelijk is de samenwerking erop gericht om gezamenlijke acties uit te voeren, dat wil zeggen: acties die zonder samenwerking niet mogelijk zouden zijn geweest (de *output*). In de meeste gemeenten is nu het punt bereikt waarop deze uitgevoerd gaan worden, of is men met de voorbereiding daarvan bezig. In dit stadium valt daar dus nog niet veel over te zeggen. Een Adviseur Lokale Sport waarschuwt wel voor het risico dat het allemaal 'losse projectjes' worden en de samenhang uit het zicht verdwijnt.

In de meeste akkoorden worden acties (of interventies) benoemd (zie paragraaf 2.13). Het is de vraag of deze interventies ook niet gedaan zouden zijn zonder een sportakkoord. Ook is het de vraag of voor deze interventies samenwerking noodzakelijk is, of dat door samenwerking de interventies beter zouden zijn en meer impact zouden hebben. Om die vragen te kunnen beantwoorden, is nader onderzoek nodig.

Uitkomsten

De gezamenlijke acties leiden, als het goed is, tot (gewenste) uitkomsten (de *outcome*). Het raamwerk maakt een onderscheid tussen *impacts* en aanpassingen (*adaptations*).

Impacts

Impacts zijn de 'bedoelde (en onbedoelde) veranderingen in de toestand van de systeemcontext'. Ze kunnen betrekking hebben op toegevoegde 'publieke waarde', bijvoorbeeld een sociale of technologische innovatie die de gezondheid en/of het welzijn van mensen bevordert. *Impacts* kunnen op korte termijn optreden, de zogenaamde 'results on the ground', (bv. verhoogde sportdeelname). Ze kunnen echter ook een kwestie zijn van de lange termijn (bv. gezondheidswinst). Over de impact van de lokale sportakkoorden, zowel op de korte als op de langere termijn, valt natuurlijk in dit stadium nog weinig te zeggen.

Aanpassingen

De veranderingen als gevolg van de gezamenlijke inspanningen gaan vaak in kleine stapjes. Op termijn kunnen die echter tot substantiële veranderingen leiden: een verandering op systeemniveau (*transformative change*). Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een herinrichting van de ondersteuning van verenigingen. Het kan ook leiden tot een verandering van het samenwerkingsverband zelf, bijvoorbeeld in een versterking van de samenwerkingsdynamiek, en zo bijdragen aan de versterking

van het gemeenschappelijk probleemoplossend vermogen. Monitoring en evaluatie zijn belangrijke instrumenten voor het samenwerkingsverband om zichzelf en de acties aan te kunnen passen. Het is een onmisbaar onderdeel van ‘lerend beleid’: beleid dat voortdurend wordt aangepast en verbeterd door gebruik te maken van de ervaringen vanuit de praktijk (zogenaamde *feedback loops*, zoals ook in figuur 6.1 is weergegeven). Dat de lokale partijen het belang hiervan inzien, kan worden afgeleid uit het feit dat in de overgrote meerderheid van gemeenten afspraken over monitoring en evaluatie zijn of worden gemaakt. In slechts 13 procent van de gemeenten is dit niet gebeurd (zie paragraaf 2.15).

6.5 Conclusie

Met behulp van het integratieve raamwerk ‘samenwerkend besturen’ zijn de lokale processen in beeld gebracht. Gebruikmakend van de feedback van sportformaten en Adviseurs Lokale Sport zijn belangrijke contextfactoren op een rij gezet die belemmerend, dan wel bevorderend kunnen zijn voor de lokale samenwerking. En er is een eerste indruk gegeven van het ontstaan van de samenwerking tijdens de ontwikkeling van het lokale sportakkoord. Het was nu dus vooral een terugblik op de totstandkoming van de akkoorden. Het beeld dat daarbij opdoemt is voornamelijk positief: er zijn vele lokale akkoorden gesloten en daar waren veel uiteenlopende partijen bij betrokken. Het traject dat daarbij onder leiding van de sportformaten is doorlopen, lijkt doorgaans een goede basis te hebben gelegd voor verdere samenwerking. En dat ondanks de lastige situatie die door de corona-uitbraak is ontstaan. De grote uitdaging die nu voorligt, is om de ontstane energie vast te houden en alle partijen binnenboord en betrokken te houden. Of dit zal lukken, is onderwerp van vervolgonderzoek. Het gebruikte raamwerk vormt hiervoor een goede basis. Het biedt een bruikbaar perspectief om de uitvoering en verdere ontwikkeling van het samenwerkingsverband, alsmede de impact van de gezamenlijke inspanning en acties, te kunnen volgen. Dat zou onder meer kunnen worden gedaan door middel van verdiepend vervolgonderzoek in de vorm van lokale casestudies. Van belang is, dat daarin meerdere perspectieven worden meegenomen, door verschillende partijen die een rol spelen bij de uitvoering van de lokale sportakkoorden (zoals bijvoorbeeld buurtsportcoaches) in het onderzoek te betrekken.

7. Slotbeschouwing

Hoe zit het sportakkoord in elkaar?

De matrix die in de inleiding van het rapport werd geïntroduceerd laat zien hoe het sportakkoord ‘werkt’, aan de hand van de inhoudelijke thema’s en de implementatielijnen die in elkaar grijpen. Ten opzichte van ‘ouder’ sportbeleid is de verregaande integratie van het beleid vernieuwend. Niet eerder waren landelijk, lokaal en het beleid van de sportsector zelf zo nauw met elkaar verbonden en op elkaar afgestemd, en niet eerder werd daarbij zo’n veelomvattende focus op de sportsector gehanteerd. Zo was ‘(duurzame) sportinfrastructuur’ tot aan het sportakkoord iets waar alleen gemeenten zich mee bezig hielden, en was ‘positieve sportcultuur’ iets waar vooral de georganiseerde sport aan werkte. Op alle thema’s wordt nu door drie partners in de UitvoeringsAlliantie samengewerkt en daarmee ontstaan nieuwe mogelijkheden voor optimalisatie van het beleid en vergroting van de beleidseffectiviteit.

In deze rapportage werd een overzicht gegeven van de ontwikkelingen in de implementatielijnen. Daarnaast is uitgebreider aandacht besteed aan een belangrijk onderdeel waar vanuit de lokale lijn op is aangestuurd; namelijk de vorming van de lokale sportakkoorden. In deze rapportage stonden die lokale processen, maar ook de betrokken partijen, en de daarbij relevante ondersteuningsstructuren vanuit de drie implementatielijnen, centraal. Hoofdstuk 6 is gewijd aan een analyse van de lokale processen, door te kijken welke factoren een rol spelen om tot een vruchtbaar samenwerkingsverband te komen en het lokale akkoord uit te voeren.

Dat in deze voortgangsrapportage de lokale processen nader zijn bekeken, is een logisch gevolg van de fase waarin het sportakkoord zich bevindt. Het merendeel van de gemeenten heeft een lokaal sportakkoord gesloten en gaat over op de uitvoering. Het is dus een goed moment om te reflecteren op het verloop en de opbrengsten van de fase van akkoordvorming op lokaal niveau. En om vooruit te kijken naar de fase van uitvoering, mede op basis van getrokken lessen en aandachtspunten vanuit de voorgaande fase. In dit hoofdstuk wordt een beschouwing gegeven op het hele sportakkoord, dus zowel de lokale akkoorden als alle (ondersteunings)activiteiten op landelijk niveau en vanuit de sport. Die landelijke acties en ondersteuningsstructuren staan niet meer op een beginpunt, maar zijn nu ruim anderhalf jaar in bedrijf. Ook daarvoor geldt dat, in het kader van lerend beleid, terug- en vooruitkijken zinvol is. In deze slotbeschouwing gaan we eerst in op wat het sportakkoord oplevert, op verschillende activiteiten- en opbrengstenniveaus. Daarna benoemen we een aantal zaken die in de komende periode van belang kunnen zijn bij het inzetten van de uitvoering (lokale akkoorden) en het bijsturen of optimaliseren van de lopende activiteiten in het sportakkoord.

Wat heeft het sportakkoord tot nu toe opgeleverd?

Een belangrijke vraag is waar het sportakkoord toe leidt? Wat gebeurt er, wie zijn daarbij betrokken en wat levert het op? Over wat er gebeurt en wie daarbij zijn betrokken, wordt veel kennis opgedaan in de monitoring van het sportakkoord en is in deze en voorgaande rapportages gerapporteerd.

Procesopbrengsten en tussentijdse opbrengsten zijn op bepaalde vlakken in kaart gebracht, zoals de lokale sportakkoorden als product en nieuw ontstane samenwerkingsverbanden. Voor een groot deel zijn opbrengsten nog niet zichtbaar, simpelweg omdat het sportakkoord in de start van de uitvoeringsfase zit en het nog te vroeg is om uitspraken te doen over resultaten. Gezien de nieuwe integrale vorm van beleid die het sportakkoord kenmerkt, is het relevant om te vragen welke opbrengsten er zouden zijn geweest zonder de nieuwe aanpak van het werken met een akkoord. Met andere woorden: wat levert het sportakkoord extra op, wat er niet zou zijn zonder het sportakkoord? Om deze vraag te kunnen beantwoorden, moeten we eerst zicht krijgen op welke (proces)opbrengsten er zijn en op wat het besturen met een akkoord in potentie (extra) kan opleveren ten opzichte van top-down landelijk beleid.

De laatste vraag wordt bekeken vanuit het principe van cocreatie, zoals gebruikt in hoofdstuk 6. Bij ‘samenwerkend besturen’, zoals het besturen met een akkoord (zoals het sportakkoord), wordt uitgegaan van cocreatie als belangrijkste waarde. In hoofdstuk 6 bleek dat dit principe van toepassing is voor de samenwerking (alliantievorming) op lokaal niveau, bij de lokale sportakkoorden. Maar dit geldt ook voor het ‘samenwerkend besturen’ op landelijk niveau. Oftewel: cocreatie kan een rol spelen in alle lagen van het sportakkoord. Door de gekozen implementatiestrategie (zie de matrix) kan cocreatie plaatsvinden *binnen* de niveaus (lokale, sport- en nationale), maar ook *overlappend* tussen de lijnen en deelthema’s. Wat het besturen met een sportakkoord dus *extra* kan opleveren, vergeleken met andere typen beleidsvoering, is dat er door het ontstaan van een vruchtbare samenwerking van en constructieve uitwisseling met diverse lokale partijen, en tussen partijen in de lokale, sport- en nationale lijn, tot opbrengsten wordt gekomen, die zonder het sportakkoord niet tot stand hadden kunnen komen.

Om de vraag ‘wat gebeurt er vanuit het sportakkoord en tot welke opbrengsten leidt dit?’ te beantwoorden, gebruiken we de vier voorwaarden van de Raad van Openbaar Bestuur (ROB).⁴⁴ De vier voorwaarden zijn in de voorgaande monitorrapportage ook gebruikt om het proces van het sportakkoord te beoordelen. Volgens de Raad van het Openbaar Bestuur dient, om ‘publiek waardevol’ te kunnen zijn, bij het besturen met akkoorden aan de volgende voorwaarden voldaan te worden:

- *Borging*: houden alle partijen zich aan gemaakte afspraken en voorziet het akkoord(proces) in de borging daarvan?
- *Presterend*: faciliteert de procesarchitectuur het komen tot beoogde uitkomsten?
- *Veerkrachtig*: zijn akkoordpartners in staat om te leren van nieuwe inzichten en zich aan te passen aan veranderende omstandigheden?
- *Verbindend*: draagt het proces van het akkoord op zichzelf bij aan het dichter bij elkaar brengen van partijen?

De monitorresultaten laten zien dat het sportakkoord, dat nu bijna twee jaar loopt, veel in gang heeft gezet. Op alle thema’s wordt vanuit de implementatiestrategie gewerkt, en er zijn al veel procesopbrengsten zichtbaar. Er zijn circa 300 lokale sportakkoorden gesloten, bijna alle Nederlandse gemeenten doen mee. We zien dat in het grootste deel van de akkoorden afspraken zijn gemaakt over de uitvoering, waaruit blijkt dat is nagedacht over het inrichten van de *borging*. De inhoud is vastgelegd in het sportakkoord, wat als document een basis biedt voor de partijen die betrokken zijn en de activiteiten die ze gaan ontplooiën. De sluiting van de lokale sportakkoorden is vaak actief onder de aandacht gebracht, met een ondertekeningsmoment, filmpje (in coronatijd) en/of via social media. Dit heeft waarschijnlijk de bekendheid met het lokale sportakkoord verhoogd, maar idealiter ook het gevoel van betrokkenheid en eigenaarschap bij de ondertekenaars. In hoeverre dit het geval is, moet vooral blijken in de uitvoeringsfase.

In bijna elke gemeente zijn afspraken omtrent sturing en borging van het samenwerkingsverband gemaakt, en ze zijn vaak (maar niet altijd) vastgelegd in het lokale akkoord. De lokaal gevormde kerngroepen zijn een resultaat van de trajecten die zijn doorlopen onder leiding van de sportformateur. Naast de documenten (met ambities, doelen en maatregelen) zijn deze kerngroepen als samenwerkingsverband een belangrijke opbrengst, die duidelijk gekoppeld is aan de opzet van het sportakkoord. We zien in de trajecten dat er relatief veel aandacht is voor de samenwerking tussen sportverenigingen, wat betreft de voorgenomen acties in de akkoorden, maar ook wat betreft het samen optrekken. Zo zijn in 45 gemeenten ondersteuningstrajecten voor het vormen van een lokale sportraad aangevraagd, die via de sportlijn

⁴⁴ Raad voor het Openbaar Bestuur (2020). [Akkoord?! Besturen met akkoorden als evenwichtskunst](#). Den Haag: Raad voor het Openbaar Bestuur.

beschikbaar zijn. Het volgen van de gemaakte afspraken en daarmee het blijven bestaan van de lokale samenwerkingsverbanden is, zo blijkt uit informatie van sportformateurs en Adviseurs Lokale Sport, een belangrijk aandachtspunt, omdat de aanjagende functie van de sportformateur wegvalt. Op landelijk niveau zien we allianties ontstaan, die aangeven dat er energie en inzet op een (deel van) een thema geborgd is. De Alliantie Inclusief is in de startperiode van het sportakkoord opgericht, en bestaat uit partijen die verschillende groepen vertegenwoordigen (grotendeels uit de sport, maar ook uit welzijn). In 2020 is de Buitenspeelcoalitie ontstaan, niet als trekker van een deelakkoord, maar wel als een groep verschillende organisaties die aandacht en inzet voor het onderwerp buitenspelen (van jongs af aan vaardig in bewegen) borgt.

Het doel van de implementatiestrategie van het sportakkoord is om het proces zo in te richten dat de gewenste uitkomsten worden bereikt. In het kader van het ‘samen besturen’ is de gewenste uitkomst in dit geval dat er vruchtbare samenwerkingsverbanden ontstaan, waardoor de doelstellingen en ambities kunnen worden bereikt (*presteren*). De ondersteuningsstructuur van het sportakkoord is voor een deel gericht op het ondersteunen van de samenwerkingsverbanden, zoals de ondersteuning van sportformateurs, Adviseurs Lokale Sport, gemeenteambtenaren in interviewsessies, met materiaal en met uitvoeringsbudgetten. Daarnaast is onderdeel van de strategie dat de activiteiten op landelijk niveau en in de sportlijn ofwel directe invloed hebben op de lokale processen door ze te ondersteunen, zoals met de diensten, ofwel versterkend of inspirerend werken, zoals de Living labs en de Challenges. De diensten vanuit de sportlijn gericht op de lokale sportraden zetten bijvoorbeeld in op het versterken van de positie van de sport, waardoor de sportpartijen mogelijk een betere bijdrage kunnen leveren aan het gesprek in de gemeente. Hetzelfde principe geldt voor de interviewsessies die de VSG organiseert voor beleidsmedewerkers, waarin ze worden ondersteund bij het invulling van hun rol. Ook dit draagt bij aan het functioneren van het lokale samenwerkingsverband.

Verder is sprake van een verbreding van thema's op meerdere beleidsniveaus. Zoals duurzame sportinfrastructuur als nieuw onderdeel van landelijk sportbeleid. Deze ontwikkeling is niet toe te schrijven aan het sportakkoord, omdat het voortkomt uit de algemene duurzaamheidsopgave, maar is vervolgens wel als één van de landelijke thema's in het sportbeleid geïntegreerd. Op gemeenteniveau is positieve sportcultuur een onderwerp waaraan voorheen vooral vanuit de sport werd gewerkt. Door de integrale aanpak van het sportakkoord is dit een thema dat nu ook op gemeenteniveau aandacht krijgt. Vanuit de sportlijn (programma Versterken bonden en diensten) wordt eveneens ingezet op dit thema, voornamelijk op het aspect pedagogisch handelen voor trainers. Dit is een voorbeeld van hoe activiteiten vanuit de sportlijn inspirerend kunnen zijn voor de aanpak op verenigingsniveau. De koppeling met de lokaal aanwezige verenigingsondersteuning is hierbij van belang, zoals bijvoorbeeld in het project Clubkadercoaching gebeurt door de verbinding met de buurtsportcoachregeling te maken.

Het doel van het ‘samenwerkend besturen’ is om voordeel te halen uit het samen brengen van partijen, door te leren van verschillende en nieuwe inzichten en daardoor tot oplossingen te komen. Deze uitwisselingen zien we op verschillende plaatsen in het sportakkoord plaatsvinden, waar veel partijen bij elkaar komen. We zien op sommige plekken dat er wordt geleerd van de uitkomsten van de gehanteerde aanpak, en dat de aanpak hierop wordt aangepast (*veerkrachtig*). Dit kan op activiteitsniveau plaatsvinden, zoals bij de challenges in de nationale lijn, waarvan er twee zijn geherformuleerd en opnieuw uitgezet, omdat bleek dat de oproep niet goed aansloot bij de beoogde doelstelling. Maar ook in de sportlijn, waar de rol van de Adviseur Lokale Sport verandert, voor een belangrijk deel door de praktijkervaringen van en gesprekken met de adviseurs. Het proces is zo ingericht, met een kerngroep die ervaringen ophaalt en spreekt over de ontwikkeling van de rol en met de monitoring van een externe partij, dat er geleerd kan worden en aangepast waar nodig.

Bij de lokale processen zien we dat 54 procent van de akkoorden afspraken over monitoring en evaluatie bevatten, waar in elk geval het proces zo wordt ingericht dat het opdoen van leerervaringen mogelijk is. Dat de lokale samenwerkingsverbanden blijven monitoren is van belang voor de borging. Dit geldt voor de voortgang op de ambities die ze hebben gesteld, om te zien of ze op de goede weg zitten, maar ook voor de samenwerking zelf. Zijn bijvoorbeeld de juiste partijen (nog) betrokken (ook in relatie tot de gestelde doelen?) en verloopt de samenwerking naar ieders wens, waardoor de bereidheid om uitvoering te geven aan de afspraken er is? Op het niveau van het hele sportakkoord is het benutten van feedback en het vermogen tot aanpassing ook van belang. Het is nog niet bekend hoe dit precies gaat, maar in het afgelopen jaar is zichtbaar dat de UitvoeringsAlliantie bezig is met het optimaliseren van het proces voor de laatste jaren van het sportakkoord, gebaseerd op de inzichten uit de eerste periode, ook op basis van monitoring en evaluatie. Bijvoorbeeld in de bijeenkomst die in november 2020 werd georganiseerd door het ministerie van VWS en die als doel had actie- en agendapunten te formuleren voor het verbeteren van de implementatielijnen.

In de lokale trajecten zijn veel partijen bij elkaar gebracht en met elkaar in gesprek gegaan, en een deel van deze partijen gaat een nadere samenwerking aan door met elkaar een rol te gaan spelen in de uitvoering van het sportakkoord (of in de sturing daarop). Dit zijn zowel partijen uit de sport als uit andere sectoren. In absolute aantallen zijn het grotendeels sportverenigingen, maar ook voorheen minder bij het sportbeleid betrokken organisaties zijn betrokken, en juist dat geeft aan dat nieuwe verbindingen worden gelegd (*verbindend*). Zo zien we in de lokale akkoorden dat bij bijna elk akkoord ook andere typen sportaanbieders, en partijen uit welzijn, zorg of onderwijs betrokken zijn. En volgens eerste inschattingen van sportformateurs leiden de ontmoetingen in het kader van het sportakkoord tot nieuwe samenwerkingen tussen sportorganisaties en maatschappelijke organisaties. De mate waarin het gevoel van binding tussen partijen behouden blijft, is van belang voor het functioneren van de kerngroep en daarmee voor het verwachte succes in de uitvoering. Vanuit het perspectief van de doelstelling van het thema inclusief sporten en bewegen, is de betrokkenheid van een grote verscheidenheid aan organisaties waardevol, omdat hierdoor de achterban wordt verbreed. De precieze betrokkenheid van de achterban vanuit verschillende sectoren is interessant om te blijven volgen in de vervolgtrajecten. Zo zijn de sportverenigingen in aantallen het vaakst ondertekenaar van een lokaal akkoord (gemiddeld 11 per akkoord), maar is dit maar een deel van het totaal aantal verenigingen in Nederland. We zien dat sportverenigingen uit wat grotere sporten, zoals voetbal en tennis, vaker ondertekenaar van een akkoord zijn dan verenigingen uit wat kleinere sporten (hetzelfde geldt voor de verenigingen die tot nu toe vooral gebruikmaken van de diensten uit de sportlijn), maar we hebben nog weinig zicht op welke type verenigingen precies meer en minder zijn betrokken. Zijn dit voornamelijk kleinere clubs, of verenigingen met minder slagkracht? En worden zij wel goed vertegenwoordigd, bijvoorbeeld via een lokale sportraad of door één van de grotere clubs, of is hierin nog verbetering mogelijk?

Hetzelfde principe geldt voor verschillen tussen gemeenten wat betreft de mate waarin het sportakkoord ‘leeft’. We zien dat de mate van betrokkenheid van de gemeentelijke organisatie verschilt. In veel trajecten was de rol van de gemeente in combinatie met de rol van de sportformateur een succesfactor, maar zowel een te sturende, als een te afwezige rol komt ook voor. Die verschillen zitten ook in de verhouding tussen het sportakkoord en het lokale sportbeleid, die in veel gemeenten wordt beschouwd als aanvullend op elkaar, maar soms ook als losstaand of juist als vervangend. De betrokkenheid van sectoren verschilt sterk per gemeente. Waar het bedrijfsleven over de hele linie beperkter betrokken lijkt, is de betrokkenheid van sportaanbieders en bijvoorbeeld onderwijs soms heel groot, maar in andere gemeenten weer beperkt.

De overgang van akkoord naar uitvoering

We hebben in de vorige paragraaf beschreven dat het sportakkoord veel in gang heeft gezet, dat er veel gebeurt op verschillende niveaus en dat er al mooie (proces)opbrengsten zijn te benoemen. Het Nationaal

Sportakkoord zit al even in de uitvoeringsfase. De lokale sportakkoorden staan, over de breedte genomen, op de drempel van akkoordvorming naar uitvoering. De komende periode zal in het teken staan van de uitvoering, en dan zal blijken hoe dit verloopt. Dit is een spannende fase, waarin het een belangrijke uitdaging is de ontstane energie en verbindingen te behouden en in te zetten voor de uitvoering. Gezien de processen in de fase van akkoordvorming al sterke verschillen vertoonden, meer wat betreft proces dan wat betreft inhoud, is het te verwachten dat die verschillen er ook in de uitvoeringsfase zullen zijn. Een aantal aandachtspunten wordt hieronder uitgewerkt.

De relatie tussen het gevormde lokale sportakkoord en het lokale (sport)beleid in de gemeente werd eerder genoemd als punt waarop verschillen tussen gemeenten zichtbaar zijn. In de meerderheid van de gemeenten wordt het lokaal sportakkoord volgens de sportformatoren gezien als aanvulling op het gemeentelijk sportbeleid, maar in een deel van de gemeenten wordt het er geheel los van gezien, of juist het tegenovergestelde, als vervanging. Een aanvullende relatie kan vanuit gemeenteperspectief betekenen dat het sportakkoord wordt gezien als voeding en als extra mogelijkheid (wat betreft middelen, instrumenten en mensen) voor het sportbeleid. Een geheel losstaande relatie kan betekenen dat de gemeente het sportakkoord niet gezamenlijk oppakt met de partners, en dat er minder verbindingen worden gelegd met het sportbeleid. De relatie tussen sportakkoord en sportbeleid kan heel verschillend worden ingevuld. Het is vooral van belang dat de mogelijke kansen van verbinding tussen akkoord en beleid benut worden, maar dat de gezamenlijke aanpak van het sportakkoord en de regie op de uitvoering van de partners (in de kerngroep) behouden blijft. Gezien deze verschillen tussen gemeenten, hebben zij wellicht baat bij verschillende vormen van ondersteuning of begeleiding, vanuit de ondersteuningsstructuren.

Verenigingsondersteuning krijgt veel aandacht in het sportakkoord, ook in de lokale akkoorden. Zowel op landelijk niveau als op lokaal niveau bestaat een veelheid aan ondersteunende organisaties, functies en materialen. Een speerpunt hierbij is de focus op de sportaanbieder te houden, en vanuit de behoefte van de aanbieder de juiste ondersteuning te kunnen geven. Dit kan betekenen dat verschillende ondersteuningsniveaus verschillende taken op zich nemen, omdat een taak beter past. Zo is bijvoorbeeld te zien dat, als gevolg van de beperkende coronamaatregelen, veel ondersteuningsactiviteiten digitaal plaatsvinden. Vooral voor het type ondersteuning waarmee een groot publiek kan worden bereikt, en waarbij informeren of inspireren het doel is, zijn deze kanalen geschikt. Voor meer intensieve begeleiding in de uitvoering, bijvoorbeeld als vervolgtraject op een informatiebijeenkomst, is lokaal maatwerk nodig. Die verhouding tussen landelijke en lokale verenigingsondersteuning, en bijvoorbeeld het effect van de coronacrisis daarop, is een belangrijk vraagstuk. In de herziening van de sportlijn voor de resterende periode van het sportakkoord wordt dit onderwerp terecht benoemd.

De looptijd van het sportakkoord is dit jaar met een jaar verlengd naar december 2022. Dit geeft aan dat het sportakkoord door de beleidspartners wordt omarmd, maar ook dat het belangrijk wordt gevonden extra tijd te besteden aan de uitvoering en het inbedden van ingezette acties. In de afgelopen maanden wordt steeds nadrukkelijker nagedacht over hoe de resterende tijd van het sportakkoord zo goed mogelijk in te vullen. De in november 2020 georganiseerde bijeenkomst door het ministerie van VWS hierover illustreert dit. Ook wordt voorzichtig nagedacht over de periode 'na het sportakkoord', nog wel voornamelijk door de landelijke partners. Het borgen van de ontstane energie en activiteiten is een belangrijk punt. De beschikbare middelen en structuren van het huidige sportakkoord lopen namelijk tot eind 2022. Het vraagstuk van de borging, juist na de looptijd van het sportakkoord, speelt ook op lokaal niveau. In de lokale sportakkoorden is regelmatig te zien dat het akkoord is gesloten voor een looptijd gelijk aan die van het Nationaal Sportakkoord. De beschikbare financiële middelen voor de uitvoering op lokaal niveau (zoals uitvoeringsbudgetten en diensten uit de sportlijn) zijn beschikbaar tot einde looptijd. Dit zorgt ervoor dat in de lokale akkoorden vaak voor deze periode vooruit wordt gekeken, omdat in dit stadium deze financieringsbronnen uit het landelijke budget de basis van de uitvoering vormen. Dit is een

aandachtspunt, waar een goede borging van de lokale allianties, maar ook een verbreding van soorten budgetten, kan bijdragen aan voortzetting van het lokale sportakkoord.

In de processen van de lokale akkoorden zitten we in de fase van planvorming naar uitvoering, van denken naar doen. In de doorlopen processen ontstond veel energie. Partijen die elkaar nog niet kenden ontmoetten elkaar, er mochten ambities worden uitgesproken en plannen worden gemaakt, en er is beschikbaar budget. De ontstane energie moet behouden blijven en soms moeten vragen over de borging worden beantwoord. Wie is de trekker van het lokale akkoord, wie wordt (of worden) daarvoor aangewezen en welke rol kan de buurtsportcoach daarbij spelen? Hoe verloopt de uitvoering van het lokale sportakkoord dat is gesloten, maar ook, hoe gaan we verder na de afloop van de sportakkoordperiode in 2022? In dit rapport is onder andere beschreven hoe de rol van de sportformateur, de beschikbare middelen en andere inzetten vanuit de implementatielijnen gericht waren op het aanjagen en ondersteunen van de vorming van de lokale akkoorden. Tegelijkertijd heeft die inzet ook al betekenis gehad voor de lokale context in een gemeente (zie ook hoofdstuk 6). De lokale context is ook aan verandering onderhevig, en is waar mogelijk of nodig op plekken al verbeterd vanuit de structuren van het sportakkoord, bijvoorbeeld door partijen bij elkaar te brengen en een netwerk te gaan vormen als bleek dat dit nog niet aanwezig was. Of door als sportformateur aandacht te besteden aan het verbeteren van onderlinge verhoudingen tussen partijen, wanneer bleek dat die voor een gereserveerde houding zorgden. Bij de akkoordvorming en het opstarten van de lokale processen is op allerlei manieren ondersteuning geboden. Het proces stopt echter niet bij het sluiten van het akkoord. Er is een proces in gang gezet waarin het gevormde samenwerkingsverband en de lokale context zich zijn gaan ontwikkelen (zie ook hoofdstuk 6). Daar is blijvende aandacht en ondersteuning voor nodig. Die aandacht en ondersteuning is er bijvoorbeeld in de vorm van de Adviseur Lokale Sport en de diensten uit de sportlijn. Wellicht is ook intensievere ondersteuning bij de uitvoering van het sportakkoord waardevol, ook weer rekeninghoudend met de verschillen tussen gemeenten.

Monitoring van het vervolg

Met de reeks voortgangsrapportages die gedurende de looptijd van het sportakkoord worden opgesteld, wordt informatie geboden over de ontwikkelingen en bewegingen binnen het sportakkoord, zowel over de inhoudelijke thema's als over de implementatielijnen. Een vraag die nog moeilijker is te beantwoorden, deels door de fase van uitvoering waar het akkoord nog in zit, is wat de potentiële impact van het sportakkoord is. Een belangrijk onderdeel hiervan is de behoefte aan kennis over hoe het op lokaal niveau nu werkelijk gaat en wat dit oplevert. Tegelijkertijd blijkt uit de monitoruitkomsten dat er grote lokale verschillen bestaan. Deze kunnen deels verklarend zijn voor het verloop van het proces, en kennis hierover biedt de mogelijkheid om de juiste ondersteuning te bieden. Daarom is het wenselijk om te blijven volgen hoe de processen lokaal verlopen en welke factoren hier een rol spelen.

Als onderdeel van het monitoren wordt in de komende periode een vragenlijst onder Adviseurs Lokale Sport uitgezet. Daarnaast is het gewenst om, naast het perspectief van de sportformateur en de Adviseur Lokale Sport, een breder perspectief te krijgen. Voor de monitoring kan dit betekenen dat het verdiepend volgen van lokale cases, juist na het sluiten van het sportakkoord, wenselijk is. Dit zou kunnen via het bevragen van sleutelfiguren in lokale processen. Dit biedt de mogelijkheid om te kijken hoe de verwachtingen en aandachtspunten (vanuit bevragingen van sportformatoren en Adviseurs Lokale Sport) uitwerken. Om de methodiek en kennis over het volgen van de lokale processen te verdiepen en te stroomlijnen, is een overleg gaande tussen Kenniscentrum Sport & Bewegen, Team Sportservice, een aantal hogescholen en het Mulier Instituut. Tot slot is het relevant om bij het volgen van de lokale processen zicht te houden op de aangesloten partijen. Interessant daarbij is de diversiteit aan stakeholders en de achterbannen die zij vertegenwoordigen, maar ook hoe de mate van betrokkenheid zich ontwikkelt naarmate het proces vordert. Ditzelfde geldt voor het sportakkoord op nationaal niveau,

waar een groot aantal partijen uit verschillende sectoren ondertekenaar is, en waarvan het interessant is om te zien hoe hun betrokkenheid zich verder ontwikkelt.

Bijlage 1. Ondersteuning Nationaal Sportakkoord

B1.1 Lokale lijn

Doelen en opzet lokale lijn

De lokale lijn focust op het breder verankeren en duurzaam versterken van sport en bewegen als doel en middel in de samenleving. Met nieuwe samenwerkingsverbanden op lokaal (of regionaal) niveau moet met gezamenlijke inzet, budgetten en energie aan gedeelde ambities worden gewerkt. Binnen de lokale lijn worden met behulp van een sportformateur en een uitvoeringsbudget lokale sportakkoorden opgesteld en uitgevoerd. De lokale akkoorden worden idealiter ondertekend door verschillende lokale partijen, zowel van binnen als buiten de sport. Een lokaal sportakkoord is volgens het ministerie van VWS 'een set aan afspraken tussen gemeenten, sportaanbieders en maatschappelijke partners, en eventueel bedrijven en fondsen'. De maatschappelijke partners zijn bijvoorbeeld partijen uit onderwijs, welzijn, zorg of cultuur. De akkoorden moeten een visie en onderbouwing hebben en moeten aanzetten tot uitvoering, lokale samenwerking en verbinding. De ambities uit het Nationaal Sportakkoord (de zes deelakkoorden) vormen een bron van inspiratie, maar zijn niet dwingend voor de lokale akkoorden. Gemeenten kunnen desgewenst samen met andere gemeenten optrekken en een regionaal sportakkoord opstellen.

Om de lokale akkoorden vorm te geven, kunnen gemeenten aanspraak maken op ondersteuning vanuit het Rijk voor de aanstelling van een sportformateur en voor een uitvoeringsbudget om het lokale sportakkoord mee uit te voeren.

1. Ondersteuning voor de inzet van een sportformateur

Gemeenten die een lokaal sportakkoord willen opstellen, kunnen budget aanvragen om een sportformateur aan te stellen. Deze sportformateur moet optreden als procesbegeleider bij de totstandkoming van een lokaal akkoord. Het is zijn/haar taak om verschillende partijen aan tafel te krijgen en het gesprek over de invulling van een lokaal sportakkoord te faciliteren. De sportformateur stelt vervolgens samen met de lokale partijen het akkoord op. Het budget voor de sportformateur is eenmalig 15.000 euro. Bij de aanvraag moeten gemeenten een intentieverklaring voor een sportakkoord aanleveren, die ondertekend moet zijn door het college van B en W en minstens drie sport- en beweegaanbieders. Gemeenten die werken aan een regionaal akkoord kunnen de budgetten voor de sportformateur bundelen en gezamenlijk één formateur aanstellen.

2. Budget voor de uitvoering van een lokaal sportakkoord

Na de totstandkoming van een lokaal sportakkoord hebben gemeenten de mogelijkheid een uitvoeringsbudget aan te vragen, om aan de ambities uit het akkoord te gaan werken. De hoogte van het uitvoeringsbudget is gekoppeld aan het inwonertal van de gemeente en varieert tussen 10.000 en 200.000 euro. Bij de aanvraag van het uitvoeringsbudget moeten gemeenten een intentieverklaring en het afgesloten sportakkoord aanleveren.

Gemeenten dienen het budget aan te vragen bij VSG. De aanvraagprocedure voor de budgetten verliep in halfjaarlijkse circulaire. De ondersteuningsregeling loopt tot 2021.

Sportformateur

De sportformateur wordt aangesteld als procesbegeleider bij de totstandkoming van een lokaal akkoord. Het is zijn taak om verschillende partijen aan tafel te krijgen en het gesprek over de invulling van een lokaal sportakkoord te faciliteren. De sportformateur stelt vervolgens samen met de lokale partijen het akkoord op. VSG heeft een profiel voor de sportformateur opgesteld en een aantal uitgangspunten voor de uitvoering van de functie ontwikkeld, namelijk:

- Gelijkwaardigheid: alle betrokken partijen bij het lokale sportakkoord moeten dezelfde gelijkwaardigheid ervaren.
- Tijdsplan: de balans zoeken tussen de tijd nemen voor het proces en de tijd begrenzen.
- Inspiratie: een toekomstperspectief ontwikkelen.
- Startfoto en feiten: gebruikmaken van actuele data over sport en bewegen in de gemeente.
- Lokaal maatwerk: zorgen voor een goede en brede vertegenwoordiging van de lokale sport- en beweegsector en maatschappelijk middenveld.
- Onafhankelijkheid: de sportformateur moet het gesprek faciliteren en niet oordelen.
- Houd het zuiver, baken af: waakzaam zijn op de afbakening van de opdracht (opstellen van een lokaal sportakkoord).
- Gezamenlijke agenda, gedeelde verantwoordelijkheid: het lokale proces zo organiseren, dat elke partij eigenaarschap ervaart en heeft.
- Leer en deel kennis en ervaring: het delen van voortgang, successen en tegenslagen.
- Borging: zorgen voor borging van de plannen uit het lokale sportakkoord en het lokale netwerk, voor na het vertrek van de sportformateur.

De sportformateur wordt ondersteund door VSG, onder andere op de volgende manieren:

- bijeenkomsten voor sportformatoren: een startbijeenkomst, een intervisiebijeenkomst en een evaluatiebijeenkomst;
- begeleiding in de vorm van een helpdesk;
- ondersteuningsmateriaal, zoals een handleiding, inspiratiesheets.

Daarnaast wordt een sportformateur gekoppeld aan een Adviseur Lokale Sport. Vanuit de sportlijn (NOC*NSF, sportbonden, NL Actief) is een team van Adviseurs Lokale Sport aangesteld, dat zich bezighoudt met het ondersteunen en versterken van de lokale sport en het stimuleren van betrokkenheid bij het sportakkoord. De taakverdeling en samenwerking tussen de sportformateur en Adviseur Lokale Sport wordt op verschillende wijzen ingevuld.

Living labs

In de G5-gemeenten (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Eindhoven) worden Living labs opgezet. Living labs zijn leeromgevingen waar innovaties op het gebied van sport en bewegen in de 'echte' wereld getest en verbeterd worden. In de labs wordt geëxperimenteerd met creatieve en innovatieve oplossingen voor complexe maatschappelijke vraagstukken. Het doel is dat andere gemeenten hiervan uiteindelijk kunnen profiteren. De methode kent een aantal uitgangspunten. Belangrijk is dat binnen een Living lab wordt gewerkt in een reallife-situatie (dus geen laboratoriumsituatie) en dat de eindgebruiker (bijvoorbeeld de wijkbewoner) een belangrijke rol heeft. Het is een doorlopend proces waarin constant wordt gecontroleerd of het doel en de gekozen oplossingsrichting nog bij elkaar aansluiten of moeten worden bijgesteld. Het doel is cocreatie door partijen met een veelheid aan kennis en ervaring uit verschillende sectoren (bijvoorbeeld overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties) te betrekken.

Opzet

De G5-gemeenten hebben voor het opzetten van de Living labs de beschikking over het maximale uitvoeringsbudget van 200.000 euro per jaar vanuit de lokale lijn van het sportakkoord. Deze gemeenten waren vrijgesteld van het opstellen van een lokaal sportakkoord als voorwaarde voor de aanvraag van het uitvoeringsbudget. Alle G5-gemeenten hebben in de eerste aanvraagronde (april 2019) direct aanspraak gemaakt op het budget voor de Living labs. In de zomer van 2019 hebben de gemeenten een eerste plan van aanpak voor het Living lab gepresenteerd aan de VSG en het ministerie van VWS. In de maanden daarna hebben ze het plan verder ontwikkeld, waarna op 8 november 2019 het definitieve plan van aanpak is opgeleverd.

B1.2 Sportlijn

Doel en uitgangspunten

De kern van de sportlijn is om vanuit de gezamenlijke sport (NOC*NSF, sportbonden en NL Actief) bij te dragen aan de lokale en landelijke samenwerking rondom de sportaanbieder (in de sportlijn 'club' genoemd) en de ondersteuning van clubs en vrijwilligers. De sportlijn moet een impuls geven aan deze processen en is daarmee een aanvulling op de activiteiten die de gezamenlijke sport al jarenlang uitvoert. De activiteiten die in de sportlijn worden uitgevoerd richten zich op de volgende onderwerpen:

- versterking en verbinding lokale sport;
- kwaliteitsvolle en effectieve verenigingsondersteuning, supportdesk en registratiesysteem;
- online kaderontwikkeling;
- positieve sportcultuur & grensoverschrijdend gedrag;
- inclusief sporten en bewegen & diversiteit;
- normen en verduurzaming sportaccommodaties;
- gezonde sportomgeving & meer mensen in beweging.

Het thema topsport is (nog) niet opgenomen in de uitwerking van de sportlijn.

Uitvoering

De uitvoering van de sportlijn is gestart in juni 2019. NOC*NSF is trekker van de uitvoering en vormt samen met de gezamenlijke sportbonden en NL Actief het uitvoeringsteam. De belangrijkste nieuwe processen in de sportlijn in het kader van de beweging van het sportakkoord (inzet op lokale samenwerking en versterking lokale sport), zijn

- de inzet van Adviseurs Lokale Sport bij elke gemeente;
- de inzet van diensten;
- de verbreding en ontwikkeling van het Sport Professionals Netwerk;
- de kwaliteitsontwikkeling van verenigingsondersteuning (diensten);
- het optimaliseren van het supportsysteem (helpdesk) en de registratiesystemen.

Daarnaast werken de partijen van de gezamenlijke sport (onder andere via bovenstaande processen) aan de verschillende thema's van het sportakkoord. Dit is vaak een voortzetting of uitbreiding van bestaande activiteiten.

B1.3 Nationale lijn

Doelen en opzet nationale lijn

Het ministerie van VWS is trekker van de nationale implementatielijns van het sportakkoord en verleent hierbinnen onder andere projectsubsidies en -opdrachten aan verschillende partijen. De nationale lijn richt zich op kennisdeling, borging en validatie rondom de thema's. Het doel hiervan is om vraagstukken te kunnen beantwoorden en gedragsverandering teweeg te kunnen brengen. In functie hiervan worden verschillende typen activiteiten uitgevoerd:

- het verlenen van projectsubsidies en -opdrachten;
- het uitzetten van challenges;
- opzetten van Communities of Practice (CoP; een CoP is een netwerk van mensen dat een gezamenlijke praktijk of belang deelt. Zij komen regelmatig bij elkaar om inzichten en ervaringen uit te wisselen en hiervan te leren om vervolgens op een andere manier te kunnen handelen);
- kennis- en validatievraagstukken.

Bijlage 2. Lokale lijn

B2.1 Overzicht van deelnemende gemeenten

Tabel B2.1 Gemeenten die in de 1^e tranche (april 2019) een aanvraag voor een sportformateur hebben gedaan en een lokaal sportakkoord hebben opgeleverd (n=155)

Aalten*	Albrandswaard	Almelo
Almere	Alphen aan den Rijn	Alphen-Chaam*
Amersfoort	Amstelveen	Arnhem
Assen	Asten	Baarle-Nassau*
Barendrecht	Beek	Beesel
Bergen (L.)	Berkelland*	Beuningen
Beverwijk	Bodegraven-Reeuwijk	Boekel
Borger-Odoorn	Borne	Bronckhorst*
Brummen	Bunschoten	Buren
Cranendonck	De Bilt	De Fryske Marren
De Wolden	Delft	Den Bosch
Den Helder*	Dinkelland	Doesburg
Doetinchem*	Dongen	Dordrecht
Druten	Duiven	Ede
Eijsden-Margraten	Elburg	Emmen
Enschede	Geldrop-Mierlo	Gemert-Bakel
Gennep	Gilze en Rijen*	Gorinchem
Gouda	Groningen	Gulpen-Wittem
Haarlem	Haarlemmermeer	Hardinxveld-Giessendam
Heemskerk	Heerenveen	Heerlen
Hellendoorn	Hellevoetsluis	Helmond
Hengelo (O.)	Het Hogeland	Heusden
Hillegom	Hilvarenbeek*	Hilversum
Hoeksche Waard	Hof van Twente	Hollands Kroon*
Hoogeveen	Hoorn	Horst aan de Maas
IJsselstein	Kaag en Braassem	Kapelle
Katwijk	Koggenland	Landgraaf
Langedijk	Leeuwarden	Leidschendam-Voorburg
Leusden	Lingewaard	Lisse
Lochem	Loon op Zand	Losser
Maastricht	Medemblik	Meppel
Middelburg	Midden-Groningen	Moerdijk
Montferland*	Mook en Middelaar	Nieuwegein
Nieuwkoop	Nijkerk	Nijmegen
Nissewaard	Noordenveld	Noordwijk
Oldenzaal	Olst-Wijhe	Oost Gelre*
Oss	Oude IJsselstreek*	Overbetuwe
Pijnacker-Nootdorp	Renkum	Rhenen
Ridderkerk	Rijssen-Holten	Rijswijk
Roosendaal	Rucphen	Schagen*
Schiedam	Stadskanaal	Staphorst
Steenwijkerland	Stein	Tiel
Tilburg	Tubbergen	Twenterand
Uden	Uithoorn	Utrechtse Heuvelrug
Valkenburg aan de Geul	Valkenswaard	Venlo
Venray	Vijfherenlanden	Vlaardingen
Voorst	West Maas en Waal	Westerkwartier
Westerwolde	Weststellingwerf	Westvoorne
Wierden	Wijchen	Wijk bij Duurstede
Winterswijk*	Woudenberg	Zandvoort
Zoetermeer	Zuidplas	Zundert
Zutphen	Zwijndrecht	

* Gemeenten die de aanvraag hebben gedaan binnen een regionaal samenwerkingsverband.

Tabel B2.2 Gemeenten die in de 2^e tranche (november 2019) een aanvraag voor een sportformateur hebben gedaan en een lokaal sportakkoord hebben opgeleverd (n=164)

Aa en Hunze	Aalsmeer	Achtkarspelen
Alblasserdam	Alkmaar	Altena
Ameland	Apeldoorn	Appingedam*
Baarn	Barneveld	Beekdaelen
Beemster	Berg en Dal	Bergeijk*
Bergen (NH)	Bernheze	Best
Bladel*	Blaricum*	Bloemendaal
Boxmeer	Brielle	Bunnik
Capelle aan den IJssel	Castricum	Coevorden
Cuijk	Culemborg	Dalfsen
Dantumadiel	De Ronde Venen	Delfzijl*
Deurne	Deventer	Diemen
Drechterland	Drimmelen	Dronten
Echt Susteren	Edam-Volendam	Eemnes*
Eersel*	Enkhuizen	Epe
Ermelo	Etten Leur	Geertruidenberg
Goirle	Gooise Meren	Grave
Haaksbergen	Halderberge	Hardenberg
Harderwijk	Harlingen	Hattem
Heemstede	Heerde	Heerhugowaard
Heeze-Leende	Heiloo	Hendrik-Ido-Ambacht
Houten	Huizen	Kerkrade
Krimpen aan den IJssel	Krimpenerwaard	Laarbeek
Landerd	Landsmeer	Laren*
Leiden	Leiderdorp	Lelystad
Leudal	Loppersum*	Maasdriel*
Maasgouw	Maassluis	Meerssen
Midden-Delfland	Midden-Drenthe	Mill en Sint Hubert
Molenlanden	Montfoort	Neder Betuwe
Nederweert	Noardeast-Fryslan	Noordoostpolder
Nuenen c.a.	Nunspeet	Oisterwijk*
Oldambt	Oldebroek	Ommen
Oosterhout	Ooststellingwerf	Opmeer
Opsterland	Ouder-Amstel	Oudewater
Peel en Maas	Pekela	Purmerend
Putten	Raalte	Renswoude
Reusel-De Mierden*	Rheden	Roerdalen
Roermond	Schiermonnikoog	Simpelveld
Sint Anthonis	Sittard-Geleen	Sliedrecht
Smallingerland	Soest	Someren
Son en Breugel	Stede Broec	Steenbergen
Stichtse Vecht	Súdwest Fryslân	Terschelling
Texel	Teylingen	Tynaarlo
Tytsjerksteradiel	Uitgeest	Urk
Vaals	Veendam	Veenendaal
Veldhoven	Velsen	Vlieland
Voerendaal	Voorschoten	Waadhoeke
Waalre	Waalwijk	Waddinxveen
Wageningen	Wassenaar	Waterland
Weert	Weesp	West Betuwe
Westerveld	Westervoort	Westland
Wijdemeren	Woensdrecht	Woerden
Wormerland	Zaanstad	Zaltbommel*
Zeewolde	Zevenaar	Zoeterwoude
Zwartewaterland	Zwolle	

** Gemeenten die de aanvraag hebben gedaan binnen een regionaal samenwerkingsverband.

Tabel B2.3 Gemeenten die in de 3^e tranche (april-juni 2020) een lokaal sportakkoord hebben opgeleverd (n=7)

Goeree Overflakkee	Lansingerland	Oostzaan
Papendrecht	Rozendaal	Scherpenzeel
Zeist		

Tabel B2.4 Gemeenten die een aanvraag voor uitvoeringsbudget hebben gedaan in april 2019 (0^e tranche; n=20)

Amsterdam	Borsele*	Breda
Den Haag	Eindhoven	Goes*
Hulst*	Kampen	Meerijstad
Noord-Beveland*	Reimerswaal*	Rotterdam
Schouwen-Duiveland*	Sluis*	Terneuzen*
Tholen*	Utrecht	Veere*
Vlissingen*		Oegstgeest**

* Regionaal sportakkoord.

** Oegstgeest heeft een lokaal sportakkoord opgesteld en uitvoeringsbudget aangevraagd in november 2019, zonder gebruik te maken van een sportformateur. De gemeente neemt dus deel aan de regeling, maar heeft een ander traject doorlopen.

B2.2 Ondertekenende partijen van de lokale sportakkoorden

Tabel B2.5 Overzicht van het aantal ondertekenaars van de lokale sportakkoorden, totaal en gemiddeld per akkoord, naar type organisatie (n=202)

	Totaal aantal	Gemiddeld aantal per akkoord
Totaal	5.723	28,3
Gemeente	212	1,0
Gemeentelijk sportservicebureau/sportbedrijf	165	0,8
Sportraad	57	0,3
Sportverenigingen	2.221	11,0
Andere sportaanbieders	616	3,0
Andere sportorganisaties	151	0,7
Welzijn	451	2,2
Zorg	590	2,9
Jeugd	279	1,4
Onderwijs	522	2,6
Bedrijven	124	0,6
Overig	335	1,7

Bron: analyse kenmerken lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

Tabel B2.6 Overzicht van het type ondertekenaars van de lokale sportakkoorden (n=198), naar sector en type organisatie (in aantallen)

Sportverenigingen (n=2.221)	Andere sportaanbieders (n=616)	Andere sportorganisaties (n=165)	Welzijn (n=451)	Zorg (n=590)	Jeugd (n=279)	Onderwijs (n=522)	Bedrijven (n=124)	Overig (n=335)
Voetbal (466)	Sportschool/fitness (168)	Uniek Sporten (54)	Welzijns-organisatie algemeen (177)	Fysiotherapie (226)	Kinderopvang (1149)	Basisonderwijs (347)	Bank (38)	Wijk-/buurt-organisatie (54)
Tennis (243)	Zwembad (50)	Sportbond (36)	Maatschappelijke organisatie algemeen (87)	GGD (95)	Jeugdhulp (49)	Voortgezet onderwijs (91)	Coaching (31)	Adviesraad/werkgroep (36)
Gymnastiek (149)	Dansschool (46)	Sportfonds (16)	Seniorenvereniging (63)	Gezondheidscentrum (27)	Jongerenorganisatie (23)	mbo (32)	Supermarkt (22)	Vrijwilligerscentrale (24)
Volleybal (123)	Personal trainer (32)	Overig (64)	Belangen mindervaliden (46)	Medisch centrum/zorginstelling (24)	JOGG (27)	hbo (15)	Adviesbureau (13)	Cultuur (27)
Vechtsport (105)	Sportevenement (31)		Coaching (33)	Leefstijlprogramma (27)	Naschoolse opvang (19)	Praktijk-onderwijs (5)	Overig (76)	Sociaal werk (22)
Korfbal (82)	Yoga (26)		Vluchtelingen (13)	Mentale gezondheid (12)	Jeugdsportfonds (18)	Overig (33)		Ouderenvereniging (17)
Hockey (85)	Manege (19)		Overig (39)	Huisarts (12)	Overig (37)			Reddings-brigade (13)
Atletiek (83)	Scouting (20)			Podotherapeut (6)				Burgerinitiatief (11)
Badminton (73)	Optisport (10)			Overig (158)				Kennisinstelling (5)
Basketball (73)	Survival (9)							Overig (86)
Zwemmen (71)	Overig (204)							
Tafeltennis (50)								
Handbal (58)								
Omni (42)								
Denksport (41)								
Jeu de boules (33)								
Wielrennen (21)								
Handboog (20)								
Roeien (16)								
Rugby (14)								
Waterpolo (10)								
Overig (317)								

Bron: analyse kenmerken lokale sportakkoorden, 2020, Mulier Instituut.

B2.3 Living labs

De informatie over de Living labs is afkomstig uit een korte bevraging onder de Living labs door Mulier Instituut in samenwerking met ZonMw en het ministerie van VWS. Daarvoor zijn de door de gemeenten opgestelde projectvoorstellen als basis gebruikt. De onderstaande beschrijvingen van de Living labs verschillen in detailniveau en omvang, omdat de fase waarin de Living labs zich bevinden, en daardoor ook de te rapporteren informatie, verschilt.

Living lab Amsterdam

Opzet en partijen

Het Living lab in Amsterdam richt zich binnen de pijler positieve sportcultuur op het thema: versterken van de pedagogische competenties. De centrale opgave is om te bereiken dat de pedagogische competenties van 15.000 trainers, sportleiders en jeugdleiders die actief zijn rondom sportclubs en gemeentelijke stimuleringsprogramma's worden verbeterd, zodat zij in staat zijn om een bijdrage te leveren aan de persoonlijke en sociale ontwikkeling van de sporters. Dit betekent concreet het ontwikkelen van een positief zelfbeeld, een gevoel van eigenwaarde en waardering voor verschillen. Daartoe worden geen nieuwe activiteiten ondernomen om iets nieuws te ontwikkelen (er is al zo veel); het is daarentegen de uitdaging om bestaande producten te laten renderen.

De samenwerkende partners in het Living lab zijn: Team Sportservice Amsterdam, De Sportpedagoog, sportbonden, Stichting Life Goals, Academie voor Sportkader (ASK), de ALO van de HvA, Amsterdamse Sport en Beweegopleiding, Pedagogische- en Bewegingswetenschappen en de VU Amsterdam.

Het Amsterdamse Living lab werkt langs twee sporen:

1. Spoor 1: Aanbieden van laagdrempelig scholingsaanbod

Deze lijn richt zich op het versterken van pedagogische competenties van trainers. Ten eerste door trainingen, webinars, podcasts en workshops aan te bieden aan 15.000 trainers (via een open en vrij beschikbaar aanbod). Daarnaast door te investeren in trainers- en jeugdbeleid binnen sportclubs. Hiervoor is een digitaal trefpunt voor onder andere kennisdeling en -ontwikkeling aangemaakt, waar men zich tevens kan aanmelden en inschrijven voor trainingen en workshops, deze laatste kan downloaden en overige materialen kan bestellen.

2. Spoor 2: Sportclubs helpen om trainersbegeleiding te normaliseren

Dit spoor richt zich op het creëren van een pedagogisch sportklimaat binnen sportverenigingen, door het opzetten, uitvoeren en borgen van structurele trainersbegeleiding via onder andere buurtsport- en clubkadercoaches. De opgedane kennis en ervaringen worden gedeeld met andere gemeente om medio 2021 een symposium te organiseren.

Voortgang en resultaten

Spoor 1 is van start gegaan in 2020, en spoor 2 in januari 2019. De bedoeling is dat het aan het eind van de programmaperiode is ingebed in het gemeentelijk sportbeleid en de hierbij behorende uitvoeringsprogramma's.

Op dit moment zijn binnen spoor 2 twaalf proeftuinen clubkadercoaching uitgevoerd gelieerd aan een landelijk project van NOC*NSF, is clubkadercoaching opgenomen in het verenigingsondersteuningsbeleid als een van de sleutelinterventies en is er geïnvesteerd in de opleiding van tien buurtsportcoaches tot clubkadercoach. Binnen spoor 1 is het scholingsaanbod samengesteld voor trainers, sportleiders,

jeugdleiders, en is een digitaal platform gecreëerd voor dat scholingsaanbod. De lancering van het digitale platform heeft ongeveer vijf maanden vertraging opgelopen door corona. De keuze is gemaakt om sportaanbieders niet met dit 'extra thema' te belasten. De regie en de bewaking van dit proces worden gevoerd door de afdeling sportstimulering van de Gemeente Amsterdam en de programmamanager 'werken aan een positieve sportcultuur' in Amsterdam.

De samenwerking tussen de partners verloopt goed. Tot nu toe hebben zich geen hobbels of onverwachte zaken voorgedaan. Bovendien is de samenwerking ingestoken als groeiproces voor de lange termijn. De samenwerking met de UvA heeft vertraging opgelopen door corona en krijgt vorm op een aantal sleutelmomenten: evaluaties, bijeenkomsten met professionals en met beleidsmakers. Op het gebied van tussentijdse resultaten zijn nog geen voorlopige resultaten zichtbaar wat betreft het versterken van de pedagogische competenties van trainers (spoor 1). Deze worden verwacht in 2022. Het pedagogisch sportklimaat (spoor 2), heeft wel resultaten uit de 0- en 1-meting van de landelijke proeftuinen. De kennisdeling met andere gemeenten verloopt goed. Er zijn ook gesprekken met Kenniscentrum Sport & Bewegen. De Living lab-aanpak wijkt niet sterk af van het reguliere gemeentelijke sportbeleid, maar is wel wat meer gericht op kennisdeling met andere gemeenten.

Living lab Rotterdam

Opzet en partijen

Het Rotterdamse Living lab richt zich op het vernieuwen en verruimen van sportaanbod omtrent e-sports bij sportverenigingen. Het doel van dit project is het meten welk effect e-sports heeft op de sportparticipatie en vitaliteit van verenigingen. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar het wegnemen van mogelijke belemmeringen voor sportdeelname en verenigingslidmaatschap onder specifieke doelgroepen. Het Living lab kijkt daarmee naar e-sports als middel om jeugd richting sportverenigingen te bewegen. Hierbij is een verbinding gemaakt met het Rotterdamse Actieprogramma Verenigingen, dat onder andere bezig is met het ontwerpen van verschillende e-sportinterventies om jongeren in beweging te krijgen. In eerste instantie is ook aandacht voor de inzet van influencers daarbij. De ontwikkeling van de interventies onderscheidt drie soorten experimenten:

1. Gaming als beweeginterventie (zoals een interactieve muur incl. programmering bij verenigingen)
2. Toevoegen van technologie en gamification aan sport (zoals een VR-waterpolo-experience)
3. E-sports en gaming als aanbod op de vereniging (van onlinetoernooien tot een 'gamecorner')

Het analyseren van e-sportinterventies draagt bij aan het verder ontwikkelen van deze methoden en het identificeren van succesfactoren. Het doel van het Living lab is aan de hand van dit onderzoek de initiatieven toepasbaar te maken voor andere gemeenten in Nederland.

Het Living lab wordt uitgevoerd door een breed consortium, waaronder de stichtingen Rotterdam Sportsupport, Rotterdam Topsport en Sportbedrijf Rotterdam (via deze stichtingen worden ook sportverenigingen betrokken). Daarnaast wordt samenwerking gezocht met partners op het gebied van e-sports (House of Esports, mCon esports Rotterdam, Erasmus Esportsvereniging, Rotterdam Ahoy), onderzoek (Stichting Alexander), onderwijs (Albeda, Hogeschool Rotterdam, Erasmus Universiteit) en innovatie (Usportfor).

Voortgang en resultaten

Het Living lab is gestart in november 2019 en de verwachte afronding is in december 2022. Het Living lab richt zich op verenigingen. Door corona zijn een aantal experimenten uitgesteld; de prioriteit bij verenigingen ligt elders. Daarentegen biedt e-sports ten tijde van COVID-19 een kans om enige vorm van verbinding met de Rotterdamse jeugd te houden. Vooral omdat men deze methodiek als een

vernieuwende en alternatieve vorm ervaart om de wereld van e-sports verder te verkennen. Daarbij maakt men gebruik van de media-aandacht die er momenteel is voor de populariteit van e-sports. De gemeente voert de regie en bewaakt de voortgang van het proces, op verzoek van het consortium. Stichting Rotterdam Sportsupport vormt hierbij een belangrijke schakel als *linking pin* naar verenigingen. Dat geldt ook voor de combinatiefunctionaris e-sports. In eerste instantie is een consortium gevormd. Naderhand zijn interventies ontwikkeld, passend bij het gemeenschappelijke doel en de individuele doelen van betrokken partijen. Deze hebben vorm gekregen in een jaarplan en projectplan. Om ook het onderzoek goed te borgen is een onderzoeksbureau ingeschakeld, die de verschillende interventies in samenwerking met de interventiehouder(s) én gebruiker(s) monitort en onderzoekt. Door corona is besloten van start te gaan met Summer of Esports, dat is een brede zomerprogrammering van initiatieven (van iconisch tot in de wijk) met betrokkenheid en inzet van veel partijen.

Samenwerking consortium

Door de gewenste link met verenigingen ligt de mate van betrokkenheid van partijen wat uiteen. De *‘What’s in it for me?’-factor* is (logischerwijs) verschillend. Het is een continu proces om in te zetten op de gemeenschappelijke deler. Uiteindelijk levert het mooie verbindingen op en ontstaat een (sportief) ecosysteem. Via consortiumpartners worden bij de ontwikkelde interventies andere partijen aangehaakt. Inmiddels is het betrokken netwerk dan ook verder gegroeid. Bij het consortium is bijvoorbeeld mCon esports Rotterdam aangesloten. Dit is een organisatie waarmee de koppeling wordt gemaakt naar de professionele wereld en het bedrijfsleven van e-sports.

Samenwerking met kennisinstellingen

De kennisinstellingen zijn onderdeel van het consortium en haken zodoende aan bij de diverse overleggen. De betrokkenheid van kennisinstellingen is voornamelijk met name operationeel. Zoals de inzet van studenten bij interventies en bij onderzoek (in samenwerking met het onderzoeksbureau). Dat geldt voor zowel mbo- (Albeda, Inholland) als hbo-instellingen (Hogeschool Rotterdam). De Erasmus Universiteit is betrokken in het onderzoek (disseminatie).

Tussentijdse resultaten

De eerste resultaten van Summer of Esports zijn zichtbaar. Summer of Esports (SOE) is opgezet als een reeks van eenmalige grote en doorlopende kleinere activiteiten. Naast dat de deelnemers onderdeel zijn geweest van een unieke belevenis, is met de activiteiten kennis opgebouwd en inzicht verkregen in wat in welke vorm aanslaat, met name bij jongeren. Via deze activiteiten die direct inspelen op de interesses en behoeftes van jongeren in de stad, creëert het Rotterdamse Living lab een bijzondere connectie die breed kan worden ingezet. Een deel van de activiteiten van de SOE was bijvoorbeeld onderdeel van de Zomercampus010. Ook voor de ‘traditionele’ sporten biedt het mogelijkheden om de e-sports als aanvullend aanbod in te zetten, zoals de ‘E-tour’ bijvoorbeeld liet zien.

De kennis en inzichten worden ingezet in het verder ontwikkelen van het Living lab. De eerste editie van Summer of Esports heeft meer dan 6 miljoen mensen bereikt, waarvan het grootste gedeelte tussen de 11 en 24 jaar oud was. Er hebben 1.655 mensen deelgenomen aan de activiteiten en de gemiddelde beoordeling daarvoor was een 9,4. Voor Summer of Esports waren vier evenementen opgezet, activiteiten online en een programma in de wijken. Uit het kwalitatief onderzoek kwam naar voren dat de activiteiten hebben bijgedragen aan het opdoen van nieuwe ervaringen met e-sports. Ook de onderlinge competitie is iets waar deelnemers nadrukkelijk van genieten. De aanwezigheid van bekendheden en de speciale locaties werden als zeer bijzonder ervaren. Het gaf deelnemers bovendien voldoening om gamingactiviteiten fysiek te ervaren. Alle deelnemers geven aan in de toekomst aan eenzelfde of vergelijkbaar event mee te willen doen. Deze ervaringen worden eveneens benut bij volgende interventies op het gebied van e-sport.

Stichting Alexander houdt toezicht op de monitoring van het project (in samenwerking met interventiehouders, gebruikers en inzet van onder meer Hogeschool Rotterdam). Zodra de gegevens beschikbaar zijn, zullen deze worden gedeeld. Het tijdspad daarvan is mede afhankelijk van de huidige belemmeringen bij verenigingen.

Kennisdeling en aanpak Living lab

Kennisdeling met andere gemeenten vindt al geregeld plaats, met name op inhoudelijk vlak. Naast bijeenkomsten waar het Rotterdamse Living lab bij is aangesloten om kennis te delen zijn er inmiddels ook meerdere gemeenten, maar ook hogescholen en andere partijen, die hebben aangeklopt bij het Living lab om over verdere kennisdeling omtrent e-sports en een gemeentelijke aanpak te spreken. Vooralsnog beperkt zich dat op de resultaten van interventies, maar dat gaat met name over de rol van de gemeente op het gebied van e-sports en het bijbehorende proces. In november staat er bijvoorbeeld een presentatie op het programma met acht gemeenten uit de Achterhoek, geïnitieerd door De Graafschap.

Het Living lab heeft met name gezorgd voor een versnelling van de ambitie. Door een breed consortium is de acceptatie en het netwerk snel gegroeid. De mogelijkheid tot experimenteren opent ook deuren en brengt innovaties in beweging.

Living lab Utrecht

Opzet en partijen

De gemeente Utrecht heeft een eigen lokaal sportakkoord gesloten. Het lokale akkoord richt zich op vier thema's: vitale sportaanbieders, positieve sportcultuur, inclusief sporten en bewegen en topsport en talentontwikkeling. Binnen het Living lab Utrecht ligt de focus op de manier van samenwerken met de andere partners in het realiseren van de ambities en doelstellingen van het Utrechts Sportakkoord.

Het Utrechts Sportakkoord is ondertekend door ruim 140 organisaties, waaronder sportaanbieders, maatschappelijke partners, onderwijsinstellingen en bedrijven. De ondertekenaars zijn allemaal potentiële samenwerkingspartners binnen het Living lab. De partners van het Utrechtse sportakkoord worden uitgedaagd om creatieve oplossingen te verzinnen voor zogenaamde challenges door hun kennis en ervaring. Deze challenges dagen sportaanbieders op laagdrempelige wijze uit om veelal vanuit hun eigen vereniging aan de slag te gaan. In zogenaamde challenge-allianties werken minimaal twee partijen, binnen of buiten de sport, samen aan activiteiten die aansluiten bij het sportakkoord.

Het proces en de uitkomsten van deze challenges worden gemonitord in samenwerking met de onderzoeksgroep Sport en Society van de Universiteit Utrecht en Hogeschool Utrecht. De onderzoeksresultaten worden gebruikt om ervaringen te delen en de aanpak verder aan te scherpen.

Voortgang en resultaten

Het Living lab is gestart in juli 2019 en wordt naar verwachting afgerond in december 2022. In het eerste kwartaal van 2020 hebben sportaanbieders 30 challenges aangevraagd en in de zes maanden daarop zijn nogmaals 30 challenges aangevraagd. Middels communicatie wordt opgeroepen om challenges in te dienen, maar het succes hiervan is nog onzeker. Ook het tot stand komen van samenwerkingen voor de challenge-allianties kwam stil te liggen. In de zomer is zowel het ontstaan als de uitvoering van de samenwerkingen weer aangetrokken en liep dit weer volgens planning. De nieuwe coronamaatregelen bemoeilijken de uitvoering van de activiteiten. De monitoring van de challenges heeft enige vertraging opgelopen. In deze periode zijn vooral veel reflectiesessies uitgesteld tot november 2020.

De projectleider en regiebewaker is de gemeente Utrecht. Op dit moment zijn er in 2020 61 laagdrempelige challenges aan sportaanbieders toegekend. Met deze challenges gaan aanbieders zelf aan

de slag binnen hun vereniging of stichting om bij te dragen aan het sportakkoord. Op alle vier de thema's zijn inmiddels aanvragen gedaan: vitale sportaanbieders (40), positieve sportcultuur (10), inclusief sporten en bewegen (9) en topsport en talentontwikkeling (2). Er is nog ruimte voor 80 aanvragen.

Daarnaast zijn er zeven samenwerkingen gestart met een challenge-alliantie. Corona heeft voor lichte vertraging gezorgd in sommige projecten, maar in de zomer is veel voorbereidend werk gedaan en gestart met de uitvoering. Het betreft twee samenwerkingen voor vitale sportaanbieders, twee samenwerkingen voor een positieve sportcultuur en drie samenwerkingen voor inclusief sporten en bewegen. Er worden nog acht aanvragen beoordeeld die in september 2020 zijn ingediend. Hier is voor het eerst ook een aanvraag voor het thema topsport en talentontwikkeling gedaan. Daarnaast gaat het om twee aanvragen voor vitale aanbieders, twee voor positieve sportcultuur en drie voor inclusief sporten en bewegen.

Samenwerking met projectorganisaties en kennisinstellingen

Bij de uitvoering zijn naast de gemeente en SportUtrecht (sportserviceorganisatie), drie trekkers en Sport & Society betrokken. De betrokkenheid is hoog en samenwerking verloopt steeds beter. Daarnaast zijn binnen de verschillende challenges veel partijen betrokken. De gemeente krijgt hierdoor meer inzicht in hoe deze samenwerking verloopt, vooral dankzij de eerste resultaten uit de monitoring van Sport & Society. De trekkers houden gedurende het hele jaar contact met de samenwerkende partijen. De kennisinstellingen hebben echter nog weinig contact gehad met het veld, dat gaat de komende maanden intensiveren.

Tussentijdse resultaten

De aanpak sluit aan bij de energie die er in de stad is en dat is te zien, doordat steeds meer potentie zichtbaar wordt. Dit blijkt ook uit de acht aanvragen die in september zijn ontvangen. Er ontstaan samenwerkingen die de gemeente niet direct had kunnen maken, maar wel een meerwaarde vormen voor de inwoners. Er zijn nog geen harde tussentijdse resultaten of bevindingen. De gemeente merkt wel drie zaken op:

- Organisaties die een challenge zijn aangegaan werken toegewijd aan het plan en willen er een succes van maken.
- Ook veel kleine sportaanbieders worden bereikt die anders niet bereikt waren en die nu op hun eigen manier bijdragen aan de doelen van het sportakkoord.
- Het aantal ondertekenaars groeit nog steeds. Een teken dat de betrokkenheid in de stad groeit en steeds meer organisaties in de stad de doelen van het sportakkoord onderschrijven.

Naar verwachting zijn de eerste resultaten van de monitoring door Sport & Society in het eerste kwartaal van 2021 beschikbaar.

Kennisdeling en aanpak Living lab

De trekkers van het Living lab zijn ook betrokken bij sportakkoorden in andere gemeenten en nemen hun ervaringen mee. De projectleider heeft andere gemeenten uitleg gegeven over de Utrechtse aanpak en meegedacht wat in hun situatie goede aanpakken zouden kunnen zijn. De projectleider gaat naar de 'regionale intervisiebijeenkomst sportakkoorden voor beleidsadviseurs' van de VSG op 12 november. Tevens sluit hij aan bij de bijeenkomsten van de vijftien andere Living labs.

De aanpak van het Living lab in Utrecht wijkt niet veel af van de reguliere gemeentelijke aanpak: 'waarbij we willen doen wat nodig is en oog hebben voor maatwerk. Ook sluit het aan bij onze vernieuwde manier van sturen waarbij we kaders schetsen en daarbij ruimte laten in de uitvoering zodat de organisaties kunnen doen wat nodig is. Het levert ons aanpakken op die breed gedragen worden door de organisaties en kunnen leiden tot structureel aanbod of structurele verbeteringen in onze stedelijke sportcultuur.'

Living lab Den Haag

Opzet en partijen

Het Living lab richt zich op Den Haag Zuidwest, bestaande uit vier woonwijken met sterk achterblijvende sportdeelname en uitdagingen op het gebied van veiligheid, schulden, vergrijzing en slechte fysieke en mentale gezondheid. Het doel is dat binnen het Living lab nieuwe vormen van sportaanbod en innovatieve organisatiearrangementen ontstaan die leiden tot hogere sportparticipatie en uiteindelijk tot meer sociale cohesie en veerkracht in de wijk.

Het Living lab is opgezet vanuit de Sportcampus Zuiderpark, die midden in het gebied gelegen is. Acties zijn het opzetten van vier beweeglabs in de komende vier jaar, en het ontwikkelen van de Sportcampus tot landelijk expertisecentrum voor sport en lifestyle in vergelijkbare wijken. De vier labs draaien om de thema's Sportaanbod & Participatie, Zorg & Vitaliteit, Ondernemerschap & Werk en Community & Netwerk. Het Living lab moet een bijdrage leveren aan de eerste vijf ambities van het sportakkoord, met de nadruk op inclusief sporten en bewegen, vanwege de doelgroep bewoners met een lage sociaal-economische situatie (SES).

Het Living lab is een samenwerking tussen de gemeente, het onderwijs (Haagse Hogeschool, ROC Mondriaan), de wetenschap, lokaal bedrijfsleven (mkb), zorginstellingen (Haga Ziekenhuis), woningcoöperaties (Haag Wonen, Staedion) en bewoners. Het nieuwe lectoraat Impact of Sport van de Haagse Hogeschool gaat een rol spelen binnen het Living lab in de verbinding met onderwijsinstellingen en de validering van experimenten.

Voortgang en resultaten

Het Living lab is gestart in 2019. Het Living lab wordt naar verwachting afgerond in 2022, als er vier beweeglabs draaiende zijn.

Door corona en de sluiting van locaties zijn veel activiteiten stil komen te liggen. Hierdoor was weinig ruimte om nieuw aanbod te ontwikkelen. Een aantal activiteiten werden online aangeboden. Er wordt (nog steeds) gezocht naar alternatieve manieren om activiteiten toch door te laten gaan (meerdere kleinere groepen op één dag, activiteiten in de buitenlucht, online). Ook is een digitaal platform ingericht waar filmpjes van beweegactiviteiten zijn geplaatst, zodat bewoners zelf thuis kunnen sporten.

In 2019 en tot 1 juli 2020 zijn al verschillende resultaten gerealiseerd. Dit betreft onder meer:

- Het eerste beweeglab is gestart in februari 2020.
- Alle sleutelfiguren zijn in kaart gebracht. In 2020 zijn 20 aanvoerders verbonden aan het Living lab, is een campagne opgezet en is een buurtpanel opgezet.
- Behoeften en motivaties van de wijk zijn in kaart gebracht, via verschillende onderzoeksrapporten door studenten. 80 gesprekken en interviews met bewoners zijn gehouden door het actieteam.
- In 2020 hebben ruim 400 kinderen deelgenomen aan de zomeractiviteiten. Er zijn vijftien balkonsessies georganiseerd.

Samenwerking

De samenwerking verloopt zeer goed. Zeker gezien het feit dat iedereen met beperkte tijd en eigen opdracht vanuit zijn/haar eigen instelling binnen het actieteam aan de slag is. Verschil met de startperiode is dat meer structuur binnen het project is aangebracht. Waar het in de beginfase ging om verkennen en kwartier maken, functioneren de verschillende partijen nu als één team en ziet men elkaar als collega. Het onderzoek vanuit het lectoraat krijgt steeds meer vorm.

Wat voor alle partijen als grootste uitdaging geldt, is het contact met bewoners en het in kaart brengen van de behoeften van bewoners en dit omzetten naar daadwerkelijke sport- en beweegactiviteiten. Dit

vergt een andere manier van werken dan de partijen allemaal tot nu toe gewend zijn. Hier wordt nu met inzet van een *social designer* meer structuur en vorm aan gegeven.

In het Living lab wordt geprobeerd om buiten de vaste partners steeds meer de verbinding te zoeken met welzijn (Stichting MOOI) en medewerkers uit het Stadsdeel (gemeente). De wens is ook om meer verenigingen mee te nemen in de dynamiek binnen het Haags Sportkwartier, zodat die ook verstevigen en vitaler worden. De resultaten van de opdrachten die de studenten momenteel binnen dit project uitvoeren zijn waardevol voor het project, het vervolg en de invulling van de volgende locaties. Begin november staat een evaluatiedag gepland met het hele actieteam. De Haagse Hogeschool, lectoraat Impact of Sport is hiervoor in de lead.

Kennisdeling en aanpak Living lab

Op 26 november 2020 zal de lector van de Haagse Hogeschool (digitaal) zijn intreerede houden. Er zal online een talkshow worden getoond waarin in drie gespreksrondes wordt ingegaan op de tot nu toe behaalde resultaten, wensen voor de toekomst en de impact van sport. Hier zullen partners en andere gemeenten bij worden uitgenodigd. De intentie is om dit vaker te organiseren.

Het Haags Sportkwartier draagt bij aan de inhoudelijke doelstellingen van de Regiodeal, aan het versterken van Zuidwest. Er is bepaald dat dit gebied extra aandacht nodig heeft, het project richt zich met name op het versterken van de basis daar, maar kijkt ook naar innovatieve manieren om dit te bereiken. Deze extra inzet kan niet vanuit het reguliere werk gepleegd worden.

‘Daarnaast zitten we als beleidsmedewerkers met dit project veel meer in de uitvoering dan we gewoonlijk gewend zijn. Dat maakt dat je andere ervaringen hebt (dan achter je bureau) en daarmee met eigen ogen ziet hoe het beleid uitpakt in de praktijk. Verder doet De Haagse Hogeschool onderzoek binnen dit project en proberen we met de Living lab-aanpak al werkendeweg te leren. Dit is geen aanpak die we standaard hanteren.’

Bijlage 3. Sportlijn

B3.1 Diensten sportakkoord

Tabel B3.1 Diensten vanuit het sportakkoord gericht op het thema inclusief sporten en bewegen (in aantallen, over de periode 1 september 2019 - 30 september 2020)

Naam	Doelgroep	Aanbieder	Type	Aantal
Stimuleringsbudget inclusief sporten en bewegen	Vereniging		Uitvoeren & realiseren	141
Begeleidingstraject Inclusief sporten en bewegen	Trainer	Onbekend	Opleiden & ontwikkelen	1
Inspiratiesessie Aangepast sporten, hoe doe je dat?	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Inspiratiesessie Sporters met een verstandelijke beperking	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Inspiratiesessie Sporters met een visuele beperking	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Inspiratiesessie Sporters met gedragsproblematiek	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	3
Inspiratiesessie Trainen en coachen van jongeren met autisme	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	3
Workshop Aangepast sporten, Hoe doe je dat?	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	2
Workshop Sporters met een auditieve/communicatiebeperking	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Workshop Sporters met een verstandelijke beperking	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	2
Workshop Sporters met gedragsproblematiek	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	6
Workshop Trainen en coachen van jongeren met autisme	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	4
Totaal				166

Bron: registratiedata NOC*NSF, 2019-2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B3.2 Diensten vanuit het sportakkoord gericht op het thema duurzame sportinfrastructuur (in aantallen, over de periode 1 september 2019 - 30 september 2020)

Naam	Doelgroep	Aanbieder	Type	Aantal
Traject verduurzaming	Vereniging	De Groene Club	Uitvoeren & realiseren	542
Traject verduurzaming	Vereniging	Sportief Opgewekt	Uitvoeren & realiseren	30
Traject verduurzaming	Vereniging	Sportstroom	Uitvoeren & realiseren	53
Traject verduurzaming	Vereniging	Sportservice Noord-Brabant	Uitvoeren & realiseren	96
Traject verduurzaming	Vereniging	Team Sportservice	Uitvoeren & realiseren	87
Traject verduurzaming	Vereniging	Sport Drenthe	Uitvoeren & realiseren	38
Traject verduurzaming	Vereniging	Huis van de Sport Limburg	Uitvoeren & realiseren	21
Totaal				867

Bron: registratiedata NOC*NSF, 2019-2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B3.3 Diensten vanuit het sportakkoord gericht op het thema vitale sport- en beweegaanbieders (in aantallen, over de periode 1 september 2019 - 30 september 2020)

Naam	Doelgroep	Aanbieder	Type	Aantal
Basisopleiding training geven en coachen	Trainer	KNHB	Opleiden & ontwikkelen	1
Besturen met impact	Bestuur	KNVB	Opleiden & ontwikkelen	14
Inspiratiesessie 4 inzichten voor bestuurders	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	6
Inspiratiesessie Bestuurlijke vernieuwing	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	3
Inspiratiesessie Ledenbinding	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	8
Inspiratiesessie Nieuwe inkomsten genereren	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	3
Inspiratiesessie Presteren met communiceren	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	3
Inspiratiesessie Sport Professionals Netwerk	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	7
Inspiratiesessie Vrijwilligersmanagement	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	9
Inspiratiesessie Kansen voor 50+-sport	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	4
Inspiratiesessie Jouw club klaar voor de toekomst	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	5
Licentie Online module Vrijwilligersmanagement	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Masterclass Presteren met communiceren	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Masterclass Talentprogramma Modern Besturen	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Masterclass Vrijwilligersmanagement	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	2
Procesbegeleiding op de club	Bestuur	Sport Professionals Netwerk	Opleiden & ontwikkelen	61
Procesbegeleiding op de club (intake)	Bestuur	Sport Professionals Netwerk	Opleiden & ontwikkelen	10
Procesbegeleiding op de club (juridisch)	Bestuur	Sport Professionals Netwerk	Opleiden & ontwikkelen	1
Procesbegeleiding op de club (vervolg)	Bestuur	Sport Professionals Netwerk	Opleiden & ontwikkelen	1
Procesbegeleiding Technisch Hart	Bestuur	Sport Professionals Netwerk	Opleiden & ontwikkelen	1
Verenigingsintake op de club	Bestuur	Sport Professionals Netwerk	Opleiden & ontwikkelen	5
Verenigingsontwikkeling	Bestuur	Nederlandse Tafeltennisbond	Opleiden & ontwikkelen	1
Verenigingstraject Bestuurscoaching	Bestuur	Sport Professionals Netwerk	Opleiden & ontwikkelen	1
Verenigingstraject procesbegeleiding lokale sportraden		Sport Professionals Netwerk	Opleiden & ontwikkelen	52
Welkom op de Club (online en live)	Bestuur	Start2create	Opleiden & ontwikkelen	1
Workshop Kansen voor 50+-sport	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	3
Workshop Nieuwe inkomsten genereren	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Workshop Vrijwilligersmanagement	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	4
Workshop 4 inzichten voor bestuurders	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Workshop Bestuurlijke Vernieuwing	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Workshop Lang leve de sportouder		NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	3
Workshop Ledenbinding	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	3
Workshop Nieuwe inkomsten genereren	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	3
Totaal				221

Bron: registratiedata NOC*NSF, 2019-2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B3.4 Diensten vanuit het sportakkoord gericht op het thema positieve sportcultuur (in aantallen, over de periode 1 september 2019 - 30 september 2020)

Service	Doelgroep	Aanbieder	Type	Aantal
Individuele inschrijving Vertrouwenscontactpersoon	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Een open en veilige sport voor iedereen		NOC*NSF Alliantie Gelijkspelen i.s.m. John Blankenstein Foundation	Opleiden & Ontwikkelen	1
Workshop 4 inzichten over trainerschap	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Inspiratiesessie Gezonde sportomgeving	Bestuur	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	3
Inspiratiesessie 4 inzichten over trainerschap	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	5
Inspiratiesessie Sociale Veiligheid	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	6
Inspiratiesessie Trainen en coachen vanuit pedagogisch perspectief: 6-12-jarigen	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	6
Inspiratiesessie Trainen en coachen vanuit pedagogisch perspectief: pubers	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	3
Inspiratiesessie Herkennen en voorkomen van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Inspiratiesessie clubkadercoach	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Online module Een beetje opvoeder	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	6
Pubers zijn leuk!	Trainer	Koninklijke Nederlandse Hockey Bond	Opleiden & Ontwikkelen	3
Terugkomdag	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	6
Vertrouwenscontactpersoon (VCP)				
Workshop Vertrouwenscontactpersoon	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	9
Workshop 4 inzichten over trainerschap	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	21
Workshop Coach de coach	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	6
Workshop Herkennen en voorkomen van grensoverschrijdend gedrag	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	3
Workshop Sociale Veiligheid	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	1
Workshop Trainen en coachen vanuit pedagogisch perspectief: 6-12-jarigen	Trainer	NOC*NSF Academie voor Sportkader	Informeren & inspireren	2
Totaal				85

Bron: registratiedata NOC*NSF, 2019-2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B3.5 Diensten vanuit het sportakkoord gericht op het thema van jongs af aan vaardig in bewegen (in aantallen, over de periode 1 september 2019 - 30 september 2020)

Service	Doelgroep	Aanbieder	Type	Aantal
3 x 3 Leader Course	Trainer	Nederlandse Basketball Bond	Opleiden & Ontwikkelen	5
Basismodule JVTC	Trainer	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond	Opleiden & Ontwikkelen	1
Beeball	Trainer	Koninklijke Nederlandse Baseball en Softballbond	Opleiden & Ontwikkelen	1
Beginnerscursus	Trainer	Nederlandse Volleybalbond	Opleiden & Ontwikkelen	3
Beginnerscursus Technische Commissie	Trainer	Nederlandse Volleybalbond	Opleiden & Ontwikkelen	2
BT2 - Basketball trainer/coach 2	Trainer	Nederlandse Basketball Bond	Opleiden & Ontwikkelen	3
Cursus Shuttletime	Trainer	Badminton Nederland	Opleiden & Ontwikkelen	1
Game Coach	Trainer	Rugby Nederland	Opleiden & Ontwikkelen	1
GKC C	Trainer	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond	Opleiden & Ontwikkelen	1
G-voetbaltrainer	Trainer	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond	Opleiden & Ontwikkelen	1
Gymnastiek assistentenopleiding niveau 1	Trainer	Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie	Opleiden & Ontwikkelen	3
Gymnastiek assistentenopleiding niveau 2	Trainer	Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie	Opleiden & Ontwikkelen	2
Hockeytrainer 2 Elftal	Trainer	Koninklijke Nederlandse Hockey Bond	Opleiden & Ontwikkelen	3
Hockeytrainer 2 Jongste jeugd	Trainer	Koninklijke Nederlandse Hockey Bond	Opleiden & Ontwikkelen	1
Inspiratiesessie jongensvolleybal	Trainer	NeVoBo	Opleiden & Ontwikkelen	1
Instructeur leszwemmen niveau 2	Trainer	Koninklijke Nederlandse Zwembond	Opleiden & Ontwikkelen	8
Juniorentrainer 2	Trainer	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond	Opleiden & Ontwikkelen	5
Korfbaltrainer 1	Trainer	Koninklijk Nederlands Korfbalverbond	Opleiden & Ontwikkelen	1
KSS2 assistant trainer/coach	Trainer	Nederlandse Boksbond	Opleiden & Ontwikkelen	1
Niveau 1 introductie in de Zwemsport	Trainer	Koninklijke Nederlandse Zwembond	Opleiden & Ontwikkelen	1
Pupillentrainer 2	Trainer	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond	Opleiden & Ontwikkelen	11
Scorer ½	Trainer	Koninklijke Nederlandse Baseball en Softballbond	Opleiden & Ontwikkelen	2
Synchroonzwemmen niveau 2	Trainer	Koninklijke Nederlandse Zwembond	Opleiden & Ontwikkelen	2
Trainer/coach 1	Trainer	Koninklijke Nederlandse Baseball en Softballbond	Opleiden & Ontwikkelen	1
Trainer/coach 2	Trainer	Koninklijke Nederlandse Baseball en Softballbond	Opleiden & Ontwikkelen	2
Trainingmaker	Trainer	Nederlandse Volleybalbond	Opleiden & Ontwikkelen	1
Volleybaltrainer 2	Trainer	Nederlandse Volleybalbond	Opleiden & Ontwikkelen	8
Waterpolo (Niveau 2) trainersopleiding	Trainer	Koninklijke Nederlandse Zwembond	Opleiden & Ontwikkelen	1
Wedstrijdzwemmen niveau 2	Trainer	Koninklijke Nederlandse Zwembond	Opleiden & Ontwikkelen	10
World Rugby Coach 1	Trainer	Rugby Nederland	Opleiden & Ontwikkelen	2
World Rugby Coach 2	Trainer	Rugby Nederland	Opleiden & Ontwikkelen	1
Totaal				86

B3.2 Overzicht programmalijnen Versterken sportbonden

Tabel B3.6 Overzicht programmalijnen, projecten en bonden van het programma Versterken bonden

Programmalijn 1: Shared Service Sport

Het doel is met name kleinere sportbonden te ontzorgen, met diensten op het gebied van backoffice-taken, zoals de ledenadministratie of financiële administratie. Hiervoor is de stichting Nederland Sport opgericht in 2018, een non-profit Shared Service organisatie die diensten voor sportorganisaties ontwikkelt. Na een opstartfase in 2019 is in 2020 een Meerjarenbeleidsplan 2021-2024 voor de stichting opgesteld. Belangrijke doelstellingen voor de komende jaren zijn het ontwikkelen van nieuwe diensten, het uitbouwen van bestaande diensten en het vergroten van het aantal deelnemende bonden.

Via een digitale enquête en diepte-interviews met sportbonden heeft de stichting Nederland Sport in de zomer van 2020 onderzoek gedaan naar de behoeften van sportbonden op dit gebied. Binnen deze programmalijn lopen trajecten gericht op verschillende onderwerpen:

- Revisie statuten: 6 trajecten afgerond, 3 trajecten in uitvoering, 1 traject aangevraagd (maximaal aantal trajecten bereikt).
- Verenigingsondersteuning (via Sport Professionals Netwerk): 2 trajecten afgerond, 3 trajecten in uitvoering, 2 trajecten in opstartfase, 41 trajecten aangevraagd (2 van de 50 trajecten nog beschikbaar).
- Technisch kader: 3 trajecten in uitvoering, 2 trajecten in opstartfase, 5 trajecten aangevraagd (maximaal aantal trajecten bereikt).
- Website: 1 traject in uitvoering, 3 trajecten aangevraagd (6 van de 10 trajecten nog beschikbaar).

In 2020 is het verzoek ingediend om de investeringsperiode voor trajecten binnen deze programmalijn te verlengen tot eind 2022.

<i>Project</i>	<i>Aantal</i>	<i>Participerende bonden</i>
Stichting Nederland Sport	16	NBB (basketball), Nederlandse Boksbond, KNCB (cricket), NCB (curling), NADB (dansen), NFB (frisbee), KNBSB (honk- en softball), NIOBB (in- en outdoor bowls), SBN (survivalrun), NIJB (ijshockey), NHB (handboog)

Programmalijn 2: 'Slagvaardig Organiseren Sport' (SOS)

In het traject 'Slagvaardig Organiseren Sport' (SOS) werken met name middelgrote bonden aan het verbeteren van projectmanagement en verandermanagement. Het programma wordt aangestuurd door de Stuurgroep SOS, waarin directeuren van drie bonden zitten. In het traject worden de bonden begeleid door een externe partij (The Brown Paper Company). Onder het programma vallen uiteenlopende projecten, zoals een project gericht op de ongebonden sporter van de Koninklijke Nederlandsche Roeibond (KNRB) en een project gericht op resultaatgericht werken bij de Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie (KNHS).

In beide tranches zijn alle projectleiders van de bonden gestart met het volgen van de scholing 'Fundamentals', gericht op inzicht in de dynamiek van veranderen en aanreiken van een concrete aanpak waarmee ze leiding kunnen geven aan deze verandering. Vervolgens zijn alle bonden individueel aan de slag met de uitvoering van het concrete project waarmee ze aan SOS deelnemen, met begeleiding van TBPC.

22 bonden participeren in deze programmalijn, verdeeld over drie tranches en een verdiepingstraject (intensivering). De eerste twee tranches zijn in 2019 gestart. De projecten in de eerste tranche zijn grotendeels afgerond, de projecten in de tweede tranche zijn grotendeels in uitvoering. In 2019 is

budgetintensivering toegekend, voor een derde tranche en voor intensivering voor eerste- en tweedetranchebonden. In mei 2020 is de derde tranche gestart met de Bowlingbond en de Bridgebond. 13 bonden hebben een aanvraag voor intensivering gedaan, die allen zijn goedgekeurd en zijn gestart in de zomer van 2020.

<i>Project</i>	<i>Aantal</i>	<i>Participerende bonden</i>
Eerste tranche	11	Badminton Nederland, NBB (basketball), KNCB (cricket), NHV (handbal), KNHS (hippisch), NJBB (jeu de boules), JBN (judo), KNRB (roeien), Rugby Nederland, NSV (ski), Watersportverbond
Tweede tranche	9	NAB (autosport), KNBSB (honk- en softball), KNBB (biljart), NHB (handboog), NOB (onderwatersport), Reddingsbrigade, KNAS (schermen), SBN (squash) en NTTB (tafeltennis)
Derde tranche	2	NBB (bridge) en KNBB (biljart)

Programmalijn 3: Equiperen sportbonden om sportclubs te versterken

De derde programmalijn betreft een vrije ruimte voor projecten om de sportbonden te versterken, waarbij de voorkeur uitging naar projecten door consortia van bonden. Het uitgangspunt is dat bonden de projecten kunnen gebruiken om zichzelf te versterken en op deze manier een betere rol in het sportakkoord kunnen spelen. De projecten hebben daarmee een versterkende werking op de thema's uit het sportakkoord. In deze programmalijn participeren vooral grotere bonden.

In 2019 zijn tien projectaanvragen van consortia gehonoreerd. Negen projecten zijn in 2019 in uitvoering gegaan. Het tiende project (Samen sterker op het gebied van sportaccommodaties) is in 2020 op verzoek van de betrokken bonden gestart onder projectleiding van NOC*NSF. Het project is teruggetrokken uit het programma Versterken sportbonden en toegevoegd aan de uitvoering van het sportakkoord op het thema duurzame sportinfrastructuur. In totaal zijn 24 sportbonden betrokken bij de tien projecten. Twee projecten (Clubkadercoaching en Sport Professionals Netwerk) hebben in 2020 een budgetintensivering gekregen.

<i>Project</i>	<i>Aantal</i>	<i>Participerende bonden</i>
Proeftuinen Club Kader Coaching (CKC)	8	KNVB (voetbal), KNGU (turn- en gymnastiek), NTTB (tafeltennis), KNKV (korfbal), Nevobo (volleybal), AtletiekUnie, KNHB (hockey), NHV (handbal)
Samen sterker op het gebied van sportaccommodaties*	4	NOC*NSF (projectleider), KNKV (korfbal), KNHB (hockey), KNLTB (tennis), KNVB (voetbal)
MTB- en Ruiterroutes voor iedereen toegankelijk	2	NTFU (toerfiets), KNHS (hippisch)
Pedagogische Visie	2	KNGU (turnen en gymnastiek), KNVB (voetbal)

TOP opleiders in de sport	10	Atletiekunie, KNRB (roeien), NHV (handbal), KNKV (korfbal), NTTB (tafeltennis), NBB (basketball), KNBSB (honk- en softball), KNSB (schaatsen), Nevobo (volleybal), KNZB (zwemmen), NOC*NSF
Op uw plaatsen ... Start! Versterken competitieaanbod	4	KNZB (zwemmen), NTB (triathlon), Reddingsbrigade, NCS (curling)
KNHS manegelimatschap	1	KNHS (hippisch)
Sport Professionals Netwerk (SPN)	11	KNVB (voetbal), AtletiekUnie, KNHB (hockey), KNKV (korfbal), KNLTB (tennis), Nevobo (volleybal), Watersportverbond, KNSB (schaatsen), KNZB (zwemmen), JBN (judo), KNCB (cricket), NOC*NSF
Een vaardige generatie	4	KNHB (hockey), KNGU (turnen en gymnastiek), Nevobo (volleybal), KNVB (voetbal)
Werken in de nieuwe Weerelt van sport	5	Nevobo (volleybal), KNHB (hockey), NGF (golf), KNMV (motorrijders), NSV (Ski)

Bron: NOC*NSF, 2020.

B3.3 Supportdesk sportakkoord

Tabel B3.7 Vragen over het sportakkoord bij de supportdesk van NOC*NSF in de periode 1 juli 2019 – 30 september 2020, naar thema en herkomst (in aantallen)

Thema vraag	Totaal	Sportbond	Vereniging	Sportservice	Gemeente	Adloks	NOC*NSF	Docent	Sporter	Overig
Aanmelden/afmelden nieuwsbrief	5	5								
Accommodatiezaken	4		4							
Interesse sportakkoord	33	2	17	6	1		1		1	5
Administratie sportakkoord	32	2	3	2			8	1		16
Adviseur gekoppeld	33	4	23	2			1		2	1
Afnemen service	72	10	55				3		2	2
Sportakkoord algemeen	9	1	6							2
Wie is Adviseur?	22	2	15	1					1	3
Rapportage sportakkoord	12	12								
Bestuurders	2							2		
Contactpersoon	4	4								
Doet mijn gemeente mee?	11		11							
Wat betekent dit voor mijn club?	7		7							
Interesse/inschrijving scholing	11		11							
Meedenken sportakkoord	31		26	1					1	3
Vraag servicelijst	7	6								1
Webinar	3	2		1						
Vraag van Adviseur	7					7				
Wie is sportformateur?	6		6							
Overig	48	14	14	2	2		6		5	5
Totaal	359	64	198	15	3	7	19	3	12	38

Bron: NOC*NSF, 2020.

Bijlage 4. Nationale lijn

B4.1 Challenges

Bewustwording inclusief sporten en bewegen	
Budget:	€ 100.000,- € 15.000 ontwikkelbudget (3 x € 5.000) € 75.000 uitvoeringsbudget
Vraag:	Bedenk een creatieve en spraakmakende bewustwordingscampagne: hoe zorgen we ervoor dat iedereen zich welkom voelt in de sport? Wij vinden het belangrijk dat iedereen kan sporten of bewegen in een inclusieve omgeving waarin iedereen zich thuis voelt en in staat is om op zijn of haar niveau en naar eigen wensen en behoeften te sporten. Die omgeving is er nu helaas lang niet overal. Daarom hebben wij ons met 9 partijen in het Nationaal Sportakkoord verbonden in de alliantie 'Sporten en bewegen voor iedereen' om te werken aan het wegnemen van ervaren belemmeringen om te gaan of te blijven sporten. Wij zoeken daarbij jullie hulp! Wij zijn op zoek naar concepten voor campagnes die voor deze bewustwording zorgen en zo bijdragen aan een inclusievere sportwereld. Het beste concept willen wij in de praktijk brengen. Daarvoor is €75.000,- uitvoeringsbudget beschikbaar!
Winnaars:	De alliantie 'Sporten en bewegen voor iedereen' heeft de drie beste ideeën geselecteerd. Deze kregen nu ieder € 5.000,- ontwikkelbudget om hun idee door te ontwikkelen tot een volledig uitvoerbaar campagneplan. De drie beste ideeën kwamen van: - Zouka Media - Social Brothers - Willem van Rooij Uiteindelijk is het campagneplan van Zouka Media als beste beoordeeld door de alliantiepartners, en krijgen zij € 75.000,- om een campagne voor inclusief sporten en bewegen te ontwikkelen.
Voortgang:	De campagne is ontwikkeld door Zouka Media en zou eind oktober 2020 van start gaan, deze is uitgesteld tot het eerste kwartaal van 2021.
Cijfers:	41 inzendingen 8 partijen hebben hun idee gepitcht voor de jury 3 winnaars van ontwikkelbudget geselecteerd 1 winnaar geselecteerd

Kinderen meer buiten bewegen	
Budget:	€ 160.000,- (4 x € 40.000,-) ontwikkelbudget
Vraag:	Gezocht: innovatieve oplossingen en producten die kinderen (0-12) stimuleren om meer te bewegen en sporten in de openbare ruimte. Sporten en bewegen in de openbare ruimte wordt steeds populairder. Dat juichen we van harte toe. Hoe meer mensen bewegen hoe beter! Sporten in de openbare ruimte is een zeer

	laagdrempelige manier om in beweging te komen die bovendien voor iedereen beschikbaar is. Wij zijn op zoek naar (fysieke) oplossingen/concepten om sporten en bewegen in de openbare ruimte nog makkelijker, leuker en beter te maken. Specifiek voor de jongsten onder ons. Het gemiddeld aantal speeluren van een kind is de afgelopen 30 jaar namelijk drastisch gedaald van 15.000 naar 1.700 uur in 2015. Dat is geen goed nieuws, want het overgewicht onder kinderen neemt toe en de motorische vaardigheden nemen af. Er zijn natuurlijk al vele sport- en speltoestellen en faciliteiten voor in de openbare ruimte die kinderen uitnodigen tot beweging. Wij zijn op zoek naar nieuwe innovatieve fysieke oplossingen, concepten en producten om deze doelgroep (en hun ouders) te stimuleren om meer buiten te bewegen en sporten en daarbij extra aandacht te geven aan beweegvaardigheid. Hebben jullie dé oplossing? Dan ontvangen we graag jullie pitch!
Winnaars:	Sportbedrijf Arnhem met het project 'De fun van bewegen dichtbij huis' Beweegmogelijkheden in de openbare ruimte. Met dit concept worden jonge kinderen (2 t/m 4 jaar) en hun ouders dichtbij huis in beweging gebracht door middel van modulaire beweegaanleidingen. Op de route naar de supermarkt bijvoorbeeld, kunnen ineens speelobjecten gevonden worden die aanzetten tot uitproberen en bewegen en die afgewisseld kunnen worden. Consulting Kids met project Stuitergras Het gaat om grasveldjes in de openbare ruimte waarop kinderen zich als ware superhelden met reuzesprongen van de ene plek naar de andere plek kunnen verplaatsen. Kinderen stuiteren als het ware over het gras en maken de meest coole bewegingen in de lucht. Dit effect wordt gerealiseerd door ingegraven mini-trampolines met een diameter van 1 meter die op slimme wijze zijn voorzien van een meeverende laag kunstgras. Jantje Beton met Play 2 Move Deze pilot leidt tot een methode die off- en online spelen verbindt en kinderen meer laat bewegen. Kinderen (8-12 jaar) spelen (samen met ouders) de online game Nrgy Quest. Hiermee brengen ze speelvoorkeuren in kaart en in welke mate kinderen nu buiten spelen/bewegen. Voor de gemeten speelactiviteit krijgen ze energiepunten. Deze vermeerderen door buiten speeluitdagingen aan te gaan op onder andere speelplekken. Novasports met de Speelkoepel Novasports Sport & Beweeg heeft een multifunctionele speelkoepel bedacht die in de openbare ruimte geplaatst wordt en vrij toegankelijk is, en die kinderen uitnodigt (samen) buiten te spelen. Kinderen kunnen hun creatieve kant kwijt door de vele (zelfbedachte) sport- en spelvormen die ze op de Speelkoepel kunnen uitvoeren. Er is geen uitleg nodig voor het spelen met de Speelkoepel en de koepel kent geen gevaarlijke onderdelen. Novasports wil de (mobiele) speelkoepel verder ontwikkelen tot een eerste digitale koepel.
Voortgang:	De ontwikkelfase van al deze projecten is inmiddels afgerond, wat heeft geleid tot producten die al op de markt zijn en producten waarvoor nog wordt onderzocht op welke manier ze het beste op de markt kunnen worden gebracht. Door de maatregelen rondom het coronavirus hebben drie van de vier projecten vertraging opgelopen, maar inmiddels zijn zij afgerond.
Cijfers:	154 inzendingen 37 inzendingen zijn na preselectie door de jury uitgebreid beoordeeld 8 partijen hebben hun idee voor de jury gepitcht 4 winnaars geselecteerd

Meer vrijwilligers voor sportclubs	
Budget:	€ 300.000,- ontwikkelbudget
Vraag:	<i>Vraagstelling</i> ‘We zijn op zoek naar nieuwe, innovatieve oplossingen/concepten die het aantal (structurele) vrijwilligers van sportclubs verhogen.’ <i>Doel en toelichting</i> Er wordt gezocht naar oplossingen en concepten die concrete handvatten bieden aan bestuurders, vrijwilligers en leden om te werken aan de aantrekkelijkheid van vrijwillige inzet bij de eigen sportclub, en die leiden tot structurele verbetering. Deze concepten kunnen ideeën uit andere sectoren zijn die toepasbaar worden gemaakt op de sport, maar het kunnen ook nieuwe ideeën zijn.
Winnaars:	- 82 inzendingen; - 20 inzendingen zijn na preselectie door de jury uitgebreid beoordeeld; - hieruit zijn geen winnaars naar voren gekomen vanwege de volgende reden: Helaas bleek tijdens de juryselectie dat de inzendingen niet konden voldoen aan de verwachtingen van de jury. Dit komt mede doordat we de vraagstelling van de Challenge dusdanig breed hebben uitgezet, dat er geen inzending was die op een goede manier alle punten van de vrijwilligersproblematiek kon raken. We hebben deze vraagstelling uitgebreid geëvalueerd, en de conclusie getrokken dat de vrijwilligersproblematiek dusdanig breed is dat er niet één oplossing gezocht moet worden voor één probleem. Als vervolgstap kiezen we een andere aanvliegroute: we splitsen de problematiek op, en willen door middel van nieuwe uitvragen op zoek gaan naar oplossingen.
Cijfers:	82 inzendingen 20 inzendingen zijn na preselectie door de jury uitgebreid beoordeeld Hieruit zijn geen winnaars naar voren gekomen De Challenge is aangepast uitgezet in de Challenge ‘vrijwilligerscoördinator sportclub ondersteunen’

Beter toegankelijke speelplekken	
Budget:	€ 140.000,- ontwikkelbudget
Vraag:	Gezocht: Innovatieve oplossingen/concepten die ervoor zorgen dat bestaande speelplekken beter toegankelijk worden voor kinderen en ouders met een beperking. Spelen, het liefst samen met vrienden, is voor ieder kind heel belangrijk. Zo ook voor de meer dan 200.000 kinderen met een beperking in Nederland. Maar helaas is dit voor hen niet zo vanzelfsprekend. Naast dat speelplekken vaak fysiek niet toegankelijk zijn, is het ook belangrijk dat de speelplekken en -toestellen de aanleiding zijn voor kinderen met en zonder beperking om echt samen te gaan spelen. Want het sociale aspect van vrienden is minstens zo belangrijk, niemand wil immers alleen moeten spelen. Voor kinderen met een beperking is het vaak extra moeilijk om vrienden te maken in de buurt, omdat zij vaak niet in hun eigen buurt naar school of naar de sportvereniging gaan. Kinderen met een beperking ervaren hierdoor vaker gevoelens van eenzaamheid. En dat terwijl vriendschappen juist zo belangrijk zijn voor hun ontwikkeling en zelfvertrouwen. Kinderen met een beperking zouden gewoon samen met hun leeftijdsgenootjes in de buurt moeten kunnen spelen!

Winnaars:	Uit deze challenge zijn geen winnaars naar voren gekomen. De jury heeft meerdere ideeën beoordeeld. Dit waren leuke, interessante concepten, maar de jury miste de opschaalbaarheid die ervoor kon zorgen dat dit soort projecten ook landelijk de gewenste impact konden hebben.
Cijfers:	9 inzendingen 8 inzendingen zijn na preselectie door de jury uitgebreid beoordeeld 2 partijen hebben hun idee voor de jury gepitcht 0 winnaars geselecteerd

Samen spelen met een beperking	
Budget:	€ 140.000,- ontwikkelbudget
Vraag:	Gezocht: Innovatieve concepten die ervoor zorgen dat kinderen met en zonder beperking spelenderwijs met elkaar in contact komen. Spelen, het liefst samen met vrienden, is voor ieder kind heel belangrijk. Zo ook voor de meer dan 200.000 kinderen met een beperking in Nederland. Maar helaas is dit voor hen niet zo vanzelfsprekend. Naast dat speelplekken vaak fysiek niet toegankelijk zijn, is het ook belangrijk dat de speelplekken en -toestellen de aanleiding zijn voor kinderen met en zonder beperking om echt samen te gaan spelen. Want het sociale aspect van vrienden is minstens zo belangrijk, niemand wil immers alleen moeten spelen. Voor kinderen met een beperking is het vaak extra moeilijk om vrienden te maken in de buurt omdat zij vaak niet in hun eigen buurt naar school of naar de sportvereniging gaan. Kinderen met een beperking ervaren hierdoor vaker gevoelens van eenzaamheid. En dat terwijl vriendschappen juist zo belangrijk zijn voor hun ontwikkeling en zelfvertrouwen. Kinderen met een beperking zouden gewoon samen met hun leeftijdsgenootjes in de buurt moeten kunnen spelen!
Winnaars:	Speelboog Yalp Sona De Yalp Sona is een speelboog met een bewegingssensor en camera bovenin, die de bewegingen van mensen op de vloer registreert. Met één druk op de knop kan gekozen worden voor een spel. De Yalp Sona maakt gebruik van de grote interesse van kinderen in gamen en moderne technologie en combineert dit met actief buiten spelen (actief bewegen, grenzen verleggen en sociale ontwikkeling). Met het interactieve speelconcept Sona helpt Yalp spelen toegankelijker te maken voor kinderen waarvoor (samen)spelen niet bereikbaar is. Buiten bewegen met Picoo Picoo is interactief buitenspeelgoed in de vorm van een draagbare spelcomputer. Dit product combineert interactieve technologie met traditioneel buitenspelen (bijvoorbeeld tikkertje of verstoppertje). Ieder kind gebruikt een eigen controller waardoor adaptief spelen (individueel instelbaar speelniveau) mogelijk wordt. Doordat Picoo interactieve én adaptieve technologie combineert met buitenspelen, biedt Picoo de perfecte oplossing voor kinderen die te weinig bewegen en buitenspelen. Tevens bevordert Picoo samenspel en interactie voor kinderen met een beperking, onderling óf met kinderen zonder beperking.
Voortgang:	De projecten lopen nog en hebben door de maatregelen rondom het coronavirus enige vertraging opgelopen. Afronding verwacht in het najaar van 2020.
Cijfers:	25 inzendingen 20 inzendingen zijn na preselectie door de jury uitgebreid beoordeeld 5 partijen hebben hun idee voor de jury gepitcht

	2 winnaars geselecteerd
Vrijwilligerscoördinator sportclub ondersteunen	
Budget:	€ 140.000,- ontwikkelbudget
Vraag:	Gezocht: Innovatieve oplossingen en producten die de vrijwilligerscoördinator van sportclubs ontlasten en ondersteunen. Bestuurders, trainers, coaches, veldonderhouders en barmedewerkers: ze zijn onmisbaar voor de sport. We hebben een sterke clubcultuur in ons land en daarbij maken de vrijwilligers het verschil. Er zijn meer dan 1,2 miljoen mensen die zich vrijwillig inzetten voor de ruim 5,3 miljoen sporters in Nederland. De sportsector is voor een groot deel afhankelijk van mensen die zich op vrijwillige basis inzetten voor de sportclub. Hoewel het percentage mensen dat zich inzet als vrijwilliger bij een sportclub al meerdere jaren stabiel is, vinden sportclubs het toch steeds moeilijker om voldoende vrijwilligers te vinden. Het vrijwilligersprobleem heeft verschillende kanten en oorzaken. In deze Challenge willen we inzoomen op één specifiek onderdeel, dat naar voren kwam uit gesprekken met clubs en eerdere challenges: dat het niet voor elke club makkelijk is om de openstaande vrijwilligerstaken duidelijk zichtbaar, aantrekkelijk en up-to-date te presenteren aan hun leden. De vrijwilligerscoördinator heeft dan ook een lastige taak. Een berichtje op de website met de vraag naar bijvoorbeeld een nieuw bestuurslid of deelnemers aan de jaarlijkse klusdag heeft vaak niet genoeg effect en het ontbreekt aan tijd om verschillende potentiële vrijwilligers persoonlijk te benaderen.
Winnaars:	Sportservice Nederland met 'Taakie' Wmatch is een portal en platform dat de vrijwilligerscoördinator faciliteert in het werven van vrijwilligers, het registreren van vrijwilligerstaken en het koppelen van vrijwilligers aan openstaande taken. Door de profilering van (potentiële) vrijwilligers en het categoriseren van taken wordt het voor de coördinator mogelijk om gepersonaliseerde campagnes rondom vrijwilligerstaken op te zetten. WeMaron met "Hallo Vriend" 'Hallo vriend' is een slimme sms-berichtenservice die aan de hand van een kennisbank zelfstandig gesprekken voert. 'Hallo vriend' vraagt zaken als: 'Vind je het leuk als ik je af en toe vraag om in de kantine te helpen?' 'Hallo vriend' leert zo de voorkeuren van mensen kennen, valt ze niet lastig met taken die ze niet leuk vinden en houdt ze op de hoogte van de ontwikkelingen die ze interessant vinden.
Voortgang:	De projecten lopen nog, afronding verwacht in het najaar van 2020.
Cijfers:	47 inzendingen 20 inzendingen zijn na preselectie door de jury uitgebreid beoordeeld 5 partijen hebben hun idee voor de jury gepitcht 2 winnaars geselecteerd

Inclusieve(re) E-sports	
Budget:	€ 200.000,- innovatiebudget Maximaal €50.000 voor hardware-ontwikkeling Maximaal €30.000 voor software-ontwikkeling

	Maximaal €30.000 voor activatieconcepten
Vraag:	Oplossingen gezocht om e-sports toegankelijker te maken voor mensen met een beperking. In Nederland zijn ruim 1,6 miljoen mensen matig of ernstig lichamelijk beperkt. Vanwege de weinig uitgesproken fysieke handelingen van gaming is online gaming heel populair onder deze doelgroep. Daarnaast biedt het anonieme karakter van online gaming ook een kans om deel te nemen aan een community, zonder dat direct zichtbaar wordt dat zij beperkt zijn. Toch is e-sports nog niet voor iedereen toegankelijk om deel te nemen. Denk bijvoorbeeld aan beperkingen op het vlak van zien, horen, lezen, bewegen en/of gedrag. In deze Challenge dagen we innovatoren uit om met oplossingen te komen die e-sportdeelname voor een groter deel van deze doelgroep mogelijk maakt. E-sports heeft veel potentie, zowel als doel en als middel, om (een aantal) doelstellingen van het Nationaal Sportakkoord te behalen. Zo bereikt e-sport veel jongeren. Een doelgroep die via traditionele sport en verenigingen vaak moeilijk wordt bereikt en waarbij uitval van sportdeelname een groot probleem is. Ook heeft e-sport de potentie om door sociale en geografische barrières heen te breken. Zo is bijvoorbeeld voor mensen met een beperking de barrière om deel te nemen aan e-sports een stuk minder groot, omdat de beperking vaak niet of niet direct zichtbaar wordt. Maar net als bij traditionele sport is het niet voor iedereen die dat wil mogelijk om deel te nemen. Om daar een stap in te zetten richt deze Challenge zich op het inclusiever maken van e-sports door aanpassingen aan soft- en/of hardware, of activatieconcepten/projecten, zodat het mogelijk wordt om deel te nemen aan een e-sportgame voor een specifieke groep mensen die dat op dit moment niet kunnen/ Hebben jullie een (deel)oplossing om e-sports inclusiever te maken? Dan ontvangen we graag jullie pitch!
Winnaars:	Nog niet bekend
Voortgang:	Inzendingen zijn ingediend. Voor het einde van 2020 worden de winnaars geselecteerd.
Cijfers:	21 inzendingen, waarvan 17 voorstellen ter beoordeling zijn voorgelegd aan de jury.

Beter bewegen in het basisonderwijs	
Budget:	€ 200.000,- innovatiebudget (4-8x max. €50.000)
Vraag:	Kinderen bewegen tegenwoordig minder én minder goed. Daarom is in het Nationaal Sportakkoord de ambitie opgenomen om dat te veranderen. De basisschool is bij uitstek de plek waar alle kinderen via bewegingsonderwijs worden bereikt. Het is daarom van belang dat basisscholen kwalitatief goed bewegingsonderwijs bieden. Een meetinstrument voor motorische vaardigheid of een leerlingvolgsysteem voor bewegingsonderwijs kan daarbij helpen. Toch blijkt in de praktijk dat lang niet alle basisscholen van de bestaande instrumenten gebruikmaken. Denk bij meetinstrumenten bijvoorbeeld aan de '20 meter-shuttleruntest' om de fitheid van leerlingen te meten of instrumenten om de handvaardigheid, balvaardigheid, evenwicht en/of snelheid in beeld te brengen. Daarnaast zijn er ook digitale volgsystemen waarin scores van dergelijke meetinstrumenten verwerkt kunnen worden. Bij goed gebruik van een instrument en/of volgsysteem wordt inzicht verkregen in de beweegvaardigheid van leerlingen en mogelijk ook in de positieve of negatieve ontwikkeling daarvan gedurende een (school)periode.

	Er zijn verschillende redenen waarom scholen nog niet altijd optimaal gebruikmaken van het bestaande aanbod van meetinstrumenten of volgsystemen. Het ontbreekt (vak)leerkrachten vaak aan de tijd en expertise om een juiste keuze te maken uit het ruime aanbod. Daarnaast vergt de inzet van bepaalde instrumenten soms ook een zekere tijdsinspanning. Verder is vaak ook een sterk organisatorisch vermogen van de (vak)leerkracht nodig om de inzet van het meetinstrument in de reguliere (gym)lessen in te passen. Dit alles staat nog los van het beter benutten van de resultaten, zodat kinderen vaker bewegingsactiviteiten krijgen aangeboden die aansluiten bij hun niveau (passende uitdaging). Dat kan op school, maar ook in (samenwerking met) de schoolomgeving bij bijvoorbeeld sportverenigingen. Ook kan het gebruiken van dergelijke instrumenten scholen ontzorgen en (vak)leerkrachten helpen bij het beter inrichten van de gymles. Sportinnovator daagt de markt uit om nieuwe producten en/of diensten te ontwikkelen die (vak)leerkrachten en basisscholen ondersteunen bij het beter gebruikmaken van bestaande meetinstrumenten voor motorische vaardigheden. De uitdaging is tweeledig. Het betreft enerzijds ondersteuning bij het kiezen en implementeren van een meetinstrument op scholen die hier nog geen gebruik van maken. Anderzijds zorgen de oplossingen ervoor dat (vak)leerkrachten en/of professionals in de schoolomgeving beter met de bestaande instrumenten gaan werken. Hiermee bedoelen we dat de kennis die met een meetinstrument wordt verkregen, wordt benut om een passend beweegaanbod te bieden voor kinderen op school en/of in samenwerking met partijen in de schoolomgeving. Hebben jullie hiervoor een (deel)oplossing? Dan ontvangen we graag jullie pitch!
Winnaars:	Nog niet bekend
Voortgang:	Inzendingen zijn ingediend. Voor het einde van 2020 worden de winnaars geselecteerd.
Cijfers:	19 inzendingen, waarvan 19 voorstellen ter beoordeling zijn voorgelegd aan de jury.

Monitoring sportief gebruik openbare ruimte	
Budget:	€ 200.000,- innovatiebudget (2+ max. €100.000)
Vraag:	Oplossingen gezocht om het sportief gebruik van de openbare buitenruimte te monitoren en in beeld te brengen! Het gebruik van de openbare ruimte voor sport en bewegen wint aan populariteit. De openbare ruimte wordt door meer dan de helft van de bevolking voor dit doel gebruikt. De meest beoefende activiteiten in de openbare ruimte zijn recreatief wandelen, recreatief fietsen, hardlopen en wielrennen/mountainbiken. Daarnaast vinden ook fitnessactiviteiten in de buitenruimte plaats en spelen en bewegen kinderen buiten. Maar waar, hoeveel en wanneer worden bijvoorbeeld hardloop/wandelroutes, parken, openbare sportvelden of mountainbikeroutes gebruikt? Dat weten we op dit moment nog nauwelijks. Dat is jammer, want dan weten bijvoorbeeld gemeenten ook niet waar eventuele knelpunten zitten en kansen liggen. Met dat inzicht kunnen ze aan het werk om nog meer mensen aan het bewegen te krijgen!

	Wij zijn op zoek naar oplossingen om dit inzicht wél te krijgen. Dat kan op basis van bestaande data (bijvoorbeeld via satellietbeelden) of via (nieuw te ontwikkelen) sensoren die de benodigde metingen kunnen doen. Uiteindelijk moeten gemeenten en andere gebiedsbeheerders (zoals Staatsbosbeheer en provincies) met de nieuwe inzichten aan de slag. Zij zijn dus ook de gebruikers. Dit kan ze helpen een goed beeld te geven waar aanpassingen wenselijk zijn en biedt de kans op het meten van effecten na maatregelen. Het monitoren draagt op deze manier bij aan het datagedreven stimuleren van het sportieve gedrag in de openbare ruimte. Hebben jullie hiervoor een (deel)oplossing? Dan ontvangen wij graag jullie pitch!
Winnaars:	Nog niet bekend
Voortgang:	Inzendingen zijn ingediend. Voor het einde van 2020 worden de winnaars geselecteerd.
Cijfers:	34 inzendingen, waarvan 20 voorstellen ter beoordeling zijn voorgelegd aan de jury.

B4.2 Kennis- en validatievraagstukken

Menselijk kapitaal in de sport

Het vraagstuk ‘menselijk kapitaal in de sport’ wordt verkend vanuit de nationale lijn van het sportakkoord. Aanleiding voor de verkenning is dat de afgelopen jaren steeds meer vragen opkomen, zowel vanuit de politiek als vanuit de sportwereld, over arbeidsmarkt in de sport, de capaciteiten en vaardigheden die nodig zijn om als vrijwilliger of professional in de sport te werken en de aandacht hiervoor in opleidingen en bij werkgevers.

Het traject zal leiden tot een Human Capital Agenda Sport. De agenda wordt samen met stakeholders opgesteld en heeft als doel: een gezonde sportsector met voldoende en bekwame (betaalde en onbetaalde) mensen. De agenda zal ingaan op ieders rol in de sector en biedt aan de hand van actiepunten handvatten voor de stakeholders. Voor het ministerie van VWS biedt de agenda daarnaast input voor de doorontwikkeling van het beleid.

De verkenning is in de loop van 2019 gestart en op 4 november 2019 heeft een bijeenkomst voor stakeholders plaatsgevonden. Over de opbrengsten van deze bijeenkomst is in de vorige voortgangsrapportage gerapporteerd.⁴⁵ Het samenvoegen van de opbrengsten en het in kaart brengen van de knelpunten, oplossingen en actiepunten in een bijeenkomst met stakeholders staat gepland voor najaar 2020. Op basis van deze acties wordt vorm gegeven aan de Human Capital Agenda. De agenda wordt naar verwachting in het voorjaar van 2021 gepresenteerd.

Organisatie en financiering van de sport

Vanuit de nationale lijn van het sportakkoord vindt een onderzoek naar de organisatie en financiering van de sport plaats. De aanleiding hiervoor zijn vragen over de toekomst van de sport in Nederland. De directie Sport van het ministerie van VWS heeft op 22 februari 2019, mede namens VSG en NOC*NSF, een adviesaanvraag ingediend bij NLsportraad voor de uitvoering van een onderzoek. Het doel is te onderzoeken in hoeverre de sportinfrastructuur in Nederland toekomstbestendig is. De adviesaanvraag stelt vijf vragen, die zowel voor breedtesport als voor topsport beantwoord moeten worden. Deze vragen hebben betrekking op:

1. het maken van een overzicht van de wijze waarop de huidige sportsector is georganiseerd;
2. het maken van een analyse van alle geldstromen (publiek en privaat) in de sportsector;
3. het maken van een analyse van de sterktes en zwaktes van en kansen en bedreigingen voor de sport;
4. het schetsen van scenario's voor een duurzame organisatie en financiering van de sport;
5. het geven van een advies over welk scenario het meest kansrijk is.

NLsportraad voert het onderzoek uit in twee fases.

1. Brancherapport sport

Fase 1 geeft antwoord op de eerste drie onderzoeksvragen over de huidige organisatie en financiering van de sport in Nederland. NLsportraad heeft adviesbureau KPMG opdracht gegeven een brancherapport sport te maken. Dit rapport is op 8 november gepubliceerd en beschrijft de huidige staat van de sportbranche

⁴⁵ Pulles, I., Reitsma, M., Hoogendam, A., Brus, J., Hoekman, R. & Poel, H. van der (2020). [Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. Voortgangsrapportage juni 2020](#). Utrecht: Mulier Instituut.

en de ontwikkelingen in de periode 2008-2018.⁴⁶ In het rapport wordt vanuit drie perspectieven naar de Nederlandse sportbranche gekeken: De omvang van de sportbranche en de ontwikkeling daarvan in de afgelopen jaren, de organisatiestructuur en de financiële stromen richting de verschillende vormen van sportaanbod.

2. Scenario's

Fase 2 geeft antwoord op de laatste twee onderzoeksvragen over toekomstscenario's en advies, en wordt door de NLsportraad zelf uitgevoerd, in samenwerking met stakeholders. Als vervolgstap op het uitkomen van het brancherapport heeft de NLsportraad in het voorjaar van 2020 een aantal bijeenkomsten georganiseerd, en is zo met behulp van experts en stakeholders gekomen tot een sterkte/zwakte-analyse (SWOT) van de sportsector. Op basis van deze analyse en een aantal andere verkenningen heeft de NLsportraad een viertal mogelijke beleidsscenario's geschetst. Deze scenario's geven aan in welke richting de sportsector de komende jaren zou kunnen bewegen, en wat de voor- en de nadelen hierbij zijn.

⁴⁶ KPMG (2019). [Brancherapport Sport](#). Amstelveen: KPMG.

